

KOROŠKI

svižinar

RAZGLEDI RAVENSKIH ŽELEZARJEV

Leto XXXIII

Ravne na Koroškem, 25. april 1983

Št. 2

ŽIVEL
27. APRIL

ŽIVEL
1. MAJ

Kotlje —
rojstni kraj
Prežihovega
Voranca

Vanja Mezner

Jugoslovanski revolucionar — Edvard Kardelj

»Nikoli ne smemo pozabiti, da socializma ne more zgraditi noben še tako popoln birokratski aparat, pa naj ima še tako genialno vodstvo na čelu. Socializem lahko raste samo iz iniciativnosti milijonskih množic ob pravilni vodilni vlogi proletarske partije, oziroma najnaprednejših socialističnih sil. Razvoj socializma potemtakem ne more iti po nobeni drugi poti, razen po poti nenehnega poglobljanja socialistične demokracije v smislu čedalje večje samouprave ljudskih množic, v smislu čedalje večjega pritegovanja ljudskih množic k delu državnega aparata (od najnižjih do najvišjih), v smislu vedno večjega sodelovanja pri neposrednem upravljanju v vsakem posameznem podjetju, ustnovi itd.«

Edvard Kardelj, 1949

Te misli Edvarda Kardelja predstavljajo osnovno idejo v njegovem družbenopolitičnem delu.

Edvard Kardelj se je rodil 27. januarja 1910. leta v Ljubljani v delavski družini. S šestnajstimi leti je postal član SKOJ, dve leti zatem pa je bil sprejet v KPJ. Končal je učiteljske, vendar ni nikoli poučeval, ker so ga zaradi aktivnega dela v partiji oblasti zaprle. Obsodili so ga na dve leti strogega zavora. Čim so ga izpustili, se je aktivno vključil v partijsko delo. Predvsem se je boril za vpliv komunistov med delavskim razredom in kmečkim prebivalstvom. Pripadal je krogu jugoslovanskih komunistov, ki so se opirali na marksistično analizo družbenih gibanj in dojeli, da so v politiki komunističnega gibanja potrebne spremembe in da je treba sprejeti nove oblike in metode za delovanje komunistov. Leta 1934 ga je CP KPJ poslal na partijsko delo v Sovjetsko zvezo, kjer se je posvetil politično ekonomskim študijem ter delu v sekciji KPJ v Kominterni. Na Titovo zahtevo se je vrnil domov in odšel v Pariz, kjer je bil takratni sedež CK KPJ. V začetku 1937. leta je prišel nazaj v Slovenijo in z drugimi tovariši pripravil ustanovni kongres KPS. Izvolili so ga za člana CK KPS. Leta 1938 pa je prišel v začasno vodstvo KPJ. Postal je član politbiroja in hitro zatem tudi njegov sekretar. Zaupali so mu urejanje lista Proleter.

Kardelj je bil skupaj s Titom in drugimi voditelji KPJ organizator narodnoosvobodilne vstaje proti fašističnim okupatorjem in socialistične revolucije v Jugoslaviji med drugo svetovno vojno. Opravljal je vrsto funkcij. Leta 1941 je bil izvoljen za člana vrhovnega štaba NOV in partizanskih odredov Jugoslavije. Sodeloval je pri ustanavljanju OF Slovenije in pri pripravah na II. zasedanje AVNOJ v Jajcu, 29. novembra 1943. leta, na katerem je AVNOJ prerasel v vrhovno zakonodajno in izvršilno telo jugoslovanskih narodov. Izvoljen je bil v njegovo predsedstvo, hkrati pa za predsednika Nacionalnega komiteja osvoboditve Jugoslavije.

V boju za mednarodno priznanje in utrditev položaja nove Jugoslavije je imel Edvard Kardelj izredno pomembno vlogo. Bil je šef jugoslovanske delegacije na vrsti mednarodnih konferenc in zasedanj. Vodil je jugoslovansko delegacijo na zasedanju ministrskega sveta petih velikih sil za pripravo mirovne pogodbe 1945. leta v Londonu in Parizu. Vodil je tudi pogovore z ministri teh sil in tudi pogovore na številnih zasedanjih generalne skupščine OZN. Skupaj s Titom in z drugimi tovariši je pomagal organizirati zgodovinsko peto konferenco KPJ, ki je bila oktobra 1940. leta v okolici Zagreba in je prikazal, da se je KPJ izoblikovala v organizacijsko trdno revolucionarno partijo delavskega razreda ter postala pomemben dejavnik, ki je imel nato odločilno vlogo v pripravljajočih se usodnih dogodkih.

Zadnja leta je Edvard Kardelj oblikoval našo zunanjo politiko. V vsem povojnem obdobju si je prizadeval za gradnjo novega družbenoekonomskega in političnega sistema socialistične Jugoslavije. Bil je predsednik ustavne komisije zvezne skupščine, ki je pripravila ustavo 1963. leta. Po letu 1970 je bil predsednik koordinacijske komisije skupne komisije vseh zborov zvezne skupščine za ustavna vprašanja. Napisal je študijo Smeri razvoja političnega sistema socialističnega samoupravljanja, ki je bila sprejeta kot teoretična, znanstvena in politična osnova nadaljnje graditve političnega sistema socialistične samoupravne demokracije v Jugoslaviji. Poleg tega, da je opravljal politične in državne funkcije, se je Kardelj intenzivno ukvarjal s publicističnim in znanstvenim delom, posebej s teoretičnim raziskovanjem družbenega razvoja, ekonomske in politične graditve socialistične Jugoslavije kakor tudi mednarodnega delavskega gibanja in mednarodnih odnosov.

Eno izmed področij, na katerih je razvil svoje praktično in teoretično delo, je tudi socialistična preobrazba vasi. Knjiga Problemi socialistične preobrazbe na vasi vsestransko analizira agrarno politiko in pridobljene izkušnje ter nakazuje poti in oblike socialističnega razvoja na vasi. Kardelj je zelo veliko prispeval k izdelavi novega programa ZKJ. V razpravi Razpota v razvoju naše socialistične družbe je poudaril pomen, vlogo in odgovornost zavestnih subjektivnih družbenih sil, zlasti ZK, da imajo jasne in dolgoročne razvojne koncepcije ter da se dosledno bojujejo za socialistično in samoupravno vsebino — demokracijo jugoslovanske družbe. V številnih Kardeljevih člankih in javnih nastopih je posebna pozornost namenjena krepitvi in razvoju demokratizacije ter enakopravnih odnosov v Jugoslaviji. V delih s področja mednarodnih odnosov se je ukvarjal z vprašanji aktivne miroljubne koeksistence in politike neuvrščenosti. Prav tako se je ukvarjal s problemi držav v razvoju. Menil je, da je osnova za uspe-

Breze

šno reševanje problemov držav v razvoju boj proti kolonializmu in vsem oblikam imperialističnega podrejanja. Knjige, študije, razprave in referati so objavljeni v več kot dvajsetih tujih jezikih.

10. februarja so minila že štiri leta, odkar je v Ljubljani umrl revolucionar — politik in hkrati tudi revolucionar — vojak. Bil je član KPJ in ZKJ več kot 50 let, soborec tovariša Tita in član centralnega komiteja KPJ. V največji mogoči meri je poosebljal lik komunista in revolucionarja v zgodovini naše partije s tovarišem Titom na čelu. Nenehno je bil težavne bitke za odločilne zmage v boju za neodvisnost, za stvar revolucije in socializma, za mir in družbeni napredek v svetu... Tem plemenitim ciljem je daroval vse svoje življenje. Odlikovali so ga neomajnost in neutrudno garanje revolucionarja, globoko razumevanje notranjih zakonitosti in gibalnih sil družbe, bleščeč in prodoren um velikega marksističnega teoretika in pogum stratega revolucije, zato je proti predsodkom o vsemogočnosti države postavljala širino in moč organiziranih samoupravljaljskih ljudskih množic kot odločilnega nosilca družbenega napredka. Njegova teoretična dela so oblikovala temelje idejnopolitičnega programa Zveze komunistov in vseh organiziranih sil socialistične zavesti pri ustvarjanju v njihovem vsakdanjem boju za socializem.

Edvard Kardelj, Bevc, Krištof, Sperans je tesno povezoval marksistično teorijo in revolucionarno prakso. Tako je dal velik prispevek k zmagovitemu poteku našega NOB in socialistične revolucije. Njegovo delo je prepleteno z dosežki naše revolucije in s stremljenji ZK, delavskega razreda in delovnih ljudi vseh naših narodov in narodnosti. To je lahko ustvaril samo človek, ki je zrasel iz delavskega gibanja in ki je vso svojo moč nenehno razdal za cilje in ideale delavskega razreda, za katere se je zavestno odločil že v mladosti in jim ostal neomajno zvest vse življenje.

Literatura:

Posebna izdaja Dela ob smrti Edvarda Kardelja 10. 2. 1979.

Gvido Kacl

Težavno, toda uspešno gospodarjenje

(Železarna Ravne lani in letos)

UVOD

Končuje se prvo četrtletje letošnjega gospodarskega leta. Zato je prav, da si povemo, kje smo bili, kje smo danes in predvsem kam gremo v Železarni Ravne, če nekaterih bistvenih komponent gospodarjenja ne bomo takoj popravili v skladu z dogovorom, sprejetim v letnem planu.

Za poslovno leto 1982 je značilno zaostrovanje gospodarske situacije. Splošna svetovna kriza gospodarstva se je posebej močno odrazila v jeklarstvu. Ta kriza se kaže v zmanjšanju proizvodnje jekla na konvertibilnih področjih in s tem tudi v zapiranju trgov, združevanju večjih jeklarn v monopole, koncerne, ki tako lažje upravljajo svetovno trgovino z jeklom. Tako v razvitih kot v ostalih državah je naraslo število brezposelnih, revnejšim slojem pa je močno padla življenjska raven.

Trgovinski primanjkljaj, ki ga industrijsko razvite države beležijo na račun tretjega sveta, povzroča vedno večji ekonomski razkorak in hudo nevarnost za nadaljnji razvoj človeštva. Manj razvite države se vedno bolj zadolžujejo in vse teže odplačujejo kredite. Obstaja resna nevarnost, da jim velike sile vsilijo tudi svoje politične cilje in ideje.

Svetovna gospodarska kriza, zadolženost zaradi hitrega razvoja industrije in ostalih dejavnosti ter nujnost vračanja dolgov je zadela tudi Jugoslavijo, ki se na drugi strani mora otepati še raznih političnih pritiskov od zunaj, saj je politična neodvisnost, socialistično samoupravljanje, neuvrčenost in borba za mir osnova celotne naše politike. Na sedmem vrhu neuvrčenih v New Delhiju smo ta načela skupaj z ostalimi neuvrčenimi državami ponovno potrdili in učvrstili.

Kraigherjeva komisija, ki oblikuje smerne srednjeročnega in dolgoročnega gospodarskega razvoja Jugoslavije, pravkar končuje delo. Bistvena postavka v njenem programu je načelo, ki smo ga zapisali tudi v programu ZKJ, da ekonomske zakonitosti ne ovirajo razvoja samoupravljanja, marveč so nujen pogoj zanj. Ekonomske zakonitosti bistveno pozitivno vplivajo na demokratizacijo družbe. Ne dopuščajo manipuliranja, prelivanja sredstev, vsakovrstnih investicijskih neumnosti in podobno. Dejstvo, da smo zadnja leta v Jugoslaviji na to pozabljali, je povezano s tem, da ekonomske zakonitosti ovirajo in omejujejo predvsem tiste ozke tehnokratsko birokratske kroge, ki želijo in si lastijo velikopotezno razpolaganje s tujim dohodkom in presežkom dela. Ta idejni odklon je imel zato resne posledice, vsaj drugače ni mogoče razumeti, kako smo brez zadostne ekonomske pa tudi družbenopolitične analize in presoje lahko začeli nekatere velike projekte, ki jih danes zapiramo ali pa se dušijo v globokih izgubah.

V izhodiščih je jasno povedano, da moramo biti pod ekonomsko »prisilo«, da se

bomo drugače vedli. Ta prisila pa nima značaja politične prisile oziroma nasilja, ampak je zavestno spoznanje o ekonomskih nujnostih, na katere smo v večini pozabili ali pa jih nismo hoteli uporabljati. Prodrlo je spoznanje, da vsega ni mogoče doseči z apelom. Vsako sporazumevanje in dogovarjanje je možno samo na temelju ekonomske stvarnosti z ustrezno družbenopolitično vsebino — le tako bomo imeli več demokracije pri odločanju. V nasprotnem primeru pa bomo dobili neko vesplošno možnost in absolutno svobodo, da se lahko dogovarjamo in sporazumevamo o vsem mogočem, le da ti dogovori ne bodo delovali, kar nam potrjuje tudi današnja praksa. Na te in podobne slabosti je v svojih delih opozarjal že Karl Marx, katerega stota obletnica smrti je potekla letos.

GOSPODARJENJE V ŽELEZARNI RAVNE V LETU 1982

Lani smo bili v železarni priče hudega pomanjkanja reprodukcijskih materialov, še posebej iz uvoza. Posledica tega je bila težko prilagajanje tržišču ob že sklenjenih izvoznih in domačih pogodbah in dogovorih. Občasno pomanjkanje surovin in materiala nam je onemogočilo držanje in spoštovanje zaključenih terminskih obveznosti domače prodaje oziroma izvoza in tako povzročilo manjše devizne in tudi druge finančne efekte. Na drugi strani pa smo morali voditi takšno poslovno politiko in proizvodno prilagajanje, da smo kot DO zaključili poslovno leto čimbolj pozitivno.

Slaba preskrbljenost s surovinami in materiali, ki jih zaradi primanjkljaja deviz in deviznih pravic nismo kupili, je povzročila tudi manjšo proizvodnjo jekla. Ob vsem tem, ko smo imeli dodatno še probleme z energijo, ni bilo mogoče doseči planirane proizvodnje jekla, seveda tudi ne planirane skupne proizvodnje DO. Približno za 5 % smo zaostali za planom, kar je v primerjavi s celotno jugoslovansko proizvodnjo jekla, ki je zaostala za 16 %, še kar ugodno.

Pomanjkanje jekla je lani povzročilo tudi padec naše fizične produktivnosti za 3 % v primerjavi s planom. To pa je tudi glavna temna točka v poslovanju.

Ko govorimo o finančnem rezultatu, pa naj bo ta posledica asortimana, cen, solidne finančne politike, dobrih poslovnih odločitev itd., so seveda kazalci boljši in celo zelo ugodni. S tem pa ni rečeno, da smo že vse naredili. Cela vrsta novih možnosti in ukrepov, ki jih bomo morali postopoma uresničevati ob vse večji krizi gospodarjenja, nam daje zagotovilo, da bomo v Železarni Ravne v morebiti še težjih gospodarskih razmerah, čeprav z mnogimi težavami, lahko stopali po tisti poti, ki nam bo omogočala primerno socialno varnost in uspešen nadaljnji razvoj.

Ker je lastni konvertibilni izvoz naša skupna poslovna naravnost, ne moremo

in ne smemo mimo dejstva, da ga v letu 1982 nismo realizirali. Vplivov na to je bilo veliko. Posebej močni so bili tisti, ki so povzročili, da je valuta na tržišču, kamor smo največ prodajali (Zah. Nemčija) počasneje naraščala kot dolarska (za 23 %). To je za nas pomenilo bistveno večji fizični izvoz, kot smo planirali, ter znatno manjši prihodek v našem dolarskem planu. S takšno problematiko se bomo verjetno še srečevali in nam ne bo lahko dosegati izvoznih ciljev, kar pa nam ne sme biti izgovor.

Nekatere temeljne organizacije so zaradi dobrih izvoznih možnosti in vsestranske zavzetosti za izvoz dosegle višji izvoz od planiranega, medtem ko druge plana izvoza niso mogle izpolniti tudi zato, ker jim ni uspelo pridobiti dovolj naročil. V delovni organizaciji si bomo tudi v prihodnje prizadevali, da bomo dosegli čim večji izvoz. Pri tem pa mora veljati strogo načelo, da nobena temeljna organizacija ne more in ne sme biti izvzeta iz teh naporov. Plan izvoza vsake temeljne organizacije pa mora biti v prihodnje predvsem funkcija tehnične, tehnološke in kadrovske sposobnosti kot seveda tudi zakona ponudbe in povpraševanja na mednarodnih trgih.

Potrebno je tudi povedati, da smo pri združevanju deviz po 67. in 68. členu zakona o deviznem poslovanju in kreditnih odnosih s tujino dosegli bistveno boljše rezultate od prejšnjega leta. Lani smo združili že kar okoli 7 milijonov \$.

Na področju investicij je naša dobra stran akcije v tem, da imamo že nekaj časa natančno in načrtno naravnost, ki nas počasi, vendar vztrajno in strokovno pelje v tehnološko in tehnično zaokroženo obliko in podobo. Vsa vlaganja v Železarni Ravne moramo najhitreje dokončati in uspešno aktivirati, da bodo steber še večje ekonomske konkurenčnosti in neposredni garant dobrih poslovnih rezultatov.

Poslovodni odbor ocenjuje celotno aktivnost v poslovno ekonomskem obnašanju v preteklem letu v naši železarni pozitivno in se zahvaljuje vsem v temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih, ki so po svojih močeh in znanju pripomogli do takih rezultatov ob znanih zaostrenih pogojih gospodarjenja. Vsekakor so pri tem imeli in imajo odločilno vlogo vodstveni in vodilni delavci v temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih. Naj bodo lanske uspehi naša obveznost in zahteva za še boljše gospodarjenje v letošnjem letu.

DELO IN POSLOVANJE V LETOŠNJEM PRVEM ČETRTLETJU

V prvih treh mesecih bomo plan v proizvodnji jekla dosegli. Do konca marca bomo izdelali 55.000 ton surovega jekla, kar je četrtnina letošnjega načrta, ki predvideva 220.000 ton surovega jekla. Takšen trend nam daje zagotovilo, da bo do konca leta mogoče ustvariti tudi plan skupne proizvodnje, če se ne bo pripetilo kaj ne-

predvidenega. Potrebno je priznati, da je v jeklarni kot tudi v drugih proizvodnih temeljnih organizacijah veliko težav pri vsakodnevem delu, ker nam še bolj kot lani manjka različnih surovin, materialov in rezervnih delov.

Zelo slabo pa smo letošnje poslovno leto začeli na področju konvertibilnega izvoza. V prvih treh mesecih smo realizirali komaj štiri milijone \$, kar predstavlja samo 70 % realizacije četrletnega plana. Ob tem velja, da se spomnimo, da letošnji plan izvoza predvideva 22 milj. \$ konvertibilnega izvoza, kar pomeni skoraj 2 milj. \$ mesečno. Samo za uvoz nujnih repromaterialov pa bomo letos potrebovali 20 milj. \$ K temu moramo prističi še 4 milj. \$ za obresti in anuitete, ki jih bomo vrnil. Skupno z uvozom opreme potrebujemo vsaj 30 milj. \$.

Stanje v izvozu je kritično in zato moramo vsak v svojem okolju ustrezno ukrepati. Res je, da imamo za približno 1 milj. \$ izdelkov pripravljenih v skladišču, pa jih tuji kupci ne odpokličejo, drži pa tudi, da smo večkrat prekoračili dobavne roke, v zadnjem času se je pojavilo tudi več hujših napak v kvaliteti in podobno. Opozoriti velja tudi na to, da imamo letos sklenjenih več kompenzacijskih poslov, kjer je neto devizni učinek skoraj v razmerju ena proti ena, kar je za nas še posebej ugodno. Zato moramo biti pri dobavah v okviru teh poslov zelo pozorni in dosledni. Podobno velja za že sklenjene kooperacije.

Tudi združevanje deviz ni najboljše. Po planu moramo združiti več kot milijon \$ mesečno, v prvem četrtletju pa smo v blagu in denarju združili manj kot 3 milj. \$. Na tem področju moramo postati aktivnejši, če je potrebno, moramo vsak dan obiskovati in obveščati domače kupce, da še niso izpolnili svojih deviznih obveznosti. V nasprotnem primeru jim lahko kmalu ne bomo več sposobni prodajati naših izdelkov.

Železarna Ravne je postala pomemben oskrbovalec z jekli in nekaterimi drugimi izdelki za specialno proizvodnjo. Ta status nam daje tudi precejšnje prednosti in hkrati veliko odgovornost.

To se npr. močno odraža pri realizaciji naših investicij, uvajanju sodobnih tehnologij obdelave in izdelave jekla itd. Žal pa se v Železarni Ravne ne obnašamo dovolj odgovorno in zavzeto do te vrste proizvodnje. Ravno v prvih treh mesecih mudimo dobave zelo vitalnih komponent. Poslovodni odbor zahteva od vseh, ki so soudeleženi pri tej proizvodnji, da v najkrajšem roku odpravijo zaostanke in se v prihodnje ustrezneje organizirajo. Menimo, da o odgovornosti in zavesti v tem primeru ni potrebno govoriti.

NAŠE GLAVNE NALOGE V LETU 1983

1. Ob krizi, ki povzroča mnogim delovnim kolektivom v Jugoslaviji velike težave, ki se odražajo v vedno večjih izgubah, zastojih v proizvodnji, tudi stečajih itd., so v Železarni Ravne prav gotovo pametno in preiščljeno naravnani proizvodni programi, iznajdljivost, fleksibilnost, moralne

kvalitete ljudi, stalen in razgledan strokovni kader, tehnološka tradicija, inovativnost in podobno tiste velike kvalitete, ki tudi v prihodnje jamčijo kvalitetno, ekonomsko in še boljše poslovno uspešnost železarne. Takšne lastnosti kolektiva je nujno potrebno še intenzivneje gojiti naprej, saj bodo vedno bolj odločilne za dobro gospodarjenje.

2. Naše kritične točke v proizvodnji so še vedno: kvaliteta, izmeček, ponavljanje tehnoloških procesov, izplen ter previsoki materialni stroški. Kljub aktivnostim, še posebej tistih iz akcijskih programov, ki jih temeljne organizacije izvajajo, še nismo dosegli zadovoljivih pozitivnih premikov in tako večjega izkoriščanja ustreznih gospodarskih učinkov. Izboljšanje je zato za nas več kot nujno! Ob tem pa moramo storiti vse, da bomo dosegli planirano proizvodnjo.

Mag. Gvido Kacl, predsednik poslovodnega odbora železarne Ravne

3. Izvoz in združevanje deviz sta vsekakor osnova našega dela in hotenja. Brez tovrstnih uspehov ni in ne more biti uspehov na ostalih področjih. Lahko bi rekli, da smo končno postavljeni na trdna tla glede deviznega pokrivanja. Odvisni smo samo od sebe in od naših kupcev. Nikakršnega deviznega sklada ali fonda ni več v republiki ali federaciji, ki bi nam tako kot v preteklosti zagotavljal potrebne devize. Ob tem je treba spomniti, da je zvezni SISEOT končno sprejel tudi enotne kriterije o razporejanju deviz, ki jasno določajo, da mora sleherni izvoznik ali skupina izvoznikov prvenstveno poravnati tudi svoje fiksne in zajamčene obveznosti. Kakšna bo razpolagalna pravica iz deviznega priliva, pa bo znano, ko bo te kriterije potrdil ZIS.

4. Medsebojnimi dobavam v reprodukcijski verigi, še posebej za izdelke, ki so namenjeni izvozu in namenski proizvodnji, moramo posvetiti največjo pozornost

in skrb. Istočasno je treba izboljšati izpolnjevanje dobavnih rokov vsem našim kupcem. V tej zvezi je potrebna še večja skrb terminski uskladitvi grobega in finega planiranja, da bi tako povečali solidnost in poslovnost Železarne Ravne kot tudi SOZD SZ.

5. S stanjem inventivne in inovacijske dejavnosti ne moremo in ne smemo biti zadovoljni. Že dalj časa nismo prijaviili nobenega patenta, pa čeprav bi glede na sredstva, ki jih vlagamo v razvojno dejavnost, moralo priti tudi do tovrstnih efektov. Morda je vzrok prevelika skromnost ali pa kar ležernost glede prijavljanja. Zelo zanimivi so zadnji podatki, ki kažejo, da v razvitih državah podelijo na milijon prebivalcev od 200 do 400 patentov letno (največ na Japonskem, Švici in v SZ). V Jugoslaviji pa pridejo le od 2 do 4 patenti na milijon ljudi, kar pomeni, da zaostajamo v razmerju 1:100 za ustvarjalnostjo, izraženo v patentih. To je zelo hud in negativen kazalec za nas, ki pa ima še hujše posledice v slabi konkurenčnosti naših izdelkov, v njihovi visoki ceni, previsokih stroških izdelave, preveliki porabi materialov, slabem zunanem videzu itd.

6. Zaradi zaostrene gospodarske situacije in širših družbenih prizadevanj, da vse vrste porab spravimo v realne okvire, postajajo osebni dohodki in njihova rast vse bolj aktualna tema.

Republiška resolucija in iz nje izviraajoči dogovor o razporejanju dohodka in čistega dohodka namreč bistveno bolj omejujeta rast sredstev za osebne dohodke kot lanski. Letos morajo sredstva za OD naraščati v globalu za 35 % počasneje kot dohodek, kar je bistveno bolj restriktivno kot lansko leto. Porastejo pa lahko šele tedaj, ko po merilih dogovora dokažemo boljše rezultate dela. Merila so produktivnost, izvozna uspešnost, gospodarnost, donosnost in dohodek. Šele, ko s temi merili opravičimo sedanje osebne dohodke, smo upravičeni na novo povečanje. Treba je jasno povedati, da po letošnjem republiškem dogovoru, naši dinamiki rasti osebnih dohodkov, trenutni ravni naših osebnih dohodkov in glede na rezultate dela prvih dveh mesecev, nimamo večjih možnosti za poračun ob prvem kvartalu. Ob tem se moramo vprašati, kakšni so naši osebni dohodki, ali so glede na okolje nizki ali visoki. Iz vseh analiz neizpodbitno izhaja, da so naši osebni dohodki visoki. Lani smo še povečali razliko med našim in republiškim povprečnim osebnim dohodkom. Ob koncu leta smo imeli v Železarni Ravne že za 1.359 din višje OD od republiškega povprečja. Tudi od ostalih slovenskih železarn odstopamo, pa ne le metalurške, ampak tudi predelovalne in druge temeljne organizacije. Naj omenimo še podatek, da je februarja prejelo kar 98 % delavcev Železarne Ravne višji osebni dohodek od 10.000 din in 73 % višji, kot je lanski republiški povprečni osebni dohodek.

Iz vseh teh podatkov izhaja, da smo delavci Železarne Ravne vendar v ugodnejšem položaju kot večina drugih delavcev, da bomo torej omejitve osebne porabe lažje prenesli kot delavci z nižjimi osebnimi dohodki. Pa še eno prednost imamo; to je naša sposobnost, da tudi v teh razmerah dosežemo boljše proizvodne in po-

slovne rezultate. Naša osnovna sredstva, tehnologija, sposobnost strokovnih delavcev, sorazmerno ugodna finančna situacija nam dajejo možnosti, da uresničimo družbene cilje in upravičimo nadaljnjo rast osebnih dohodkov. Vsem sodelavcem moramo znati prikazati dejansko sliko naših osebnih dohodkov, predočiti družbene usmeritve in jih prepričati, da borba za višje osebne dohodke ni v kritiki družbenih usmeritev, kritiki našega notranjega sistema, grožnjah s prekinitvijo dela itd., ampak v delu, v produktivnem, varčnem in kvalitetnem delu, v ofenzivnem odnosu do izvoza, v disciplini in pravih medsebojnih odnosih.

7. Naj na koncu spregovorim še o spremembah delovnega časa. Ne o tem, kako in koliko smo se do sedaj o tem pogovarjali, kakšen odnos kažemo do širših družbenih usmeritev, niti o tem, kakšen odnos so nekateri delavci, celo strokovni in vodstveni, pokazali do dela, ampak o argumentih za premaknitev delovnega časa.

To so vsi tisti argumenti, o katerih govorimo že od novembra 1982. Predvsem je to bolj spočít prihod na delo, zato večja ustvarjalnost, večja produktivnost, manj nesreč itd. Vendar pa je glavni argument vendar v tem, da ne pridemo na delo prej, kot pa smo navajeni. S premaknitvijo ure in premaknitvijo delovnega časa na 7. uro ohranimo današnji ritem življenja, oziroma po soncu pridemo v službo po starem. Spremenilo bi se le v primeru, če premaknitvi ure ne bi sledila premaknitev delovnega časa. V tem primeru bi dejansko prišli na delo uro prej. Nekaterim delavcem, na žalost tudi nekaterim strokovnim in celo nekaterim vodstvenim, to ustreza, saj to pomeni več prostega časa v obdobju dnevne svetlobe. Tem delavcem delo v tovarni seveda ni prva skrb. Današnje gospodarske težave nas silijo v to, da tudi mi, Jugoslovani, podredimo interes prostega časa interesu dela z družbenimi sredstvi, pripravljenosti za delo in učinkom dela.

ZAKLJUČEK

Gospodarjenje v letošnjem letu bo težje, kot je bilo lani. Toda v zadnjih dveh letih smo si pridobili tudi nekatere dragocene izkušnje in spoznanja, ki jih moramo znati dobro izkoristiti in uporabiti pri vsakodnevem delu. Osnovno pri vsem tem pa je, da se vsi v DO zavzemamo za realizacijo plana. To velja tako za družbenopolitične organizacije, samoupravne organe kot za vse strokovne, vodstvene in vodilne kadre v železarni.

Pot k našim ciljem ni posuta s cvetjem, imeli bomo še mnoge težave. Zato moramo sproti stalno spremljati in analizirati vse, kar se dogaja ter pravočasno ukrepati, predvsem pa ne smemo pri prvih težavah opustiti začrtanih ciljev in odločitev.

Razmišljati pa moramo tudi o bližnji in daljnji prihodnosti, ker se razvoj ne bo ustavljal samo pri stabilizacijski politiki. Nikakor se nam ne sme zgoditi, da bi v nekaj letih zaradi ukvarjanja z reševanjem nakopičenih vsakodnevnih problemov še bolj zaostali za svetom, v katerem se danes dogajajo take spremembe, ki si jih težko zamislimo, kaj

šele realiziramo in ki bodo imele neslutene posledice v tehničnem, tehnološkem, in družbenem življenju. Zato poslovodni odbor poziva vse, ki jim je naš nadaljnji razvoj in obstoj življenjska

nujnost, da še aktivneje sodelujejo pri reševanju vsakodnevnih proizvodnih in poslovnih problemov kot tudi pri nastajanju in oblikovanju projekta o dolgoročnem razvoju Železarne Ravne.

Andrej Logar

IZROČILO ZA NAŠ ČAS

Slavnostna seja obeh zborov skupščine kulturne skupnosti je posvečena slovenskemu kulturnemu prazniku, in to v letu, ko se spominjamo 90-letnice rojstva Lovra Kuharja — Prežihovega Voranca, 40-letnice nove Jugoslavije, 40-letnice zborna odposlancev slovenskega naroda in 60-letnice II. zasedanja SKOJ v Kefrovem mlinu. Seveda naj ne bo priklanjanje obletnicam in dogodkom zgolj naštevaje; sleherno takšno dejanje mora biti vir novih moči in oplemenitve izkušnje in izročil za čas, v katerem živimo.

Socializem je najprej duhovno in kulturno vprašanje. Slovenskega naroda danes ne bi bilo, če v njem ne bi bila prirojena težnja po duhovni in kulturni osamosvojitvi, izraženi v neponovljivi dovršenosti, ki ji je dal spomenik kozmičnih razsežnosti Prešernov duh; ob tem lahko spoznamo, kaj nam Slovencem pomeni 8. februar. V mnogočem njegovo delo ni le naša vest in izročilo, temveč tudi conditio sine qua non in vest človeške generacije.

Tako zastavljeno razmišljanje tudi osmišlja slovenski kulturni praznik in Prešerna, osmišlja zato, ker moramo ob njegovi veličini misliti tudi na naš slovenski prispevek h kulturi sveta, katerega naravni del smo.

In misliti moramo na človeka, slovenskega človeka, ki je že pred stoletji s svojo pesmijo, tipično vaško arhitekturo, medsebojnimi odnosi — izpovedal svojo željo

biti kulturno bitje, biti subjekt evropske duhovne in kulturne skupnosti. Misliti moramo na delavca in njegovo delo, kmeta, znanstvenika, umetnika. Prešeren nam potrjuje, da umetniško in kulturno delo ustvarja in oblikuje človekovo zavest in samozavest pa tudi človekovo nacionalno zavest.

Pri nas radi rečemo, da je kultura način življenja, bivanja. Kultura je najbolj naravna in pristna sestavina človekovega življenja, ki osmišlja in vsebinsko ter pomensko izpolnjuje človekovo življenje. Prešerna berem, ker daje moč ponosu, samozavesti, nekemu drugemu moč, da bi zmoget živeti. Cankarjev spis Slovenci in Jugoslovani berem, ker želim ostati zvest materinemu jeziku in svoji domovini, bratski skupnosti enakopravnih narodov in narodnosti. Po Hamletu segam tudi zaradi vnovičnega soočenja z Župančičevim genijem, vpetim v prevod Shakespearovega dela. Razvoj slovenskega narodnostnega vprašanja iz leta 1939 me vzpodbuja k boju za socialne in nacionalne pravice ljudstva, ki mu pripadam.

In Prežiha prebiramo vsi, ker je bolj naš, kot je naš lahko človek, ki je tako ponosno poveljal človeško trpljenje.

Kultura je najvišji izraz ustvarjalnega dela, obenem pa tudi dokaz največje ustvarjalne sposobnosti človeka.

Nečimrni in majhni poskušamo biti večsah ob soočenjih z »velikimi« kulturami,

Slovenski okteti ob 8. februarju v Črni na Koroškem

Marija Kuhar-Prežihova na slavnostni skupščini kulturne skupnosti

Angelca Močnik — dobitnica zlate Prežihove plakete za življenjsko delo na področju kulture

Tone Sušnik — dobitnik srebrne Prežihove plakete

ki kakor skulpture večnosti napolnjujejo vseмирsko tišino in praznino, nam pa nemalokrat nalagajo lažno breme. Kultura je način življenja, kajti ni ljudstva brez kulture in umetnosti in ta trenutek ni na našem planetu ne plemena in ne ljudstva in ne naroda, kjer ne bi bilo pesmi, barve, spoštovanja, plesa, dela.

Kultura je dogajanje med rojstvom in smrtjo sleherne človeške skupine. Kompleksi o majhnosti so odveč.

Če na Prešernov dan premerimo duhovno in kulturno vlogo naše občine, potem moramo ugotoviti pozitivne premike, navkljub mnogim težavam. To lahko seveda zveni tudi dokaj konvencionalno, pod težo argumentov in vrednostnih ocen pa lahko s takšnim izhodiščem tudi nadaljujemo. Predvsem pa za vse nas velja misel: iz revne družbe bogatih ljudi smo postali bogata družba srečnih ali vsaj zadovoljnih ljudi. To revolucionarno spremembo je v marsičem osmislilo kulturno gibanje kot sestavina celotnega družbenega razvoja. Kajti, kot je bil naš narodnoosvobodilni boj v svojem jedru tudi kulturni boj za staro pravdo in svobodo, tako bodi oblikovanje naše samoupravne socialistične družbe kulturno dejanje. Tudi v prihodnje bomo v kulturi v naši občini uresničevali tiste programe, ki kulturno dejavnost približujejo delovnim ljudem in mladini. Kulturna skupnost bo predvsem podpirala dejavnosti Koroške osrednje knjižnice: še bolj bo pospeševala razvoj osnovne knjižnične mreže, bibliografskega oddelka in oblikovanje domoznanske zbirke o koroškem partizanstvu. Skrb velja tudi razvoju folklorne in še prav posebno gledališke dejavnosti. Podprli bomo ponovno akcijo za uvedbo gledališkega abonmaja — ob ustreznem deležu predstav domačih ljubiteljskih skupin. Žal je ravno perspektiva lastne gledališke dejavnosti blede, morda celo nekoliko pesimistična. Posebna skrb bo veljala izpolnjevanju dogovora, da bodo vse kulturne organizacije svojo osnovno dejavnost usmerjale v oblikovanje takšnih programov, kjer pride do veljave ideja bratstva in enotnosti naših narodov in narodnosti.

Stalna orientacija kulturnega dela bo tudi prizadevanje za kultivirano in humano življenjsko okolje delavcev, ki bo nudilo vsebinsko bogatejše preživljanje prostega časa. Vorančevi dnevi, Poletne kulturne prireditve in Koroška glasbena jesen so že uveljavljeni rezultati takšnih prizadevanj.

Pomemben delež je bil vtkan tudi v varstvo kulturne in naravne dediščine. Zdi pa se mi, da smo premalo storili za otroke in mladino. Za kulturno in umetniško prebuditev in oblikovanje mlade generacije.

V vseh naših programih pa tudi v življenju ima že pravo domovinsko pravico teza o enotnem kulturnem prostoru Koroške, kjer ni meje, ko zapojemo, zaigramo. Treba pa je reči, da bo temu sodelovanju potrebno dodati novo vsebino in smisel, sicer bomo stopicali na mestu in prave vrednosti pa tudi možnosti se bodo porazgubile.

Kultura je morala naroda, je tudi najsubtilnejša politika. Predvsem ta misel se mi zdi zanimiva, ko razmišljam ob letoš-

Terezija Jaser

Spomin na tovariša Tila

Že teče tretje leto,
odkar od nas odšel si ti,
srce tvoje plemenito
in delo plodno
med nami še živi.

Viharja ti ne čutiš več,
v hiši cvetja zdaj ležiš
in z nami v srcu
za mir na svetu se boriš.

Bolj kot kdajkoli
volja tvoja naj nas spremlja
na vsej naši poti,
da zmogli bomo vse,
kar nas čaka še.

njem 8. februarju o nekaterih idejnih
problemih kulture pri nas, lahko rečem,
o idejnih problemih v naši družbi.

Ni je stvari v narodu, tudi najbolj plemenite, ki je ni moč oskruniti, razvrednotiti in zlorabiti. Jezik ni prav nobena izjema. To terja našo zavzetost in pozornost, ki prav rada dobi spotikljivo etiketo. Tudi nacionalizma. Toda odgovornosti za skrb našega jezika se ne mislimo odreči, pa ne zaradi tistih, ki nam to skrb očitajo, ampak zato, ker je jezik odraz naše identitete, naše samobitnosti in tudi opora naše narodne zavesti. In ker je ta odgovornost tudi rezultat našega skupnega boja z bratskimi narodi Jugoslavije in prvinski element svobode narodov in narodnosti v samoupravni, socialistični in neuvrščeni Jugoslaviji.

Prešernov dan naj ne bo formalno slavljenje pesnika in umetnosti. Pa tudi ne dan priznanj in obžalovanj, da smo premalo storili za kulturno uveljavitev delovnega človeka ali pa da zaostajamo v bogatenju naše slovenske in evropske kulturne biti. Bodi sicer v nas močna samokritična zavest, toda bodi še močnejša in večja vera v delo, v ustvarjalnost duha in v kulturo znanja in mišljenja.

Prešernov dan naj nas spodbudi, da spet premerimo veličino njegovega dela, in ne samo njegovega, ampak tudi besede protestantov, vizionarnosti Cankarja, Kosovela, korenjake Voranca in zanesenjake Kosmača, metafore Župančiča. Srečajmo se spet z našimi podobami, pesnimi, skladbami, arhitekturo, igrami, v katerih se je izpovedal duh slovenstva in njegove kulture. In se izpoveduje z novimi imeni tudi dandanes.

V slehernem ustvarjanju moramo spet najti tisto doživetje, ki ga je nekoč Marx opisal z besedami: Delo je najvišja radost človeka! Pomniti je treba to misel. Zakaj umetniška in znanstvena kultura, znanje in ustvarjalno delo so poročstvo naše nacionalne in politične svobode in slovenske samoupravne samostojnosti.

Milka Cesar — dobitnica srebrne Prežihove plakete

Miroslav Osojnik — dobitnik bronaste Prežihove plakete

Slavica Mauhler — dobitnica bronaste Prežihove plakete

Kristina Brenkova

Prežihova dediščina

Devetdeset let bo izmeril koledar, kar se je Prežih rodil, in več kot trideset let že počiva ob hotuljski cerkvi med svojimi.

Čas poizkušamo izmeriti, teže pa je ujeti v človeške mere pisateljevo dediščino, vse, kar nam je zapustil in kar trdovratno živi in se razrašča.

A vendar poskušam.

Najprej besedo o zbirki knjig Slovenski klasiki, kamor je Prežihovo delo že uvrščeno z devetimi zajetnimi knjigami, deseta pa je v natisu. Uredil in z opombami jih je opremil pisatelj Drago Druškovič in opravil tehtno delo, ko je pripravil Prežihov pisateljski opus za uvrstitev med več kot sto knjig do danes, med dela, ki jih rod mora imeti, če naj sam sebe potrdi za minulo in prihodnjo zgodovino.

Kako je škoda, pomislim včasih, da mož na Preškem vrhu ne more potežkati svoje življenjske bere, da ne more zjutraj, ko se zbudi, upreti svojih zmatranih oči v deset knjig na polici in si zamrmrati: no ja, zastonj pa le nisem živel, zastonj pa ne, ostalo bo nekaj za moj in za človeški rod, da bi bolj človeško živel na tem planetu.

Samorastnike ponatiskujejo že kdo ve kolikič in ilustrirajo jih naši slikarji; bralci si jih sposojajo iz vseh naših knjižnic.

Solzice se ponatiskujejo vsaki generaciji šolarjev, včasih z Miheličevimi drugič z Bizovičarjevimi podobami. Prežihove zgodbe žive v Zlati knjigi, v Čebelicah, v Kondorju, v Moji knjižnici, v slikanicah.

Solzice so naš razpoznavni znak po vseh šolah naše širše domovine.

Kdo bo znova sestavil najnovejši zapis vseh Prežihovih zgodb, prevedenih v tuje jezike? Kdo bo zbral imena prevajalcev in prevajalk in ilustratorjev doma in v tujem svetu?

Na avstrijskem Koroškem sredi Celovca stoji knjigarna in v njej dela mlad ravnatelj, ki pravi: Vsega Prežiha v nemščino. Naj mu bo sreča mila, Lojzetu Wieserju in Prežihu!

Ko je bil med vojno Prežih še z nami, ni tajil, kako bi bil srečen, če bi Samorastniki zaživel na filmu. Zaživel so, ob njih pa še filmi Koplji pod brezo, pa še Ljubezen na odoru, Boj na požiralniku in Pasja pot in Čez goro k očetu in mile Solzice in še ...

Slovenska filmografija bo še naštevala dela, ustvarjena po Prežihovih zgodbah.

Osem slovenskih šol nosi Prežihovo ime: v Ljubljani, v Mariboru, na Jesenicah, v Bistrici ob Muri, na Ravnah in še na oni strani naše državne meje na Doberdobo, kjer je slovenski župan, in v Dolini pri Trstu, kjer so včasih slovenske matere peklo najboljši kruh in ga v jerbasih nosile prodajat po Trstu.

Po šolah pišejo šolarske zbornike z naslovom Solzice, v njih so linorezi, z motivi po Prežihovih zgodbah, po osemletkah

prejemajo zlate, srebrne in bronaste bralne značke s Prežihovim imenom, s Prežihovo podobo.

Prežihu postavljajo spomenike, v Doberdobo, v Dolini, na Ravnah, v Mariboru, v Bistrici in na Preškem vrhu, kjer stoji nad hišo tudi izrezljan lesen stebrič, ki so ga postavili šolarji sredi brega.

In še Prežihova soba v Študijski knjižnici in Prežihova soba na Prežihovi domačiji.

Spomniš se na staro kurirsko torbico iz leta 1941, ki jo skrbno varuješ, da bo našla pot v Prežihovo ostalino.

Ne smemo pozabiti Prežihovega zbornika iz leta 1957, ki ga je zbrala in uredila Marja Boršnik.

Prežihova dediščina raste, se razrašča kot mogočno drevo.

Saj vemo, Prežih,
koliko skorij kruha upanja si pregrizel in prežvečil,
kot pastirski otrok,
ko si skrivaj pisal na skednju,
ko si obupaval nad svojim pisanjem,
ko ti je Zofka Kvedrova dajala korajže,
ko so te, begunca, odkrili na ladji v tržaškem pristanu,
ko si uradoval v jeklarni,
pobegnul čez mejo,
se skrival pri znanih in neznanih,
ko so ti vzeli ime in ženo in otroka,
vzeli domačo dolino in goro nad njo,
ki si pa na dnu svoje občutljive duše zmeraj vedel,
da smo prišli na ta planet le za kratek čas,
in si vedel, da ga ni mogoče drugače podaljšati, kot da delaš,
kar ti je ukazano.
Znova in znova si si prižigal tlečo trsko žive vere:

Suzana Praper

Takrat, ko bo maj

V meni se pomlad prebuja,
pomlad s prvimi cvetovi,
življenja burnega tokovi
in človek živeti spet zamuja.

Vem,
nekoč bo lepše, kot je zdaj,
takrat,
ko bo maj,
ko rože bodo zadehtele ...

da je edino prav, kar počneš,
da vse gori na žrtveniku neznanim bogovom,
da bi jih znova in znova pomiril plamen in vonjave,
kadar si izgubljal svojo edino vero,
in hočem verjeti, da je nisi izgubil.
Prežih, ki si vedel, da so besede, ki stro srce
in so besede, ki ga napolnijo z upanjem,
da so besede, ki požigajo kužno grozo brezupa,
kot naše matere, ki so žgale brinove jagode,
da bi pregnale otrokovo bolezen,
ki si vedel, da črede na paši ne hrani le trava,
temveč tudi zvoki pastirjeve piščalke,
ker pomenijo varnost in večerno zavetje.
Prežih, ki si hotel biti stražni ogenj svojim ljudem na svojem hribu,
ki si se hranil s kruhom upanja na tem svetu
in si ga čudežno pomnožil in zapustil za dediščino nam vsem.

18. 2. 1983

TOZD jeklolivarna — dobitnik srebrne Prežihove plakete

Alojz Pikalo

Od Pliberka do Traberka

V soboto, 26. 2. 1983, smo sklenili XVI. pevsko srečanje Od Pliberka do Traberka, ki je letos potekalo v znamenju 40-letnice AVNOJ in 90-letnice rojstva Prežihovega Voranca pod motom: »V borbo šli smo neizprosno z našo revolucijo, priborili smo ponosno novo Jugoslavijo«.

Na letošnjem srečanju, ki se je pričelo 30. 1. 83 v Kotljah in končalo na Ravnah, je v sedemnajstih krajih v vseh štirih koroških občinah in v zamejstvu nastopilo 44 pevskih zborov z več kot 1000 pevci. Tradicionalnim krajem, v katerih smo že doslej organizirali koncerte, so se pridružili novi: Vuhred, Vuzenica, Šentjanž, Črneče, Mislinja, Leše, Holmec, Žerjav. Občinstvo je pevce navdušeno sprejelo. Tako smo letos izpolnili še eno naših temeljnih načel — širiti prireditve izven občinskih središč. Množičnost je tokrat prišla do svoje polne veljave — množičnost občinstva, kar je naš glavni namen.

Sklepne prireditve, ki jo je obiskalo čez tisoč poslušalcev, so se udeležili tudi vidni kulturni in politični delavci iz Slovenije in zamejstva.

Med gosti so bili:

Marija Kuhar — Prežihinja,
dr. Matjaž Kmecl — predsednik republiškega komiteja za kulturo,

Ciril Štern — konzul republike Avstrije v Ljubljani,

Marko Kržišnik — generalni konzul SFRJ v Avstriji,

Alfonz Naberžnik — konzul SFRJ v Avstriji,

Janez Wutte — tajnik Zveze slovenskih organizacij in predsednik Zveze koroških partizanov,

Ignac Domej — podpredsednik Narodnega sveta koroških Slovencev,

Mirko Kumer — podžupan občine Pliberka,

Albert Sadjak — župan občine Globasnica.

Zbranim pevcem in poslušalcem je spregovoril predsednik republiškega komiteja za kulturo dr. Matjaž Kmecl:

»Spoštovane tovarišice in tovariši, dragi Korošci!

Pod Žvabekom se Drava začne poslavljati od koroške dežele. Menda se zato njeni bregovi še zadnjikrat stisnejo k njenim vodam, ko se zviija mimo tihe Suhe, mimo Dromlje in Potoč, kjer se pri Labotu približa versajskemu plotu, jugoslovansko-avstrijski meji. Do tod pripelje Drava vse, kar je nabrala lepega med koroškimi gorami in po koroških dobravah, vse pesmi...« je svojčas zapisal Prežih in njegovih besed se je v teh šestnajstih letih, odkar se po kulturno praznuje »Od Pliberka do Tra-

berka«, zagotovo že kdo na glas spomnil — ko pa je skoraj naravno, da se vsakoletna in zmeraj večja reka koroške umetniške občutljivosti prav blizu Dravinega koroškega slovesa zlije v lepo, mogočno zaključno slavje. Od Radiš navzdol, od Gur, za katere Prežih pravi, da so domovina koroške pesmi — ker so tam nastale koroške najlepše, Pojdem v Rute, Oj ta mlinar, in ker živijo tam stari pevci, ki znajo tudi po sto napevov na pamet, se koncerti in prireditve kot vigradni studenci in potoki natečejo in združijo na Ravne. Pri svojem nastajanju in stekanju ne poznajo nobenega plotu, ne versajskega ne papirnatega — saj za človekovo najplemenitejše obstaja en sam svet, ta svet pa je brez meja! V imenu tega sveta smo se nocoj tu tudi zbrali. — Zato naj se danes spet spomnimo Prežihovih besed, vsako leto bi se jih lahko, o Dravi, saj govorijo lepo prispejemo o nekem davnem odličnem sporočilu:

o starem Drabosnjaku gori z osojskega roba, ki je postavil prvo slovensko ilegalno tiskarno, takšno, kakršne so poldrugo stoletje za njim delali partizanski borci za svobodo, preganjalci pa so bili nekdanjemu bukovniku iz terezijanskih časov in njegovim novodobnim naslednikom isti in enako neusmiljeni:

o ljudskih pevcih iz Roža, pred dvesto leti je imela vsaka vas vsaj po enega;

o glasniku delavskih pravic Kacianki, ki mu je ušel ves klajnpurgarski deželni parlament skozi vrata, ko je tam bral zahtevo po slovenski enakopravnosti, potem ga je pa še eshaesovska kraljevska oblast zaprla v Mitrovico;

o libeliškem boju za domovino in o selanskih puntarjih, ki so jim odsekali glave, ker so bili bolj od vsega navajeni svobode; ali o Kernjakovih in o njihovem muziciranju;

o tisočih znamenitih in tihih usodah, pa vendar o eni samo volji in želji, da bi živeli v miru, sreči in medsebojnem spoštovanju — v nečem, kar bi brez zadržkov in pomislekov lahko imenovali kultura.

Leta 1848 se je prav na Koroškem porodil program o združenju Sloveniji; sto let in več je trajal boj zanj; ni bil osvajalen, nič tujega ni hotel in danes obstaja predvsem v zahtevi po enotnem slovenskem kulturnem prostoru, če že uradne meje ločujejo, potem naj kultura združuje, ne le posameznikov v narod, marveč tudi narode v občečloveško skupnost. Trdno smo stali in stojimo za tem; zato so nam večkrat z različnih strani očitali nacionalizem. Toda če kdo iz svoje zgodovine krvavo natančno ve, kaj je nacionalizem, kakšen povampirjeni patriotizem, ki je izgubil svojo čast in dostojnost, kot bi rekel veliki humanist Albert Schweitzer, potem je to zagotovo slovenski in še posebej koroški slovenski človek. Pred dvesto leti je bilo Slovencev toliko kot

Norvežanov ali Fincev, zdaj pa je njih trikrat toliko, nas pa toliko, kolikor pač nas je, pa še od teh je med zadnjo vojno vsak deveti dal glavo za to, da sploh smo. Kdo je bil komu nevaren? In je nevaren? — Mogoče so malce staromodna takale preštevavanja — kot da v sodobnem svetu ni samoumljivo, da si, kar pač si. Ampak kaj hočemo: ker se nas našteje bolj malo, moramo vsem, ki to radi pozablajo, zmeraj znova dopovedovati, da smo tudi mi, kar smo, in da to najbrž ni greh. Da nismo in sploh ne moremo in nočemo biti nikakršen prastrah, da pa imamo svojo kulturo, da nam to daje ime in izkaznico. Stari Latinci so vsemu, kar so znali privabiti iz zemlje po svoji volji in česar narava sama nikdar ne bi bila zmogla, rekli kultura. Potem so rekli sploh vsemu, kar je človek ustvaril, kultura, pa naj je bila dobra ali slaba; še kasneje je morala biti predvsem dobra. Pojem zemlje kot rodniče kulture je postal simbol in takšnega ga je treba razumeti tudi iz Prežihovih del, h katerim se vračam: Šele takrat, kadar se bo zgodilo — da »Drava in Zila nazaj potačō...« kakor poje koroška ljudska pesem — bo fant po svojih obljubah prenehal ljubiti svoje dekline. In šele »takrat, pravi Prežih, dežela moja slovenska, te — tudi jaz — prenehal ljubiti bom...« Dovolite mi, dragi Korošci, in s temi malce staromodnimi besedami in z obljubami končam svojih nekaj besed in zraven zagotovim, da z njimi ne mislim samo na slovensko geografijo ali pa zgodovino — za katero bolj na sploh pravi stari angleški zgodovinar Gibbous, da tako ni kaj več kakor poročilo o hudodelstvih, neumnostih in o nesreči človeštva — marveč na prihodnost sveta kot bratske prijaznosti, uvidevnosti in plemenite blagohotnosti, nenehne ustvarjalne želje po lepoti.

Že dolgo sem namreč prepričan, da je eno najglobljih, pradačnih izročil koroškega sveta in življenja v njem prav to: kljub stoletni in stoletni oblastveni središčnosti se tod ni nikdar razpaslo vojaško silaštvo (če izvzamemo nekaj provincialnega abverkempferstva), najstarejši slovenski slovstveni spomeniki so od tod, spovedni obrazi in prijazni pozdrav: Bog te sprejmi, kraljeva Venus! Od tod so prihajali učeni možje in umetniki, ne pa generali, sem so se zatekali: od Hermana iz Karintije do Jožefa Štefana in Wernerja Berga.

In tudi mi tu smo zbrani v imenu takšnega izročila. Torej iz srca zaželimo: Naj še dolgo, dobro in ustvarjalno živi vse, kar se je zbralo v okvirih velikega koroškega kulturnega gibanja — zdaj že lahko tako rečemo — Od Pliberka do Traberka! Kajti v takšnih dejanjih in naravnostih je dobrobit in prihodnost sveta; slovenskega in občečloveškega. Naj to gibanje zato ne zamre tako dolgo, dokler ne »Drava in Zila nazaj potačō...«!

Mojca Potočnik

Ob srečanju gledaliških skupin

Občinska zveza kulturnih organizacij Ravne na Koroškem je organizirala srečanje gledaliških skupin, ki delujejo v naši občini. Pomenilo naj bi vzporednico pevski reviji od Pliberka do Traberka. Kaže pa, da je gledališka dejavnost pri nas precej skromnejša od pevske, saj so se v dveh večerih, 25. in 26. marca, zvrstile komaj štiri predstave, med njimi pa sta bili le dve domači uprizoritvi novi, gostje iz Pliberka in Ravenčani pa so prikazali lansko gledališko bero.

»STARCI« IZ PLIBERKA

Prvi večer se je (maloštevilnim) gledalcem v Titovem domu na Ravnah predstavil Oder 73 iz Pliberka z delom Alda Nicolaia Stara garda. Pliberško gledališče je reden gost na naših gledaliških srečanjih, gostuje pa tudi drugod po Sloveniji. Režiserka Anita Hudl vzbuja s svojimi odrskimi postavitvami živo zanimanje gledalcev in kritikov, nemalokrat pa z aktualno tematiko prav razburka gledališko javnost. Tudi snov letošnje predstavitve je aktualna, čeprav ne razburljiva, saj obravnava problematiko ostarelih, ki jih njihovi otroci izrivajo iz svojega družinskega kroga. Tem otrokom so »starc« iz Pliberka že več kot dvajsetkrat zbuvali vest na odrih v Sloveniji in na avstrijskem Koroškem.

Predstava deluje tako po scenski kot po režijski plati zelo »okleščeno«, kakor se je izrazil strokovni sodelavec Združenja gledaliških skupin Slovenije Bojan Čebulj, ki je revijo ocenjeval. Če prištejemo še to, da nastopajo le tri osebe, bi pričakovali na odru veliko praznino. Vendar je ne čutimo, saj je bila scena kljub skromnosti funkcionalna, igralci pa so se večji del dovolj sproščeno gibal po odru, da so ga zapolnili. Pomanjkanje režijskih dodatkov je dalo prostor besedilu, da je zaživelo v dialogih.

Vendar to ni predstava, ki bi ogrela občinstvo, ki pričakuje burno dogajanje na odru, čeprav tudi ne moremo reči, da je brez dogajanja, saj smo celo priče smrti enega izmed protagonistov. Glavno dogajanje je v notranjosti, v besedilu, išče pa tudi odziv v nas. In pri gledalcih v Titovem domu ga je našla. Škoda, da jih ni bilo več.

NA RAVNAH ŠKRIPLJE

Gledalce — zopet jih je bilo malo — in ocenjevalce na Prevaljah je isti večer bolj razočarala kot navdušila predstava ravnanskega KUD Prežihov Voranc, ki je bila, po besedah Bojana Čebulja, »malomarna obnova pred letom igrane predstave.« Sartrovo delo Spoštovanja vredna vlačuga je vsebinsko oddaljeno od naših razmer in zanimanja občinstva. Obravnava rasno razločevanje v Ameriki. Režiser Stanko Arnšek pa je uprizoritev premalo napolnil s pristnim ameriškim vzdušjem in nape-

tostmi, da bi se gledalci mogli vživeti v dogajanje.

Cudno je, da ravenski gledališniki letos niso zmogli sveže predstave. Težko je verjeti, da se v kraju z več tisoč prebivalci ne bi našla skupina ljudi, ki bi bili pripravljene igrati. Vemo, da so na Ravnah ljudje, ki znajo režirati. Tudi solidno opremljen oder z ogrevano dvorano imamo. A tudi zelo slabo znamenje: pomanjkanje gledališkega občinstva.

Kaj bi moglo zbuditi naše ljudi, da bi raje prihajali v Titov dom? Bi morali predstaviti dvorano na Čečovje ali na Javornik? Toda zakaj je zdaj Titov dom »predaleč« tudi tistim, ki stanujejo blizu?! Je kriv sodoben način (malo)meščanskega življenja, ki išče večerno udobje in užitek v naslanjaču pred televizorjem, ali — pridobitniškem delu, ki človeku ne privošči počitka in razvedrila? Ali, preprosto — gledališče ljudem ne daje tistega, kar potrebujejo in želijo?

V tem primeru bi se morali naši gledališniki še bolj zamisliti, KAJ in KAKO bodo predstavili na odru, da bodo pritegnili gledalce, kajti gledališče brez občinstva je nesmiselno. Z letošnjo (lansko) predstavo so v tem pogledu storili — premalo.

Toda v drugih krajih vedo, kaj je treba igrati, da ljudi zanima, kako da na Ravnah ne bi? No, tudi tu ni tako črno, kot kaže letošnja dramska revija. Slišati je, da so že začeli pripravljati Samorastnike. Domača dela pa »vlečejo«. Upajmo, da bodo Ravenčani z njimi dostojno proslavili 90-letnico Prežihovega rojstva.

V REKI — TRADICIONALNO

V soboto, 26. marca, zvečer, so se izkazali gledalci in igralci v Kotljah, še bolj pa v Črni. Najprej je nastopila v Kotljah

dramska skupina Strojnska Reka s komedijo Tolmun in kamen. Lepo število gledalcev je s smehom spremljalo peripetije podeželskih malomeščanov in se ustrezno odzivalo tudi na Partljičeve resno-satirične bodice.

Dramska skupina Strojnska Reka izhaja iz več kot dvajsetletne tradicije igranja na Tolstem vrhu in Stražišču, ki se stikata ob Reki. Gledališka dejavnost je bila osnova za ustanovitev mladinske organizacije; zaradi nje so mladi v Reki zgradili kulturni dom, kajti prva leta so postavljali odre na gumnih, senikih in v kmečkih hišah.

Po prostorskih možnostih se sedanja dramska skupina razločuje od mladih ljubiteljev odra izpred 15 let, manj pa po izbiri iger in po načinu igranja.

Gumno je zamenjal pravi oder, parno ali prostor pod milim nebom pa prostorna, pokrita dvorana. Kljub temu pa možnosti za vaje in igranje še zdaleč niso idealne. Oder je slabo opremljen, pomanjkljiva je predvsem lučna oprema, garderobe ni, dvorana je mrzla in je ni mogoče zadovoljivo ogrevati. Zato je še toliko bolj pohvalna prizadevnost skupine, ki vsako leto (tokrat četrtič zapored) pripravi gledališko predstavo za svoje občinstvo, najprej navadno za ženske ob 8. marcu, pozneje tudi za druge. In vedno je dvorana v Mladinskem domu polna, kar pomeni, da ljudje »svoje« gledališče sprejemajo.

Po mnenju Bojana Čebulja se režija (Marija Podojstršek in Helena Merkač) in scena v letošnji predstavi nekoliko preveč prilagajata okusu občinstva. Scena je klasična in utesnjuje odrski prostor, igralci pa se ne gibljejo dovolj sproščeno in v duhu komedije. Govorili pa so lep odrski jezik in delovali kot ubrana igralska skupina. Režiserki sta tudi zadeli dramaturško

»Jabolčni pušle«

zgradbo in dobro oblikovali višek kome-dije.

Če bodo Rečani postali pogumnejši v sceni, režiji in igranju, si bodo ob tako prizadevnem delu zagotovo odprli vrata v širši slovenski gledališki svet.

VIŠEK V ČRNI

Svojevrsten višek revije je pomenila zadnja predstava v Črni. Pred nabito polno dvorano je nastopila igralska skupina Mežica — Prevalje z veseloigro D. Marinčiča Skupno stanovanje, ki jo je režiral Milan Gregorc. Skupina je s predstavo že trikrat navdušila Prevaljčane, tokrat pa tudi Črnjane.

Čeprav Slovenci nismo navajeni, da bi se skrižem vseljevali v stanovanje nekoga drugega, tudi pretirane stanovanjske stiske v manjših krajih še ne čutimo, nam tovrstna problematika le ni tako zelo oddaljena, da bi ostali neprizadeti ob dogajanju na odru. Še posebno zato ne, ker bivanje različnih družin in posameznikov v skupnem stanovanju omogoča številne

zaplete, zamenjave in nerodne situacije, ki se jim od srca nasmejemo.

Predstava hoče predvsem zabavati in ta namen je tudi dosegla. Režijsko in po igralski plati je na dostojni višini, ocenjevalec ji je zameril le to, da igralci premalo igrajo v sredini in v ospredju odra (nekateri scenski rekviziti so razporejeni preveč ob robu), dramaturška gradnja pa je nekoliko nejasna, kar je opaziti pri premalo izraziti gradnji posameznih vlog. Tako se je zgodilo, da so nekatere igralke v igri pretiravale, druge so igrale prebledo, medtem ko so igralci dobro »ujeli takt«.

Kot celota deluje predstava sveže in sproščujoče, to pa vsi, ki nas tarejo tegobe vsakdanjosti, od gledališča tudi pričakujemo.

Uspeh mežiško-prevaljske gledališke skupine nam daje upanje, da se bodo naši gledališki delavci in ljubitelji gledališča — gledalci tudi v prihodnje še srečevali v kulturnih domovih. Oboji pa si bodo morali prizadevati, da bodo storili vsak svoj korak drug proti drugemu, nihče ne sme dopustiti, da bi si obračali hrbet.

Vse v cvetju

Nagrade in priznanja

Občinska raziskovalna skupnost Ravne na Koroškem, Občinski svet zveze sindikatov Slovenije in Izvršni svet skupščine občine Ravne na Koroškem

podeljujejo

na osnovi sklepa Odbora za družbeno planiranje in svobodno menjavo dela ter za pospeševanje raziskovalne in inventivne dejavnosti pri občinski raziskovalni skupnosti Ravne na Koroškem

nagrade in družbena priznanja za inovacijske dosežke v letu 1981.

Nagrade in priznanja prejmejo:

1. BRANKO STANTA — strojni tehnik, zaposlen v Rudnikih svinca in topilnici Mežica kot konstruktor-projektant v tozdu Tovarna opreme Mežica — za inovacijo »Stiskalnica za baliranje iverja«. Stroj je namenjen za baliranje iverja in lubja ter ostalih lesnih odpadkov, ki nastajajo pri predelavi lesa. V SFRJ ni ustrezne ponudbe za to, inozemski ponudniki pa nudijo za iste namene neprimerno zahtevnejše in dražje stroje.

Inovacija je že uvedena v proizvodnjo.

2. ADOLF GERŠAK — strojni tehnik, zaposlen v Rudnikih svinca in topilnici Mežica kot vodja montaže — za inovacijo »Strojno ulivanje mrežic tip Pgy1-Pgy3«. Inovacija predstavlja izvirno rešitev tehnično tehnološkega problema in izpolnjuje vse pogoje za pridobitev patenta. Avtor je z inovacijo mehaniziral dela do največje možne mere in zagotovil stalno kvaliteto. Obenem pa je prispeval k humanizaciji dela, saj je naprava zaprta in delavec jo upravlja posredno; inovator je umaknil človeka iz škodljivega okolja.

3. DARKO ZAVRL — diplomirani inženir elektronike, zaposlen v Rudnikih svinca in topilnici Mežica, tozdz Tovarna opreme Mežica, kot projektant elektrotehnike, za inovacijo »Elektronsko sortiranje desk na žagalnici Radlje«. Njegovo delo je bilo zaključena celota — od študija, teoretičnega in praktičnega načrtovanja, do izdelave elementov fizične montaže, realizacije prototipa, preizkušanja in dajanja v pogon.

Inovacija predstavlja prispevek k zmanjšanju uvoza. Tehnično in tehnološko se lahko postavlja ob afirmirane svetovno priznane firme (Siemens, Jorg).

4. FRANC ŠTINJAK — zaposlen v železarni Ravne, tozdz Valjarna, kot predvaljar. Avtor je prijavil 11 inovacij, od katerih je bilo 5 odobrenih, in sicer:

1. Avtomatsko aktiviranje škarij na lahki progi
2. Sprememba odvodnega vodila
3. Sprememba kalibracije na 3. ogrodju
4. Nosilec za nameščanje dovodk
5. Izboljšava menjave vodil na 5. ogrodju.

Z dvema realiziranimi inovacijama je prispeval k povečanju dohodka za 13 milijonov 518.000 din letno, za tri inovacije pa povečanje dohodka ni bilo moč ugotoviti, prispevajo pa k povečanju produktivnosti in olajšanju telesnega dela.

5. VILI NAVERŠNIK — zaposlen v železarni Ravne, tozdz Valjarna, kot ključavničar, za tri odobrene inovacije, in sicer:

1. Izboljšava menjave ogrodij na srednji progi,
2. Zamenjava vzmeti na ogrodjih lahke proge,

3. Sprememba kalibracije na 3. ogrodju. Z eno inovacijo je prispeval k povečanju dohodka za 11.841.000 din letno, za ostale inovacije pa povečanja dohodka ni moč ugotoviti, prispevajo pa k znižanju stroškov vzdrževanja in olajšanju dela.

6. DOMINIK NABERNIK — zaposlen v železarni Ravne, tozdz SGV, kot vodja vzdrževanja valjarne, za osem odobrenih inovacij, in sicer:

1. Podaljšanje življenjske dobe valjev na 4. ogrodju
2. Predelava pogona linealov na težki progi
3. Zmanjšanje zastojev na srednji progi
4. Izboljšava vzdrževanja in čiščenja ogrevalnih peči
5. Predelava pogona brusne plošče na Centromaskinih
6. Predelava škarij na srednji progi
7. Izboljšava zatesnitve pogona valjčnic na težki progi
8. Izboljšava valjčnic na težki progi.

7 inovacij prispeva k povečanju dohodka za 1.704.000 din letno, za eno inovacijo pa dohodka ni moč izračunati, prispeva pa k povečanju produktivnosti in olajšanju telesnega dela.

7. MAKS HABER — zaposlen v železarni Ravne, tozdz Orodjarna, kot koordinator — za 8 odobrenih inovacij, in sicer:

1. Izboljšava tehnološkega postopka izdelave bran
2. Vtiskanje napisov na cilindre pnevmatičnih kladiv
3. Prijava za posnemanje robov
4. Naprava za ležanje sedežev ventilov
5. Izboljšava stroja za vtiskanje osov in členke
6. Naprava za brušenje kaluzov za traktorske gume

7. Izboljšava vrtanja »uzengij«

8. Naprava za preizkušanje armatur.

S štirimi inovacijami je bil povečan dohodek za 2,733.000 din letno, za štiri inovacije pa povečanja dohodka ni moč ugotoviti, prispevajo pa k povečanju produktivnosti.

8. DANIEL MERKAČ — zaposlen v železarni Ravne, tozđ Stroji in deli kot delovodja, za 5 odobrenih inovacij:

1. Izboljšava mehanske obdelave 2 varjencev za stiskalnice

2. Izboljšava mehanske obdelave stebrov za stiskalnice

3. Izboljšava mehanske obdelave cilindrov za stiskalnice

4. Izboljšava tehnologije obdelave pahov, plošč in izvoznih miz za stiskalnice

5. Izboljšava mehanske obdelave za stiskalnice.

S štirimi inovacijami je bil povečan dohodek za 3,525.000 din letno, ena inovacija pa prispeva k povečanju produktivnosti dela.

9. ANTON RUS — zaposlen v železarni Ravne, tozđ SGV, kot delovodja — za 5 odobrenih inovacij:

1. Izboljšava sprožilne naprave na kalilnem stroju

2. Izboljšava gredi ventilatorjev na napustni peči

3. Izboljšava kaluparskih strojev

4. Odprava vibracij na peskometu

5. Izpopolnitev varnostnega ventila.

S petimi inovacijami je prispeval k povečanju dohodka za 1,304.000 din letno.

10. OTMAR LEŠ — zaposlen v železarni Ravne, tozđ ETS, kot vodja elektro vzdrževanja jeklarne in jeklolivarne — za 4 odobrene inovacije:

1. Podaljšanje vzdržljivosti kablov na 25 t elektroobložni peči

2. Izboljšava izolacije VF peči

3. Zmanjšanje porabe kablov na 25 t elektroobložni peči

4. Povečanje produktivnosti na VF peči.

S štirimi inovacijami je bil povečan dohodek za 2,352.000 din letno.

11. Odbor za družbeno planiranje je sklenil, da podeli še posebno nagrado za prispevek k humanizaciji dela, in sicer za skupinsko inovacijo članov Društva inženirjev in tehnikov železarne Ravne za rešitev problema onesnaženja zraka pri kalilnem stroju vzmatarne.

Pri inovaciji so sodelovali:

BENO KOTNIK

MARJAN SENICA

MAKS VEČKO

MARJAN LEČNIK

JOŽE ŠEGEL in

DANIEL PRAPROTNIK.

Z inovacijo so rešili problem odsevanja oljnih par na starem kalilnem stroju. Odsevanje je bilo neučinkovito, zato je večkrat prišlo do vžiga oljnih par. Še večji problem je bil slab zrak. Delavci so delali v nevzdržnih razmerah.

Avtorji prejmejo družbena priznanja in knjižne nagrade.

Občinska raziskovalna skupnost Ravne na Koroškem, Občinski svet zveze sindikatov Slovenije in Izvršni svet skupščine občine Ravne na Koroškem

podeljuje

tudi nagrado za ANIMATORJA RAZISKOVALNE IN INVENTIVNE DEJAVNOSTI

Nagrado prejme na osnovi sklepa odbora za družbeno planiranje

DRAGO DRETNIK,

zaposlen v Rudnikih svinca in topilnici Mežica, tozđ Metalurgija, za aktivno delo v komisiji za inovacije na ravni DO.

Prejme družbeno priznanje in knjižno nagrado.

Za nagrade RAZISKOVALCEM ZA POMEMBNE DOSEŽKE V ORGANIZIRANIH

RAZISKOVALNIH PROCESIH je kandidiralo 7 raziskovalcev in en strokovni team.

Nagrade prejmejo:

1. dr. JANKO SUŠNIK — zaposlen v Koroškem zdravstvenem domu, tozđ Zdravstveni dom Ravne, vodja enote za medicino dela.

Doc. dr. Janko Sušnik že vrsto let uspešno vodi raziskovalno delo. Prizadeva si tudi vzpodbuditi sodelavce za raziskovalno dejavnost in je pobudnik ustanovitve raziskovalne enote v tozđ ZD Ravne. Opravil je vrsto raziskav iz medicine dela.

Prejme denarno nagrado in družbeno priznanje.

2. dr. FERDO GREŠOVNIK — zaposlen v železarni Ravne kot znanstveni sodelavec v metalografskih laboratorijih službe metalurških raziskav. Opravil je vrsto nalog iz rentgenske strukturne analize in projekte s področja merilne tehnike. Z nalogo »Določanje termomehanskih napetosti z rentgenskim merjenjem« v letu 1981 je mnogo prispeval k temeljni znanosti. Metoda, ki jo je uvedel v redno delo, je originalna.

Prejme družbeno priznanje in denarno nagrado.

3. PAVEL HERCOG — zaposlen v Rudnikih svinca in topilnici Mežica, v Elektrofizikalnem laboratoriju Razvojno raziskovalnega sektorja, kot vodja oddelka za razvoj plastike. Ves čas zaposlitve sodeluje pri reševanju problematike kontrole izdelave ter razvoja akumulatorskih baterij. Posebno si je prizadeval za nadomestitev uvoženih reprodukcijskih materialov z domačimi.

V letu 1981 je sodeloval pri projektu »Razvoj baterije z želatinskim elektrolitom«. Uspelo mu je razviti želatinski elektrolit, ki ustreza zahtevam, istočasno pa ni odvisen od patentnih določil tujih proizvajalcev.

Prejme družbeno priznanje in denarno nagrado.

Na Peči je še sneg

Zlatko Škrubej

Pot domov

Od doma vodi tisoč cest,
domov edino cesta ena,
ta cesta, ki je vedno zaželeno,
ko v domotožje pahne te zavest.

Clovek mlad si poln želja, nemira.
najraje videl bi dežele vse,
naj daljne ali bližnje bi bile,
ta želja iz srca vroča ti izvira.

Mogoče žanješ velike uspehe,
ki si doma jih že načrtoval,
ko si na tihem malo res se bal,
da naletiš na krutost in posmehe.

Domov pa vodi ena pot samo,
ki vedno spremlja te kot dobra mati,
na poti tej se več ni treba bati,
da cilj bi bil otožen kot slovo.

Pavle Cesar

1941 - 1945

Minilo je dvainštirideset let, kar je fašistični okupator zasedel našo domovino. Pričelo se je najtežje obdobje v zgodovini obstoja našega naroda. Okupator je s pomočjo domačih izdajalcev pričel raznarodovati in uničevati naše ljudstvo. Aretiral je naše ljudi in jih pošiljal v ječe in koncentracijska taborišča. Kaj hitro smo čuli za zloglasne zapore ter taborišča smrti, kot so Begunje, Dachau, Auschwitz, Mauthausen in druge. Začeli so množično izganjati narodnostno zavedne družine, ne glede na zdravstveno stanje, starost in politično pripadnost posameznikov. Okupator je začel z germanizacijo severne Slovenije. V tretjem transportu izgnancev v Srbijo, ki je odpeljal iz Št. Vida pri Ljubljani 7. julija 1941. je bila večina iz naše občine. V avgustu 1941 so bili v Begunjah kot talci ustreljeni prvi naši občani iz Žerjava, Holmca in Prevalj — sami komunisti pred drugo svetovno vojno.

Okupator je s svojimi pomagači skoraj vsak dan aretiral in pošiljal naše ljudi v zapore in taborišča.

Bolj ko se je utrjevala in širila osvobodilna fronta, bolj je okupator divjal. Iz ilegale je vstopalo vedno več tovarišev v borbene enote na našem območju. Borci so s svojimi drznimi akcijami pričeli vlivati strah okupatorju in njihovim domačim pomagačem. Ko so borci Koroškega bataljona 3. aprila 1943 napadli Mežico, je okupator spoznal, da se partizanske enote vedno bolj krepijo. Spoznal je tudi, da imajo borci vso podporo prebivalstva tega predela naše domovine.

Strahote so se nadaljevale. Okupator je svoje zastrašujoče metode še pomnožil. Požigal je domačije. Streljal in ubijal je kar na poljih in domovih, vedno več ljudi in tudi otrok je bilo poslanih v taborišča. Ali vse to ni zmanjšalo odhajanja novih borcev v partizanske enote. Te so se krepile in večale. Borbe so postajale vse težje in težje, dokler ni prišlo do zadnjih bojev druge svetovne vojne in do dokončnega poraza fašizma 15. maja 1945 na Poljani.

V dolgih štirih letih okupacije in krvavih bojev širom naše domovine za dokončno uničenje fašizma imajo svoj delež tudi občani naše občine.

Komisija za bivše politične zapornike, internirance in izgnance pri občinskem odboru ZZZB NOV Ravne na Koroškem si je zadala nalogo, da zbere in uredi spiske vseh, ki so leta 1941 živeli na območju naše sedanje občine in so postali žrtve okupatorja in druge svetovne vojne, tistih, ki so bili izgnani ter tudi tistih, ki so bili v raznih zaporih in koncentracijskih taboriščih. Podatke smo zbrali iz raznih arhivov, veliko so nam pomagali krajevni odbori ZZZB NOV in tudi posamezniki. Delo je bilo težko in dolgotrajno, vendar uspešno, saj je seznam dokaj popoln in bo lahko podlaga nadaljnjim raziskavam o gibanju NOB na Koroškem.

Da bi bil pregled boljši, smo napravili štiri spiske, vsak pa je razdeljen na štiri okoliše, ki so bili pred letom 1941 občine.

— borci, ki so padli v borbah in kje so padli

— vse žrtve fašističnega nasilja: ubiti v raznih zaporih in taboriščih, umrli v taboriščih in izgnanstvu in ubiti na domovih. V tem spisku so tudi borci, ki so bili ujeti ter poslani v razna taborišča in zapore, a se niso vrnil

— vsi, ki so bili izgnani v Srbijo in Hrvaško julija in avgusta 1941

— vsi, ki so bili v raznih zaporih in taboriščih in so se vrnil

Za nekatere so podatki pomanjkljivi; prosimo vse, ki zanje vedo, da jih sporočijo svojemu krajevnemu odboru ZB. Prepričani smo, da bo največ dopolnitev k spisku tistih, ki so bili po taboriščih in zaporih in so se vrnil, ker je ta dokumentacija najbolj pomanjkljiva. Marsikateri bo imel pripombe, da je bil v več taboriščih in zaporih, mi smo vpisali samo enega, in to zato, ker smo pri večini imeli navedeno samo eno taborišče ali zapor, pa smo se odločili, da pri vsakem vpišemo samo eno. Mislimo, da je tako prav zaradi tistih, ki se niso vrnil.

Prosimo vse, da nam po svojih močeh pomagata te spiske dokončno dopolniti, ker spomini bledijo, prihajajo nove generacije, naš dolg pa je:

NIKOLI NE BOMO POZABILI
NIKOGAR NE BOMO POZABILI!

Zamislimo se in pomislimo na:

240 padlih borcev v borbah,
290 ustreljenih, ubitih in umrlih v taboriščih in zaporih,
423 izgnanih,
526 zaprtih v taboriščih in zaporih, ki so se vrnil.

To je delež naših občanov za osvoboditev in zmago nad fašizmom.

In še to: po podatkih iz »Leksikona Dravske banovine« je bilo leta 1937. v naši občini samo 14.528 prebivalcev, in to:

3107 v Črni z okolico,
2939 v Mežici z okolico,
4984 na Prevaljah z okolico,
3498 na Ravnah z okolico.

Danes pa je v naši občini okrog 26.000 prebivalcev.

Prosimo za sodelovanje.

Padli borci NOV

ČRNA NA KOROŠKEM IN OKOLICA

Št.	Priimek in ime, leto roj., živel pred vstopom v NOV	Datum vstopa v NOV, enota	Dan smrti	Kraj smrti
1.	Adamič Franc, 1906, Ludranski vrh	3. 4. 1944 Bračičeva brig.	5. 1944	Na Pohorju
2.	Adamič Leopold, 1924, Bistra	18. 6. 1944 Koroški odred	23. 6. 1944	Brdinje — Kotlje
3.	Bogataj Anton, 1908, Koprivna	28. 4. 1944 Koroški odred	31. 12. 1944	Ljubno
4.	Brđnik Anton, 1921, Podpeca	14. 4. 1944 Koroški bataljon	15. 12. 1944	Ebenstein — Avstrija
5.	Bricman Ivan, 1903, Žerjav	7. 5. 1944 Šercerjeva brig.	16. 6. 1944	Razbor — Golavabuka
6.	Burjak Alojz, 1921, Podpeca	1. 11. 1943 Koroški bataljon	14. 10. 1944	Bistra
7.	Časl Ivan, 1908, Podpeca	9. 9. 1944 Koroški odred	13. 12. 1944	Umrli od infarkta
8.	Danijel Franc, 1916, Žerjav	23. 8. 1943 Koroška četa	10. 5. 1944	Metlika
9.	Danijel Maks, 1921, Žerjav	22. 8. 1943 Koroški bataljon	5. 8. 1944	Sv. križ pri Stični
10.	Delalut Simon, 1912, Podpeca	16. 8. 1944 Koroški odred	13. 12. 1944	Bela peč
11.	Delalut Slavko, 1927, Podpeca	28. 6. 1944 Koroški odred	22. 9. 1944	Pikovnik na Dolenjskem
12.	Drofelnik Jože, 1924, Črna	28. 6. 1944 Koroški odred	30. 10. 1944	Svinjska planina
13.	Dretnik Oto, 1920, Črna	15. 4. 1944 Bračičeva brig.	2. 11. 1944	Pri Skočivniku
14.	Drnovšek Ivan, 1906, Žerjav	6. 5. 1944 Bračičeva brig.	12. 1944	Pri Gornjem gradu
15.	Dlopst Pavel, 1919, Črna	15. 8. 1944 Koroški odred	1. 1945	Pri Novi Štifti
16.	Eržen Ivček, 1924, Črna	20. 2. 1944 Koroški bataljon	20. 12. 1944	Planina nad Kamnikom
17.	Fortin Avgust, 1922, Črna	11. 4. 1944 Bračičeva brig.	7. 7. 1944	Zagrad pri Žužemberku
18.	Fortin Šimen, 1924, Črna	14. 4. 1944 Bračičeva brig.	23. 5. 1944	Oplotnica na Pohorju
19.	Geršak Viktor, 1914, Črna	14. 4. 1944 Bračičeva brig.	7. 5. 1944	Javorje
20.	Geršak Helena, 1912, Črna	26. 12. 1944 Postaja C-4	19. 1. 1945	Snežni plaz v Bistri

Peter Tomazin-Skala

Spomin na prekopane borce

Krajevna organizacija ZZB NOV Prevalje je že nekaj let nameravala prekopati borce, ki so padli v letu 1943 in pozneje ter bili pokopani na Fari. Pokopališče pri farni cerkvi je 38 let skrivalo odgovor na vprašanje, kje so pokopani trije borci, ki so padli 13. 6. 1943 v Šentanelskem grabnu pri Kramolcu, p. d. Lužniku.

To so bili naslednji borci:

1. Bogomil Mrzel-Mile je bil rojen 20. marca 1924 v Trbovljah, kjer je obiskoval tudi osnovno šolo, nato pa je bil zaposlen v kamnolomu Hanck, in sicer od maja 1941 do odhoda v partizane 3. junija 1941. Že leta 1941 je bil sprejet v SKOJ. V partizanih je bil najprej v revirski četi kot borec, od pomladi 1942 pa komisar. Izkazal se je pri mnogih akcijah te čete: V napadu na nemško orožniško postojanko v Zagorju 9. avgusta 1941, pri razstrelitvi železniške proge nad Trbovljami in Zagorjem, v napadu štajerskega bataljona na Šoštanj itd. O njem govorijo tudi nemška poročila. Udeležil se je vseh bojov Revirske čete na Štajerskem (na Menini planini, v Dobrovljah, Nazarjih, Lučah). V Savinjskem odredu je bil nato komandir 1. čete 2. bataljona. V septembru 1942 je odšel s skupino 11 partizanov na Koroško. Tam je bil odličen politični delavec, sekretar KP in komisar 1. koroške čete. Udeležil se je vseh političnih in vojaških akcij koroških partizanov v letu 1942 in 1943, med drugim tudi napada na žandarmerijo v Solčavi 15. 12. 1942, na Miklavčevo v Podjuni februarja 1943. leta ter napada na Mežico 3. in 4. aprila 1943. PADEL JE KOT JUNAK BLIZU KMETIJE LUŽNIK V ŠENTANELSKEM GRABNU. Kljub temu, da je bil težko ranjen, se je boril do zadnjega diha. Vest o njegovi herojski borbi se je razširila po vsej Koroški, na sleherno domačijo.

Ob njem sta se borila in padla še dva tovariša, Pavel Sekalo in Ivan z Gorenjske.

2. Pavel Sekalo je bil rojen 11. 1. 1916 na Jamnici pri Prevaljah. V partizane je vstopil aprila ali maja 1943. Šolo je obiskoval v Šentanelu. Stanoval je pri kmetu Zvoniku na Jamnici.

Priključil se je 1. koroški četi, ki se je zadrževala na terenu Šentanela, Strojne in Šmarjete v Avstriji. Kratko dobo je partizanal in se boril med koroškimi borci vse do usodnega dne, ko je bil v skupini treh borcev obkoljen in zverinsko ubit v Lužnikovem gozdičku.

3. Martin Koderman-Janez je bil rojen 25. 10. 1919 v Lipi pri Kamniku. Maja 1943. leta je prišel na Koroško v Koroški bataljon, pozneje z večjo skupino na področje Šentanela. Na dan 13. 6. 1943 je padel kot koroški partizan v Lužnikovem gozdičku.

Ti borci niso in ne smejo biti pozabljeni, čeprav je minilo 38 let po tragičnem dogodku. Zvečer, 12. 6. 1943. leta, smo si stisnili roke ter zaželeli srečno pot in šli vsak po svoji nalogi. Skupina, v kateri so bili omenjeni borci, je krenila proti Šentanelu, skupina

Zap. št.	Priimek in ime, leto roj., živel pred vstopom v NOV	Datum vstopa v NOV, enota	Dan smrti	Kraj smrti
21.	Godec Ivan, 1920, Črna	5. 1944	21. udarna divizijska JNA	Sremska fronta
22.	Grabner Anton, 1901, Mušenik	12. 4. 1944	Bračičeva brig.	Umrl zaradi napora
23.	Grabner Ožbolt, 1925, Javorje	6. 6. 1944	Koroški odred	Kohlenberg pri Beljaku
24.	Havnik Adolf, 1915, Črna	10. 7. 1944	Koroški odred	Luže — Železna Kapla
25.	Hodnik Tončka, 1906, Črna	5. 1944	Baza okrajnega odbora OF	Javorje
26.	Hribernik Adolf, 1928, Podpeca	30. 6. 1944	Koroški odred	1945 Neznano
27.	Ivartnik Henrik, 1922, Podpeca	4. 10. 1943	Koroški bataljon Zidanškova brig.	4. 3. 1944 Primož na Pohorju
28.	Jelen Ferdo, 1912, Podpeca	5. 7. 1944	Koroški odred	23. 10. 1944 Solčava
29.	Jug Alojz, 1914, Žerjav	6. 5. 1944	Koroški odred	12. 2. 1945 Javorje
30.	Jug Ivan, 1920, Žerjav	29. 6. 1943	Koroški bataljon Gubčeva brigada	4. 5. 1944 Črnuče na Dolenjskem
31.	Kamnik Ivan, 1917, Koprivna	15. 11. 1943	Koroški bataljon Tomšičeva brig.	27. 12. 1944 Luče
32.	Kevp Rudolf, 1918, Žerjav	28. 4. 1943	Koroški bataljon	1944—1945 Neznano
33.	Kevp Simon, 1922, Javorje	16. 1. 1944	Koroški odred Šandrova brig.	5. 1944 Na Dolenjskem
34.	Kevp Ožbolt, 1912, Javorje	29. 3. 1943	Bračičeva brig.	zač. 1945 Pri Rečici
35.	Keber Silvester, 1927, Koprivna	15. 2. 1944	Koroški odred	15. 9. 1944 Umrl v bolnici nad Solčavo
36.	Kompan Alojz, 1904, Javorje	10. 8. 1944		18. 3. 1945 Libeliška gora
37.	Konečnik Matevž, 1924, Žerjav	28. 5. 1943	Koroški bataljon	5. 5. 1944 Javorje
38.	Konečnik Martin, 1922, Žerjav			15. 10. 1944 Solčava
39.	Kočivnik Vinko, 1928, Žerjav	22. 10. 1944	Koroški odred	9. 11. 1944 Ranjenega so Nemci ubili v Črni Suhi dol pri Slov. Gradcu
40.	Kogelnik Maks, 1925, Koprivna	28. 6. 1944	Koroški odred Zidanškova brig.	4. 3. 1945
41.	Kos Franc, 1926, Črna	22. 2. 1944	Koroški odred	2. 12. 1944 Krmelj na Dolenjskem
42.	Kozar Martin, 1901, Črna	14. 4. 1944	Bračičeva brig.	7. 5. 1944 Lovrenc na Pohorju
43.	Kolar Filip, 1913, Koprivna	17. 4. 1944	Koroški odred	10. 1. 1945 Remšnik nad Železno Kaplo
44.	Kotnik Karel, 1904, Mušenik	8. 8. 1944	Koroški odred	1945 Lokovica pri Šoštanju
45.	Koštunik Ivan, 1925, Podpeca	6. 7. 1944	Koroški odred	12. 1944 Savinjska dolina
46.	Kranjc Albert, 1913, Podpeca	6. 6. 1944	Koroški odred	15. 2. 1945 Pri Piku v Podpeci
47.	Kunc Jože, 1928, Podpeca	9. 6. 1944	Koroški odred Ljubljana brig.	12. 9. 1944 Cerknica pri Raketu
48.	Kumer Jožef, 1922, Javorje	12. 1943	Koroški bataljon Zidanškova brig.	13. 1. 1945 Pohorje
49.	Kranjc Franc, 1908, Podpeca	28. 6. 1944	Koroški odred	28. 3. 1945 Pri Končniku v Topli
50.	Lampret Vinko, 1924, Črna	8. 6. 1944	Koroški odred	14. 10. 1944 Pri Carfu v Bistri
51.	Lapajne Rozalija, 1923, Koprivna	1. 1. 1944	Koroški odred	13. 8. 1944 Bodenthal (nekje za Dravo)
52.	Lesjak Boltežar, 1923, Črna		Koroški odred	24. 5. 1945 V Koprivni ubit od ustašev
53.	Leskovšek Anton, 1905, Črna	6. 5. 1944	Koroški odred	30. 9. 1944 Gornji grad
54.	Lesnik Gašper, 1898, Žerjav	13. 9. 1944	VDV bataljon	6. 5. 1945 Poljana
55.	Markovič Leopoldina, 1926, Črna	1. 11. 1943	Koroški bataljon	31. 5. 1944 Umrla v partizanski bolnici Ribnica na Pohorju
56.	Markovič Kristi, 1922, Črna	2. 1944	VDV bataljon	20. 8. 1944 Koprivna
57.	Mlačnik Boštjan, 1924, Podpeca	4. 7. 1944	Koroški odred	7. 11. 1944 Svinjska planina
58.	Mlačnik Franc, 1917, Podpeca	28. 6. 1944	Koroški bataljon	10. 12. 1944 Podpeca
59.	Mežnar Ivan, 1904, Žerjav	28. 8. 1944	Koroški odred	12. 2. 1945 Javorje
60.	Molar Ignac, 1902, Javorje	30. 7. 1944	Koroški odred Bračičeva brig.	Neznano
61.	Modrej Rajko, 1923, Žerjav	17. 9. 1944	Koroški odred	9. 11. 1944 Ranjenega so Nemci ubili v Črni Libeliče
62.	Modrej Franjo, 1926, Žerjav	4. 7. 1944	Koroški odred	24. 7. 1944
63.	Obretan Maks, 1914, Črna	11. 4. 1944	Bračičeva brig.	23. 5. 1944 Oplotnica na Pohorju
64.	Osojnik Hugo, 1924, Črna	10. 9. 1943	Koroški bataljon	27. 4. 1945 Svinjska planina
65.	Pandel Karel, 1925, Črna	5. 1944	Koroški odred	10. 1. 1945 Remšnik nad Železno Kaplo
66.	Paradiž Ivan, 1909, Črna	13. 7. 1944	Koroški odred	30. 11. 1944 Pri Kosu v Koprivni
67.	Pečnik Alojz, 1923, Koprivna	1. 8. 1943	Koroški bataljon	8. 2. 1944 Na Dolenjskem
68.	Pečnik Valentin, 1909, Koprivna	5. 1944	Koroški bataljon	5. 1944 Koprivna
69.	Pečovnik Ivan, 1903, Podpeca	26. 3. 1944	Koroški odred	28. 5. 1944 Tržišče pri Mokronogu
70.	Petrič Marija, 1921, Jazbina	6. 11. 1943	Koroški bataljon	8. 11. 1943 Na svoji domačiji
71.	Piko Filip, 1922, Črna	23. 2. 1944	Koroški odred	12. 5. 1945 Borovlje
72.	Plaznik Albert, 1922, Žerjav	10. 4. 1944	Koroški odred	26. 2. 1945 Riška gora
73.	Plesnik Anton, 1901, Žerjav	11. 8. 1944	Koroški bataljon Bračičeva brig.	25. 1. 1945 Savinjska dolina

Zap. št.	Priimek in ime, leto roj., živel pred vstopom v NOV	Datum vstopa v NOV, enota	Dan smrti	Kraj smrti	
74.	Podovšovnik Mihael, 1917, Koprivna	27. 12. 1943	Koroški odred	10. 1. 1945	Remšnik nad Železno Kaplo
75.	Polanšek Franc, 1921, Koprivna	20. 5. 1943	Koroška četa	1. 1944	Na Dolenjskem
76.	Potočnik Valentin, 1923, Koprivna	2. 2. 1944	Koroški odred Šercerjeva brig.	8. 12. 1944	Nad Solčavo
77.	Potočnik Aleš, 1904, Javorje	19. 8. 1944	Koroški odred	10. 1. 1945	Remšnik nad Železno Kaplo
78.	Potočnik Franc II, 1928, Žerjav	20. 6. 1944	Koroški odred	6. 4. 1945	
79.	Ramšak Franc, 1926, Ludranski vrh	22. 8. 1943	Koroški bataljon na Dolenjsko	28. 10. 1943	Pri Bučki na Dolenjskem
80.	Rosič Franc, 1906, Podpeca	8. 8. 1944	Koroški odred	19. 1. 1945	Snežni plaz v Bistri
81.	Samec Ferdo, 1908, Žerjav	12. 8. 1944	Koroški odred	31. 12. 1944	Pri Jurčku nad Kotljami
82.	Senica Franc, 1924, Žerjav	15. 11. 1944	Krajiška divizija	17. 1. 1945	Sremska fronta pri Sidu
83.	Stane Franc, 1922, Ludranski vrh	12. 10. 1943	Koroški bataljon Zidanškova brig.	11. 2. 1944	Nad Šmartnom pri Slovenj Gradcu
84.	Stane Franc, 1909, Jazbina	14. 5. 1944	Koroški odred	23. 10. 1944	Pri Solčavi
85.	Stane Gregor, Bistra	7. 1944	Koroški odred	10. 5. 1945	Borovlje
86.	Stakne Jožef, 1926, Javorje	14. 4. 1944	Bračičeva brig. zaščitna enota Matjaža	8. 1944	Sveče pri Borovljah
87.	Svršina Štefan, 1915, Podpeca	1. 5. 1944	Koroški odred	10. 10. 1944	Na Stoparjevem — Podpeca
88.	Štifter Martin, 1907, Javorje	15. 3. 1944	Koroški odred	15. 5. 1944	Pri Klavžu v Javorju
89.	Švajger Andrej, 1901, Črna	6. 5. 1944	Bračičeva brig.		Savinjska ofenziva
90.	Telček Jože, 1893, Črna	20. 6. 1943	Koroški bataljon	7. 11. 1945	Jazbina
91.	Telček Jože II, 1923, Črna	1944	I. Jug. brigada	29. 10. 1944	Čačak
92.	Tonkli Jože, 1911, Koprivna	17. 4. 1944	Koroški odred 10. Ljub. brigada	15. 9. 1944	Velike Bloke, Notranjska
93.	Turk Franc, 1928, Žerjav	1. 5. 1944	VDV Kor. odred	20. 4. 1945	Graška gora
94.	Vačovnik Albert, 1925, Podpeca	15. 7. 1944	Koroški odred	13. 3. 1945	Svinjska planina
95.	Valter Ivan, 1911, Žerjav	10. 11. 1943	Zidanškova brig.	15. 1. 1944	Uršlja gora — Obretan
96.	Večko Adolf, 1903, Črna	6. 5. 1944	Bračičeva brig.	16. 6. 1944	Razborci na Pohorju
97.	Venišnik Blaž, 1901, Podpeca	2. 6. 1944	Koroški odred	10. 10. 1944	Smrekovec
98.	Žagar Franc, 1905, Črna	4. 5. 1944	Bračičeva brig.	31. 1. 1945	Ravne pod Sveto goro
99.	Žagar Aleš, 1925, Žerjav	17. 8. 1943	I. Kor. bataljon	1. 2. 1945	Sele — Rož
100.	Zunter Stanko, 1921, Podpeca	14. 4. 1944	Koroški odred Šercerjeva brig.	27. 10. 1944	
101.	Zunter Ivan, 1920, Podpeca	14. 9. 1944	Koroški odred na Dolenjsko	13. 3. 1945	Gornja Rušica — Dolenjska
MEŽICA IN OKOLICA					
1.	Božič Julijana, 1922, Mežica	10. 12. 1944	Koroški odred	7. 2. 1945	Plat — Šahmanov bunker
2.	Capuder Ivan II, 1911, Mežica	19. 9. 1944	Koroški bataljon	1945	Dolenjska
3.	Gerdej Mirko, 1923, Mežica	4. 1942	Cankarjeva brig.	10. 1942	Ivna gora
4.	Hermonko Filip, 1923, Mežica	28. 6. 1944	Koroški odred	28. 7. 1944	Mlinarsko v Bistri
5.	Hermonko Jožef, 1927, Mežica	12. 4. 1944	Koroški odred	27. 4. 1944	Svinjska planina
6.	Hribernik Jakob, 1923, Mežica			2. 11. 1944	
7.	Koprivnik Erno, 1925, Mežica	1944	Jug. brigada v Sovjetski zvezi	2. 1945	Sremska fronta
8.	Kotnik Henrik, 1905, Mežica	1. 7. 1944	Koroški odred	23. 11. 1944	Libeliče
9.	Ladinik Štefan, 1919, Mežica	9. 1943	Koroški odred	6. 5. 1944	Javorje
10.	Muri Cecilija, 1918, Mežica			1945	pri Trstu
11.	Praper Anton, 1911, Mežica	4. 1944	Bela krajina		Ubit pri Železni Kapli
12.	Praper Silvester, 1924, Mežica	15. 9. 1944	Koroški bataljon	1. 1945	
13.	Šahman Franc, 1895, Mežica	17. 4. 1943	Koroški odred	7. 2. 1945	Plat — Šahmanov bunker
14.	Trdina Rudolf, 1926, Mežica	1. 6. 1944	I. Kor. bataljon	24. 1. 1945	Podkraj — Libuče
15.	Vajdl Ivan, 1919, Mežica	2. 7. 1944	Koroški odred	24. 7. 1944	Libeliče
16.	Vogel Matevž, 1919, Mežica	21. 9. 1944	Koroški odred	16. 1. 1945	Suhi vrh — Zagnernik
17.	Vrčkovnik Martin, 1902, Mežica	1. 7. 1944	Koroški odred	4. 10. 1944	Onkraj Meže — Najevnik
PREVALJE IN OKOLICA					
1.	Arl Matevž, 1926, Prevalje	9. 1943	Koroški odred	10. 11. 1944	Suhi vrh
2.	Božič Julka, 1922, Leše			7. 2. 1945	Javorje
3.	Bricman Ivan, 1903, Uršlja gora	7. 5. 1944	Šercerjeva brig.	16. 6. 1944	Nad Dovžami
4.	Broman Ivan, 1925, Stražišče			10. 1944	Labotska dolina
5.	Buhvald Jože, 1928, Strojna				
6.	Cegner Alojz, 1927, Suhi vrh			12. 1944	

9 tovarišev, med njimi dve tovarišici, je dobila nalogo, da gre na Peco požgat planinsko postojanko, o kateri je štab dobil sporočilo, da jo bodo Nemci uredili za svojo utrdbo; ta bi potem obvladala vse območje Pece, Tople in Podjune. Dne 13. junija 1943 smo na poti pod Peco zaslišali streljanje iz šentaneške smeri in takoj smo ugotovili, da so Nemci našli naše na starem mestu v lagerju, kot smo takrat dejali. Ko smo svojo nalogo opravili, smo se vračali proti Topli in smo zvedeli strašno novico, da so padli naši do-bri, hrabri sotovariši. Nemci so mrtve borce pobrali in jih prepeljali na Prevalje v mrtvašnico pri farni cerkvi.

Nihče od Prevaljčanov se ni mogel spomniti, kdo jih je pokopal, kdaj in kje. Z vztrajnim delom članov komisije za tradicije NOV in predsednika organizacije ZB Prevalje je uspelo najti grob vseh treh pokopanih blizu pokopališke veže na Fari. Vse tri borce smo prekopali 22. 10. 1982 v skupno grobnico borcev NOV na pokopališče Barbara.

Ker pa je bilo na starem pokopališču še več drugih borcev in žrtev fašističnega terorja, smo najprej ugotovili identiteto in jih nato prekopali. Staro pokopališče na Prevaljah bo opuščeno, zato je bilo treba prekopati vse tam pokopane borce.

Vsak od prekopanih barcev ali žrtev fašizma ima svojo zgodovino. Ker sem nekatere poznal, bom napisal nekaj o njih.

Alojz Kolenik-Simonov, je bil rojen 7. 6. 1905 v Grobljah pri Pliberku. Doma je bil z lepe kmetije na gričku poleg Kosove gostilne blizu mejnega prehoda Holmec—Groblje. Pri tej kmetiji so se oglasili prvi partizani 13. aprila 1943. Med njimi so bili Mile Mrzel, Gregor Burjak-Jur, Franc Šebinec-Đuro, Andrej Mokina-Jaka, Ciril Pandev-Metod, Tone Okrogar-Nestl, Janko Kladnik-Jurij, Jager in Skala. Pri tej kmetiji so me že prej poznali, saj sem bil kot domač. Kolenikova mama, hčerka Lona in sin Lojz so bili pri hiši in so dobro gospodarili. Brat Anej pa je bil v nemški vojski od leta 1941 do 1945. Pri hiši je bilo veliko veselje, da smo se pojavili, saj mati ni vedela, kako bi nas postregla, prav tako pa sta Lona in sin Lojz skrbela za varnost. K hiši je pogosto hodil Štefan Johan-Maki, zelo zanesljiv in previden ter predan našemu gibanju. Tako je zanesljivo zbiral podatke od Nemcev in o njihovih namerah obveščal Lojza. Ker sva se dobro poznala, smo navezali zvezo z njim, da je hodil na sestanke s komisarjem Miletom in nami. Tukaj je bilo politično delo lahko, ker so bili ljudje na kmetijah starejši in zavedni Slovenci. Take kmetije so bile tudi: Skuk, Zdovc, Kos, Bokrat, Dumpelnik, Hutar, Petek in Travar. Lojz je z nami sodeloval, izvrševal vse naloge in z velikim navdušenjem hodil z nami na akcije. Šli smo sami v akcijo za odvzem lovškega orožja, pri Lojzu Koleniku pa smo ga shranili. V skupini, ki je orožje skrila, so bili Lojze in dva partizana. Orožje so skrili v stari kovačnici z namenom, da ga Nemci, če pridejo, ne bi našli. Toda zgodilo se je drugače — med tistimi tremi tovariši je bil partizan-izdajalec. Nemcem je pokazal Lojza in skrivališče orožja. Ni pomagalo tajiti, ampak so Lojza grdo pretepli in odgnali v zapor na Prevalje. Bili smo v bližini, vendar nas je bilo malo, slabo oboroženi smo bili, Nemcev pa je bilo polno dvorišče pa še dobro oboroženi so bili, tako, da si napada nanje nismo mogli privoščiti. Kaj in kako se je vse odvi-

jalo, smo zvedeli pozneje. Mati in hčerka Lona sta še naprej delali in ostali zvesti NOB.

Lojze je bil zaprt na Prevaljah. Izrabil je priložnost, ko je na dvorišču rezal drva in pobegnul proti železnici. Nekdo je to opazil, javil policiji in šli so za njim. Ko so ga ujeli, so ga ponovno zaprli v zapor Prevalje, tam so ga tako mučili, da je podlegel. Umrl je junaške smrti, kot heroj. Pokopan je bil pri farni cerkvi. Na njegovem grobu je stal skromen spomenik. Njegove posmrtno ostanke smo prekopali in položili v skupno grobnico partizanov in žrtev na pokopališče »Barbara« 22. oktobra 1982.

Prekopan je bil tudi Jurij Mesner, rojen 24. 4. 1915 v Dobji vasi pri Prevaljah. Bil je predvojni komunist, član partijske celice na Papirnici Prevalje. Po prihodu okupatorja je bil na seznamu nevarnih. Zaposlen je bil v Tovarni papirja, tam so ga aretirali in na Bledu 19. 8. 1941 ustrelili kot prvo žrtev s Koroške oziroma Prevalj.

Franc Štern, rojen 11. 11. 1912 v Dobji vasi, je bil prav tako član partijske celice v Papirnici Prevalje. Bil je predan partiji, dober delavec, vendar izdajalska pošast je opravila svoje, ko ga je izdala fašistom — krvnikom, da so ga ustrelili na Bledu 18. 9. 1941. leta.

Franc Malej, je bil rojen 28. 7. 1898 v Koprivni kot hribovski kmet blizu avstrijske meje pod planino Olševo. Nam partizanom je zelo prav prišla ta kmetija, saj so bili dobri ljudje, odmaknjeni od centra, vendar je izdajalska roka segla tudi do njih. Oče in mati sta bila ločeno zaprta v zaporih na Prevaljah; moža so tu ubili, ženo pa so odpeljali in je bila zaprta v koncentracijskem taborišču Ravensbrück vse od meseca aprila 1943 do 1945, ko se je vrnila domov, vendar je kmalu za posledicami trpljenja v lagerju umrla.

Prav gotovo se bo marsikateri spomnil, da se je kdaj ustavil pri revni kmetiji Rep na prehodu med Koprivno in Mežo visoko v planini. Tudi domačini, še prej pa drugi ljudje, bodo pozabili to kmetijo in njene nekdanje prebivalce, saj je kmetija vse od vojne zapuščenca. Vendar ne bi smeli pozabiti, da so v času NOB živeli v odmaknjenih planinskih krajih dobri ljudje, ki so bili pripravljeni pomagati partizanom, ne glede na svojo žrtev.

Franca Maleja smo prekopali s pokopališča Fara v skupno grobnico borcev narodnoosvobodilne borbe na Barbari 22. in 23. oktobra 1982. leta. S tem smo izkazali zadnjo čast aktivistu izpod Olševe in iz Koprivne.

Med prekopenimi je bil tudi borec Benedikt Grabner, sin Helene Viternik iz Črnc pri Dravogradu. Prišel je na dopust kot nemški vojak, zelo je dobro govoril nemško in je bil sposoben borec.

Rojen je bil 10. 2. 1920 v Črnečah pri Dravogradu. V partizane je vstopil v skupino I. čete Koroškega bataljona pri kmetu Alojzu Koleniku, p. d. Simonu v Avstriji, ob koncu aprila 1943. leta z vso vojaško opremo ter orožjem. Takoj je postal desetar in imel je še druge funkcije. V letu 1944 je bil poslan na Pohorje in tam je padel 6. 3. 1944 v borbi s fašisti. Od tam je bil prekopan na pokopališče na Fari, sedaj pa v skupno grobnico borcev partizanov na Barbaro. Tako sta mati in sin po 38 letih zopet skupaj, vendar ne v družini, temveč na pokopališču. Njegova mati Helena Viternik je bila aktivno v NOV od leta 1944 do 1945, kuhala, prala in šivala je

Nap. št.	Priimek in ime, leto roj., živel pred vstopom v NOV	Datum vstopa v NOV, enota	Dan smrti	Kraj smrti	
7.	Čebulc Jakob, 1920, Leše	15. 8. 1944	Koroški odred	13. 9. 1944	Luže v Koprivni
8.	Grabner Franc, 1920, Prevalje			6. 3. 1944	Pohorje
9.	Hribernik Jožef, 1918, Podkraj	19. 2. 1943	VDV četa	8. 7. 1944	Plat nad Mežico
10.	Hribernik Jakob, 1923, Prevalje-Kot	7. 1. 1944	Koroški odred	2. 11. 1944	Leše
11.	Janet Angela, 1921, Navrški vrh			10. 3. 1944	Vitanje — Hudinja
12.	Janet Franc, 1910, Navrški vrh	18. 2. 1944	Pohorska brig.	10. 3. 1944	Vitanje — Hudinja
13.	Kamnik Franc, 1924, Zagrad	3. 5. 1943	4. brigada Matija Gubca	25. 4. 1944	Pri Kočevju
14.	Knežar Edvard, 1923, Leše	18. 8. 1944	VDV brigada	12. 2. 1945	Javorje
15.	Konečnik Franc, 1910, Stražišče	6. 1944	Bračičeva brig.	15. 3. 1945	Mozirska planina
16.	Kopmajer Andrej, 1924, Leše	20. 5. 1944	Zaščita glavnega štaba Slovenije	11. 1944	Dolenjska
17.	Kos Ivan, 1906, Prevalje	8. 8. 1944	Koroški bataljon	12. 1944	Savinjska dolina
18.	Kotnik Stanko, 1924, Zagrad			13. 3. 1945	Svinjska planina
19.	Kranjc Albert, 1916, Prevalje	4. 8. 1944	Koroški odred	13. 2. 1945	Podpeca
20.	Kralj Mirko, 1918, Dolga brda	5. 1944	VDV brigada	21. 11. 1944	Nad Žerjavom
21.	Kramolc Ožbolt, 1915, Šentanel				
22.	Kret Franc, 1922, Leše	28. 5. 1944	Koroški bataljon	25. 7. 1944	Sele — Javorje
23.	Lah Albin, 1919, Leše	15. 10. 1944	Koroški odred	15. 1. 1945	Holmec
24.	Leskovec Jože, 1908, Prevalje-Kot	29. 5. 1944	Na Dolenjskem	7. 7. 1944	Zagrad pri Žužemberku
25.	Mager Franc, 1923, Podkraj	8. 1943	Koroški bataljon	8. 4. 1945	Zgornje Sele
26.	Magrič Ivan, 1918, Uršlja gora			17. 11. 1943	Javorje
27.	Merkač Pavel, 1919, Breznica	5. 8. 1944	Koroški odred	20. 8. 1944	Koprivna
28.	Merkač Andrej, 1924, Breznica			28. 11. 1944	Breznica
29.	Mešel Pavel, 1914, Prevalje	16. 9. 1944	Narodna zaščita OF	21. 1. 1945	Kot — Prevalje
30.	Močilnik Mirko, 1920, Breznica	10. 5. 1944	Koroški bataljon	21. 1. 1945	Kot — Prevalje
31.	Mravljak Rudi, Strojna				Pohorje
32.	Nabernik Ivan, 1922, Poljana			26. 12. 1944	Nova Štifta
33.	Osojnik Slavko, 1921, Leše	12. 4. 1944	Koroški odred	9. 11. 1944	Svinjska planina
34.	Pačnik Lovro, 1906, Leše	3. 4. 1944	Koroški bataljon	7. 1. 1945	Podvolovljek — Luče
35.	Pečovnik Franc, 1910, Suhi vrh	2. 9. 1944	III. bat. Toneta Tomšiča	24. 12. 1944	Velike Lašče
36.	Pesjak Jakob, 1896, Lokovica			26. 12. 1944	Nova Štifta
37.	Podričnik Pavel, 1923, Lokovica			13. 3. 1945	Svinjska planina
38.	Polanšek Ivan, Strojna			29. 9. 1944	Stražišče
39.	Potočnik Mirko, 1924, Zagrad	10. 6. 1944	VDV bataljon	3. 1. 1945	Podpeca
40.	Praznik Štefan, 1926, Leše	9. 1944	Koroški bataljon	1. 1945	Bele vode
41.	Prelogar Karel, 1917, Holmec	20. 9. 1944	VDV bataljon	10. 10. 1944	Luče — Savinjska dolina
42.	Prikeržnik Alojz, 1924, Stražišče			14. 8. 1944	Šentanel
43.	Rožej Andrej, 1913, Strojna			11. 1944	Savinjska dolina
44.	Samec Maks, 1916, Leše	5. 1944		29. 12. 1944	Šentanel
45.	Samec Leopold, 1920, Leše			14. 9. 1944	Svetna vas — Avstrija
46.	Savinc Ivan, Uršlja gora			7. 5. 1944	Javorje
47.	Sekalo Pavel, 1916, Šentanel	4. 1943	Koroški bataljon	13. 6. 1943	Šentanel
48.	Smolak Jože, 1927, Šentanel	1. 9. 1944	Okrož. odbor OF	8. 4. 1945	Sele
49.	Sveteč Jože, 1926, Lokovica	10. 1943	Koroški bataljon	20. 9. 1944	Železna Kapla
50.	Štornik Florjan, 1922, Prevalje	20. 8. 1944		20. 1. 1945	Kot
51.	Šuler Ivan, 1918, Zagrad	4. 8. 1944	Brigada Mirka Bračiča	2. 1945	Bele vode
52.	Šumah Adolf, 1922, Leše			25. 12. 1944	Sremska fronta
53.	Tomaž Edmund, 1923, Prevalje	5. 1944	VDV bataljon	7. 1. 1945	Bolnica v Podvolovljeku
54.	Zdovec Mirko, 1924, Lokovica	25. 7. 1944	Koroški bataljon	12. 10. 1944	Komelj pri Pliberku
55.	Žak Stanko, 1918, Prevalje	13. 9. 1943		16. 5. 1944	Leše
56.	Žak Franc, 1925, Prevalje			8. 1. 1945	Mežica
57.	Žak Herman, 1927, Prevalje			4. 1945	Pri Šoštanju
58.	Mori Jožef, 1926, Podkraj	7. 1944	Koroški bataljon	10. 11. 1944	Svinjska planina

RAVNE NA KOROŠKEM IN OKOLICA

1.	Barl Franc, 1927, Podgora	22. 8. 1944	Šercerjeva brig.	3. 12. 1944	Florjan nad Šoštanjem
2.	Božič Jože, 1926, Zelenbreg		Koroški odred	9. 1944	
3.	Breznik Milka, 1926, Podgora	12. 4. 1944	Koroški bataljon	1. 1945	Ujeta in ubita v Savinjski dolini
4.	Čapelnik Jože, 1908, Ravne		Koroški odred	7. 10. 1944	

Zap. št.	Priimek in ime, leto roj., živel pred vstopom v NOV	Datum vstopa v NOV, enota	Dan smrti	Kraj smrti
5.	Cegovnik Valentin, 1910, Zelenbreg	15. 8. 1944 Obveščevalec	30. 11. 1944	Ros v Koprivni
6.	Cresnik Rudolf, 1921, Ravne	12. 1. 1944 Koroški odred	18. 3. 1944	Javorje
7.	Dvornik Kristjan, 1914, Kotlje	1. 8. 1944 Koroški odred Pohorska brig.	10. 1944	
8.	Filip Jožef, 1924, Brdinje	1. 6. 1944 Koroški odred	19. 11. 1944	Svinjska planina
9.	Gorenšek Peter, 1923, Brdinje	11. 1. 1944 Koroški odred	9. 5. 1945	Miklavc na Koroškem
10.	Gorenšek Albert, 1928, Brdinje	6. 1944 Koroški odred	31. 12. 1944	Pri Jurčku v Podgori
11.	Gostenčnik Štefan, 1919, Kor. Selovec	9. 6. 1944 Koroški odred	29. 7. 1944	Koprivna
12.	Gostenčnik Martin, 1920, Podgora	10. 5. 1943 I. Koroška četa	23. 5. 1943	Raduše pri Slov. Gradcu
13.	Izak Tomaž, 1905, Brdinje	1. 8. 1944 Koroški odred	19. 3. 1945	Umrli pri Gornjem gradu
14.	Juh Luka, 1915, Ravne		11. 6. 1942	Dolenjska
15.	Juh Franc, 1926, Ravne	13. 6. 1943 Okraj. odbor OF	27. 11. 1944	Pri Žažetu
16.	Kamnik Marija, 1925, Kotlje	15. 5. 1943 I. Koroška četa	6. 11. 1943	Pri Petriču v Jazbini
17.	Knez Jožef, 1910, Ravne	16. 9. 1944 Okrajni komite	21. 1. 1945	Pri Ravnjaku — Kot
18.	Konečnik Martin, Preški vrh		15. 9. 1944	
19.	Kričej Alojz, 1912, Podkraj	6. 1944 Bračičeva brig.	12. 1944	Savinjska dolina
20.	Kričej Franc, 1927, Podkraj	8. 1. 1944 TV stanica 12	4. 10. 1944	Plat nad Mežico
21.	Krevzel Franc, 1910, Strojna	27. 11. 1944 Šercerjeva brig.	19. 12. 1944	Pohorje
22.	Krevzel Martin, 1918, Zelenbreg	1. 9. 1944 Koroški odred	10. 1944	Pri Solčavi
23.	Krivograd Franc, 1906, Tolsti vrh	6. 8. 1944 Koroški bataljon	23. 4. 1945	Umrli na domu
24.	Ladra Ferdinand, 1902, Strojna	27. 11. 1944 Šercerjeva brig.	19. 12. 1944	Ludranski vrh
25.	Langus Bernard, 1906, Ravne		6. 7. 1944	Stari trg pri Raketu
26.	Lečnik Franc, Ravne		12. 1944	
27.	Lesjak Franc, Tolsti vrh		25. 12. 1944	Savinjska dolina
28.	Lesjak Pavel, 1912, Brdinje		12. 5. 1945	Pri Pliberku
29.	Lipovnik Franc, 1919, Tolsti vrh	15. 10. 1943 Koroški bataljon	28. 8. 1944	Sv. Duh v Savinjski dolini
30.	Logar Avgust, 1919, Brdinje	6. 1944 Koroški bataljon	15. 11. 1944	Svinjska planina
31.	Logar Frančiška, 1920, Kotlje	6. 1944 Koroški bataljon	15. 11. 1944	Svinjska planina
32.	Lužnik Jožef, 1914, Brdinje	4. 1944 Koroški bataljon	17. 1. 1945	Pri Konjicah
33.	Mak Jožef, 1915, Zelenbreg	3. 8. 1944 Koroški bataljon	13. 1. 1945	Savinjska dolina
34.	Marzel Franc, 1925	7. 1944 VDV bataljon	12. 5. 1945	Na trgu na Ravnah
35.	Mlačnik Boštjan, 1924, Strojna	4. 7. 1944 Koroški bataljon	7. 11. 1944	Kalansberg pri Beljaku
36.	Mravljak Pavle, 1904, Ravne		12. 1944	Savinjska dolina
37.	Obretan Miha, 1912, Strojna		12. 1944	Savinjska dolina
38.	Očakar Avgust, 1914, Kotlje	1. 8. 1943 Zidanškova brig.	15. 12. 1944	Sv. Križ na Dolenjskem
39.	Paradiž Štefan, 1926, Tolsti vrh	20. 9. 1943 Pohorski odred	10. 11. 1944	
40.	Paradiž Ivan, 1908, Ravne	13. 7. 1944 Koroški odred	30. 11. 1944	Koprivna
41.	Pečnik Florjan, 1902, Ravne	1. 6. 1944 Koroški odred	2. 7. 1944	Topla
42.	Petrej Franc, 1916, Brdinje		17. 1. 1945	
43.	Pisar Adolf, 1923, Tolsti vrh	4. 7. 1944 Koroški odred	4. 5. 1945	Pri Velikovecu
44.	Plazovnik Zdenko, 1927, Ravne	4. 1944 Koroški bataljon	16. 11. 1944	Zgornje Sele
45.	Plešnik Ernest, 1919, Ravne	12. 8. 1944 Okraj. odbor OF	17. 1. 1945	Pri Zaberniku — Šentanel
46.	Plešnik Bogomir, 1926, Ravne	9. 9. 1944 Koroški odred	5. 10. 1944	Pri Rateju na Lešah
47.	Pohovnik Filip, 1924, Brdinje	31. 11. 1943 Koroški odred	27. 7. 1944	Obir
48.	Potočnik Jožef, 1905, Zelenbreg	10. 8. 1944 Tomšičeva brig.	12. 1944	Savinjska ofenziva
49.	Pratneker Ivan, 1916, Brdinje	1. 1944 Okr. kom. KPS	31. 12. 1944	Pri Jurčku v Podgori
50.	Reven Rudolf, 1914, Ravne		10. 1. 1945	Pod Uršljo goro
51.	Rezar Gregor, 1898, Tolsti vrh	1. 9. 1944 Koroški odred	12. 12. 1944	Pri Gornjem gradu
52.	Robnik Jože, 1921, Ravne	24. 8. 1943 Jug. brig. v SZ	28. 4. 1945	Blizu Zagreba
53.	Sadovnik Franc, 1922, Kotlje	10. 8. 1943 Okraj. odbor OF	8. 4. 1944	Pri Janetu v Podgori
54.	Samec Ferdinand, 1908, Podgora	13. 7. 1944 Obveščev. center	31. 12. 1944	Pri Jurčku v Podgori
55.	Slemnik Avgust, 1917, Ravne	12. 6. 1943 Koroški bataljon	10. 1. 1944	Pri Obretanu
56.	Slemnik Mirko, 1926, Ravne	28. 8. 1943 Koroški bataljon	10. 8. 1944	Svinjska planina
57.	Satar Rudolf, 1911, Brdinje		10. 1944	
58.	Štajner Alojz, 1908, Kotlje	11. 5. 1943 Okraj. odbor OF	5. 5. 1944	Pri Janetu v Podgori
59.	Štajner Andrej, 1915, Navrški vrh	21. 2. 1943 Koroški bataljon	16. 5. 1944	
60.	Šteharnik Rudolf, Tolsti vrh		7. 1944	
61.	Tratnik Marija, 1928, Kotlje	27. 10. 1944 Okraj. odbor OF	17. 1. 1945	Pri Zaberniku v Šentanelu
62.	Trbovšek Štefan, 1919, Ravne	6. 4. 1944 Koroški bataljon	10. 5. 1945	Borovlje
63.	Večko Alojz, 1921, Brdinje	2. 8. 1944 Koroški bataljon	1. 1945	Kramarca
64.	Verdinek Ivan, 1927, Ravne	6. 1944 Okrajni komite	9. 5. 1945	Pri Prevaljah

Spomenik pred Narodnim domom v Mežici

partizanom. Imela je ilegalno ime Dina-Dana in je bila zelo poznana dobra kuharica.

Borec Koroškega bataljona iz Gorenjske, verjetno iz Kamnika, je prišel na Koroško v letu 1943, rojen je bil 25. 10. 1919. Ni bil dolgo časa na našem predelu, posebno kratko v okolici Šentanela. Izdaja je zahtevala njegovo žrtev, padel je 13. 6. 1943 blizu kmetije Lužnik z borcema Miletom in Pavletom. Po dolgem času smo našli njegov pravi naslov: Martin Koderman-Janez iz Kamnika. Prekopan je bil 22.—23. 10. 1982 v skupno grobnico borcev NOV na pokopališče Barbara.

Borec Matevž Arl-Lubo je bil rojen 11. 9. 1926 na Prevaljah, padel je 9. 11. 1944, prekopan 22.—23. 11. 1982 v skupno grobnico borcev na pokopališče Barbara.

Ivan Magrič-Čapajev iz Dravograda je vstopil v NOV 3. 3. 1943 v I. koroško četo I. koroškega bataljona, padel je pri Petriču v Javorju in bil pokopan na pokopališču Fara. Sedaj smo ga prekopali v skupno grobnico borcev na pokopališče Barbara. Bil je dober, pošten domoljub, v težkih časih se je odločil za borbo proti okupatorju in dal življenje za svobodo naše Koroške.

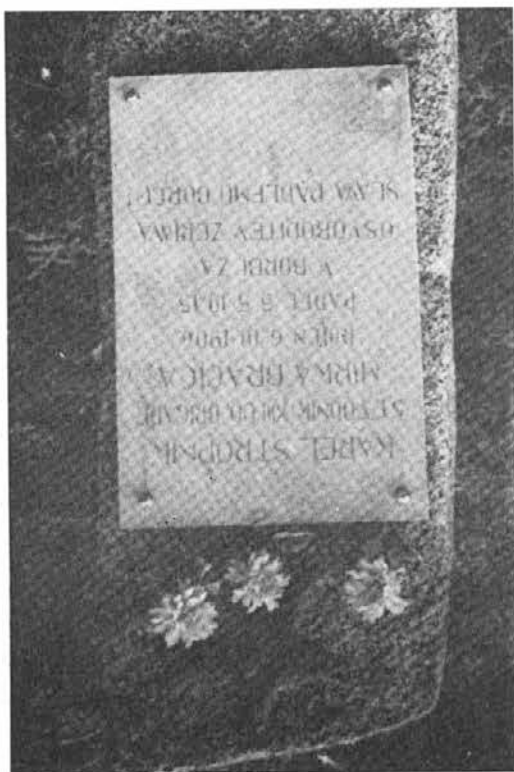
Vedno bo v zgodovini zapisano divjanje brezsrčnih pobesnelih nacistov nad Rakitnikovo družino, ali Merkačevih na Breznici nad Prevaljami. Dne 28. 11. 1944 so pobili in postrelili naslednje člane te družine:

Andreja, rojenega 1924, Antona, rojenega 1886, Apolonijo, rojeno 1922, Frančiško, rojeno 1886, Frančiško, rojeno 1906, Jožeta, rojenega 1911, Silvestra, rojenega 1918.

To je bila Rakitnikova družina, izvzeti niso bili ljudje, ki so bili pri hiši na delu ali obisku: Nemci so pobili tudi Angelo Fužir, rojen 30. 5. 1932, doma s Prevalj, in Elizabeto Košak, rojeno 17. 11. 1884, Perovsko mater.

Opis vseh teh žrtev je objavljen v drugih občilih in v Pokrajinskem muzeju NOB v Slovenj Gradcu.

Tudi žrtve fašističnega divjanja pri Rakitniku smo 22. in 23. novembra 1982 prekopali na pokopališče Barbara.

Spomenik v Jazbini pri Žerjavu

Marija Terglav-Milena

Zadnji meseci vojne

Ko sem se konec decembra 1944 vrnila iz partizanske bolnice na Koroško, me je Matjaž poslal v Kostov Bunker pod Zingarco. To je bilo samo začasno, ker naj bi šla čez Dravo. Moja noga se mora pozdraviti in vzpostaviti zveza čez Dravo.

V tem bunkerju je bilo veliko aktivistov, ki so delali v OF, AFŽ, agitprop. (Mile, Silvo). Pravzaprav pa je bil na Koroškem vsak partizan tudi aktivist. Kurirji, spremljevalci in obveščevalci. Vsi smo imeli nalogo in dolžnost, da ljudem razlagamo, zakaj se borimo in zakaj smo sploh na Koroškem. Pridobivali smo hišo za hišo, za velik uspeh smo šteli, če so nam ljudje sami dajali jesti in nas niso naznanjali. Tu so bili aktivisti Stane Bizjak-Kosta, dr. Janez Kmet-Mirko, Žuti, Cankel, Johan, Irena, Karla, Vestel, inž. Mahorčič in še veliko drugih. Bila je tudi močna rešilna četa, katere komandir je bil Boštjan. Z inž. Mahorčičem sva se veliko pogovarjala o Guštanju, saj je bil pred vojno zaposlen v jeklarni na Ravnah. Vprašal me je, če poznam Dolinskovo Katico iz Guštanja. Rekla sem: »Ja, sošolki sva bili.« Pa pravi: »Če pridem živ iz te vojske, se bom z njo poročil, ker to je zame najlepše dekle.« In tako je tudi storil.

Iz Kostovega bunkerja sem hodila na teren, seveda z drugimi aktivisti. Večkrat sem se javila in šla z borci, ko so odhajali v preskrbovalne akcije. Le teh je bilo na Koroškem veliko. Ena od njih mi je ostala dobro v spominu. Šli smo rekvirirat k nekemu zagrizenemu hitlerjercu. Naši borci, ki so bili večinoma oblečeni v nemške uniforme in so dobro govorili nemško (veliko je bilo dezertarjev iz nemške vojske in domačinov), so ga z zvijačo pripravili do tega (izdajali so se za nemško patrolo), da je odprl vrata svoje trdnjave. Pri hiši je bilo precej orožja, hrane in obleke. Kmalu smo imeli nahrbtnike polne suhega mesa, masti, moke itd. V hlevu so ustrelili še prašiča. Hitro je bil razkosan, pa v nahrbtnik z

Ubiti in umrli za posledicami nasilja

Zap. št.	Priimek in ime, leto roj. živel pred aretacijo	Dan aretacije	Zapor ali taborišče	Dan smrti	
ČRNA NA KOROŠKEM IN OKOLICA					
1.	Baraga Miro, 1899, Žerjav	4. 7. 1941	izgnan v Srbijo, Mak. Dravograd	6. 4. 1944	Ustreljen v Štipu
2.	Bosak Frančiška, 1907, Črna			12. 1944	
3.	Brumen Pavla, 1920, Javorje			12. 8. 1944	ustrelili — raztrganci
4.	Buhner Maks, 1912, Podpeca	7. 1943	Begunje	22. 7. 1943	
5.	Burjak Miha, 1901, Topla	8. 12. 1943	Dachau	6. 2. 1944	
6.	Burjak Franc, 1914, Topla	8. 12. 1943	Dachau	1. 3. 1945	
7.	Burjak Valentin, 1911, Topla	8. 12. 1943	Dachau	1. 3. 1945	
8.	Čop Ivan, 1895, Žerjav	4. 1. 1945	Dachau	14. 3. 1945	
9.	Čufar Jerica, 1884, Žerjav	4. 7. 1941	izgnana v Srbijo	20. 8. 1942	Varvarin — Maskare
10.	Delalut Silvester, 1909, Črna	22. 6. 1943	Begunje	22. 7. 1943	
11.	Delašjava Valentin, 1922, Podpeca	12. 4. 1943	Dachau	12. 1943	
12.	Dlopst Pavel, 1919, Črna		Dachau	2. 1945	borec, ujet v novi Štifi
13.	Dretnik Herman, 1918, Črna	7. 1944	Dachau	29. 10. 1944	borec, ujet pri Šentvidu
14.	Erženičnik Katarina, 1907, Žerjav			6. 5. 1945	ustreljena v topilnici v Žer.
15.	Fajmut Ivan, 1905, Žerjav	12. 2. 1945	Dachau	5. 4. 1945	
16.	Geršak Ivan, 1897, Črna	1942	Dachau	5. 1945	
17.	Godnič Marjan, 1912, Črna	12. 5. 1944	Dachau	24. 4. 1945	borec, ujet pri napadu na bunker
18.	Gosnik Herman, 1927, Črna	9. 10. 1944	Dachau	10. 1944	kurir, ujet na postaji Union
19.	Grabner Marija, 1902, Črna	5. 5. 1943	Auschwitz	8. 9. 1943	
20.	Grabner Frančiška, 1888, Javorje			12. 8. 1944	ustrelili — raztrganci
21.	Grabner Apolonija, 1924, Javorje			12. 8. 1944	ustrelili — raztrganci
22.	Grabner Ožbolt I., 1874, Javorje			12. 8. 1944	ustrelili — raztrganci
23.	Grabner Ožbolt II., 1908, Javorje			12. 8. 1944	ustrelili — raztrganci
24.	Grabner Rudolf, 1909, Javorje	18. 12. 1944	Dravograd	1. 5. 1945	
25.	Grabner Albin, 1912, Črna	26. 3. 1945	Dravograd	28. 3. 1945	
26.	Grabner Ivan, 1922, Črna	12. 2. 1945	Dravograd	12. 2. 1945	borec, ujet v Javorju
27.	Gutovnik Jože, 1885, Črna			22. 1. 1944	ustreljen v Ludranskem vrhu
28.	Gutovnik Marija, 1904, Črna			22. 1. 1944	ustreljena v Ludranskem vrhu
29.	Gutovnik Pavel, 1924, Črna	1. 4. 1944	Dachau	7. 1944	borec, ujet v Javorju
30.	Jelen Ivan, 1920, Žerjav	5. 4. 1941	izgnan v Srbijo	14. 11. 1942	ubit na Dolenjskem — ustaši
31.	Jerak Amalija, 1885, Žerjav	4. 12. 1943	Auschwitz	9. 9. 1944	
32.	Jeraj Mirko, 1921, Koprivna		Dachau	31. 3. 1944	borec, ujet na Pohorju
33.	Jernej Jožef, 1919, Črna	12. 1. 1944	Maribor		ustreljen pri Zrečah
34.	Juh Terezija, 1892, Javorje		Dachau	12. 2. 1945	
35.	Juh Leopold, 1886, Javorje	8. 1944	Mathausen	29. 10. 1944	
36.	Juvan Franc, 1898, Črna	29. 10. 1944	Buchenwald	29. 12. 1944	
37.	Juvan Franc, 1912, Žerjav	12. 8. 1944	Dachau	1. 1945	
38.	Keber Jakob, 1915, Koprivna	6. 1942	Celje — Pisker	15. 8. 1942	
39.	Klančnik Justa, Podpeca		Dachau		
40.	Klančnik Ivan, 1920, Žerjav	8. 1944	Gradec	1. 1945	borec, ujet na Breznici
41.	Klavž Franc, 1896, Žerjav	29. 10. 1944	Buchenwald	26. 12. 1944	
42.	Komprej Franc, 1910, Žerjav	6. 10. 1944	Buchenwald	2. 1945	
43.	Komprej Andrej, 1910, Črna	14. 12. 1944	Baden	13. 4. 1945	
44.	Konečnik Jakob, 1899, Javorje			5. 1944	ustreljen na domu
45.	Krznar Anton, 1898, Žerjav	19. 10. 1944	Dravograd	24. 10. 1944	
46.	Kus Marija, 1921, Žerjav			14. 5. 1945	ustreljena na Poljani
47.	Lenasi Peter, 1912, Črna	6. 4. 1945	Dravograd		borec, ujet v Javorju
48.	Levar Franc, 1905, Podpeca	31. 12. 1944	Dachau	15. 3. 1945	borec, ujet v Koprivni
49.	Mali Genovefa, 1901, Koprivna	9. 5. 1943	Rawensbrück	7. 1944	
50.	Mali Janez, 1907, Koprivna	9. 5. 1943	Mathausen	19. 5. 1943	
51.	Maliž Franc, 1898, Koprivna	9. 5. 1943	Prevalje	30. 5. 1943	
52.	Marovšek Avgust, 1924, Žerjav	20. 12. 1944	Dravograd	4. 1945	borec, ujet v Veliki Planini

Zap. št.	Priimek in ime, leto roj. živel pred aretacijo	Dan aretacije	Zapor ali taborišče	Dan smrti	
53.	Maze Viljem, 1924, Črna	30. 3. 1944	Celovec	13. 9. 1944	borec, ujet v Remšniku na Kor.
54.	Mlačnik Ferdo, 1887, Koprivna	19. 1. 1944	Dachau	1. 11. 1944	
55.	Mlačnik Ivan, 1914, Podpeca	8. 12. 1943	Dachau	10. 2. 1945	
56.	Mlačnik Helena, 1920, Podpeca	4. 12. 1943	Auschwitz	24. 4. 1944	
57.	Mlinar Simon, Žerjav	4. 7. 1941	izgnan v Srbijo	20. 12. 1942	Rekovac — Tečiči
58.	Mlinar Rudolf, Žerjav	4. 7. 1941	izgnan v Srbijo	3. 2. 1943	Rekovac — Tečiči
59.	Mlinar Marija, 1921, Žerjav	4. 7. 1941	izgnana v Srbijo	25. 2. 1943	Rekovac — Tečiči
60.	Močilnik Janko, 1906, Žerjav	19. 4. 1941	Begunje	9. 8. 1941	
61.	Mrdavšič Rudi, 1925, Črna	4. 7. 1941	izgnan v Srbijo	25. 8. 1944	Varvarin — Cernica — ubit
62.	Mrdavšič Stanko, 1930, Črna	4. 7. 1941	izgnan v Srbijo	14. 2. 1945	Varvarin — Cernica
63.	Nagorevčnik Jera, 1891, Črna	10. 1943	Rawensbrück	21. 1. 1945	
64.	Najevnik Stanko, 1926, Črna	25. 10. 1944	Berger-Belden	4. 1945	
65.	Novak Angelca, 1892, Črna	8. 1944	Dravograd	10. 1944	
66.	Novak Boštjan, 1893, Črna	8. 1944	Dravograd	1944	
67.	Novak Ivan, 1914, Črna	1944	Celje — Pisker	31. 3. 1945	borec, ujet v Ljubnem
68.	Noviš Jože, Koprivna		Dachau	12. 1944	
69.	Obretan Frančiška, 1909, Črna	26. 10. 1943	Auschwitz	6. 1944	
70.	Ogorevc Edo, 1913, Podpeca		Dravograd		borec, ujet v Koprivni
71.	Osojnik Peter, 1898, Koprivna	9. 4. 1943	Flossenburg	24. 2. 1945	
72.	Osojnik Jakob, 1895, Javorje	11. 4. 1944	Mathausen	17. 2. 1945	
73.	Osojnik Jakob, 1925, Črna	11. 4. 1944	Mathausen	1. 1945	
74.	Pandev Ivan, 1922, Črna	28. 6. 1944	Celovec	29. 6. 1944	borec, ujet v Bistri Čačak
75.	Pavšek Helena, Žerjav	4. 7. 1941	izgnan v Srbijo	8. 1942	
76.	Pečnik Ivan, 1915, Koprivna	6. 1944	Dachau	2. 2. 1945	
77.	Pavšek Elizabeta, 1910, Žerjav	4. 7. 1941	izgnan v Srbijo		Čačak
78.	Petrič Marija, 1921, Javorje			8. 11. 1943	ustreljena v Javorju
80.	Plaznik Jože, 1898, Žerjav	1. 11. 1942	Rubland	5. 5. 1945	
81.	Plaznik Leopold, 1900, Žerjav	18. 9. 1944	Buchenwald	1. 2. 1945	
82.	Podbregar Peter, 1921, Koprivna	6. 1941	Dachau	5. 1943	
83.	Podričnik Pavle, 1913, Črna			18. 3. 1945	
84.	Polajner Pavel, 1910, Podpeca	6. 8. 1944	Dravograd	8. 8. 1944	borec, ujet v Železni Kapli
85.	Polanšek Franc, 1921, Koprivna		Begunje	1. 1944	kurir, ujet na Dolenjskem
86.	Potočnik Filip, 1896, Javorje		Dravograd	10. 1944	borec, ujet v Jazbini
87.	Potočnik Jože, 1912, Javorje		Celje		borec, ujet v savinjski ofen.
88.	Potočnik Franc, 1906	30. 12. 1944	Dravograd	12. 1. 1945	borec, ujet
89.	Poznič Luka, 1872, Javorje			5. 1944	ustreljen na domu
90.	Poznič Matevž, 1897, Javorje			5. 1944	ustreljen na domu
91.	Praprotnik Jakob, 1912, Črna	25. 10. 1944	Innsbruck	2. 1945	
92.	Prislan Jože, 1907, Črna	7. 1942	Celje — Pisker	15. 8. 1942	
93.	Prosen Jakob, 1905, Žerjav	4. 7. 1941	izgnan v Srbijo	11. 9. 1941	Rekovac — Sekurič
94.	Pudgar Franc, 1901, Črna	29. 6. 1944	Linz	21. 1. 1945	
95.	Pudgar Franc, 1911, Črna	15. 11. 1943	Dachau	17. 3. 1945	borec, ujet v Lepeni
96.	Reš Bruno, 1922, Črna	22. 11. 1944	Berlin	12. 2. 1945	borec, ujet na Pohorju
97.	Sablatnik Filip, 1910, Podpeca	2. 12. 1944	Maribor	11. 1. 1945	borec, ujet na Pohorju
98.	Satler Jožef, 1907, Žerjav	27. 8. 1944	Dachau	11. 1944	
99.	Selišnik Ivan, 1904, Žerjav			6. 5. 1945	ustreljen v topilnici v Žerjavu
100.	Siher Anton, 1898, Podpeca	20. 12. 1944	Dachau	1. 3. 1945	borec, ujet v Novi Štifti
101.	Stanta Jože, 1904, Podpeca	6. 4. 1944	Dachau	10. 1944	
102.	Stopajnik Mihael, 1905, Črna	22. 8. 1944	Mathausen	25. 1. 1945	
103.	Strmčnik Rudolf, 1926, Podpeca	2. 6. 1944	Dachau	10. 10. 1944	borec, ujet v Koprivni
104.	Svršina Stanko, 1923, Podpeca		Bled	11. 1. 1945	borec, ujet na Svinjski planini
105.	Šepul Marija, 1871, Črna	4. 7. 1941	izgnana v Srbijo	28. 8. 1942	Varvarin — Cernica
106.	Štefan Gregor, 1910, Črna	29. 8. 1944	Dachau	15. 2. 1945	
107.	Štefan Helena, 1905, Črna	4. 7. 1941	izgnana v Srbijo	12. 1941	Varvarin

Spomenik na Kramarici pod Smrekovcem

njim. Eden od borcev je gnal mlado telico. Bila je svetla, mesečna noč — snega do kolena pa še čez. Bilo nas je precej, šli smo čez travnik po čistini proti gozdu. Kar naenkrat z visoke preže zaropota mitraljez, pa bombe, puške. Nastal je tak trušč, da se je telica strgala borcu iz rok in zbežala. Ob meni je padla na lica v sneg Vera Ručigoj iz Kranja. Vtem ko je padla, je dobila v zadnjico kroglo. Pobjerala sem jo iz snega, pa tudi drugi so pomagali, da smo jo privlekli v gozd. V bunkerju jo je obvezoval dr. Mirko in rekel, da je imela preklemsko srečo, glede na to, kam in kako je bila ranjena. Moj težki nahrbtnik sem srečno prinesla v bunker in šla spat. Zjutraj pa pride v bunker, kjer smo spali, Karla, ki je rezala meso za pečenko, pa vpraša, čigav je ta nahrbtnik. Ko vidim, da je moj, pravim: »Moj je.« Ona mi pokaže kroglo, pa pravi: »To sem našla v mesu, ki si ga ti nosila.« No, sreča. Če ne bi imela mesa, bi pa imela kroglo v hrbtu.

Na Koroškem je bilo veliko starih, prekaljenih aktivistov. Na žalost jih je tudi veliko padlo. Tako sta padli Ivica Pirjevec in Majda Vrhovnik. Samo enkrat smo se sestali v kmečki hiši na Zavrhu. Ob topli kmečki peči, zunaj je bil visok sneg in še je snežilo, smo razpravljali, kaj vse še moramo storiti. Tu je bila tudi Luci, ki je delala v mladinski organizaciji. Lojzka pa je odšla v Celovec, kjer so jo ujeli in po strašnem mučenju ubili. V visokem snegu so ujeli Luci, jo mučili in vlačili po zaporih. Svojo tragedijo je preživljal tudi dr. Janez Kmet, ki mu je februarja 1945 pod Arehovo pečjo v Ziljski dolini padla žena Andreja. Tisto zimo je bilo na Koroškem izredno veliko snega. Meni se še danes zdi, da take strmine in toliko snega na Koroškem ni nikjer drugje.

Končno so vzpostavili zvezo čez Dravo. Kje in kdaj smo šli na severno stran, ne vem več, vem pa, da smo se čez vodo vozili z gumijastim čolnom po nekaj oseb, in da me je bilo zelo strah. Črna, široka, ponoči še bolj temna reka — plavati nisem znala — res me je bilo groza. Tisto noč se je prepeljal čez Dravo cel okrajni komite SKOJ Velikovec in 2 člana OKPS Velikovec, nekaj spremljevalcev ter precej zaščite obeh komitejev. Koliko nas je bilo vseh, ne vem več. Močno se mi zdi, da sta bili z nami tudi Olga Vipotnik in Tončka Majcen. Okrajni komite SKOJ so sestavljali: sekretar sem bila jaz, člani

pa Janez Rojnik iz Slovenjega Gradca, Ernest Sadovnik-Vero iz Kotelj, Vestel iz Kranja. Člana okrajnega komiteja KPS Velikovec sva bila Saša Luzar-Dore in jaz. Sekretar komiteja KPS Krištof in Janez Wute-Luc sta bila na Svinški planini že pred nami. Če je bil član komiteja KPS kdo drug, naj mi prosim, oprostite, da ga nisem imenovala, kajti od tedaj je minilo že 37 let. Čez nekaj dni smo dobili zvezo s četo Severnokoroškega bataljona. Komandir je bil Anton Mivšek, komisar Iztok. V četi je bil tudi Jože Ulčar-Mirko. Mirko je bil ranjen v roko in jo je nosil v ruti, zavezani okoli vratu. Politični delavci smo bili večkrat v četi, imeli smo skupne sestanke, kjer smo razpravljali o našem delu na tem težkem terenu. Najbolj se spominjam hiše, ki smo ji pravili pri Avstrijcu, in hčerke Fride, ki je bila mladinka in obveščevalka. Slovensko ni znala, bila je pa zanesljiva in marsikatero pot je naredila v Grebinj in Velikovec, od koder je prinesla dragocene podatke. Druga taka hiša je bila pri Mamci. Te hiše se dobro spominja Cvetko. Ko je bil ranjen v nogo, sta ga mama in njena hčerka skrili pod jaslji in mu stregli. Na večer pred 27. aprilom, dnevom OF, smo šli aktivisti in nekaj spremljevalcev kuriti kresove. Razdelili smo se na več majhnih skupin. Jaz sem bila v skupini, ki je v bližini Djekš obesila našo zastavo na visoko lipo, potem pa na bregu zakurila velik kres. Ena izmed skupin pa je padla v zasedo in Dore, član okrajnega komiteja KPS Velikovec je bil težko ranjen. Tovariši, ki je bil z njim, ga je rešil, ga skrili ter o dogodku obvestil naš komite. Prenesli so ga v bližino hiše pri Mamci. Začel se je boj za njegovo življenje. Rana je bila huda, treba je bilo najti zdravnika, posebno, ker je nastopila vročina. Avstrijska protifašistka Agnes je dobila nalogo, naj kar najhitreje pripelje zdravnika. Kolikor se spomnim, je bilo veliko težav. Doretu pa je bilo vedno huje. Agnes je šla v Celovec k nekemu zdravniku. A ta je bil pod nemškimi nadzorstvom, zato je poslal Agnes v Velikovec k avstrijski zdravnici Marici Nagele. Nageletova je šla z Agnes 3 debele ure hoje v hrib, kjer je našla v čebelnjaku pri Mamci ranjenega. Dala je zdravila in injekcije. Toda stanje se ni izboljšalo. Potrebna je bila operacija. Dr. Nagele je naročila, naj prinesejo ranjenca do ceste v Grebinju. Sama je govorila s primarijem dr. Artlom iz sanatorija »Maria Hilfe« v Celovcu. Poskrbela je za rešilni avto, ki naj bi ranjenca pripeljal v bolnico. 5. maja 1945 ob 1. uri zjutraj so tovariši, katere je vodila Agnes, prinesli ranjenca do glavne ceste v Grebinju. V temi so zagledali luči rešilnega avtomobila. V avtu je bila dr. Nagele, za volanom pa vodja reševalne postaje, nacist, SA-jevec, ter njegov spremljevalec. Marica Nagele mu je povedala, koga vozi, ker je bila hišna zdravnica njegove družine in ker je bilo do konca vojne le nekaj dni, je tvegala. Vedela je tudi, da bodo avto do Celovca ustavljale patrole, zato je bila nacistova izkaznica še kako potrebna. Tovariši so se poslovili od ranjenca. K njemu je sedla zdravnica in avto je odpeljal proti Celovcu. Nekajkrat so avto ustavili, ampak uniforma voznika je opravila svoje. Srečno so pripeljali pred sanatorij »Maria Hilfe« in poklicali dr. Artla, ki je ranjenca tudi operiral. Čez štiri dni je bilo vojne konec. Konec maja 1945 so Doreta z rešilnim avtom odpeljali v Ljubljano, prav tako Marjeto Pirjevec, sekretarko oblastnega komiteja SKOJ za Koroško, kateri so v snegu zmrznili prsti na nogah. Avstrijska zdravnica se je po vojni še večkrat srečala z ranjenim partizanom. In kdo je bil ta ranjenec? To je danes primarij na kliničnem centru na oddelku za dializo ledvic prof. dr. Saša Luzar-Dore.

Zap. št.	Priimek in ime, leto roj. živel pred aretacijo	Dan aretacije	Zapor ali taborišče	Dan smrti	
108.	Štefan Maks, 1913, Črna	31. 10. 1944	Dravograd	31. 10. 1944	borec, ujet v Javorju
109.	Štern Jože, 1912, Podpeca	20. 4. 1944	Celovec	4. 1944	borec, ujet v Koprivni
110.	Štifter Marija, 1890, Črna		Celovec	9. 1943	
111.	Štifter Franc, 1900, Črna	12. 1942	Begunje	12. 12. 1942	
112.	Telček Mirko, 1922, Črna		Celovec	12. 1943	
113.	Tomše Ljudmila, 1892, Žerjav			6. 5. 1945	ustreljena v topilnici v Žerjavu
114.	Turk Ivo, 1889, Mušenik	11. 4. 1941	Rawensbrück	26. 5. 1942	
115.	Turk Marija, 1901, Žerjav	15. 9. 1944	Rawensbrück	2. 1945	
116.	Urbančič Srečko, 1922, Podpeca	12. 9. 1943	Rab Flossenburg	10. 1944	
117.	Venišnik Blaž, 1901, Podpeca	10. 12. 1944	Maribor	1. 5. 1945	borec, ujet v Smrekovcu
118.	Vertačnik Peter, 1921, Podpeca	10. 1944	Dachau	21. 2. 1945	borec, ujet na Pohorju
119.	Vodnik Jožef, 1924, Žerjav	8. 1. 1945	Dachau	3. 1945	
120.	Vovk Leopold, 1911, Črna	7. 1943	Dachau	9. 1943	
121.	Završnik Matija, Žerjav	4. 7. 1941	izgnan v Srbijo	6. 1944	Varvarin
122.	Zagar Jože, 1911, Črna	14. 12. 1944	Celovec		borec, ujet v Savinjski dolini
123.	Žlabornik Ivan, 1891, Črna	14. 9. 1944	Nürnberg	2. 1. 1945	
MEŽICA IN OKOLICA					
1.	Delalut Filip, 1895, Mežica	16. 9. 1944	Dachau	24. 1. 1945	
2.	Gerdej Jožef, 1918, Mežica	1. 7. 1944	Dachau	8. 5. 1945	
3.	Golob Jože, 1891, Mežica	7. 2. 1945	Celovec	8. 3. 1945	
4.	Hace Jožef, 1913, Mežica	5. 11. 1943	Dachau	18. 3. 1945	
5.	Hornböck Janez, 1878, Mežica	11. 4. 1941	Dachau	6. 8. 1942	
6.	Jamnikar Blaž, 1870, Mežica	5. 7. 1941	izgnan v Srbijo	4. 8. 1941	
7.	Jug Ivan, 1887, Mežica	11. 7. 1944	Dachau	11. 2. 1945	
8.	Koroš Marija, 1863, Mežica			14. 5. 1945	ustreljena na Volinjaku — ustaši
9.	Kos Ana, 1918, Mežica	1943	Rawensbrück	12. 1944	
10.	Kranjc Franc, 1910, Mežica	21. 12. 1944	Maribor	12. 2. 1945	borec, obešen v Frankolovem
11.	Krivec Ivan, 1891, Mežica		Dravograd	5. 1945	
12.	Kumprej Jakob, 1915, Mežica	28. 2. 1945	Dachau	4. 1945	borec, ujet na domu
13.	Libnik Franc, 1894, Mežica	5. 1943	Mathausen	29. 2. 1944	
14.	Libnik Tomaž, 1887, Mežica	1. 4. 1942		15. 11. 1943	
15.	Libnik Jurij, 1918, Mežica		Maribor	9. 2. 1942	
16.	Močilnik Franc, 1918, Mežica	2. 11. 1943	Celovec	31. 12. 1943	
17.	Močilnik Matija, 1916, Mežica	11. 1943	Dachau	30. 9. 1944	
18.	Močilnik Pavel, 1901, Mežica			14. 5. 1945	ustreljena na Volinjaku — ustaši
19.	Osojnik Jerica, 1927, Mežica	5. 4. 1943	Rawensbrück	12. 2. 1945	
20.	Osojnik Luka, 1882, Mežica	5. 4. 1943	Dachau	28. 2. 1945	
21.	Osojnik Neža, 1886, Mežica	5. 4. 1943	Auschwitz	3. 4. 1944	
22.	Osojnik Luka, 1924, Mežica	5. 4. 1943	Dachau	19. 3. 1945	
23.	Praper Aleš, 1921, Mežica	11. 1944	Celovec	2. 5. 1945	
24.	Praper Marjeta, 1932, Mežica			14. 5. 1945	ustreljena na Volinjaku — ustaši
25.	Pudgar Janez, 1886, Mežica	12. 3. 1945	Dravograd	10. 4. 1945	
26.	Rebec Terezija, 1935, Mežica			14. 5. 1945	ustreljena na Volinjaku — ustaši
27.	Satler Alojz, 1921, Mežica	27. 6. 1942	Begunje	4. 1943	
28.	Šahman Eva, 1896, Mežica	5. 1943	Rawensbrück	8. 1. 1945	
29.	Šetina Franc, 1922, Mežica	19. 7. 1944	Begunje	2. 5. 1945	borec, ujet
30.	Trdina Kristina, 1901, Mežica	15. 7. 1944	Rawensbrück	3. 1945	
31.	Vajdl Lovrenc, 1900, Mežica	1. 7. 1944	Herschpend	12. 1944	
32.	Zorman Marija, 1894, Mežica	8. 1. 1945	Dravograd	10. 1. 1945	
PREVALJE IN OKOLICA					
1.	Brunker Alojz, 1907, Prevalje	1. 8. 1941	Auschwitz	26. 2. 1942	
2.	Buhvald Ferdinand, 1925, Šentanel	27. 10. 1944	Maribor	12. 1944	borec, ujet v Savinjski dolini
3.	Čas Matevž, 1872, Breznica		Dachau	18. 2. 1945	
4.	Čolnik Ančka, 1900, Prevalje	11. 1944	Rawensbrück	1. 1945	
5.	Čolnik Slavko, 1898, Prevalje	11. 1944	Rawensbrück	1. 1945	
6.	Čop Stanko, 1919, Leše	1. 8. 1941	Auschwitz	6. 1942	
7.	Ebner Vincenc, 1919, Breznica	16. 5. 1941	Hamburg	27. 2. 1945	
8.	Flajmiš Maks, 1928, Stražišče	22. 9. 1944	Nürnberg	26. 11. 1944	
9.	Fužir Angelca, 1932, Perovje			28. 11. 1944	ubita pri Rakitniku
10.	Gornik Simon, 1905, Prevalje	13. 5. 1943	Dachau	12. 3. 1945	
11.	Gradnišnik Herman, 1923, Lokovica	17. 1. 1945	Dravograd	24. 1. 1945	borec, ujet v Šentanelu

Zap. št.	Priimek in ime, leto roj. živel pred aretacijo	Dan aretacije	Zapor ali taborišče	Dan smrti	
12.	Gradišnik Matevž, 1922, Lokovica	1. 1945	Dachau	3. 1945	borec, ujet
13.	Hribernik Marija, 1886, Podkraj			4. 6. 1944	ubita na Rimskem vrelcu
14.	Jedločnik Ivan, 1910, Dolga brda			21. 1. 1945	
15.	Jelenko Miha, 1893, Leše			2. 11. 1943	ustreljen na Lešah
16.	Jelenko Franc, 1922, Leše	1. 8. 1941	Auschwitz	15. 7. 1942	
17.	Jerič Anton, Prevalje	1. 8. 1941	Begunje	20. 8. 1941	
18.	Jurc Ivan, 1928, Jamnica	11. 1944	Moringen	1. 1945	borec, ujet v Železni Kapli
19.	Kavtičnik Alojz, 1917, Prevalje	1. 1945	Dravograd	12. 1. 1945	borec, ujet v Reki
20.	Koklič Marjan, Prevalje			2. 1942	
21.	Komar Pavel, 1922, Breznica	4. 7. 1941			neznano kje in kdaj
22.	Kopmajer Avgust, 1917, Leše	1. 8. 1941	Auschwitz	24. 3. 1942	
23.	Kotnik Jožef, 1893, Zagrad	15. 12. 1944	Dachau	1. 1. 1945	
24.	Kotnik Matilda, 1905, Zagrad	15. 12. 1944	Dachau	1. 1. 1945	
25.	Košak Elizabeta, 1884, Perovje			28. 11. 1944	ubita pri Rakitniku
26.	Koren Pavel, 1921, Prevalje	4. 7. 1941	izgnan v Srbijo	1944	ustreljen v Srbiji
27.	Kovač Olga, Prevalje				ubita pri Se-svetih — ustaši
28.	Koklič Marjan, Prevalje			2. 1942	
29.	Kramolc Viktor, 1887, Šentanel	5. 1942	Dachau	3. 3. 1943	
30.	Kramolc Lenart, 1902, Holmec	12. 1944	Dachau	30. 4. 1945	borec, ujet v Gornjem gradu
31.	Krajcerc Maks, 1923, Holmec	4. 7. 1941	izgnan v Srbijo	16. 8. 1942	ustreljen v Paligrace — Bosna
32.	Kumprej Pavla, 1898, Breznica		Rawensbrück	11. 1944	
33.	Kumprej Pavla, 1923, Šentanel		Rawensbrück	15. 1. 1945	
34.	Lepko Franc, 1897, Dobja vas	1. 8. 1941	Auschwitz	26. 11. 1941	
35.	Marin Ferdinand, 1911, Šentanel	24. 6. 1943	Dachau	25. 2. 1944	
36.	Marin Franc, 1928, Šentanel	27. 10. 1944	Maribor — Buchenwald	23. 3. 1945	borec, ujet na Graški gori
37.	Merkač Anton, 1886, Stražišče			28. 11. 1944	ubit pri Rakitniku
38.	Merkač Frančiška, 1886, Stražišče			28. 11. 1944	ubita pri Rakitniku
39.	Merkač Jožef, 1911, Stražišče			28. 11. 1944	ubit pri Rakitniku
40.	Merkač Silvester, 1918, Stražišče			28. 11. 1944	ubit pri Rakitniku
41.	Merkač Frančiška, 1906, Stražišče			28. 11. 1944	ubita pri Rakitniku
42.	Merkač Apolonija, 1922, Stražišče			28. 11. 1944	ubita pri Rakitniku
43.	Metarnik Anton, 1908, Leše	21. 4. 1944	Dachau	4. 11. 1944	
44.	Metarnik Jakob, 1914, Leše	21. 4. 1944	Flossenburg	24. 12. 1944	
45.	Mesner Jurij, 1915, Prevalje	5. 8. 1941	Begunje	20. 8. 1941	
46.	Mlinar Maks, 1913, Zagrad	10. 1944	Dachau	12. 1944	borec, ujet
47.	Močnik Anton, 1902, Strojna	20. 12. 1944	Dachau	14. 2. 1945	borec, ujet pri Mozirju
48.	Mravljak Rudolf, 1907, Strojna		Celovec	12. 1944	
49.	Papeš Franc, 1874, Stražišče		Dravograd	29. 9. 1944	
50.	Pavlin Rafael, Holmec	1. 8. 1941	Begunje	20. 8. 1941	
51.	Pečnik Jakob, 1904, Stražišče	1. 8. 1941	Auschwitz	7. 1942	
52.	Petrač Rudolf, 1897, Suhi vrh			30. 8. 1944	ubit blizu doma
53.	Podkrižnik Rudolf, 1910, Leše	24. 1. 1945	Mathausen	24. 4. 1945	borec, ujet v Rožu
54.	Pogorelnik Jože, 1911, Prevalje	7. 1944	Elba	9. 5. 1945	borec, ujet pri Mozirju
55.	Popov Miha, Leše	4. 7. 1941			neznano kje in kdaj
56.	Potočnik Tomaž, Dolga brda			8. 5. 1945	ubit na Poljani — ustaši
57.	Prikeržnik Marija, 1896, Stražišče		Rawensbrück	3. 1945	
58.	Prikeržnik Jožefa, 1924, Stražišče		Rawensbrück	1. 1945	
59.	Rataj Ivan, 1926, Leše	5. 10. 1944	Dachau	23. 1. 1945	borec, ujet doma na Lešah
60.	Rebernik Franc, 1913, Strojna		Dachau	20. 4. 1945	borec, ujet v Lučah
61.	Rigel Anton, 1904, Prevalje	30. 10. 1944	Buchenwald	15. 3. 1945	
62.	Rozman Jože, 1903, Prevalje	6. 1941	Auschwitz	3. 1943	
63.	Rožej Vinko, 1908		Celovec	11. 1944	borec, ujet
64.	Saberčnik Matevž				
65.	Skrivalnik Anton, 1901, Leše			2. 11. 1943	ustreljen na Lešah

Spomenik pri Lubasu v Podkraju — Kotlje

5. maja zjutraj so nas Nemci nenadoma napadli v taborišču blizu Mamce. Izdal nas je logar. Takrat so padli štirje tovariši: Albin, ki je nosil radijski aparat, oče treh otrok, Poljak Roman, Poljakinja Ančka in Katja iz Koroške Bele. S Katjo sva skupaj spali, ko je zaropotalo. Katja je skočila pokonci in dobila rafal v trebuh ter se kar sedla. Jaz sem se prevalila za drevo, povlekla za seboj telečnjak, na katerem sem med spanjem imela glavo. Opasana sem bila, jermen angleške brzostrelke, tiste z votlim kopitom, sem imela na roki, tako da razen deke, s katero sva bili pokriti, nisem pustila ničesar. To so bili zame zadnji rafali druge svetovne vojne.

Marija Klavž

Spomini na konferenco okrajnega odbora OF v Jazbini

Pisalo se je leto 1944. Poletje je po svojem plodnem poslanstvu šlo k zatonu. Približevala se je jesen in narava se je pripravljala na svoj počitek in pokoj.

Kot narava, v kateri je življenje zamrlo, tako je tudi svetovno politično dogajanje kazalo svoj razkroj. Frontni obroč je vedno bolj stiskal Nemčijo, narodnoosvobodilno gibanje pa je dobivalo svojo moč, in v nas je rastlo upanje, da se strašno obdobje končuje.

Od Okrajnega odbora OF Črna — Mežica, pravzaprav od njegovega sekretarja Ivana Hercoga-Tima, sem prejela obvestilo, da se bo vršila širša konferenca, katere se naj, kot mladinska aktivistka v Črni, po možnosti udeležim. Javim naj se določenega dne in ob določeni uri na Dretnikovem prelazu v Javorju, oziroma pri Jeverčnikovi bajti.

Ožjih sestankov, ki jih je navadno sklicala Mira Rajšter-Majda, sem se že nekajkrat udeležila, konferenc, kot bo ta in na kateri bo gotovo večje število udeležencev — partizanov — pa še ne.

Vabilo me je navdalo s skritim veseljem. Toda kaj bosta rekla ata in mama? Oba živita v ne-

nehni napetosti in strahu, kaj bo prinesel jutrišnji dan. Pri Nemcih smo bili slabo zapisani. Nekaj tudi zaradi dveh bratov, ki sta bila v partizanih. Nobenega od njiju po odhodu v partizane še nisem videla. Milan je bil že pred vstopom v partizane več kot leto dni zdoma, saj je bil v nemški vojski — v Rusiji. Sedaj bo gotovo priložnost, da se bomo sešli, saj sta oba pri Okrajnem odboru OF, Lipi kot politični aktivist, Milan pa kurir in spremljevalec sekretarja Tima.

S pretvezo, da bi lahko nesla bratoma kakšnih potrebščin, perilo, sta mama in ata končno s težavo privolila.

Določena dne smo pripravili vse potrebno v cekar. Da bi bilo vse skupaj manj sumljivo, smo sklenili, da me bo na tej poti spremljal 14-letni brat Anzi. Vzela sva vsak svoje kolo ter se odpeljala proti Javorju. Malo tesnobni občutki so naju obhajali, ko sva se peljala mimo nemške postojanke, ki je bila v sedanji šoli. Stražar naju je sicer opazoval, toda bila sva že mimo in veselo nadaljevala pot.

Prispela sva do Fiksarja. Tu sva shranila kolesi v drvarnico ter se pognala v hrib, v gozd. Po krajši, utrudljivi hoji sva prišla vsa zadihana na vrh — na Dretnikov prelaz. Radovedno sva začela opazovati okolico, kdaj naju bo kaj prijetno presenetilo. Ker ni bilo nič, sva šla počasi naprej ter prišla do Javerčnika. Tu je živela Brigita Kompan s sinom Lojzjem in starim očetom. Njen mož Alojz Kompan-Znidaršič, znani partizan — politični delavec, je 1945. leta padel na Strojni. Ko smo se pozdravili, je takoj vedela, kdo sva in kam greva. Dejala je, naj trenutek počakava, in odšla ven. Kmalu se je vrnila, z njo pa najin brat Milan. Veselo smo si skočili v objem. Hotela sva si ga ogledati, saj je bil oblečen v uniformo, ki jo je prinesel s seboj iz nemške vojske. Tudi orožje je imel iz nemške vojske. Vendar za kakršnokoli opazovanje ni bilo časa. Brat je priganjal. Poslovili smo se od prijaznih Javerčnikovih in odšli naprej. Brat naju je vodil navzdol v grapo ter po drugi strani v breg, mimo Hlevška in naprej po njemu znani gozdni stezi. Pripovedoval nama je, da hodi on po tej poti vsak drugi dan kot kurir iz njihove postojanke (bunker Union) do kmeta Matvoza. Izmenjavali smo si novice; midva sva mu pripovedovala, kako je doma, kako je v Črni, on pa je pripovedoval o svojem partizanskem življenju. Tako smo se nenadoma znašli na večjem travniku nad Hlevnikovo domačijo v Jazbini. Opazila sem večje število partizanov, ki so v skupinah posedali po travniku. Zagledala sem brata Lipija-Negrina, Ivana Hercoga-Tima, Miro Rajšter-Majdo, Antona Jeraka-Uniona in še mnogo nepoznanih. Z vsemi smo se pristržno pozdravili.

Radovedno sem opazovala okolico in dogajanje okrog sebe. V bližini sem opazila star štedilnik, obložen z večjimi lonci, kjer se je na veliko kuhalo. Že brat mi je med potjo pripovedoval, da je tudi za hrano poskrbljeno, saj so prejšnji dan v ta namen prignali manjšega vola od Počela iz Javorja. Spominjam se tudi Hlevnikovega — Lukeževega Lipša, visokega, vzravnaneža moža, z dolgimi brki, ki jo je s polno vrečo na hrbtu — verjetno je imel v njej krompir — mahal proti kuhinji.

K meni je prisedel brat Lipi ter mi dejal, da se bo konferenca kmalu pričela. Dejal je tudi, da med navzočimi niso samo politični delavci, pač pa je tudi nekaj borcev VDV bataljona — ta je takrat deloval na tem območju.

Konferenco je vodil Hercog. Ne spominjam se več, o čem vse so razpravljali. Spominjam se le tega, da je po določenem času pristopil k Hercogu mlad partizan ter mu nekaj prišepnil na

Zap. št.	Priimek in ime, leto roj. živel pred aretacijo	Dan aretacije	Zapor ali taborišče	Dan smrti	
66.	Smolak Mihael, 1911, Šentanel		Auschwitz	4. 1. 1944	
67.	Srebre Ivan, 1897, Kot	7. 12. 1943	Dachau	17. 11. 1944	
68.	Stropnik Pavel, 1897, Lokovica	12. 1944	Dravograd	1. 1945	borec, ujet
69.	Špacapan Mihael, Holmec	1. 8. 1941	Begunje	20. 8. 1941	
70.	Šrot Ernest, 1927, Leše	13. 3. 1945	Wolfsberg	16. 3. 1945	borec, ujet na Svinjski planini
71.	Štaleker Karel, 1920, Prevalje	6. 1941	Kraljevo	27. 10. 1941	ustreljen kot talec
72.	Šterban Jožefa, 1898, Stražišče	7. 1943	Rawensbrück	11. 1944	
73.	Štern Peter, 1917, Prevalje	10. 1944	Buchenwald	22. 3. 1945	borec, ujet na Koroškem
74.	Štern Ernest, 1916, Dobja vas	1. 8. 1941	Auschwitz	10. 1. 1942	
75.	Štern Franc, 1912, Prevalje	8. 1941	Begunje	20. 8. 1941	
76.	Štebih Matija, 1901, Prevalje	1. 8. 1941	Auschwitz	12. 1941	
77.	Šumnik Jožef, 1924, Stražišče			27. 9. 1944	ob aretaciji ustreljen na domu
78.	Trinka Viljem, 1916, Leše	1. 8. 1941	Auschwitz	26. 3. 1942	
79.	Uranc Franc, 1922, Prevalje	12. 1942		1943	
80.	Valentar Gregor, 1915, Holmec	4. 3. 1945	Buchenwald	5. 1945	
81.	Vavh Lovrenc, 1905, Breznica		Dachau	1944	
82.	Zagernik Henrik, 1911, Prevalje	1. 8. 1941	Begunje	20. 8. 1941	
83.	Zdovc Franc, 1902, Lokovica			13. 5. 1945	ubit na Lokovici — ustaši
RAVNE NA KOROŠKEM IN OKOLICA					
1.	Božič Jože, 1925, Zelenbreg	10. 11. 1944	Buchenwald	3. 3. 1945	borec, ujet v Koprivni
2.	Bričman Anton, 1927, Podgora	9. 12. 1944	Dachau	1. 3. 1945	borec, ujet v Razborju
3.	Buhvald Ferdo, 1925, Ravne	27. 10. 1944	Maribor	1. 1. 1945	borec, ujet v Savinjski dolini
4.	Cehner Anton, Tolsti vrh			5. 1944	
5.	Čebul Mirko, 1908, Tolsti vrh		Dachau	1. 1945	
6.	Enci Rudolf, 1922, Ravne	20. 7. 1943	Dachau	9. 5. 1944	
7.	Globočnik Jože, 1922, Ravne		Berlin	12. 9. 1944	
8.	Gostenčnik Ferdinand, 1900, Podgora	31. 12. 1944	Dravograd	13. 1. 1945	ustreljen pri Sv. Neži
9.	Gostenčnik Ferdinand, 1926, Podgora	31. 12. 1944	Dravograd	13. 1. 1945	ustreljen pri Sv. Neži
10.	Kamnik Jožef, 1913, Podgora	12. 1944	Dachau	1945	borec, ujet v Savinjski dolini
11.	Kerbel Ivan, 1918, Brdinje	27. 11. 1944	Nürnberg	29. 4. 1945	kurir, ujet na Brdinjah
12.	Kolar Franc, 1919, Ravne			12. 1943	
13.	Koren Antonija, 1905, Ravne		Auschwitz	1944	
14.	Koren Antonija, 1902, Podgora	5. 5. 1944	Auschwitz	19. 1. 1945	
15.	Kotnik Rajko, 1887, Ravne		Gradec	9. 1944	
16.	Kotnik Alojz, 1922, Ravne	12. 1944	Maribor	8. 3. 1945	borec, ujet v ofenzivi
17.	Kotnik Avgust, 1926, Preški vrh		Rimski vrelec	6. 4. 1944	ubit na Rimskem vrelcu
18.	Kotnik Andrej, 1928, Ravne	31. 12. 1944	Dravograd	12. 1. 1945	kurir, ubit pri Jurčku
19.	Kotnik Franc, 1902, Podgora	12. 9. 1944	Dachau	6. 5. 1945	borec, ujet v Savinjski dolini
20.	Krevh Ivan, 1919, Ravne	5. 1944	Dachau	22. 9. 1944	
21.	Krevzelj Ivanka, 1925, Zelenbreg			2. 1945	
22.	Krevzelj Anton, 1925, Zelenbreg	12. 1944	Dachau	1. 1. 1945	borec, ujet
23.	Kričej Marija, 1908, Ravne		Rawensbrück	19. 1. 1944	
24.	Kristan Ivan, Dobja vas			23. 3. 1942	
25.	Krivograd Franc, 1901, Tolsti vrh		Mathausen	4. 8. 1942	
26.	Kuhar Ivan, 1905, Preški vrh			26. 6. 1944	ustreljen na domu
27.	Lačen Jožef, 1919, Ravne		Buchenwald	25. 9. 1942	
28.	Logar Jakob, 1911, Ravne	27. 1. 1942	Begunje	12. 2. 1942	
29.	Lužnik Luka, 1919, Brdinje			9. 5. 1945	umrl na domu zaradi boleznih
30.	Mesner Jožef, 1907, Ravne	28. 1. 1945	Maribor	30. 4. 1945	borec, ujet pri Slovenskih Konjicah
31.	Mesner Hermina, 1940, Ravne			13. 12. 1944	ustreljena na Breznici
32.	Mlatej Pongrac, 1893, Brdinje	28. 2. 1945	Dachau	4. 1945	
33.	Mlatej Helena, 1898, Brdinje	28. 2. 1945	Celovec	24. 3. 1945	
34.	Motnik Marija, 1921, Ravne	11. 1944	Dravograd	4. 1945	

Zap. št.	Priimek in ime, leto roj. živel pred aretacijo	Dan aretacije	Zapor ali taborišče	Dan smrti	
35.	Oder Ferdinand, 1912, Podgora	8. 4. 1945	Dravograd	15. 4. 1945	borec, ujet na Selah
36.	Ogorevc Edvard, 1913, Ravne	22. 7. 1944	Dravograd	20. 9. 1944	borec, ujet v Koprivni
37.	Prikeržnik Štefan, 1912, Tolsti vrh		Dunaj	5. 1. 1945	borec, ujet v Koprivni
38.	Pusovnik Leopold, 1908, Podgora	1. 9. 1944	Celovec	28. 9. 1944	
39.	Rezar Gregor, 1898, Tolsti vrh	21. 12. 1944		1. 4. 1945	borec, ujet pri Gornjem gradu
40.	Sedar Štefan, 1915, Preški vrh	7. 9. 1944	Dravograd	1. 1. 1945	borec, ujet na Dobrijah
41.	Slemnik Ivan, 1917, Podgora	12. 2. 1942	Mathausen	12. 1944	
42.	Svetina Antonija, 1889, Brdinje		Dravograd	25. 2. 1945	
43.	Štajner Katarina, 1888, Brdinje	5. 5. 1943	Auschwitz	20. 12. 1943	
44.	Šteharik Martin, 1926, Tolsti vrh		Moningen Solling	9. 1944	borec, ujet
45.	Trbovšek Franc, 1886, Ravne		Buchenwald	28. 4. 1942	
46.	Trbovšek Jože, 1885, Ravne			7. 1941	
47.	Učakar Avgust, 1914, Podkraj			15. 12. 1944	borec, ujet na Dolenjskem, ubit
48.	Vavče Andrej, 1906, Ravne		Dachau	12. 12. 1944	
49.	Zdove Ivan, 1901, Preški vrh	27. 5. 1944		3. 6. 1944	ubit na Rimskem vreleu
50.	Zdove Jože, 1903, Kotlje	6. 1944		4. 6. 1944	ubit na Rimskem vreleu
51.	Zdove Franc, 1905, Podgora		Allach	3. 1945	
52.	Zdove Zorko, 1918, Podgora	7. 12. 1943	Celovec	8. 12. 1943	borec, ujet pri Ravnah na Kor.

Cerkev na Zelovecu s spomenikom — Ravne

Zaprti v zaporih, raznih taboriščih in internirani

Zap. št.	Priimek in ime, leto roj., živel pred aretacijo	Datum aretacije	Zapor ali taborišče	Datum vrnitve
----------	---	-----------------	---------------------	---------------

ČRNA NA KOROŠKEM IN OKOLICA

1.	Baraga Miroslav, 1899, Žerjav	16. 4. 1941	Celovec	4. 7. 1941
2.	Božiček Ernest, 1929, Črna	20. 11. 1941		10. 8. 1945
3.	Burjak Simon, 1908, Topla	9. 12. 1943	Dachau	13. 6. 1945
4.	Burjak Filip, 1911, Topla	9. 12. 1943	Dachau	13. 6. 1945
5.	Burjak Ivan, 1915, Topla	9. 12. 1943	Dachau	13. 6. 1945
6.	Burjak Jože, 1902, Črna	17. 12. 1944	Celje	15. 5. 1945
7.	Burjak Jože, 1927, Črna	10. 9. 1944	Celovec	15. 5. 1945
8.	Čergulj Štefan, 1913, Črna	11. 4. 1941	Celovec	4. 7. 1941
9.	Dežman Anton, 1904, Koprivna	2. 12. 1944	Celovec	15. 5. 1945
10.	Delašjava Rudolf, 1921, Podpeca	4. 9. 1943	Dachau	18. 7. 1945
11.	Dihl Branko, 1905, Žerjav	6. 1941	Dachau	6. 1945
12.	Drofelnik Tinca, 1927, Žerjav	7. 1. 1945	Rawensbrück	31. 8. 1945
13.	Eizinger Vinko, 1883, Žerjav	11. 1943	Dachau	15. 5. 1945
14.	Fajmut Ivan, 1912, Črna	4. 11. 1944	Rettenbach	
15.	Fajmut Silvester, 1921, Črna	15. 5. 1943	Dachau	28. 9. 1945
16.	Fettich Viktor, 1897, Žerjav	19. 4. 1941	Celovec	14. 7. 1941
17.	Fortin Andrej, 1910, Koprivna	15. 5. 1941	Begunje	15. 4. 1942
18.	Gašper Zofka, 1908, Črna	25. 10. 1944	Rawensbrück	26. 4. 1945
19.	Geršak Marija, 1912, Črna	8. 3. 1944	Auschwitz	1. 9. 1945
20.	Gobec Franc, 1904, Črna	9. 11. 1944	Celovec	5. 5. 1945
21.	Goličnik Ivan, 1923, Črna	10. 1. 1942	Celje	3. 1942
22.	Golobinek Ignac, 1899, Črna	14. 11. 1944	Deggendorf	18. 7. 1945
23.	Gorogranc Ožbalt, 1903, Koprivna	22. 12. 1941	Dachau	15. 5. 1945
24.	Haberman Stanko, 1927,	1. 10. 1944	Moringen-Solling	18. 9. 1945
25.	Hače Ana, 1904, Žerjav	1. 10. 1941	Begunje	1942
26.	Havle Apolonija, 1898, Topla	9. 12. 1942	Rawensbrück	6. 1945
27.	Hancman Andrej, 1929, Žerjav	19. 1. 1945	Moringen-Solling	16. 5. 1945
28.	Herzog Pavla, 1918, Črna	26. 10. 1944	Rawensbrück	30. 8. 1945
29.	Herzog Ivan, 1915, Črna	20. 4. 1942	Prevalje	11. 5. 1942
30.	Hintenberger Vili, Črna	4. 1. 1945	Rettenbach	20. 7. 1945
31.	Hintenberger Marija, Črna	4. 1. 1945	Rettenbach	20. 7. 1945
32.	Hriberšek Olga, 1924, Žerjav	25. 11. 1944	Celovec	15. 5. 1945
33.	Hribernik Ivan, 1900, Žerjav		Rettenbach	
34.	Hribernik Marija, 1905, Žerjav		Rettenbach	
35.	Ivartnik Franc, 1893, Podpeca	3. 12. 1943	Celovec	26. 1. 1944
36.	Janže Mirko, 1927, Črna	26. 10. 1944	Moringen-Solling	5. 6. 1945
37.	Jehart Alojzija, 1907, Črna	28. 12. 1944	Rettenbach	20. 7. 1945
38.	Jehart Alojz, 1935, Črna	28. 12. 1944	Rettenbach	20. 7. 1945
39.	Jelen Martin, 1881, Črna	5. 2. 1945	Dachau	5. 5. 1945
40.	Jelen Neža, 1897, Črna	5. 2. 1945	Dachau	5. 5. 1945
41.	Jernej Terezija, 1923, Črna	3. 3. 1943	Auschwitz	30. 8. 1945
42.	Jež Franc, 1899, Črna	16. 12. 1944	Celje	1. 3. 1945
43.	Jež Jože, 1897, Črna	14. 9. 1944	Alt Ötting	18. 7. 1945
44.	Jež Terezija, 1901, Črna	14. 9. 1944	Alt Ötting	18. 7. 1945
45.	Jug Urh, 1893, Javorje	11. 7. 1944	Dachau	15. 5. 1945

uho. Opazila sem vznemirjenje in šepetanje. Takoj nato pa je Hercog vstal in dejal, da je dobil sporočilo, da pripravljajo Nemci v to območje hajko ter da konferenco zaključuje. Vsi prišliki pa naj se čim prej razidemo. Nato je pristopil še k nama ter nama izročil nekaj letakov, ki naj jih raztrosiva po Črni. Meni pa je dal tudi pismo za zdravnico dr. Ramšakovo in sestro Akvilo. Vse to sva stlačila v čevlje, ki sva jih imela obute, se poslovila od obeh bratov ter ostalih poznanih ter odhitela po sedaj že znani poti proti domu.

Bila sva polna čudovitih vtisov. Vso pot sva razmišljala in govorila samo o tem. Tako nama je čas hitro minil, da se niti zavedala nisva, kdaj sva prišla do Fiksarja. Tu sva vzela vsak svoje kolo ter odbrzela proti Črni.

Malo pred Črno pa zagledava nemško patrolo, ki nama je prihajala naproti. Otrpnila sva od strahu. Še preden pa sva se prav zavedla nevarnosti, sva bila že mimo. Enako brez težav sva se peljala tudi mimo stražarja pred postojanko v šoli. Brat pred mano je še bolj pognal kolo, da niti zapazil ni, ko sem jaz zavila k bolnici. Tako je bil kmalu doma. »Hvala bogu, da sta končno prišla,« sta si oddahnili ata in mama. »Tako je naju že skrbelo.« »Vendar, kje je pa Micka?« so vsi hkrati začeli gledati okrog sebe. Tudi Anzija je zaskrbelo. Pomislil je na nemško patrolo in na stražarja pred šolo.

Vsi v strahu so oprezali skozi okno, kdaj se bom pojavila. In ko sem končno le prispela, se je mama onemogla sesedla na stol. Povedala sem jim, kje sem se zadržala. Tedaj mi je pa ata pokazal z roko proti Tebru, kjer je ravno izginjala kolona policije proti Javorju. Uvidela sem, da njihov strah pač ni bil odveč. Groza pa je zajela tudi mene, ko sem v cekarju, ki sem ga imela pri sebi, zapazila pomemben popisan list s konferencc v Jazbini. Kako je ta list prišel v cekar, mi je še danes uganka. Če bi ga Nemci našli pri meni, bi se pač slabo končalo. Ko ga je mama zagledala, ga je takoj vrgla v štedilnik in zažgala.

Po 38 letih se tega dogodka še vedno rada spomnim. Podrobnosti so sicer obledele, cilj in namen teh dogajanj pa bo ostal vedno živ.

Po pripovedovanju Marije Klavž zapisal Milan Potočnik.

Ivan Hercog-Tine

Pesem

Bil je mračen jesenski dan. Megla je ležala v dolini in zastirala pogled. Rosilo je in veje smrek so se upogibale pod težo mokrote. V okrilju teh smrek so bili naši bunkerji. Tega imena si niso zaslužili, čeprav smo jih tako imenovali, saj so bili le nizke, iz smrekovih vej narejene kolibe, podobne šotorom. Sredi teh kolib je bila večja, služila je za kuhinjo. Mokrota in mraz sta vdiralala v nas. Misel, da bo deževalo, v višini, kjer smo bivali mi, snežilo, nas je opozarjala na nove težave. V bivališču je bilo še bolj tihotno kot običajno. Le star borec, tako po letih kot po partizanstvu, Union, je potihoma preklinjal: »Prekleta Jazbina, hudičeva zima, spet bom gazil po snegu.« Izrekel je tudi vrsto kletvic na račun vojne in švabov, zakaj jih že enkrat hudič ne vzame. Z Jazbino je mislil bregovje pod Uršljo goro, kjer smo takrat bili. Stopil sem k njemu:

»Toni, kaj te grize?«

»Hudiča, pa tak — sam vidiš, seveda, ti še ne veš, kako prekleta je zima, ker jo boš v partizanih šele doživljal.«

Pred dnevi so me izbrali za sekretarja OF za okraj Črna—Mežica. Čeprav se nisem povsem zavedal vseh nalog, me je skrbelo, kako bom opravljal nove dolžnosti. V tovarišicah in tovariših sem videl družino, od katere je odvisno politično delo na terenu. Prva moja naloga je bila, da pri njih opravičim zaupanje, ki so mi ga izkazali. Razmišljal sem in prišel do sklepa: Potrebna je akcija, ki bo dvignila samozavest vseh in istočasno rešila boljše preskrbljenost za zimo, ki je pred nami. Sklical sem sestanek vseh. Bilo nas je enajst. Sedeli smo ob mizi pri kuhinji. Imel sem občutek, da sem jih vznejevoljil, saj je ob rosenju bilo tu še bolj neugodno kot v kolibah. Ne bo politična ura kot običajno, sem jim pojasnil, temveč pogovor o akciji.

Pred nami je zima, na njo nismo dovolj pripravljani, manjka nam odej, obuje, je bila vsebina pogovora. Nakazal sem zamisel, da bi šli v Žerjav, rudarski kraj, razmeroma lahko dostopen iz Jazbine. Vedel sem, da je ob vstopu v naselje samski dom. V njem so bivale delavke, zaposlene v obratu rudnika, imenovanem izbiralnica. V domu so stanovali tudi starejši rudarji in rudarska družina. Tu naj bi dobili vsaj odeje, ki so last rudnika.

Pomislek je bil le zaradi številne policijske enote, ki je bila v Žerjavu. Z obhodi je enota nadzorovala stanovalce omenjenega doma in večkrat v večernih urah pregledovala okolico. Bili smo dobri poznavalci terena in z izjemo Uniona in kuharice sami mladi, zato je tudi ta pomislek v razgovoru kmalu odpadel. Proti večeru smo krenili proti postojanki. Doma sta ostala le Union in kuharica, ki tudi prej v razgovoru nista odobravalta zamisli. Po dvehurni hoji smo bili na nasipu rudniške jalovine. Ta nasip je bil v spodnjem delu le nekaj metrov oddaljen od doma. Začelo je deževati. Bilo je tako temno, da smo le v obrisih videli stavbo in smo se ji s težavo približevali. Malenkostna svetloba, ki je uhajala skozi zastrta okna, nam je bila za orientacijo. Za stražo ob mostu čez potok Jazbino

Zap. št.	Priimek in ime, leto roj., aretacijo	Živel pred aretacijo	Datum aretacije	Zapor ali taborišče	Datum vrnitve
46.	Kaker Ferdo, 1922, Črna		14. 10. 1944	Rettenbach	19. 7. 1945
47.	Kaker Jože, 1927, Žerjav		29. 11. 1944	Dachau	3. 6. 1945
48.	Kamnik Helena, 1926, Črna		4. 11. 1943	Rawensbrück	5. 7. 1945
49.	Kamnik Olga, 1922, Koprivna		8. 2. 1944	Auschwitz	22. 6. 1945
50.	Kaufman Agata, 1900, Podpeca		15. 10. 1944	Gradec	15. 17. 1945
51.	Kelec Martin, 1899, Podpeca		20. 12. 1944	Maribor	3. 3. 1945
52.	Keup Martin, 1921, Javorje		23. 3. 1943	Dachau	29. 4. 1945
53.	Klavž Jožefa, 1926, Javorje		3. 9. 1943	Rawensbrück	7. 1945
54.	Klavž Janez, 1890, Javorje		6. 2. 1944	Dachau	16. 6. 1945
55.	Klavž Rado, 1922, Javorje		8. 2. 1943	Celovec	20. 5. 1945
56.	Knez Jože, 1906, Črna		15. 7. 1944	Linz	15. 5. 1945
57.	Knez Avgust, 1904, Črna		20. 12. 1944	Maribor	15. 5. 1945
58.	Kolenbrand Peter, 1900, Črna		11. 3. 1944	Dachau	20. 5. 1945
59.	Komprej Marija, 1910, Javorje		10. 4. 1944	Celovec	15. 5. 1945
60.	Koren Ivan, 1927, Žerjav		9. 11. 1943	Celovec	30. 1. 1944
61.	Korun Julius, 1898, Črna		12. 1. 1945	Deggendorf	18. 7. 1945
62.	Kos Rudolf, 1917, Topla		18. 1. 1945	Dachau	3. 6. 1945
63.	Kovač Franc, Črna			Dachau	
64.	Kret Mirko, 1910, Črna		6. 1944	Dachau	7. 1945
65.	Krašovec Miroslav, 1921, Črna		2. 11. 1943	Dachau	23. 3. 1945
66.	Krašovec Tone, 1899, Podpeca		20. 3. 1943	Dachau	21. 6. 1943
67.	Krivec Gregor, 1889, Žerjav			Rettenbach	
68.	Krivec Antonija, 1898, Žerjav			Rettenbach	
69.	Krivograd Ivan, 1926, Črna		18. 1. 1945	Dachau	15. 5. 1945
70.	Krumpačnik Franc, 1929, Črna		25. 10. 1944	Moringen-Solling	21. 8. 1945
71.	Kurnik Rudolf, 1902, Črna		30. 1. 1945	Rettenbach	19. 7. 1945
72.	Kurnik Angela, 1903, Črna		30. 1. 1945	Rettenbach	19. 7. 1945
73.	Kurnik Zofija, 1925, Črna		30. 1. 1945	Rettenbach	19. 7. 1945
74.	Kurnik Leopold, 1927, Črna		30. 1. 1945	Rettenbach	19. 7. 1945
75.	Kurnik Robert, 1932, Črna		30. 1. 1945	Rettenbach	19. 7. 1945
76.	Ladinik Filip, 1887, Črna		16. 3. 1944	Celovec	27. 5. 1945
77.	Ladinik Angela, 1891, Črna		2. 1945	Celovec	15. 6. 1945
78.	Ladinik Avgust, 1922, Črna		24. 4. 1942	Prevalje	6. 5. 1942
79.	Lenče Erna, 1917, Podpeca		15. 9. 1942	Celovec	20. 10. 1942
80.	Lenko Frančiška, 1908, Črna		8. 4. 1943	Auschwitz	2. 9. 1945
81.	Logar Rudi, 1913, Črna		18. 4. 1941	Celovec	4. 7. 1941
82.	Mali Marija, 1894, Koprivna		9. 5. 1943	Rawensbrück	15. 5. 1945
83.	Markovič Kristi, 1922, Črna		20. 4. 1942	Prevalje	11. 5. 1942
84.	Mauhler Franc, 1915, Žerjav		15. 3. 1945	Dachau	15. 5. 1945
85.	Miklavžina Ivan, 1921, Žerjav		28. 12. 1944	Dachau	6. 6. 1945
86.	Miklavžina Jože, 1927, Žerjav		3. 10. 1944	Moringen-Solling	2. 10. 1945
87.	Mlačnik Štefan, 1919, Podpeca		11. 1943	Schomber-Balingen	4. 1945
88.	Mlačnik Ivan, 1914, Podpeca		11. 1943	Schomber-Balingen	4. 1945
89.	Mlačnik Amalija, 1896, Podpeca		17. 1. 1944	Rawensbrück	5. 1945
90.	Mlinar Franc, 1921, Žerjav		18. 4. 1941	Celovec	4. 7. 1941
91.	Mlinar Pavla, 1923, Žerjav		10. 8. 1944	Rawensbrück	8. 1945
92.	Mlinar Valburga, 1908		20. 6. 1943	Rawensbrück	12. 8. 1945
93.	Mlinar Maks, 1920, Črna		1. 11. 1943	Dachau	27. 1. 1944
94.	Mlinar Marija, 1921, Črna		15. 7. 1941	Prahovo	30. 11. 1943
95.	Mudrej Avgust, 1922, Žerjav		2. 12. 1943	Dachau	27. 6. 1945
96.	Morn Franc, 1897, Javorje		9. 10. 1944	Alt Ötting	27. 4. 1945
97.	Mohor Ana, 1928, Žerjav		18. 1. 1945	Rawensbrück	30. 8. 1945
98.	Mrdavšič Aleš, 1913, Črna		1. 8. 1942	Spital ob Dravi	31. 12. 1942
99.	Nagernik Matevž, 1927, Javorje		15. 1. 1945	Dachau	6. 7. 1945
100.	Napotnik Alojzija, 1921, Podpeca		17. 7. 1944	Graz	18. 7. 1945
101.	Najevnik Stanko, 1926, Črna		25. 10. 1944	Moringen-Solling	21. 8. 1945
102.	Naveršnik Marija, 1912, Žerjav				
103.	Novak Ivan, 1904, Podpeca		10. 12. 1944	Celovec	15. 5. 1945
104.	Obretan Frančiška, 1909, Črna		26. 10. 1943	Rawensbrück	9. 5. 1944
105.	Obretan Franc, 1912, Črna		1. 10. 1943	Dachau	15. 5. 1945
106.	Obretan Silvester, 1913, Črna		1. 7. 1944	Apolda	1. 7. 1945
107.	Osojnik Jože, Črna		9. 6. 1944	Dachau	15. 5. 1945
108.	Osojnik Marija, 1903, Črna		1. 1945	Celovec	15. 5. 1945
109.	Pajenk Frančiška, 1904, Podpeca		4. 10. 1943	Rettenbach	15. 5. 1945
110.	Pajenk Antonija, 1917, Podpeca		4. 10. 1943	Rettenbach	19. 7. 1945
111.	Pandev Julka, 1907, Črna		18. 8. 1944	Buchenbill	9. 5. 1945
112.	Pečnik Ivan, 1930, Črna		25. 10. 1944	Moringen-Solling	21. 8. 1945
113.	Peruš Rudolf, 1904, Žerjav		17. 4. 1941	Celovec	4. 7. 1941
114.	Peruš Štefan, 1913, Žerjav		29. 11. 1943	Kiswaser	9. 5. 1945
115.	Permanšek Franc, 1915, Črna		18. 1. 1945	Dachau	14. 7. 1945
116.	Pergovnik Jernej, 1913, Črna		10. 8. 1944	Dachau	15. 6. 1945
117.	Petrič Marija, 1899, Javorje		11. 11. 1943	Rawensbrück	15. 5. 1945
118.	Petrič Alojz, 1896, Javorje		11. 11. 1943	Dachau	15. 5. 1945
119.	Pirkmajer Božo, 1902, Žerjav		19. 4. 1941	Celovec	4. 7. 1941
120.	Plaznik Franc, 1906, Podpeca		18. 1. 1945	Celovec	15. 5. 1945
121.	Plaznik Stanko, 1929, Črna		25. 10. 1944	Moringen-Solling	21. 8. 1945
122.	Plešnik Marija, 1910, Žerjav		21. 1. 1945	Celovec	15. 5. 1945
123.	Plešnik Ivanka, 1928, Žerjav		18. 1. 1945	Rawensbrück	30. 8. 1945
124.	Podojsteršek Erih, 1916, Podpeca		26. 1. 1945	Dachau	15. 5. 1945
125.	Podovševnik Franc, 1895, Koprivna		16. 3. 1945	Celovec	27. 5. 1945
126.	Podvratnik Viktor, 1929, Žerjav		12. 1944	Moringen-Solling	10. 9. 1945
127.	Pogorevc Neža, 1912, Črna		9. 12. 1943	Rawensbrück	10. 11. 1945
128.	Potočnik Grega, 1898, Črna		28. 3. 1945	Celovec	9. 5. 1945
129.	Potočnik Katra, 1892, Črna		28. 3. 1945	Celovec	9. 5. 1945
130.	Potočnik Janez, 1890, Koprivna		20. 4. 1945	Prevalje	6. 5. 1945
131.	Povsod Angela, 1912, Črna		1. 1945	Celovec	15. 5. 1945
132.	Prelovšek Milka, 1912, Podpeca		1. 3. 1944	Auschwitz	23. 8. 1945
133.	Prislan Ivan, 1927, Podpeca		15. 5. 1944	Celovec	30. 5. 1944
134.	Pudgar Bogomil, 1922, Podpeca		8. 6. 1944	Dachau	5. 8. 1945
135.	Pudgar Ivan, 1924, Podpeca		23. 1. 1945	Celovec	9. 5. 1945
136.	Pungartnik Ivan, 1913, Javorje		30. 7. 1944	Mühlberg Elbe	5. 5. 1945
137.	Pustoslemšek Vika, 1926, Koprivna		9. 4. 1943	Celovec	12. 12. 1943
138.	Ramšak Marija, 1899, Črna		24. 8. 1942	Reibach Wills	9. 7. 1944

Zap. št.	Priimek in ime, leto roj., živel pred aretacijo	Datum aretacije	Zapor ali taborišče	Datum vrnitve
139.	Ramšak Avgust, 1920, Črna	23. 2. 1945	Dachau	12. 6. 1945
140.	Razgoršek Vinko, 1898, Črna	11. 4. 1941	Celovec	4. 7. 1941
141.	Rizmal Apolonija, 1926, Žerjav	22. 1. 1945	Celovec	15. 5. 1945
142.	Rošer Rudolf, 1904, Žerjav	18. 4. 1941	Celovec	7. 7. 1941
143.	Samar Ferdo, 1903, Žerjav	18. 4. 1941	Celovec	4. 7. 1941
144.	Siherle Franc, 1907, Podpeca	31. 12. 1944		15. 5. 1945
145.	Sojič Jože, 1904, Žerjav	6. 1. 1942	Celovec	6. 6. 1945
146.	Sojič Ivan, 1914, Žerjav	15. 5. 1941	Maribor	20. 6. 1944
147.	Stanta Jože, 1921, Žerjav	6. 4. 1944	Flossenbergr	3. 6. 1945
148.	Sušel Filip, 1898, Žerjav	4. 11. 1943	Dachau	4. 5. 1945
149.	Sušel Marija, 1902, Žerjav	1. 11. 1944	Rubland	5. 5. 1945
150.	Sušel Roland, 1929, Žerjav	11. 11. 1944	Celovec	10. 4. 1945
151.	Strmčnik Ivan, 1928, Črna	3. 3. 1943	Moringen-Solling	30. 8. 1945
152.	Sipek Ivan, 1922, Črna	24. 4. 1942	Prevalje	6. 5. 1942
153.	Škoflek Drago, 1926, Črna	25. 10. 1944	Moringen-Solling	21. 8. 1945
154.	Štefan Ivan, 1912, Črna	4. 9. 1943	Dachau	18. 7. 1945
155.	Štifter Franc, 1918, Črna	30. 8. 1942	Dachau	15. 6. 1945
156.	Štifter Kristi, 1920, Črna	30. 8. 1942	Dachau	15. 6. 1945
157.	Štirn Herman, 1924, Podpeca	10. 12. 1944	Celovec	15. 5. 1945
158.	Stumpf Meks, 1921, Žerjav	18. 4. 1941	Celovec	4. 7. 1941
159.	Stumpf Ludvik, 1925, Žerjav	12. 1944	Celovec	15. 5. 1945
160.	Stumpf Barbara, Žerjav		Rettenbach	
161.	Stumpf Vinko, 1930, Žerjav	4. 7. 1944	Rettenbach	15. 8. 1945
162.	Šumečnik Angela, 1929, Žerjav	8. 6. 1945		15. 5. 1945
163.	Švajger Marija, 1922, Črna	21. 6. 1944	Saleburg	15. 8. 1945
164.	Švajger Anton, 1911, Črna	1. 4. 1944	Erlkonig	16. 8. 1945
165.	Švajger Ferdo, Črna	1. 4. 1944		16. 8. 1945
166.	Telček Stanko, 1929, Črna	13. 9. 1944	Moringen-Solling	9. 5. 1945
167.	Urbančič Srečko, 1898, Podpeca	20. 5. 1941	Celovec	4. 7. 1941
168.	Uršič Franc, 1895, Žerjav	19. 4. 1941	Celovec	14. 7. 1941
169.	Vadnjal Jernej, 1902, Žerjav	15. 4. 1941	Celovec	7. 7. 1941
170.	Vajšt Viktor, 1912, Žerjav	4. 1944	Oberdravburg	5. 1945
171.	Vednik Marija, 1917, Črna	1. 7. 1944	Celovec	15. 5. 1945
172.	Verko Florjan, 1904, Koprivna	15. 1. 1945	Celovec	27. 2. 1945
173.	Vesničar Jakob, 1924, Podpeca	8. 2. 1945	Dachau	11. 6. 1945
174.	Vodnik Franciška, 1897, Žerjav	21. 1. 1945	Celovec	15. 5. 1945
175.	Zaler Andrej, 1902, Koprivna	19. 7. 1944	Ljubljana	9. 5. 1945
176.	Zgajner Franc, 1890, Javorje	15. 5. 1944	Celovec	30. 4. 1945
177.	Zlabornik Terezija, 1926, Črna	22. 1. 1945	Rettenbach	19. 7. 1945
178.	Zlabornik Alojz, 1928, Črna	22. 1. 1945	Rettenbach	19. 7. 1945
179.	Zunter Stanko, 1921, Podpeca	11. 3. 1943	Dachau	25. 12. 1943

MEŽICA IN OKOLICA

1.	Bastič Mira, 1929, Mežica	7. 2. 1945	Celovec	15. 5. 1945
2.	Berneker Anton, 1908, Mežica	12. 7. 1944	Dachau	15. 5. 1945
3.	Blatnik Helena, 1922, Mežica	23. 12. 1944	Maribor	18. 4. 1945
4.	Borovnik Franc, 1902, Mežica	4. 11. 1943	Celovec	15. 5. 1945
5.	Burjak Silvester, 1896, Mežica	15. 12. 1944	Celovec	15. 5. 1945
6.	Brundola Vlasta, 1931, Mežica	16. 3. 1945	Celovec	8. 4. 1945
7.	Capuder Ivan, 1898, Mežica	5. 4. 1943	Dachau	15. 5. 1945
8.	Capuder Mirko, 1922, Mežica	7. 4. 1943	Dachau	15. 5. 1945
9.	Capuder Roza, 1903, Mežica	5. 4. 1943	Celovec	15. 5. 1945
10.	Delalut Antonija, 1897, Mežica	16. 11. 1944	Rettenbach	3. 1945
11.	Delalut Ida, 1932, Mežica	16. 11. 1944	Rettenbach	3. 1945
12.	Delalut Maksimiljan, 1930, Mežica	16. 11. 1944	Rettenbach	3. 1945
13.	Dretnik Ana, 1925, Mežica	8. 2. 1945	Celovec	15. 5. 1945
14.	Čekon Franc, 1912, Mežica	30. 7. 1944	Dunaj	11. 1944
15.	Čekon Jožef, 1897, Mežica	11. 7. 1944	Dachau	15. 5. 1945
16.	Fajmut Ivan, 1912, Mežica	4. 11. 1944	Rettenbach	15. 5. 1945
17.	Gerdej Ema, 1929, Mežica	10. 1944	Celovec	27. 3. 1945
18.	Gerdej Jakob, 1930, Mežica	1. 7. 1944	Celovec	19. 8. 1944
19.	Gerdej Jožef, 1882, Mežica	1. 7. 1944	Celovec	6. 10. 1944
20.	Gerdej Vinko, 1926, Mežica	4. 10. 1944	Celovec	15. 5. 1945
21.	Gerdej Marjeta, 1920, Mežica	12. 7. 1944	Dravograd	18. 8. 1944
22.	Golob Rudolf, 1900, Mežica	11. 4. 1941	Celovec	27. 8. 1941
23.	Golob Ana, 1922, Mežica	7. 2. 1945	Celovec	15. 5. 1945
24.	Golob Marija, 1927, Mežica	7. 2. 1945	Celovec	15. 5. 1945
25.	Golob Marija, 1940, Mežica	8. 2. 1945	Celovec	15. 5. 1945
26.	Golob Neža, 1905, Mežica	7. 2. 1945	Celovec	15. 5. 1945
27.	Golob Štefka, 1929, Mežica	7. 2. 1945	Celovec	15. 5. 1945
28.	Gornik Franc, 1902, Mežica	12. 6. 1944	Dachau Mathausen	15. 5. 1945
29.	Grile Pavla, 1924, Podkraj	21. 9. 1944	Celovec	8. 3. 1945
30.	Goršak Ljudmila, 1929, Mežica	30. 10. 1944	Celovec	15. 5. 1945
31.	Hace Ludvik, 1918, Mežica	12. 6. 1942	Dachau	15. 5. 1945
32.	Hergouth Josip, 1892, Mežica	17. 4. 1941	Celovec	4. 7. 1941
33.	Hergouth Valerija, 1895, Mežica	4. 1941	Celovec	5. 1941
34.	Hovnik Franc, 1917, Mežica	7. 2. 1945	Celovec	7. 4. 1941
35.	Jankovič Gustav, 1905, Mežica	29. 4. 1941	Begunje	5. 1941
36.	Jug Ivana, 1883, Mežica	30. 10. 1944	Rettenbach	15. 5. 1945
37.	Jug Marija, 1922, Mežica	28. 10. 1944	Rettenbach	15. 5. 1945
38.	Jug Neža, 1895, Mežica	31. 10. 1944	Rettenbach	15. 5. 1945
39.	Jug Neža, 1914, Mežica	31. 10. 1944	Buch	15. 5. 1945
40.	Jug Urh, 1893, Mežica	11. 7. 1944	Dachau	15. 5. 1945
41.	Kajzer Juljana, 1924, Mežica	30. 10. 1944	Rettenbach	15. 5. 1945
42.	Kopfmajer Franc, 1924, Mežica	21. 9. 1944	Dravograd	18. 12. 1944
43.	Kopfmajer Jože, 1921, Mežica	26. 7. 1944	Mathausen	15. 5. 1945
44.	Korun Julius, 1898, Mežica	12. 1. 1945	Celovec	15. 5. 1945
45.	Krivčenko Danica, 1906, Mežica	4. 11. 1943	Celovec	26. 12. 1943
46.	Krivčenko Ivan, 1895, Mežica	4. 11. 1943	Dachau	30. 11. 1943
47.	Kumprej Franc, 1887, Mežica	17. 1. 1945	Celovec	25. 1. 1945
48.	Komprej Marija, 1918, Mežica	15. 10. 1944	Rettenbach	15. 5. 1945

sem določil domačina iz Žerjava. Čez ta most je speljana cesta do doma. Stražarjeva naloga je bila, da nas v primeru, če bi prihajala iz postojanke policijska patrulja, obvesti. Tako se nam ni bilo bati presenečenja. Trije smo vstopili v vežo. Bila je slabo osvetljena. Iz osrednje sobe se je slišalo govorjenje. Vstopili smo. Med stanovalkami je v hipu utihnil pogovor, nastala je mučna tišina. Po mojem pozdravu in pojasnilu, da naj ne bodo v skrbeh in kaj želimo od njih, je strah minil. Nekatere delavke so nas spoznale in vzdrušje je postalo prijaznejše. Želele so vedeti, ali nas je več. V hišo smo povabili tudi ostale. V razgovoru so nas delavke opozorile, da družina, ki stanuje tudi v tej hiši, ni za partizane in da naseda obljudam Nemcev. Stopil sem v stanovanje te družine. Možak se je tako prestrašil, da je prebledel kot zid. Ko me je spoznal, mu je nekoliko odleglo. Razgovor, ki sva ga opravila, je bil kratek. Obljubil mi je, da bo o našem obisku molčal. Rekel sem mu, da lahko naslednji dan naš obisk prijavi, ker sem tako vedel, da naša akcija ne more ostati prikrita. Žena, vidno olajšana, je prinesla cigarete in steklenico žganja. Partizanke so v tem času napravile tako dober vtis na delavke, da so poleg rudniških odej (koc) dodale tudi svoj delež. Pristrčen razgovor bi se nadaljeval, a smo morali čimprej od tod. Policijska postojanka je le preblizu, zato smo se poslovili z obljubo, da njihovega razumevanja ne bomo pozabili. Pridobili smo jih za sodelavke OF, kar se je izkazalo v kasnejših dogajanjih. Stražarja je šel poklicat naš borec. Krenili smo nazaj po dolini Jazbine. Rinili smo po bregu v Hlevnikove gozdove.

Proti jutru smo bili v našem bivališču. Ko smo odložili stvari, ki smo jih prinesli, smo posedli okrog mize. Noben izmed nas ni bil zaspan, nismo čutili utrujenosti.

V nas je bilo zadovoljstvo, bili smo srečni in v teh občutkih smo zapeli pesem »Počiva jezero v tihoti...«

Zapeli smo umirjeno, pesem je prihajala iz nas, čutena v globini našega razpoloženja.

Nismo čutili mraza ne snega, ki je začel padati. Pesem, zapeta takrat in še mnogokrat kasneje, je bila izraz naše odločnosti vztrajati, se boriti, bila je vzpodbudna.

Peter Tomazin-Skala

Tudi to se je dogajalo

Na srnjaka

Čas beži, mi se staramo in pozablamo, vendar nekaj stvari ni mogoče pozabiti. Nekateri radi pišejo in pripovedujejo o partizanskih časih — o borbah in akcijah. Dogajale pa so se tudi druge reči, sedaj smešne, vendar takrat resnične.

Bili smo v Bistri leta 1944. Zima je bila radodarna s snegom. Vsak dan ga je metlo, da je bilo kaj. V taki situaciji so bile velike možnosti za lovljenje divjačine. Toda najprej si je bilo treba priskrbeti smuči, da bi jo laže in hitreje zasledovali. Blizu postojanke — pozneje bolnice B-11 — smo imeli bukov les, ki se je lepo cepil, da smo si začeli izdelovati smuči. Z Mihom Lorbekom sva bila vajena dela z lesom. Ko so bile smuči gotove, je bilo treba nekaj pritrditi nanje, da so se držale na nogah. Izbire ni bilo veliko. Pri opuščenih kmetijah smo našli nekaj pločvine, da smo

izdelali vezi. Za tako delo sva bila s tovarišem Mihom mojstra. S preprostim orodjem, katerega sva nabrala, kjer smo hodili, saj ni bilo drugega kot kladivo, pilo, sekač ali mazel. Ko sem bil še doma, sem si vedno sam izdelal okovje za smuči in sem bil navajen tega dela. Ko je bilo vse nared, sva se poskusila z Mihom v smuku kar pod postojanko. Toda vse skupaj ni veljalo nič, ker je bila pločevina preslaba za okovje. Če se hočeva voziti, morava napraviti močnejše okovje. Kje dobiti primeren material, je bilo vprašanje. Takrat se spomnim, da sem jeseni videl odvrženo posodo, v kateri so bile puške iz zavezniške pošiljke. Ta posoda je bila odvržena v gozdu nad Belo pečjo, oddaljeno od naše postojanke 2. uri. Ko sem nagovarjal enega in drugega, naj pojde z menoj, da prineseva to posodo v postojanko, ni bilo nobenemu preveč za to. Tako sem se odločil in se neko nedeljsko jutro sam namenil ponjo, saj je bila tako narejena, da se je dala odpreti po dolgem.

Mislil sem, če jo razmontiram, bom lahko polovico nesel sam. S seboj sem vzel samo kladivo in sekač za železo. Nisem pa vzel žage za železo. Uporabil sem moč in pamet, a posode nisem mogel dobiti narazen. Tako daleč sem šel, pa še zastoj, če ne prinesem — kako me bodo obdelovali tovariši v postojanki! Kaj sem hotel. Natovorim si celo posodo, ki ni bila lahka. Bila je 2 m dolga, imela je 60 cm premera, pločevina je bila debela 3 mm, posoda je imela dvojno dno.

Pot je bila težavna, saj je bilo čez pol metra snega. Tako sem proti večeru le prinesel tovor do kraja, a tudi izdelan sem bil do kraja. Seveda so bili tovariši razočarani, ker me niso imeli za kaj zafrkavati. Vsak je pridal svoj predlog, kako bi ravnal, da bi razdelil skatlo.

Jaz pa sem se možko odrezal: »Saj jo imate tukaj, delajte z njo, kar hočete in pokažite svoje znanje!« Nič drugače ni šlo, kot pa da smo ga po malem rezali in izdelal sem prave, močne vezi, okovje z zaponkami.

Lorbek pa ni hotel napraviti drugih in je ostal pri prvotnih s slabo pločevino. Imela sva smuči in bila sva pripravljena za zimo.

Ni bilo treba dolgo čakati in pričelo je zopet snežiti. Miha je dejal, da kadar nasuje toliko suhega snega, lahko srnjake loviš na roko, ker ne morejo bežati. Mislil sem si: Ti si star divji lovec, že veš, kako in kaj.

Bilo je decembra 1944. Nehalo je snežiti in bilo je zelo primerno, da greva na lov. Dogovorila sva se, da greva po informacije na »PISTOTO«, to je hiša na Osojnikovi pušči; tako smo po partizansko imenovali postojanko v Bistri.

Tu je stanovala Neža, dobra ženska s srcem in dušo za partizane. Vzdrževala je stalno zvezo z nami in Črno. Nosila je kruh iz Geršekove pekarne v Črni za nas borce.

Vedela sva, da je pod hribom mlada kultura smrek, v kateri so se vedno skrivali srnjaki. Prepričana sva bila, da so tudi danes v tem zavetju in se tudi nisva zmotila. Naenkrat zagledava štiri srnjake in ajd nad nje! Spredaj vozi Miha, jaz pa za njim. Srnjaki pa nikamor, dokler nisva prismočala čisto blizu. Že sem mislil, da bo Miha ulovil enega, toda bilo je drugače. Srnjaki skočijo na vse strani, medtem se Mihom potrgajo vezi na smučeh in vrže ga čez rob snega, da ga zaenkrat sploh ni bilo videti, jaz pa sem nadaljeval vožnjo za srnjakom, ki jo je ubral proti Osojniku. Toda tudi jaz sem se zapletel v grm in padel. Nemočno sem gledal, kako se je srnjak vračal mimo mene nazaj v gozd. Toda ko sem se rešil grma in se vrnil k Mihom, sem ugotovil, da so moje vezi zdržale prvo preizkušnjo na smučeh, čeprav sem tudi jaz dobro zarezal. Konec je bil jasen: ostala

Zap. št.	Priimek in ime, leto roj., aretacijo	živel pred	Datum aretacije	Zapor ali taborišče	Datum vrnitve
49.	Ladinik Jože, 1912, Mežica		7. 2. 1945	Celovec	15. 5. 1945
50.	Ladinik Ožbolt, 1882, Mežica		9. 7. 1944	Mathausen	15. 5. 1945
51.	Ladinik Rudolf, 1916, Mežica		27. 6. 1944	Apolda-Thuringen	15. 5. 1945
52.	Lamprecht Robert, 1897, Mežica		11. 7. 1944	Geilitz	15. 5. 1945
53.	Lednik Stefan, 1922, Mežica		26. 1. 1945	Linz	15. 5. 1945
54.	Libnik Antonija, 1928, Mežica			Celovec	
55.	Libnik Jožefa, 1927, Mežica		8. 2. 1945	Celovec	15. 5. 1945
56.	Libnik Marija, 1929, Mežica		8. 2. 1945	Celovec	15. 5. 1945
57.	Libnik Silvester, 1928, Mežica		12. 10. 1944	Maringen-Sollingen	15. 5. 1945
58.	Mavrič Pavel, 1908, Mežica		4. 11. 1943	Celovec, Dachau	15. 5. 1945
59.	Medl Terezija, 1923, Mežica		8. 11. 1944	Celovec	
60.	Melenšek Katarina, 1920, Mežica		1. 9. 1944	Celovec	10. 1944
61.	Mlakar Mihael, 1900, Mežica		4. 11. 1943	Dachau	25. 12. 1943
62.	Mlinšek Stefan, 1911, Mežica		4. 11. 1943	Dachau	24. 12. 1943
63.	Močilnik Anton, 1927, Mežica		7. 2. 1945	Celovec	15. 5. 1945
64.	Močilnik Marija, 1920, Mežica		19. 12. 1944	Celovec	15. 5. 1945
65.	Močilnik Rozalija, 1885, Mežica		19. 12. 1944	Celovec	15. 5. 1945
66.	Močilnik Vinko, 1930, Mežica		4. 1944	Celovec	4. 1945
67.	Orišnik Zvonko, 1929, Mežica		7. 2. 1945	Celovec	27. 4. 1945
68.	Osojnik Ivan, 1915, Mežica		11. 4. 1943	Rawensbrück	15. 5. 1945
69.	Osojnik Zofija, 1920, Mežica		11. 4. 1943	Rawensbrück	15. 5. 1945
70.	Petrič Franc, 1877, Mežica		10. 7. 1944		
71.	Petrej Martin, 1914, Mežica		44 dni v letu 1943	Dravograd	
72.	Potočnik Marija, 1873, Mežica		30. 10. 1944	Rettenbach	15. 5. 1945
73.	Praper Franc, 1893, Mežica		5. 10. 1944	Alleting	2. 5. 1945
74.	Praper Peter, 1926, Mežica		23. 3. 1944	Mathausen	15. 5. 1945
75.	Podojsteršek Uršula, Mežica		5. 11. 1944	Rettenbach	15. 5. 1945
76.	Podojsteršek Zofija, 1940, Mežica		5. 11. 1944	Rettenbach	15. 5. 1945
77.	Praprotnik Franc, 1908, Mežica		14. 7. 1944	Apolda, Thuringen	4. 1945
78.	Pratnekar Maks, 1896, Mežica		12. 7. 1944	Dachau	5. 3. 1945
79.	Prasnik Luka, 1907, Mežica		3. 6. 1943	Dachau	1. 1. 1944
80.	Prosenc Ožbolt, 1913, Mežica		30. 11. 1943	Dachau	9. 1944
81.	Pudgar Ana, 1883, Mežica		15. 7. 1944	Celovec	20. 11. 1944
82.	Pudgar Antonija, 1924, Mežica		15. 7. 1944	Celovec	29. 1. 1945
83.	Pudgar Juljana, Mežica		22. 12. 1944	Rettenbach	27. 7. 1945
84.	Pudgar Ožbolt, 1916, Mežica		4. 11. 1943	Dachau	1. 1. 1944
85.	Pudgar Zofija, 1915, Mežica		20. 9. 1944	Celovec	20. 10. 1944
86.	Prosenc Jožef, 1911, Mežica		25. 6. 1942	Begunje	15. 5. 1945
87.	Pavlič Anton, Mežica		18. 4. 1941	Celovec	5. 7. 1941
88.	Rastočnik Ivan, 1899, Mežica		4. 11. 1944	Rettenbach	15. 5. 1945
89.	Rastočnik Marija, 1905, Mežica		4. 11. 1945	Rettenbach	15. 5. 1945
90.	Rastočnik Marija, 1927, Mežica		7. 2. 1945	Celovec	15. 5. 1945
91.	Rožič Avgust, 1921, Mežica		30. 4. 1943	Dachau	15. 5. 1945
92.	Scipion de Campo, 1889, Mežica		11. 4. 1941	Celovec	26. 5. 1942
93.	Slivnik Mira, 1904, Mežica		16. 2. 1945	Celovec	4. 1945
94.	Slivnik Mirko, 1914, Mežica		11. 1943	Dachau	16. 3. 1945
95.	Sošič Viktor, 1912, Mežica		21. 4. 1941	Celovec	4. 7. 1941
96.	Strmčnik Vincencij, 1927, Mežica		3. 11. 1944	Lienz	30. 4. 1945
97.	Štefič Jože, 1908, Mežica		7. 2. 1945	Dachau	15. 5. 1945
98.	Štefič Uršula, 1896, Mežica		5. 11. 1944	Rettenbach	15. 5. 1945
99.	Stern Adolf, 1922, Mežica		7. 2. 1945	Dachau	15. 5. 1945
100.	Stern Frančiška, 1920, Mežica		30. 6. 1944	Weimar	15. 5. 1945
101.	Stern Jože, 1873, Mežica		8. 2. 1945	Celovec	29. 2. 1945
102.	Stumberger Ivan, 1899, Mežica		17. 12. 1944	Maribor	2. 1945
103.	Tašič Jože, 1913, Mežica		1. 5. 1942	Prevalje	25. 5. 1942
104.	Tomazin Frederik, 1926, Mežica		5. 4. 1943	Moringen-Sollingen	15. 5. 1945
105.	Tomazin Marija, 1900, Mežica		5. 4. 1943	Rawensbrück	15. 5. 1945
106.	Tomazin Peter, 1891, Mežica		5. 4. 1943	Dachau	15. 5. 1945
107.	Tomazin Stefan, 1927, Mežica		5. 4. 1943	Moringen-Sollingen	15. 5. 1945
108.	Trdina Alojz, 1897, Mežica		15. 6. 1944	Dachau	15. 5. 1945
109.	Trdina Tinka, 1924, Mežica		10. 1. 1945	Begunje	10. 5. 1945
110.	Trdina Ljudmila, 1927, Mežica		28. 2. 1944	Rawensbrück	31. 5. 1944
111.	Trdina Maks, 1923, Mežica		5. 12. 1944	Celovec	15. 5. 1945
112.	Trettler Valerija, 1916, Mežica		28. 2. 1944	Celovec	31. 5. 1944
113.	Triplat Jože, 1925, Mežica		7. 2. 1945	Dachau	15. 5. 1945
114.	Triplat Luka, 1900, Mežica		7. 2. 1945	Celovec	15. 5. 1945
115.	Triplat Štefanija, 1923, Mežica		7. 2. 1945	Celovec	15. 5. 1945
116.	Triplat Veronika, 1899, Mežica		7. 2. 1945	Celovec	15. 5. 1945
117.	Vaseral Pavla, 1922, Mežica		10. 9. 1944	Rettenbach	15. 5. 1945
118.	Vastl Mirko, 1916, Mežica		19. 4. 1943	Dachau	15. 5. 1945
119.	Vinkl Avgust, 1908, Mežica		13. 3. 1944	Mathausen	15. 5. 1945
120.	Vončina Ciril, 1897, Mežica		11. 1944	Schleiningen	15. 5. 1945
121.	Vončina Stanko, 1903, Mežica		18. 4. 1941	Celovec	4. 7. 1941
122.	Zorman Ivan, 1922, Mežica		26. 7. 1943	Rudolfstadt	28. 6. 1944
123.	Zorman Marija, 1924, Mežica		19. 5. 1944	Rawensbrück	15. 5. 1945
124.	Zorman Pavla, 1911, Mežica		10. 1. 1945	Salzburg	15. 5. 1945
125.	Zorman Rudolf, 1915, Mežica		8. 1. 1945	Dachau	15. 5. 1945
126.	Zagar Benedikt, 1900, Mežica		4. 11. 1943	Celovec	29. 11. 1943
			29. 11. 1944	Dachau	22. 12. 1943
			22. 12. 1943	Rubland	15. 5. 1945

PREVALJE IN OKOLICA

1.	Aberšek Marija, 1908, Prevalje		10. 1. 1944	Rawensbrück	5. 5. 1945
2.	Adam Matilda, 1933, Stražišče		11. 9. 1944	Celovec	9. 6. 1945
3.	Božič Avgust, 1917, Leše		24. 4. 1941	Auschwitz	20. 6. 1945
4.	Cokan Marija, 1927, Leše		21. 6. 1944	Weimer	15. 5. 1945
5.	Čas Rihard, 1904, Prevalje		27. 11. 1944	Dachau	15. 5. 1945
6.	Časl Rozalija, 1923, Leše		1. 1. 1945	Wolfsberg	9. 5. 1945
7.	Čebulc Mihael, 1912, Leše		25. 12. 1944	Dachau	6. 1945
8.	Čekon Marija, Leše		21. 6. 1944	Weimar	15. 5. 1945
9.	Čepin Anton, 1893, Prevalje		19. 12. 1944	Rettenbach	25. 7. 1945
10.	Čepin Ema, 1913, Prevalje		19. 12. 1944	Rettenbach	25. 7. 1945
11.	Čepin Boris, 1944, Prevalje		19. 12. 1944	Rettenbach	25. 7. 1945

Zap. št.	Priimek in ime, leto roj., živel pred aretacijo	Datum aretacije	Zapor ali taborišče	Datum vrnitve
12.	Červec Adolf, 1909, Prevalje	23. 2. 1942	Dachau	13. 6. 1945
13.	Čop Marija, 1929	22. 4. 1942	Dachau	15. 5. 1945
14.	Danijel Zofija, 1920	5. 4. 1943	Rawensbrück	9. 5. 1945
15.	Delopst Katja, 1927, Leše	31. 1. 1945	Celje	18. 4. 1945
16.	Doberšek Karel, 1889, Prevalje	12. 4. 1941	Celovec	4. 7. 1941
17.	Dobrodel Albin, 1896, Prevalje		Celovec	
18.	Drezgič Bogdan, 1907, Prevalje	2. 11. 1943	Celovec	15. 1. 1945
19.	Enci Maks, 1913, Prevalje	22. 7. 1942	Celovec	15. 8. 1942
20.	Ferk Ivanka, 1932, Prevalje	10. 1944	Gradec	2. 1945
21.	Figek Ida, 1927, Leše	21. 6. 1944	Buchenwald	24. 1. 1945
22.	Flajmiš Franc, 1918, Prevalje	3. 3. 1943	Dachau	26. 6. 1945
23.	Gostenčnik Ana, 1892, Prevalje	15. 2. 1945	Celovec	15. 5. 1945
24.	Gregorc Rudolf, 1889, Leše	19. 7. 1944	Innsbruck	10. 5. 1945
25.	Gregorc Anton, 1907, Leše	19. 7. 1944	Innsbruck	10. 5. 1945
26.	Grubelnik Franc, 1902, Prevalje	5. 1944	Augsburg	1944
27.	Hudopisk Rudi, 1917, Stražišče	9. 1942	Celovec	4. 1943
28.	Hudopisk Maks, 1920, Stražišče	24. 11. 1944		15. 5. 1945
29.	Hudopisk Angela, 1906, Stražišče	3. 1945	Celovec	15. 5. 1945
30.	Jelen Martin, 1912, Prevalje	11. 4. 1941	Celovec	4. 7. 1941
31.	Jurač Jože, 1904, Prevalje	6. 9. 1944		8. 5. 1945
32.	Kališnik Ivan, 1914, Prevalje	10. 11. 1944	Untertikhem	5. 1. 1945
33.	Kavčič Feliks, 1900, Prevalje	1942		15. 5. 1945
34.	Kavtičnik Matija, 1888, Prevalje	22. 12. 1944	Rettenbach	15. 5. 1945
35.	Kavtičnik Rozalija, 1889, Prevalje	22. 12. 1944	Rettenbach	15. 5. 1945
36.	Kavtičnik Katarina, 1919, Prevalje	18. 12. 1944	Rettenbach	15. 5. 1945
37.	Kavtičnik Marija, 1926, Prevalje	15. 12. 1944	Dunaj	6. 1945
38.	Klun Marija, 1881, Prevalje		Rettenbach	
39.	Komar Alojz, 1903, Prevalje	9. 12. 1943		15. 5. 1945
40.	Komar Ivan, 1918, Prevalje	18. 3. 1944	Celovec	15. 5. 1945
41.	Kopriva Ivan, 1903	12. 7. 1944		13. 7. 1945
42.	Kopmajer Marija, 1917, Prevalje	7. 1. 1945	Celovec	15. 5. 1945
43.	Košutnik Viktor, 1904, Holmec	12. 1943	Celovec	18. 9. 1944
44.	Kovač Angela, Prevalje		Rettenbach	27. 7.
45.	Kovač Vida, Prevalje		Rettenbach	
46.	Kovač Minka, 1921, Prevalje	6. 1. 1945	Begunje	4. 5. 1945
47.	Kralj Karel, 1917, Holmec	29. 11. 1943	Kapfenberg	12. 9. 1944
48.	Kučej Martin, 1926, Leše	6. 1941	Spital	26. 12. 1942
49.	Kuhar Alojzija, 1904, Prevalje	22. 12. 1944	Rettenbach	27. 6. 1945
50.	Kuhar Ivan, 1931, Stražišče	22. 12. 1944	Rettenbach	27. 7. 1945
51.	Kuhar Martin, 1933, Stražišče	22. 12. 1944	Rettenbach	27. 7. 1945
52.	Kuhar Neža, 1936, Stražišče	22. 12. 1944	Rettenbach	27. 7. 1945
53.	Kuhar Ana, 1942, Stražišče	22. 12. 1944	Rettenbach	27. 7. 1945
54.	Lečnik Rudolf, 1914, Prevalje	19. 1. 1942	Dachau	22. 5. 1945
55.	Leskovec Rozalija, 1929, Leše	20. 3. 1945	Celovec	15. 5. 1945
56.	Mesner Štefka, 1916, Prevalje	13. 12. 1944	Celovec	15. 5. 1945
57.	Mesner Urška, 1926	21. 6. 1944	Buchenwald	17. 4. 1945
58.	Mešl Dragica, 1922, Prevalje	2. 2. 1945	Celovec	15. 5. 1945
59.	Mešl Ema, 1942, Prevalje	2. 2. 1945	Celovec	15. 5. 1945
60.	Miller Dušan, 1920, Prevalje	29. 9. 1941	Auschwitz	9. 6. 1945
61.	Močilnik Matej, 1897, Prevalje	11. 4. 1941	Celovec	4. 7. 1941
62.	Močilnik Angela, 1924, Breznica	13. 12. 1944	Rettenbach	15. 8. 1945
63.	Mozgan Maks, Breznica	12. 1942	Dachau	6. 1945
64.	Pačnik Jožefa, 1927, Leše	9. 2. 1945	Celovec	15. 5. 1945
65.	Pavše Filip, 1904, Prevalje	27. 12. 1944	Dachau	15. 5. 1945
66.	Peče Alojz, 1893, Prevalje	13. 4. 1941	Celovec	4. 7. 1941
67.	Pečnik Marjeta, 1923, Prevalje	22. 9. 1944	Nürnberg	21. 7. 1945
68.	Pečnik Hinko, 1913	6. 11. 1941	Dachau	28. 6. 1945
69.	Podlinšek Silvo, 1912, Prevalje	22. 1. 1942	Begunje	22. 8. 1942
70.	Polenik Helena, 1921	12. 1. 1944	Rawensbrück	
71.	Potočnik Albert, 1906, Prevalje	27. 6. 1942	Begunje	20. 10. 1943
72.	Prosen Marko, 1910, Leše	22. 8. 1941	Auschwitz	13. 7. 1945
73.	Rataj Anton, 1898, Šentanel	11. 4. 1941	Celovec	4. 7. 1941
74.	Razdevšek Hilda, 1911, Prevalje	22. 12. 1944	Rettenbach	27. 7. 1945
75.	Razdevšek Leopold, 1937, Prevalje	22. 12. 1944	Rettenbach	27. 7. 1945
76.	Razdevšek Marija, 1942, Prevalje	22. 12. 1944	Rettenbach	27. 7. 1945
77.	Razdevšek Alojz, 1945, Prevalje		Rettenbach	27. 7. 1945
78.	Rebernik Stefan, 1915, Prevalje	16. 8. 1944	Celje	5. 1945
79.	Rek Karel, 1911, Prevalje	8. 1944		5. 1945
80.	Rudl Tone, 1931, Prevalje	19. 1. 1945	Reichentels	9. 5. 1945
81.	Sekalo Gašper, 1896, Jamnica			
82.	Sekol Jožef, 1885, Stražišče	22. 12. 1944	Rettenbach	27. 7. 1945
83.	Sekol Frančiška, 1888, Stražišče	22. 12. 1944	Rettenbach	27. 7. 1945
84.	Senčar Dušan, 1888, Prevalje	15. 4. 1941	Celovec	4. 7. 1941
85.	Skrivalnik Jera, 1928, Leše	6. 1. 1945	Nürnberg	27. 8. 1945
86.	Srebre Ivanka, 1922, Kot	3. 12. 1943	Rawensbrück	6. 1945
87.	Srebre Štefka, 1929, Kot	3. 12. 1943	Rawensbrück	6. 1945
88.	Srebre Lenčka, 1921, Kot	10. 1. 1944	Rawensbrück	6. 1945
89.	Srebre Pavla, 1926, Kot	10. 1. 1944	Rawensbrück	6. 1945
90.	Stanta Angela, 1905		Rawensbrück	
91.	Stopar Avgust, 1898, Prevalje	13. 4. 1941	Celovec	4. 7. 1945
92.	Strmčnik Anton, 1920, Prevalje	2. 11. 1944		20. 4. 1945
93.	Stropnik Valentin, 1908, Lokovica	2. 6. 1943	Dachau	28. 8. 1945
94.	Sušnik Franc, 1898, Prevalje	9. 1944	Dachau	15. 5. 1945
95.	Šisernik Jože, 1920, Prevalje	9. 11. 1943	Dachau	7. 8. 1945
96.	Špiler Jožef, 1924, Jamnica	15. 4. 1945	Dachau	15. 5. 1945
97.	Šteharik Leopold, 1890, Prevalje	27. 12. 1944	Dachau	15. 5. 1945
98.	Štrekelj Avgust, 1911, Prevalje	12. 3. 1943	Dachau	7. 6. 1945
99.	Štrekelj Franc, 1904, Prevalje	15. 5. 1943	Dachau	15. 5. 1945
100.	Šumnik Adi, 1927, Stražišče	5. 1944	Buchenwald	15. 5. 1945
101.	Tomaž Mihael, 1908	2. 10. 1942	Dachau	7. 6. 1945
102.	Vute Neža, 1894, Prevalje	16. 9. 1944	Celovec	15. 5. 1945
103.	Vute Rajko, Prevalje		Begunje	

sva brez srnjaka, toda sreča je bila, da nisva prej povedala tovarišem, kam in po kaj pravzaprav greva.

Eksplozija

Zgodilo se je v postojanki B-11 v Bistri.

Postojanka, zgrajena za ranjence, je bila že brez ranjencev, v njej je prebivalo samo osebje. Ker smo imeli borce raznih poklicev, smo sami popravljali čevlje in drugo. Na izseljeni kmetiji sem našel spodnji del vžigalnika, in to precej velik, ni pa imel pokrova. Ob preletu bombnikov čez Koprivno je prišlo do letalske borbe v zraku in videl sem, kam je padel zadetek. Izkopal sem ga. Bil je iz letalskega topa in sem ga shranil. Bil je tako velik kot vžigalnik. Mislim sem si: Treba bo samo izcediti svinec in imel bom pokrov za vžigalnik. Na štedilnik poleg skleda z vodo sem položil tisto kroglo in pozabil na vse. Bili smo zaposleni v bližini štedilnika. Eden je šival čevlje, drugi krpal, tretji bral. Straže nismo imeli, bili smo prepričani, da za nas tako ne vedo. Naenkrat strašno počni in se pokadi. Tisti, ki smo sedeli pri mizi, smo skočili pokonci, da smo odtrgali mizno ploščo, in zbežali na prosto, misleč, da je priletela granata iz minometalca. Po tej eksploziji ni bilo nič več. Torej nas ni kdo napadel, ampak mora biti nekaj drugega. Zato smo šli nazaj v postojanko, da ugotovimo, kaj je na stvari. Štedilnik je imel strte rinke, skleda za vodo pa je bila ploščata, kot da bi prišla iz preše. Končna ugotovitev je bila, da je morala biti v drveh dum dum krogla, ki je napravila tako razdejanje in strah. Nihče razen mene ni vedel, da je bil to letalski izstrelak. Fosforni naboj se je na vročini vžgal in eksplodiral.

Akcija

V partizanih so te porabili za vse, za kar si bil sposoben. Najprej sem bil na terenu Tople, Koprivne in Bistre. Potem pa smo prešli na teren Pliberka in Šentanel. Aprila 1943 smo partizani pogosto obiskovali okolico Pliberka. Hodili smo v prehranjevalne akcije in vodili terensko politično delo. Od časa do časa smo tudi pobirali orožje lovcem in vermanom. Bili smo v okolici Šmarjete pri Pliberku in nekega deževnega večera smo se odpravili na akcijo pobiranja orožja. Šli smo čez gmajno proti Podjuni. Kljub temu, da mi je bila pot dobro znana se nam je dogodilo tudi to.

Skupina petih tovarišev prekoračimo gmajno in se vzpnemo na hrib, čez katerega moramo v drugo dolino. Na vrhu hriba smo zgrešili smer. Krenili smo v dolino in prišli od zadaj k poslopju z ograjenim prostorom. Ostali niso poznali kraja, meni pa je bila situacija znana. Stavba z ograjenim dvoriščem je bila pomožna žandarmerijska postaja v Zgornjih Libučah. Jasno mi je bilo, da se moramo takoj umakniti. Krenili smo na travnik in čez cesto, malo smo postali, pa pravim tovarišem — bolj v šali — da smo brez skrbi, saj smo se javili orožnikom, pa so spali, zato lahko nadaljujemo z začrtano akcijo. Imeli smo med seboj tovariša, ki je stvar vzel resno in takoj pogruntal, da sem jih hotel mirno predati orožnikom. Ni se več zanesel na nas. Da ga ne bi predali Nemcem, nam je sledil z veliko razdaljo. Imenoval se je Jager.

Akcijo smo dobro opravili, vendar se je čez dva dni borec Janec javil Nemcem in izdal kmeta, pri katerem so bile shranjene lovske puške. To je bilo pri Alojzu Koleniku, pozneje je bil ubit v prevajalskih zaporih, pokopan pa na Fari. Tu je bila naša prva zanesljiva postojanka, saj sta mati Lona ter Lojz oskrbovala partizane s podatki in hrano. Šimonova ali Kolenikova domačija je ena izmed mnogih partizanskih domačij na tem območju.

Gvido Pavlič

Utrinki iz partizanskih spominov Valentina Konšaka-Romana

I.
Pobič sem star šele osemnajst let, cesar me hoče k soldatom imet; kako bom soldat, k'sem pobič premlad, ne morem še puške držat.

(Ljudska)

Valentina Konšaka-Romana sem obiskal doma, v bivšem samskem domu pod žerjavskim rudniškim nasipom ali »olmom«, kot mu pravijo domačini. Stari koroški borec, ki je med zadnjo vojno prehodil dolgo, težko in zahtevno življenjsko pot in je 80-odstotni vojni invalid in delovni invalid II. kategorije, živi sam, čez dan pa ga večkrat obišče Veronika Raztočnik iz Žerjava, da mu s pridno žensko roko postori najnujnejše v hiši, mu tudi skuha ter hodi nakupovat. Valentina Konšaka je namreč trdovratna bolezen dokončno priklenila na bolniško posteljo: vse očitneje se oglašča posledica ran, ki jih je med boji s sovražnikom utrpel kot koroški partizan, tako da so nekaj tršatemu in klenemu Falentu, kot ga kličejo domačini, docela odpovedale noge od kolen navzdol. Po hiši se pomika s palico, ki je bila ob mojem obisku prislonska v kotu, sicer pa večji del časa presedi na kavču ob oknu svojega stanovanja, kar nekam otožno zamišljen in pogreznjen vase.

Valentin Konšak-Roman se je rodil 10. februarja 1925 na Ljubnem v Gornji Savinjski dolini kot otrok številne kmečke družine. V stari Jugoslaviji je opravljal razna dela, ob okupaciji 1941. leta pa je bil mesarski vajenec: za poklic mesarja se ni izučil, ker so ga že v začetku 1942. leta okupatorske oblasti vpoklicale v nemško vojsko. Tik pred mobilizacijo je še iskal zveze s partizani, in sicer s pomočjo brata Maksa, ki je bil tedaj že aktivist OF, vendar se ni več mogel izmuzniti regrutaciji. Po naboru je odšel z vojaškim transporotom na Češko in kasneje v Hannover. Spominja se dogodkov:

»Ker kot zaveden domoljub nisem bil pristaš oholega nemškega reda, sem se odločil, da kot prisilni mobiliziranec ne bom sodeloval pri okupatorskih krvavih orgijah in sem skupaj z nekaterimi domačini in znanci iz Gornje Savinjske doline odkrito sabotiral pri vojaških urjenjih. Spominjam se dneva, ko smo na veliko urili streljanje na premične tarče na avtomatiziranem strelišču. Streljali smo leže in z naslonom, in sicer po deset strelcev hkrati. Za nami je nenehno stopal nemški podoficir, pristopil zdaj k enemu zdaj k drugemu in opozarjal: — Fést halten! Fést ein drücken!

— Pojdi v rit! sem si mislil in nalašč zgrešil celo tarčo. Moja prizadevanja (in teh ni bilo malo), da bi užival sloves slabega strelca, so me seveda drago stala: medtem ko so najboljši počivali in se hvalili z dobrimi rezultati, sem bil še z nekaterimi mení podobnimi žrtev vedno hujših vojaških urjenj, ki so nam odžirala telesne moči. Sloveli pa smo tudi kot nespravljivi in so nas odkrito spoznali za

Zap. št.	Priimek in ime, leto roj., živel pred aretacijo	Datum aretacije	Zapor ali taborišče	Datum vrnitve
104.	Zdove Ema, 1927, Lokovica	22. 12. 1944	Rettenbach	27. 7. 1945
105.	Živec Ludvik, 1892, Prevalje	22. 4. 1941	Celovec	15. 8. 1941

RAVNE NA KOROŠKEM IN OKOLICA

1.	Božič Vinko, 1927	29. 3. 1943		15. 5. 1945
2.	Buhvald Rudolf, 1912, Strojna	Dva meseca	Innsbruck	
3.	Cvitanič Antonija, 1895, Ravne		Begunje	
4.	Čapelnik Anton, Ravne	15. 2. 1944	Dachau	15. 5. 1945
5.	Čop Anton, 1904, Ravne			
6.	Čerenjak Florjan, 1902, Podgora	6. 1943	Innsbruck	1. 4. 1944
7.	Čevnik Marija, 1895, Preški vrh	16. 10. 1944	Alt Ötting	15. 5. 1945
8.	Čevnik Antonija, 1921, Preški vrh	16. 10. 1944	Alt Ötting	1. 5. 1945
9.	Ditinger Ivan, 1883, Ravne	4. 1941	Buchenwald	1945
10.	Dobrovnik Joža, 1893	2. 1945	Celovec	3. 1945
11.	Dornik Viktor, 1915, Ravne		Celovec	
12.	Dvornik Jože, 1927, Kotlje	6. 9. 1944	Dachau	15. 5. 1945
13.	Erat Boštjan, 1891, Ravne	6. 1. 1945	Beljak	4. 7. 1945
14.	Erjavec Martin, 1915	11. 1943		5. 1945
15.	Ferlin Mihael, 1920, Ravne	3. 1942	Mathausen	15. 5. 1945
16.	Fink Jože, 1918, Ravne	17. 8. 1942		19. 6. 1945
17.	Fišer Marija, 1922, Ravne	3. 1945	Dravograd	4. 1945
18.	Fišer Boris, 1925, Ravne	1. 1945	Celovec	5. 1945
19.	Fišer Mirko, 1926, Ravne	5. 10. 1944	Celovec	2. 1945
20.	Flajmiš Marjeta, 1897	23. 8. 1944	Celovec	21. 7. 1945
21.	Globočnik Ivan, 1920, Ravne	7. 2. 1943	Celovec	24. 5. 1944
22.	Gruđen Jože, 1928	6. 6. 1944	Dachau	15. 5. 1945
23.	Hancman Franc, 1912, Ravne	1. 1945	Dravograd	15. 5. 1945
24.	Harum Alojz, 1919, Kotlje	7. 12. 1943	Dachau	15. 5. 1945
25.	Harum Marija, 1923, Kotlje	13. 12. 1943	Rawensbrück	15. 5. 1945
26.	Jakob Ivan, 1927, Podgora	8. 1. 1945	Dachau	15. 5. 1945
27.	Jamnik Jožef, 1914,	27. 6. 1943	Dachau	15. 7. 1945
28.	Janet Zofija, 1917, Brdinje	28. 2. 1945	Celovec	15. 5. 1945
29.	Jazbec Alojz, 1920, Ravne	1. 12. 1944	Dachau	15. 5. 1945
30.	Juh Luka, 1899, Ravne	17. 6. 1941	Begunje	23. 1. 1944
31.	Juvan Viktor, 1922	24. 8. 1944	Millberb Eibe	8. 5. 1945
32.	Jurc Katra, 1919	19. 12. 1944		26. 8. 1945
33.	Kačnik Franc, 1917	8. 1943	Dachau	15. 5. 1945
34.	Kačnik Marija, 1925	15. 12. 1944	Nürnberg	15. 5. 1945
35.	Kapel Juljana, 1911	9. 1944	Rawensbrück	5. 1945
36.	Kerbe Ignac, 1922, Kotlje	20. 1. 1945	Dachau	15. 5. 1945
37.	Kokal Ivan, 1915, Ravne	25. 12. 1944	Dravograd	15. 5. 1945
38.	Kolar Jožef, 1907, Kotlje	25. 5. 1944	Weimar	25. 7. 1945
39.	Kostwein Justina, 1903, Kotlje	1. 7. 1944	Weimar	15. 5. 1945
40.	Kotnik Flora, 1900, Podgora	10. 1. 1945	Celovec	15. 5. 1945
41.	Kotnik Jože, 1930, Ravne	16. 1. 1945	Celovec	15. 5. 1945
42.	Kotnik Zorko, 1931, Ravne	15. 1. 1945	Celovec	15. 5. 1945
43.	Kotnik Andrej, 1897, Ravne	16. 1. 1945	Dachau	8. 1945
44.	Kotnik Stanko, 1927, Ravne	1. 12. 1944		6. 1945
45.	Kotnik Jožica, 1927, Ravne	17. 11. 1944	Maklenburg	1. 9. 1945
46.	Kotnik Minka, 1924, Ravne		Celovec	
47.	Kralj Marija, 1927	12. 4. 1944	Rawensbrück	1. 5. 1945
48.	Kralj Matevž, 1924	7. 12. 1944	Dachau	20. 6. 1945
49.	Krevh Jože, 1911, Ravne	8. 10. 1942	Begunje	15. 5. 1945
50.	Kričej Anton, 1915, Ravne	28. 2. 1945	Celovec	15. 5. 1945
51.	Kričej Jakob, 1919, Ravne	6. 1. 1945	Wolfsberg	15. 5. 1945
52.	Kristan Mirko, 1911, Ravne	6. 1. 1945	Celovec	15. 5. 1945
53.	Kuhar Lovro, 1893, Kotlje	1. 1943	Mathausen	6. 1945
54.	Kuhar Marija, 1900, Kotlje	9. 1943	Rawensbrück	7. 1945
55.	Kuhar Vida, 1923, Kotlje	5. 1942	Rawensbrück	8. 1945
56.	Kuhar Marija, 1925, Kotlje	9. 1943	Rawensbrück	7. 1945
57.	Lačen Ivan, 1915, Ravne	30. 8. 1944	Seeboden	15. 5. 1945
58.	Leskovec Rozalija, 1929, Ravne	20. 3. 1945	Celovec	15. 5. 1945
59.	Levovnik Franc, 1890, Ravne	3. 12. 1943	Pliberk	4. 1944
60.	Levičar Alojz, 1922,	16. 7. 1945		1. 1945
61.	Logar Rozalija, 1912, Ravne	7. 1944	Obdach	15. 5. 1945
62.	Mak Pavla, 1930		Dravograd	
63.	Marchioti Viktor, 1907, Kotlje	6. 3. 1943	Celovec	5. 1945
64.	Marchioti Stanko, 1908, Kotlje	7. 5. 1941	Celovec	9. 7. 1941
65.	Medvešek Pavel, Ravne	15. 2. 1944	Dachau	15. 5. 1945
66.	Medvešek Jože, 1912, Ravne	15. 2. 1944	Celovec	10. 4. 1944
67.	Merkač Franc, 1924, Kotlje	4. 2. 1944	Celovec	15. 5. 1945
68.	Mezner Edo, 1917, Ravne	4. 1943	Dachau	15. 5. 1945
69.	Mlatej Alojz	15. 11. 1944	Dachau	3. 3. 1945
70.	Mlatej Alojzija, Brdinje	28. 2. 1945	Celovec	15. 5. 1945
71.	Naveršnik Stanislava, 1929	29. 9. 1944	Rawensbrück	5. 1945
72.	Pangerc Nežka, 1926	8. 11. 1943	Rawensbrück	5. 1945
73.	Paradiž Jože, 1894, Tolsti vrh	21. 12. 1944		15. 5. 1945
74.	Paradiž Franc, 1927, Tolsti vrh	21. 12. 1944		15. 5. 1945
75.	Paradiž Marija, 1897, Tolsti vrh	21. 12. 1944	Rettenbach	15. 5. 1945
76.	Paradiž Marija, Tolsti vrh	21. 12. 1944	Rettenbach	15. 5. 1945
77.	Paradiž Mihaela, Tolsti vrh	21. 12. 1944	Rettenbach	15. 5. 1945
78.	Paradiž Ludvik, Tolsti vrh	21. 12. 1944	Rettenbach	15. 5. 1945
79.	Pečovnik Jakob, 1917, Ravne	18. 11. 1943		15. 5. 1945
80.	Petrič Marija, 1895, Kotlje	1. 2. 1944	Rawensbrück	5. 1945
81.	Pisar Zofija, 1920, Tolsti vrh	22. 12. 1944	Rettenbach	27. 7. 1945
82.	Pongrac Ivan, 1914, Ravne	1. 1945	Dachau	15. 5. 1945
83.	Pongartnik Matevž, 1915	20. 7. 1943		6. 7. 1945
84.	Pori Vlado, 1926, Ravne	16. 10. 1943	Dachau	15. 7. 1944
85.	Požarnik Franc, 1923, Ravne	8. 1. 1945	Dachau	6. 1945
86.	Radušnik Anton, 1919, Ravne	15. 2. 1944	Dachau	15. 5. 1945
87.	Razgoršek Francka, 1922, Kotlje	13. 12. 1943	Rawensbrück	15. 5. 1945

Zap. št.	Priimek in ime, leto roj., živel pred aretacijo	Datum aretacije	Zapor ali taborišče	Datum vrnitve
88.	Rožej Avgust, 1921, Kotlje	13. 4. 1943	Dachau	4. 4. 1945
89.	Rožen Jakob, 1921, Kotlje	24. 12. 1944	Dachau	15. 5. 1945
90.	Rus Jože, 1917, Ravne	13. 3. 1943	Trbovlje	3. 7. 1943
91.	Rus Anton, 1907, Ravne	24. 11. 1943	Dravograd	21. 12. 1943
92.	Sadovnik Franc, 1895, Brdinje	7. 12. 1943	Dachau	8. 6. 1945
93.	Sadovnik Ana, 1897, Brdinje	5. 5. 1944	Dachau	15. 5. 1945
94.	Sekavčnik Franc, 1928, Kotlje	3. 1944	Napoli	12. 9. 1944
95.	Skobir Zofija, 1927, Kotlje	18. 10. 1944	Alt Ötting	15. 5. 1945
96.	Slemnik Marija, 1896, Ravne	1. 5. 1944	Rawensbrück	6. 6. 1945
97.	Slivnik Ivan, 1902, Kotlje	7. 7. 1943	Dachau	15. 5. 1945
98.	Švent Franc, 1896, Ravne	1. 1943	Dachau	15. 5. 1945
99.	Šteharik Jakob, 1926, Ravne	9. 12. 1944	Dravograd	15. 5. 1945
100.	Štruc Marija, 1912, Kotlje	18. 10. 1944	Alt Ötting	15. 5. 1945
101.	Štruc Ivan, 1901, Kotlje	15. 8. 1944	Nürnberg	9. 5. 1945
102.	Trup Alojz, 1929, Kotlje	5. 5. 1944	Linz	15. 5. 1945
103.	Trup Franciška, 1900, Kotlje	5. 5. 1944	Auschwitz	15. 5. 1945
104.	Trup Jožef, 1936, Kotlje	5. 5. 1945	Linz	15. 5. 1945
105.	Tratnik Angela, 1925, Kotlje	18. 10. 1944	Alt Ötting	15. 5. 1945
106.	Uršnik Alojz, 1919, Ravne	13. 9. 1943		17. 9. 1945
107.	Voler Neža, 1917	5. 5. 1944	Weimar	15. 5. 1945
108.	Vožič Ivanka, 1925, Kotlje	18. 10. 1944	Alt Ötting	15. 5. 1945
109.	Vogrin Rozalija, 1928, Kotlje	5. 5. 1944	Weimar	26. 6. 1945
110.	Winkler Alojz, 1900, Ravne	15. 2. 1944	Celovec	15. 4. 1944
111.	Zabel Vincenc, 1882, Brdinje	8. 3. 1945	Celovec	26. 3. 1945
112.	Zabel Marija, 1883, Brdinje	8. 3. 1945	Celovec	26. 3. 1945
113.	Zabel Kristina, 1926, Brdinje	8. 3. 1945	Celovec	26. 3. 1945
114.	Zabel Ana, 1914, Brdinje	5. 5. 1944		15. 5. 1945

Izgnani 1941 v Srbijo in Hrvaško

Zap. št.	Priimek in ime	Leto roj.	Izgnan iz	Izgnan v
ČRNA NA KOROŠKEM IN OKOLICA				
1.	Baraga Miroslav	1899	Žerjav	Rekovac — Probištip
2.	Baraga Marta	1904	Žerjav	Rekovac — Probištip
3.	Baraga Duško	1926	Žerjav	Rekovac — Probištip
4.	Baraga Milada	1929	Žerjav	Rekovac — Probištip
5.	Birsa Leopold		Črna	
6.	Birsa Angela		Črna	
7.	Camlek Ivan	1926	Podpeca	Varvarin — Bošnjane — Maskare
8.	Cesar Pavel	1901	Žerjav	Varvarin — Gornji Katun
9.	Cesar Marija	1898	Žerjav	Varvarin — Gornji Katun
10.	Cesar Ida	1927	Žerjav	Varvarin — Gornji Katun
11.	Cesar Pavel ml.	1922	Žerjav	Varvarin — Gornji Katun — Probištip
12.	Čergulj Štefan	1913	Črna	Zagreb
13.	Čufar Franc	1893	Žerjav	Varvarin — Maskare
14.	Čufar Jerica	1884	Žerjav	Varvarin — Maskare
15.	Čufar Dora	1921	Žerjav	Varvarin — Maskare
16.	Dolinšek Franc	1896	Črna	Varvarin — Obrež
17.	Dolinšek Leopoldina	1895	Črna	Varvarin — Obrež
18.	Dolinšek Marija	1930	Črna	Varvarin — Obrež
19.	Dolinšek Vilma	1931	Črna	Varvarin — Obrež
20.	Glančnik Anton	1891	Črna	Varvarin
21.	Glančnik Katarina	1892	Črna	
22.	Glančnik Štefan	1923	Črna	Varvarin
23.	Fettich Viktor	1897	Žerjav	Beograd — Probištip
24.	Fettich Olga	1892	Žerjav	Beograd — Probištip
25.	Fettich Viktor ml.	1925	Žerjav	Beograd — Probištip
26.	Fettich Vera	1926	Žerjav	Beograd — Probištip
27.	Fettich Iris	1930	Žerjav	Beograd — Probištip
28.	Hojnik Ivan	1877	Koprivna	Karlovci
29.	Jelen Ivan	1920	Žerjav	Rekovac — Sekurič
30.	Jernej Milka	1912	Črna	Kruševac
31.	Konič Jožef	1899	Podpeca	Varvarin — Maskare — Bošnjane
32.	Konič Helena	1905	Podpeca	Varvarin — Maskare — Bošnjane
33.	Konič Zofija	1928	Podpeca	Varvarin — Maskare — Bošnjane
34.	Konič Marija	1930	Podpeca	Varvarin — Maskare — Bošnjane
35.	Konič Štefka	1934	Podpeca	Varvarin — Maskare — Bošnjane
36.	Konič Ivan		Podpeca	Varvarin — Maskare — Bošnjane
37.	Korošec Martin		Črna	Varvarin — Obrež
38.	Korošec Katarina		Črna	Varvarin — Obrež
39.	Korošec Avgust	1926	Črna	Varvarin — Obrež
40.	Korošec Herman		Črna	Varvarin — Obrež
41.	Kovač Anton	1904	Žerjav	Varvarin — Obrež
42.	Kovač Marija	1902	Žerjav	Varvarin — Obrež
43.	Kovač Pavel	1926	Žerjav	Varvarin — Obrež
44.	Kovač Jožefa	1928	Žerjav	Varvarin — Obrež
45.	Kovač Rudolf	1936	Žerjav	Varvarin — Obrež
46.	Kuhar Janko	1890	Črna	Varvarin — Bošnjane
47.	Kuhar Anica	1897	Črna	Varvarin — Bošnjane
48.	Kuhar Slavica	1922	Črna	Varvarin — Bošnjane
49.	Kumer Katarina		Koprivna	Varvarin — Maskare
50.	Libnik Luka	1896	Žerjav	Varvarin — Orašje
51.	Libnik Ana	1894	Žerjav	Varvarin — Orašje
52.	Logar Rudi	1913	Črna	Rekovac — Probištip

saboterje. Dva tovariša iz Savinjske doline, Recko in Zajc, sta opazila, da namerno slabo streljam in sta ugotavljala:

— Kako, za vraga, si zgrešil, saj vendar znaš streljati?

— Kaj bi ne znal, sem rekel. Saj sem bil vendar doma »raubšic«!

— Zakaj pa potem ne streljaš, kot zahtevajo Švabi?

— Nočem! sem rekel. Če se zdaj po-kažem dober, me zagotovo pošljejo na rusko ali katerokoli drugo fronto! Jaz pa hočem priti živ domov!

— Pa na ta način vseeno ne boš prišel. Saj vendar veš, da na dopust pošiljajo le dobre vojake, ti si pa »saboter Konšak«! Bodi pameten, sta rekla. —Zdaj imaš edinstveno priložnost naučiti se in dobro obvladati orožje. Ko bomo doma, jo bomo potegnili v partizane, potem pa naj se Švabi obrišejo pod nosom! Vse, kar nas bodo zdaj naučili, jim bomo še kako vneto vračali.

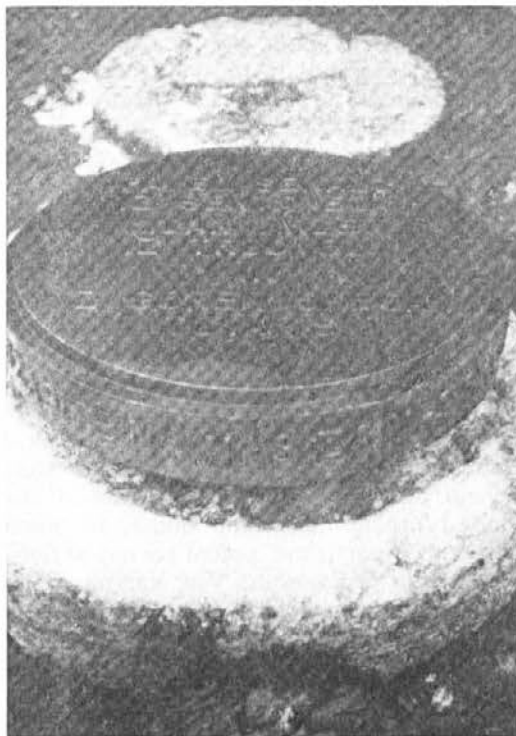
Z Zajcem in Reckom smo se večkrat skrivaj dogovarjali, da bomo doma pobegnili v »gošo«. Na njuno iniciativo sem se torej »poboljšal« in se naslednjič bolj potrudil. —Če je vse tako kot pravita, sem si mislil, potem je zdaj res prava priložnost! Le počakajte, da pridem domov, mrhe švabske, potem boste videli, kdo je »saboter Konšak«!

Ko smo bili znova na strelišču, smo streljali v krožno tarčo, označeno z dvanajstimi krogi: dvanajstica je bila odličen, vse nad deset pa zelo dober zadetek. —No, zdaj bomo pa videli! sem rekel in prislonil puško k ramenu. Počilo je in zadeta tarča je oddrsela. Odčitali so zadetek: enajstica, sehr gutt! Drugi strel je razcefal tarčo na meji med enajstico in dvanajstico. Polovična dvanajstica, strel pa so priznali kot popoln zadetek. Po petih izstreljenih krogih je prišel k meni podoficir, ki je uril streljanje, in me potrepjal po rami: —Sehr gutt, sehr gutt, herr Konšak! —Klinc te gleda, sem si mislil, še ne veste, kakšno jamo vam koplje »herr Konšak«!

Kasneje so najboljše strelce šolali za ostrostrelce. Dva meseca so Falent in ostali »šici« dobesedno uživali. Dolgočasnih političnih predavanj skorajda ni bilo, nenehno so vadili le streljanje in spet streljanje. Falent je bil kmalu usposobljen za ostrostrelca, prav tako njegova tovariša Kolar in Breznik iz Solčave, s katerima je bil pozneje tudi skupaj v partizanih.

Iz Hannovra so enote premestili v Lyon v Franciji ter od tam na polotok Brest. V vasi, iz katere so Nemci evakuirali francosko prebivalstvo, so nastanili cel bataljon slovenskih mobilizirancev. Bivali so v večji stanovanjski hiši, na hitro preurejeni v kasarno, ki je bila brez kopalnic, za najnujnejše potrebe pa so uporabljali latrine. Slovenski mobiliziranci so med seboj govorili izključno slovensko, pa tudi raportom v nemščini so se izogibali, kjerkoli je bilo mogoče.

Ker so nemške oblasti v letu 1943 prepovedale koriščenje vojaških dopustov, se je Falent poskušal pridružiti francoskim partizanom v okolici Bresta. V ta namen je tudi navezal tesnejše stike z nekim dekletom, ki bi ga lahko skrilo v primeru, da ne bi mogel domov in bi dezertiral kar v Franciji. Tedaj bi se vsekakor pridružil

Spomenik v Šentanelski Reki

francoskemu osvobodilnemu gibanju. Vendar pa so Nemci partizanske odrede kaj kmalu likvidirali in z načrti o priključitvi ni bilo nič. Dolgo pričakovana sreča se je Falentu nasmehnila šele decembra 1943, ko so mu slednjič izročili dopustno objavo.

II.

Ne bom krvavel na gosposki profit,
za delavno ljudstvo bom šel se borit,
da delavec, kmet, slovenski ves svet
iz težkih verig bo otet.

(Ljudska)

»Ko sem prišel domov, sem se najprej oglasil pri domačih in jim takoj povedal, da se v Francijo ne vrnem več. Naslednji dan sem se šel prijaviti na žandarmerijsko postajo v Ljubnem ter obenem napeto oprezal, kaj se tam dogaja. Ko se je moj vojaški dopust iztek, sem odpotoval v Celje in se odjavil na gestapu. Potem sem se povzp, na vlak. Med vožnjo sem za trenutek razmišljal, ali naj zapustim vlak v Šmartnem ali v Paški vasi. Prišla je konduktorka in me zdramila iz razmišljanja. Vzela je moje vojaške papirje in vozovnico, škljocnila s kleščami in preluknjala papirnati sveženj, rekoč: — Farren Sie nach Frankreich? Prikimal sem, na tihem pa mislil: — Enkrat, pa nikoli več! Še sanja se ti ne, ti Švabinja, da se Falent pelje v Slovenijo!

Odšel sem na platformo zadnjega vagona in ko je v Paški vasi vlak potegnil, sem odskočil in pristal na poti ob prog. Odšel sem proti mostu čez Pako, urno, kolikor so me nesle noge. Glej ga, hudiča, na koncu mosta je stal nemški stražar! Ko sem se približal, sem videl, da je starejši dedec. Zvedavo me je pogledal in vprašal: — Nach Urlaube? — Jawohl, jawohl, sem prikimal in pričakoval, da me bo legitimiral. Pa me ni. Če me boš vprašal po papirjih, sem sklenil sam pri sebi, te bom sunil z bajonetom in jo popihal. Z roko sem že segel bliže bajoneta, upravičeno zaskrbljen, saj so bili moji dokumenti uničeni. No, kar dobro je šlo, sicer

Zap. št.	Priimek in ime	Leto roj.	Izgnan iz	Izgnan v
53.	Mihev Ivan	1891	Podpeca	Varvarin — Krčin
54.	Mihev Margareta	1900	Podpeca	Varvarin — Krčin
55.	Mihev Ivo	1921	Podpeca	Varvarin — Krčin
56.	Mihev Margareta	1929	Podpeca	Varvarin — Krčin
57.	Mihev Aleksander	1930	Podpeca	Varvarin — Krčin
58.	Miler Luka		Črna	
59.	Miler Juljana		Črna	
60.	Mlinar Franc	1921	Žerjav	Rekovac — Probištip
61.	Mlinar Simon		Žerjav	Rekovac — Tečiči
62.	Mlinar Marija	1921	Žerjav	Rekovac — Tečiči
63.	Mlinar Rudolf		Žerjav	Rekovac — Tečiči
64.	Mlinar Antonija		Žerjav	Rekovac — Tečiči
65.	Mlinar Antonija ml.	1926	Žerjav	Rekovac — Tečiči
66.	Mrdavšič Urban	1883	Črna	Varvarin — Cernica
67.	Mrdavšič Terezija	1893	Črna	Varvarin — Cernica
68.	Mrdavšič Marija	1915	Črna	Varvarin — Cernica
69.	Mrdavšič Filip	1917	Črna	Varvarin — Cernica
70.	Mrdavšič Zofija	1920	Črna	Varvarin — Cernica
71.	Mrdavšič Rudi	1925	Črna	Varvarin — Cernica
72.	Mrdavšič Janez	1928	Črna	Varvarin — Cernica
73.	Mrdavšič Stanko	1930	Črna	Varvarin — Cernica
74.	Osojnik Franc	1900	Podpeca	Varvarin — Bošnjane
75.	Osojnik Jožefa	1904	Podpeca	Varvarin — Bošnjane
76.	Osojnik Maks	1923	Podpeca	Varvarin — Bošnjane
77.	Osojnik Juljana	1925	Podpeca	Varvarin — Bošnjane
78.	Osojnik Jožef		Podpeca	Varvarin — Bošnjane
79.	Osojnik Ludvik		Podpeca	Varvarin — Bošnjane
80.	Pavšek Helena		Žerjav	Čačak
81.	Pavšek Marica		Žerjav	Čačak
82.	Pavšek Elizabeta	1910	Žerjav	Čačak
83.	Peruš Rudolf	1904	Žerjav	Rekovac — Probištip
84.	Peruš Marija	1903	Žerjav	Rekovac — Probištip
85.	Peruš Rudolf ml.	1925	Žerjav	Rekovac — Probištip
86.	Peruš Marica	1928	Žerjav	Rekovac — Probištip
87.	Peruš Vlado	1939	Žerjav	Rekovac — Probištip
88.	Pikmajer Božo	1902	Žerjav	Rekovac
89.	Pikmajer Anda		Žerjav	Rekovac
90.	Pikmajer Saša		Žerjav	Rekovac
91.	Prosen Jakob	1905	Žerjav	Rekovac — Sekurič
92.	Prosen Štefka	1910	Žerjav	Rekovac — Sekurič
93.	Prosen Cvetko	1929	Žerjav	Rekovac — Sekurič
94.	Prosen Ljudmila	1930	Žerjav	Rekovac — Sekurič
95.	Razgoršek Vinko	1898	Črna	Karloveci
96.	Roj Terezija		Črna	Paračin
97.	Roj Silvester		Črna	Paračin
98.	Roj Albert		Črna	Paračin
99.	Roj Jožef		Črna	Paračin
100.	Roj Marija		Črna	Paračin
101.	Roj Viktor		Črna	Paračin
102.	Roj Oto		Črna	Paračin
103.	Roj Erna		Črna	Paračin
104.	Roj Anton		Črna	Paračin
105.	Samar Ferdo	1903	Žerjav	Rekovac — Ratkovič — Probištip
106.	Samar Matilda	1904	Žerjav	Rekovac — Ratkovič — Probištip
107.	Samar Cvetka	1924	Žerjav	Rekovac — Ratkovič — Probištip
108.	Samar Ferdo ml.	1926	Žerjav	Rekovac — Ratkovič — Probištip
109.	Senožetnik Franc	1890	Črna	Varvarin
110.	Senici Franc	1924	Žerjav	Varvarin — Obrež
111.	Stane Rudolf	1889	Črna	Varvarin — Maskare
112.	Stane Marija	1921	Črna	Varvarin — Maskare
113.	Starec Jožefa		Črna	
114.	Šepul Marija	1871	Črna	Varvarin — Cernica
115.	Štefan Helena	1905	Črna	Varvarin
116.	Štumpf, Maks	1921	Žerjav	Rekovac — Probištip
117.	Toros Jerica		Črna	Varvarin
118.	Urbančič Jože	1907	Žerjav	Varvarin
119.	Urbančič Amalija	1906	Žerjav	Varvarin
120.	Urbančič Srečko	1898	Podpeca	Varvarin — Krčin
121.	Urbančič Pavla	1901	Podpeca	Varvarin — Krčin
122.	Urbančič Srečko	1922	Podpeca	Varvarin — Krčin
123.	Urbančič Marija	1926	Podpeca	Varvarin — Krčin
124.	Urbančič Veronika	1930	Podpeca	Varvarin — Krčin
125.	Urbančič Erna	1931	Podpeca	Varvarin — Krčin
126.	Urbančič Danica	1936	Podpeca	Varvarin — Krčin
127.	Urbančič Zalka	1939	Podpeca	Varvarin — Krčin
128.	Uršič Franc	1895	Žerjav	Beograd — Probištip
129.	Uršič Vilma	1896	Žerjav	Beograd — Probištip
130.	Uršič Ančka	1922	Žerjav	Beograd — Probištip
131.	Uršič Marička	1925	Žerjav	Beograd — Probištip
132.	Uršič Meta	1927	Žerjav	Beograd — Probištip
133.	Uršič Hana	1932	Žerjav	Beograd — Probištip
134.	Zaveršnik Matija		Žerjav	Varvarin
135.	Znidarič Jože		Črna	

MEŽICA IN OKOLICA

1.	Boštele Anton	1901	Mežica	Djakovo (Otok)
2.	Golob Andrej	1883	Mežica	Slavonska Požega
3.	Golob Marija	1887	Mežica	Slavonska Požega
4.	Golob Helena	1921	Mežica	Slavonska Požega
5.	Golob Jožef	1924	Mežica	Slavonska Požega
6.	Golob Andrej	1925	Mežica	Slavonska Požega
7.	Golob Ivan	1927	Mežica	Slavonska Požega

Zap. št.	Priimek in ime	Leto roj.	Izgnan iz	Izgnan v
8.	Golob Viljem	1929	Mežica	Slavonska Požega
9.	Golob Rozalija	1934	Mežica	Slavonska Požega
10.	Golob Franc	1934	Mežica	Slavonska Požega
11.	Golob Jožefa	1939	Mežica	Slavonska Požega
12.	Gorinšek Urh	1907	Mežica	Varvarin — Obrež
13.	Hergouth Jože	1892	Mežica	Varvarin — Bečina
14.	Hergouth Valerija	1895	Mežica	Varvarin — Bečina
15.	Hergouth Stojan	1932	Mežica	Varvarin — Bečina
16.	Jamnikar Blaž	1870	Mežica	Varvarin — Obrež
17.	Jamnikar Marija	1901	Mežica	Varvarin — Obrež
18.	Jamnikar Ivana	1930	Mežica	Varvarin — Obrež
19.	Jamnikar Florjan	1928	Mežica	Varvarin — Obrež
20.	Jamnikar Rafaela	1938	Mežica	Varvarin — Obrež
21.	Jamnikar Antonija	1941	Mežica	Varvarin — Obrež
22.	Kavtičnik Alojz	1895	Mežica	Rekovac
23.	Kavtičnik Verona	1892	Mežica	Rekovac
24.	Kavtičnik Fortunat	1921	Mežica	Rekovac
25.	Knez Valerija	1885	Mežica	Varvarin — Obrež
26.	Knez Helena	1884	Mežica	Varvarin — Obrež
27.	Knez Herman	1923	Mežica	Varvarin — Obrež
28.	Košutnik Alojzija	1906	Mežica	Arilja
29.	Lednik Ivan	1891	Mežica	Varvarin — Orašje
30.	Lednik Marija	1897	Mežica	Varvarin — Orašje
31.	Lednik Janez	1921	Mežica	Varvarin — Orašje
32.	Lednik Štefan	1922	Mežica	Varvarin — Orašje
33.	Lednik Greta	1924	Mežica	Varvarin — Orašje
34.	Lednik Marija	1925	Mežica	Varvarin — Orašje
35.	Lednik Regina	1927	Mežica	Varvarin — Orašje
36.	Lednik Ana	1931	Mežica	Varvarin — Orašje
37.	Lednik Jože	1936	Mežica	Varvarin — Orašje
38.	Lipuš Viljem	1917	Mežica	Rekovac — Sabanta
39.	Lipuš Adela	1920	Mežica	Rekovac — Sabanta
40.	Pavlič Anton		Mežica	Varvarin
41.	Pisar Marija	1910	Mežica	Slavonska Požega
42.	Pisar Janez	1937	Mežica	Slavonska Požega
43.	Pisar Rudolf	1939	Mežica	Slavonska Požega
44.	Sosič Viktor	1912	Mežica	Varvarin — Donji Korčin — Probištip
45.	Socič Mara	1915	Mežica	Varvarin — Donji Korčin — Probištip
46.	Vehovec Franc	1920	Mežica	Varvarin — Gornji Katun
47.	Veselko Jurij	1871	Mežica	Rekovac — Dragovo
48.	Veselko Mirko	1908	Mežica	Rekovac — Dragovo
49.	Vončina Stanko	1903	Mežica	Rekovac — Probištip
50.	Vončina Barbara	1911	Mežica	Rekovac — Probištip
51.	Vončina Marjan	1931	Mežica	Rekovac — Probištip
52.	Vončina Breda	1938	Mežica	Rekovac — Probištip
53.	Žgur Kristina	1882	Mežica	Vrnjačka Banja — Arilja

PREVALJE IN OKOLICA

1.	Bogataj Bogomir		Prevalje	Rekovac
2.	Brajović Radomir		Prevalje	Rekovac — Sekurič
3.	Čegovnik Ivan		Prevalje	Varvarin
4.	Čepin Juljana		Prevalje	Varvarin — Obrež
5.	Čibron Janko	1897	Prevalje	Rekovac — Belušič
6.	Čibron Cilka	1902	Prevalje	Rekovac — Belušič
7.	Čibron Janko	1933	Prevalje	Rekovac — Belušič
8.	Čibron Cilka ml.	1934	Prevalje	Rekovac — Belušič
9.	Čop Pavel	1908	Leše	Rekovac — Tečiči
10.	Čop Vera	1912	Leše	Rekovac — Tečiči
11.	Čop Jelka	1932	Leše	Rekovac — Tečiči
12.	Doberšek Karel	1889	Prevalje	Varvarin
13.	Doberšek Katarina		Prevalje	Varvarin
14.	Doberšek Mira	1923	Prevalje	Varvarin
15.	Doblšek Karel		Leše	Varvarin — Bošnjane
16.	Doblšek Juljana	1902	Leše	Varvarin — Bošnjane
17.	Doblšek Vinko	1929	Leše	Varvarin — Bošnjane
18.	Doblšek Branko	1926	Leše	Varvarin — Bošnjane
19.	Dretnik Albin	1914	Prevalje	Rekovac — Sekurič
20.	Golja Anton		Prevalje	Rekovac — Tečiči
21.	Grošelj Anton	1892	Leše	Dušina — Đurdenovac
22.	Grošelj Barbara	1894	Leše	Dušina — Đurdenovac
23.	Grošelj Barbara ml.	1931	Leše	Dušina — Đurdenovac
24.	Grošelj Anton ml.	1925	Leše	Dušina — Đurdenovac
25.	Grošelj Marija	1923	Leše	Dušina — Đurdenovac
26.	Hrast Ciril	1896	Prevalje	Varvarin — Maskare
27.	Hrast Franc		Prevalje	Varvarin — Maskare
28.	Jelen Martin	1912	Prevalje	Djakovo
29.	Jerančič Ferdinand		Prevalje	Rekovac
30.	Kapun Karel	1900	Prevalje	Rekovac — Jaša Tomič
31.	Kapun Marija	1902	Prevalje	Rekovac — Jaša Tomič
32.	Kapun Alojz	1929	Prevalje	Rekovac — Jaša Tomič
33.	Kapun Marija	1931	Prevalje	Rekovac — Jaša Tomič
34.	Kapun Drago	1934	Prevalje	Rekovac — Jaša Tomič
35.	Kapun Oto	1936	Prevalje	Rekovac — Jaša Tomič
36.	Kapun Silva	1937	Prevalje	Rekovac — Jaša Tomič
37.	Kapun Nada	1939	Prevalje	Rekovac — Jaša Tomič
38.	Kapun Ana	1940	Prevalje	Rekovac — Jaša Tomič
39.	Klun Olga	1914	Prevalje	Rekovac
40.	Kobolt Rudolf		Prevalje	Varvarin — Bošnjane
41.	Kobolt Mara		Prevalje	Varvarin — Bošnjane
42.	Kobolt Tatjana		Prevalje	Varvarin — Bošnjane

pa sem bil pripravljen tvegati spopad s stražarjem, kajti, kar sem sklenil, sem hotel izpeljati, pa če bi moral pri tem zastaviti glavo! Z občutkom negotovosti in prepričanja, da je Švaba pač Švaba, pa naj bo stražar ali karkoli drugega, sem odšel mimo rampe in se nisem več ustavljal. Nenadoma sem opazil, da gresta po poti za mano dve ženski. Zavil sem s poti in se pretvarjal, da bom svetu pokazal rit. Ženski sta odšli naprej, jaz pa sem si polglasno rekel: —Prav je, da si sam in da nihče ne vidi, kam boš zavil. Tako se boš izognil nepotrebnim sumničanjem in zvedavosti. Za domače si nisem bil v skrbeh. Ko bodo Švabi odkrili, da jo je Falent pobrisal, si bodo lahko samo nohte pogrizli, saj v mojih dosedanjih dejanjih ni bilo napake. Če pride policija domov vprašat zame, jim lahko domači še vedno zabrusijo: —Dopust je prebil doma, odjavil se je v Celju na gestapu, odšel na vlak in odpotoval. Vaš je in vi ste odgovorni zanj! Mi ne vemo ničesar... In nič se jim ne more zgoditi.

Domov sem hodil dva dni, največ po zasneženih hostah. Sneg je nad Mozirjem segal že do pasu in še kar naprej je snežilo. Dvakrat sem prenočil v snegu, kmetij sem se raje izogibal, saj nisem vedel, pred kom se izpostavljam. Ko sem slednjič prišel domov, so se vsi začudeno, presenečeno pa tudi zadovoljno spogledali, saj nisem nikoli nikomur omenil, da jo bom popihal tako blizu doma. Zdaj sem dokončno razložil, da bom tukaj, doma, počakal na zvezo s partizani, ter naročil sestri, naj me takoj obvesti, če bi videla iti mimo hiše kurirja. Brat Lojz mi je v seniku izkopal dokaj udoben tunel v senu in v zadušljivem rovu sem bivakiral vse do prihoda partizanske patrulje, ki je štela osem borcev. Z njimi sem odšel v popolni nemški vojaški opremi v Koroški partizanski odred.«

Falent je za trenutek utihnil in se ob spominu na svoje dezerterstvo zmagoslavno nasmehnil.

III.

Po hribih jaz okrog blodim,
od doma sem pregnan;
ker ljubim ves slovenski rod,
postal sem partizan.

(Ljudska)

S Falentovim partizanstvom se pričena cel kaleidoskop različnih počutij in trdega življenja, največkrat prepreženega s hudimi izkušnjami v manjših spopadih pa tudi težjih borbah s smrtnim sovražnikom slovenskega življa. Izročeni na milost in nemilost zgodovinskih okoliščin, so se pošteni partizani Falentovega kova nenehno lasali z okupatorskim volkodlakom in želi zdaj zmage zdaj poraze, trdno odločeni, da se ne vdajo v svojem domoljubnem prepričanju.

Medtem ko vztrajno brskava po spominih, ki staremu borcu očitno lajšajo grenke občutke, kakršne sicer med nenehnim tuhtanjem skriva v sebi, se zavem, da moram kljub svoji radovednosti vendarle s precejšnjo mero spoštovanja tipati v njegove spomine. Za Falenta ima ta čas še posebno vrednost. V njegovi izpovedi obstajajo meje, ki blažijo oživljanje okrut-

nih in posurovelih časov, kakršni naj bi se ne vrnili nikoli več.

Valentin Konšak-Roman je bil eden tistih borcev, ki so 1944. prežagali most v Bistri, s katerega je strmoglavil v brezno nemški tank. V spopadu so uničili okrog 72 sovražnih vojakov, dva pa sta ušla. V akciji so sodelovali tudi Plaznikovi fantje iz Bistre, ki so morali zaradi tega vsi v partizane. Pravo čudo je, ugotavlja Falent, da jim spričo tega Nemci niso požgali domačije. »Bil sem tudi na Obirskem in v Koroški Beli,« nadaljuje Falent. »Na Obirskem se nam je predal nemški stražar, tipični gestapovski vrinjenec, ki je imel nalogo, da likvidira četo. Tega ob njegovi mobilizaciji seveda nismo vedeli. Šele kasneje se je sam izdal. Dodeljen je bil k intendantom in kuharjem, ker mu sprva nismo docela zaupali. Naše sumničenje se je kmalu pokazalo za upravičeno. Avgust Voh iz Zerjava, ki je bil kuhar naše enote, je nekega dne opazil sumljivo potikanje okrog kotlov in zasumil, da s »frišnim« mobilizirancem nekaj ni v redu. Nemudoma ga je prijavil štabu, ki ga je aretiral: med zasliševanjem so po krajši preiskavi odkrili v ovratniku njegove vojaške bluze ampulo s ciankalijem, ki naj bi jo med kuharjevo trenutno nepazljivostjo vrgel v kotel in tako zastrupil celo četo.

Na Koroški Beli nas je velikodušno sprejel kmet Plaznik. Prav na meji smo napadli Jezersko, z namenom, da nekoliko »zrušimo« Nemce v postojankah: likvidirali smo nekaj policistov in se umaknili nazaj na Obirsko k nekemu kmetu, katerega ime sem, žal pozabil. Kmet nas je nahranil in prenočil. Naslednjega dne smo zgodaj zjutraj zaslišali zunaj velik trušč: Planili smo pokonci in našim očem se je ponudil veličasten prizor. Nebo je bilo črno od preletavanja zavezniških avionov. Le-ti so odvrkli nekaj tovara, in sicer brez padal. Bili smo navdušeni, skoraj ginjeni. Zdaj bo hrane, čokolade, cigaret in sanitetnega materiala, smo si bajali. Vraga je bilo dobro; ko smo se zakadili proti lahno padajočim predmetom in jih pričakali, smo z velikim razočaranjem ugotovili, da je ves »veliki« tovor v resnici nekaj praznih bencinskih sodov. Zavalili smo jih na kmetijo in komandir Dragotin je dejal kmetu: —Dobro jih skrij, sicer te utegnejo Švabi »haklati«.

Po krajšem počitku smo se znova vrnili na Belo, od tam pa odšli čez Olševo v Solčavo. Naša prva postojanka je bila Kinova kmetija. Ja, tukaj sem pozneje tudi srečal tvojega očeta, Zdravka Pavliča. Takoj mi je bil všeč in sem mu brez rezerve in s polno mero partizanske dobre volje in hudomušja prijateljsko poočital: —O, mat' kurja, ti si pa Trbovčan! Smejale se je in mi pritrnil.«

Nekoliko si oddahneva in pokadiva cigareto. Medtem je prišla Veronika Raztočnik in prinesla Falentu običajno dnevno nakupovino. Postreže nama z vinom in prinese fotografije iz Falentovih vojaških let. Na eni je skupaj z materjo in svojo zvesto puško, ki jo je prinesel iz Francije: na to fotografijo je Valentin Konšak-Roman še posebej ponosen. Veronika prinese tudi Falentova vojaška odlikovanja in tako zvem, da je moj sogovornik nosilec medalje za hrabrost, reda zaslug za narod s sre-

Zap. št.	Priimek in ime	Leto roj.	Izgnan iz	Izgnan v
43.	Kolar Ivan		Prevalje	Rekovac — Sekurič
44.	Kolman Elizabeta		Jamnica	Varvarin
45.	Koren Pavel	1921	Prevalje	Rekovac — Sekurič
46.	Krajcer Maks	1923	Prevalje	
47.	Kramžar Janko	1899	Prevalje	Rekovac — Tečiči
48.	Kramžar Marija	1907	Prevalje	Rekovac — Tečiči
49.	Kramžar Ivana		Prevalje	Rekovac — Tečiči
50.	Kramžar Vladimir		Prevalje	Rekovac — Tečiči
51.	Kramžar Vera		Prevalje	Rekovac — Tečiči
52.	Kugovnik Jurij	1880	Prevalje	Rekovac — Sekurič
53.	Kugovnik Matilda	1888	Prevalje	Rekovac — Sekurič
54.	Kugovnik Ivan	1923	Prevalje	Rekovac — Sekurič
55.	Lahovnik Franc		Prevalje	Varvarin
56.	Lahovnik Jožefa		Prevalje	Varvarin
57.	Lahovnik Priska		Prevalje	Varvarin
58.	Lahovnik Frida		Prevalje	Varvarin
59.	Mazaj Jožefa		Prevalje	Rekovac — Velika Kruševica
60.	Mazaj Emilija		Prevalje	Rekovac — Velika Kruševica
61.	Mazaj Dušan		Prevalje	Rekovac — Velika Kruševica
62.	Mlakar Janez	1899	Prevalje	Rekovac — Tečiči
63.	Mlakar Marija	1909	Prevalje	Rekovac — Tečiči
64.	Mlakar Emil	1930	Prevalje	Rekovac — Tečiči
65.	Mlakar Božena	1937	Prevalje	Rekovac — Tečiči
66.	Mlakar Vladimir	1934	Prevalje	Rekovac — Tečiči
67.	Močilnik Matej	1897	Prevalje	Djakovo
68.	Peče Alojz	1893	Prevalje	Rekovac — Velika Kruševica
69.	Peče Justina	1891	Prevalje	Rekovac — Velika Kruševica
70.	Peče Nada	1922	Prevalje	Rekovac — Velika Kruševica
71.	Peče Alojz ml.	1924	Prevalje	Rekovac — Velika Kruševica
72.	Peče Jakobina	1938	Prevalje	Rekovac — Velika Kruševica
73.	Pelicon Franc	1896	Prevalje	Rekovac — Slatina
74.	Pelicon Marija	1902	Prevalje	Rekovac — Slatina
75.	Pelicon Pavla	1924	Prevalje	Rekovac — Slatina
76.	Pelicon Vinko	1935	Prevalje	Rekovac — Slatina
77.	Pelicon Franc ml.	1923	Prevalje	Rekovac — Slatina
78.	Pernuš Jože	1898	Prevalje	Varvarin — Gornji Katun — Probištip
79.	Pernuš Pavla	1902	Prevalje	Varvarin — Gornji Katun — Probištip
80.	Pernuš Mira	1923	Prevalje	Varvarin — Gornji Katun — Probištip
81.	Pernuš Vera	1927	Prevalje	Varvarin — Gornji Katun — Probištip
82.	Pistotnik Drago	1921	Prevalje	Rekovac — Kavadar
83.	Pistotnik Angela	1917	Prevalje	Rekovac — Kavadar
84.	Rataj Anton	1898	Šentanel	Karloveci
85.	Rozman Alojz		Prevalje	Varvarin
86.	Sedej Karel	1899	Prevalje	Rekovac — Velika Kruševica
87.	Sedej Marija	1905	Prevalje	Rekovac — Velika Kruševica
88.	Sedej Marija ml.	1926	Prevalje	Rekovac — Velika Kruševica
89.	Senčar Dušan	1888	Prevalje	Varvarin
90.	Senica Feliks	1902	Šentanel	Varvarin — Maskare
91.	Senica Matilda	1904	Šentanel	Varvarin — Maskare
92.	Senica Doroteja	1926	Šentanel	Varvarin — Maskare
93.	Senica Jožef	1929	Šentanel	Varvarin — Maskare
94.	Senica Feliks ml.	1938	Šentanel	Varvarin — Maskare
95.	Stopar Avgust	1898	Prevalje	Varvarin
96.	Stopar Ana		Prevalje	Varvarin
97.	Stopar Rajko		Prevalje	Varvarin
98.	Stopar Avgust ml.		Prevalje	Varvarin
99.	Strojnik Rudolf		Prevalje	Rekovac — Dragovo
100.	Šibenik Friderik		Prevalje	
101.	Šibenik Angela		Prevalje	
102.	Šibenik Tomaž		Prevalje	
103.	Špetič Angela	1893	Prevalje	Rekovac — Kavadar
104.	Špiler Jakob	1914	Šentanel	Varvarin — Maskare
105.	Šteharnek Franc	1896	Prevalje	Rekovac — Dragovo
106.	Šteharnek Elizabeta	1905	Prevalje	Rekovac — Dragovo
107.	Šteharnek Franc	1924	Prevalje	Rekovac — Dragovo
108.	Šteharnek Ljudmila		Prevalje	Rekovac — Dragovo
109.	Šteharnek Ema		Prevalje	Rekovac — Dragovo
110.	Šteharnek Jože	1932	Prevalje	Rekovac — Dragovo

RAVNE NA KOROŠKEM IN OKOLICA

1.	Barbič Miha	1884	Ravne	Karloveci
2.	Čič Leopold	1883	Ravne	Varvarin
3.	Čič Eva	1892	Ravne	Varvarin
4.	Čič Marija	1919	Ravne	Varvarin
5.	Čič Alojzija	1921	Ravne	Varvarin
6.	Čič Leopold ml.	1923	Ravne	Varvarin
7.	Čič Anica	1928	Ravne	Varvarin
8.	Čič Hedvika	1931	Ravne	Varvarin
9.	Čretnik Karel	1881	Ravne	Rekovac — Zg. Sabanta
10.	Čretnik Rozalija	1889	Ravne	Rekovac — Zg. Sabanta
11.	Čretnik Rudolf	1924	Ravne	Rekovac — Zg. Sabanta
12.	Čretnik Avgust	1925	Ravne	Rekovac — Zg. Sabanta
13.	Kotnik Marija	1894	Ravne	Varvarin — Tuljevca
14.	Lipuš Miloš		Ravne	
15.	Lipuš Ivanka		Ravne	
16.	Marchioti Marija	1876	Kotlje	Kruševac — Zlatari
17.	Marchioti Vera	1903	Kotlje	Kruševac — Zlatari
18.	Marchioti Stanko	1908	Kotlje	Kruševac — Zlatari

Zap. št.	Priimek in ime	Leto roj.	Izgnan iz	Izgnan v
19.	Nešič Ana	1894	Kotlje	Kruševac — Zlatari
20.	Pusovnik Ivan	1902	Kotlje	Rekovac — Vukmanovac
21.	Pusovnik Marija		Kotlje	Rekovac — Vukmanovac
22.	Serajnik Ivan	1877	Kotlje	Karlovec
23.	Štravs Ivan	1898	Ravne	Rekovac — Dragovo
24.	Štravs Ana	1899	Ravne	Rekovac — Dragovo
25.	Štravs Olga	1925	Ravne	Rekovac — Dragovo

brno zvezdo in spominskega znaka koroškega borca.

»Če odštejem tegobe, ki so nas trpinčile iz dneva v dan, lakota, mráz in nenehni dolgotrajni pohodi in premiki, sem bil večkrat žrtev bližinskih spopadov,« nadaljuje svojo pripoved Valentin Konšak-Roman. »Huje sem jo skupil, ko so me zadeli in poškodevali bombni drobci in mi je šrapnel stoočstočno uničil desno oko. Komaj sem prestal prvo zlo, že je naju z nekim tovarišem soborcem na Šentprimoškem vrhu napadla belogardistična sodrga. V tem spopadu, bilo je 13. junija 1944, me je zadel v nart leve noge dum-dumka in mi razcefrala stopalo. Udarec je bil tako silovit, da mi je dobesedno odneslo čevljev. Moj tovariš jo je, nevede za mojo usodo, pravočasno potegnil, jaz pa sem ostal sam in skrit v goščavi pod poljem. Sam nisem mogel nikamor, rana me je strahotno bolela in nanjo so v rojih sedale muhe. Takega me je našel Jamelski Freljan, ki je stanoval v bližini, me zavlekel iz hoste do roba njive in me pri tem ščitil z napeto puško. Dandanes se v nočeh, ko ne morem spati, pogosto vračajo te in enake podobe same od sebe in me silijo v razmišljanje o nesmislu klanja, ki ga je v vsej naravi sposoben režirati le človek — krona stvarstva in edino bitje, ki razglašča socialno humanizacijo s topovskimi žreli.«

Ob tej ugotovitvi se oba grenko nasmehneva.

IV.

Visoka gora, temni gozd
je partizanov dom;
v njem svobode srečni dan
morda dočakal bom.

(Ljudska)

»Ker sem bil večkrat ranjen, slednjič tudi v koleno desne noge, me je komandant Dragotin poslal v zaledje z nalogo, da prevzamem skrb za ranjence. Bilo jih je dvanajst, nastanjeni pa so bili po drvarskih kočah. Eden teže ranjenih borcev, doma iz Šoštanjja, je kmalu podlegel. Lažji so bili pokretni in so sami kuhali: v ta namen sem jih kot intendant oskrbel z lonci in hrano. Dobro se spominjam študenta Franja z Jesenic, ki mi je vselej naročal, naj mu priskrbim kako literaturo. Zanimale so ga knjige, pisane bodisi v slovenskem ali nemškem jeziku. Bil je dober fant, le njegovim željam je bilo težko ustreči.

Ranjencev je bilo iz dneva v dan več, zato sva z borcem Fernjačevim Tinom kmalu pričela iskati boljši položaj za rešnično partizansko bolnico. Odločila sva se za Tržaško planino, ob poti k Lipovcu, kjer je bil v grabnu, blizu vode, položaj dovolj ugoden. Ob pomoči večje skupine borcev XIV. divizije smo postavili sedem bolniških barak, ki so sprejele 160 ranjen-

cev. V oskrbi nas je bilo osemnajst borcev, ranjence pa smo sprejemali na Tratah pri kmetu Tratniku.

Ker sem bil rekonvalescent, teže pokreten, saj sem skoraj docela izgubil vid, je kazalo, da bom do konca vojne ostal v zaledju. Bolnice pa nisem gradil le za druge ranjence, temveč tudi zase, saj sem v njej za posledicami ran preležal skoraj dva meseca in pol...

Ko so v začetku decembra 1944 brigade zasedle Luče, Ljubno, Gornji grad in Mozirje, smo na Ljubnem zajeli večje število, mislim okrog 70 sovražnih ujetnikov, Luftschutz-ev, ki so se pritali v kleti požgane nega poslopja. V neki hiši se je zabarikadiriral Kočevar-petokolonaš, ki se nikakor ni hotel vdati. Partizani so obkolili hišo in ga hoteli zbežati ven. Dedec je bil »zategel« in se za naše pozive še zmenil ni. V prvem spopadu je takoj ubil nekega našega borca. Zdaj je bilo partizanske potrpežljivosti konec: Vdrli smo v hišo in medtem, ko sem se vzpenjal po stopnicah proti kamri, kjer se je potajil izdajalec, sem nenadoma zaslišal močno detonacijo. Hudič je odvrigel bombo! Štirje borci, ki so se vzpenjali pred mano, so se zakotalili po stopnicah. Eden je bil huje ranjen — kasneje je ranam podlegel — in eden laže. Druga dva sta odnesla le manjše praske, bolj od padca, kot od eksplozije. —Pod posteljo je skrit, sta povedala in se zagnala nazaj po stopnicah. Na vhodu v kamro sem slišal, kako je partizan vprašal: —Imaš še kakšno bombo, mrha petokolonaška? Nato je užgal z MP-jem, ki smo mu partizani rekli tudi »šnefajer«. Ko je borec docela izpraznil šaržer, smo planili v sobo in izvlekli izpod postelje krvavo truplo.

V naši enoti je bil tudi partizan Korl, ki se ga kroglja ob nobeni, še tako izraziti priložnosti, ni prijela. Ta partizanski vrag v živi podobi je v zatišju bitke vselej napeto oprezal in stikal po širši okolici za bunkerji, kjer se je potajil sovražnik. In vselej je tudi izvohal ter pripeljal ujetnike. Kot pravim, vrag v človeški podobi, saj je kljub izpostavljanju ni skupil za karsibodi.

Marca 1945, med ofenzivo na Gornjo Savinjsko dolino, smo se morali docela umakniti na Ljubno, ker so Nemci prej omenjeno bolnico odkrili. Pri tem so ujeli in ustrelili dva naša borca — ranjenega angleškega padalca in kuharja. Ostale ranjence smo deloma poskrili, deloma pa evakuirali na Dolenjsko. Na Ljubnem smo stražili vojne ujetnike, pretežno Nemce in del ustašev, ki je preostal: večino so namreč hrvatske brigade po prihodu v Slovenijo takoj likvidirale. Na Ljubnem je bilo hrane v izobilju. Jedli smo v glavnem konjsko meso, ki je prišlo z ustaši kot »potujoča hrana«.

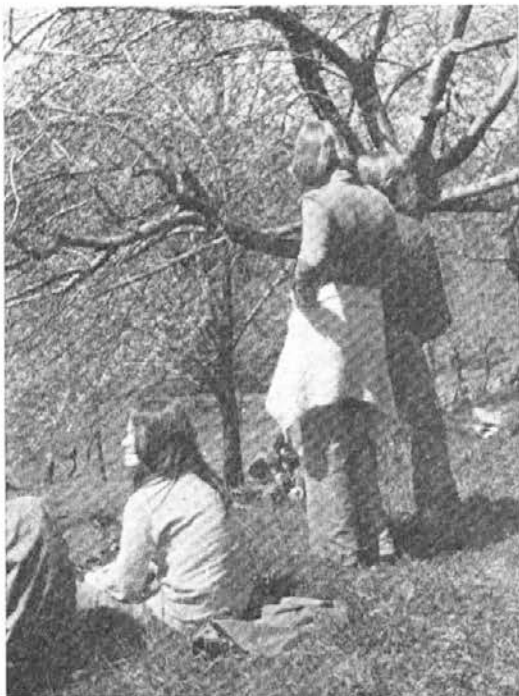
Kasneje sem odšel z enotami v Šoštanj. Tam se je nekega dne primerilo tole: V štab je prišla kmetica iz okolice in pove-

dala, da so v bližini ustaši, ki so ji iz hleva ukradli vola ter ga odpeljali na Graško goro. Štab je takoj določil 28 mlajših borcev, da oboroženi s puškami in dvema puškomitraljezoma naskočijo sovražnika. Oba puškomitraljeza-šarca sva nosila z mojim bratom Martinom. Tedaj sem imel že čin mlajšega vodnika. Ko je naš vod s komandirjem na čelu prispel do nekega kmeta na Graški gori, je le-ta zazijal od začudenja: —Nad ustaše greste? Saj jih je kar zeleno! Vsaj 600 jih je šlo tod mimo, vi pa kar takole? Eh, fantje moji, glavo nosite v torbi! Takoj smo poslali nazaj v Šoštanj borca, ki naj bi pripeljal okrepiteve. Ostalih 27 nas je kmet peljal po skrivni poti-bližnjici na ugoden hrib, od koder je bilo daleč naokoli videti požgane domačije. Ustaši so bili pod nami. Dokaj brezbrizno so polegali po širokem travniku ter se sončili in kuhali. Priložnost za napad je bila enkratna, saj so taborili na dokaj ravni rebri, kjer so bili izpostavljeni na milost in nemilost našim kroglam. Komandir se je dvignil in pozval ustaše k vdaji. Odgovora ni bilo, zato smo užgali. Napadli smo z znano partizansko ukano, ki je uporabljala taktiko »nevidnih bataljonov«: Prvi bataljon levo, drugi desno, tretji bataljon naprej in lovi žive! Zmeda je bila enkratna: Obležalo je kakih 50 ustašev, nekaj se jih je po naključju vdal, dva sta bila ranjena, ostali pa so se razbežali. Tukaj se mi je primerilo nekaj, kar mi je dalo vedeti, da ni nujno, da vsaka krogla, izstreljena na sovražnika, tudi brezpogojno zadene. S puškomitraljezom sem užgal po ustašu, ki se je pognal v paničen beg in mu je puška opletala na hrbtu kot polomljeno kosišče. Povsod okoli njega se je kadila in brizgala kvišku prst, vendar se kroglja tega ustaškega vraga ni niti dotaknila. Dokaj nenavadno, sem pomislil, saj je bila strelna črta kratka in bi jo moral skupiti, pa je ni. Stekel je vse do roba rebri in izginil v gozdu.

Bitka ni trajala dolgo, zaplenili pa smo veliko raznega materiala, največ orožja in streliva, pa tudi vola, ki so ga ukradli kmetici iz Šoštanjja. Zaklan je visel na drevesu, po njem pa so sedale muhe. Kotel je bil poln na pol kuhanega fižola in mesa. Spočetka se jedi nihče ni pritaknil, saj so nekateri ugotavljali, da je hrana gotovo zastrupljena. Iz našega voda je kmalu izstopil starejši borec in dejal: —Star sem in mi je prav malo mar, če preživim tole norijo. Vsekakor pa rajši romam na oni svet s polnim, kakor pa s praznim trebuhom. Jedel bom, vi pa počakajte. Če se stegnem, potem boste že vedeli pri čem ste. Na juriš! Izvlekel je žlico in pričel hlastno natepavati na pol kuhano čorbo. No, nič se ni zgodilo in tudi najbolj trdovratni strahovi so se razkadili. Naložili smo na ogenj, skuhal jed do mehkega ter dobesedno izpraznili in postrgali kotel.

Nenadoma se je med nami znašel kuštravi paglavec, ki smo ga sprva imeli za izgubljenega ustaškega otroka. —Kaj počneš tukaj? smo ga vprašali. —Ustašem sem bil za vodnika, je povedal. —Si Slovenec? —Slovenec, kajpada, je dejal. —Potem pa beži od tod, fantič, in glej, da te nihče ne vidi! In potegnil jo je proti domu, kolikor so ga nesle noge.

Odšli smo k bližnjemu kmetu, si tam izposodili voz »lojtrnik« in ga naložili z

Na izletu

orožjem ter zaplenjenimi ustaškimi nahrbtniki. Naložili smo tudi ostanke vola ter oba ustaška ranjenca, zapregli in vse skupaj odpeljali v Šoštanj.«

V.

Zdaj zaori pesem o svobodi
preko logov in gozdov,
po svetu vsem zaplovi
do vseh slovenskih tlačenih domov!
(R. Gobec)

»Junija 1945 sem bil po pregledu vojaške komisije iz Ljubljane kot borec začasno onesposobljen. Svetovali so mi, naj se kot vojaški vojni invalid zglašim na domači občini ter uredim vse potrebno glede priznanja invalidnine. Hkrati je bil zaradi starosti odpuščen tudi Jože Retko z Ljubnega. Domov sem nameraval sprva odpotovati neoborožen, kasneje sem zaprosil za pištolo.

Na občini v Ljubnem sem uredil vse potrebno, potem so me poslali na prvi specialni zdravniški pregled v Celje. Po daljšem postopku sem slednjič prejel invalidsko izplačilno knjižico.«

Od Valentina Konšaka-Romana sem odšel zamišljen. Spraševal sem se, ali je Falent danes kot nekdanji koroški borec resnično zadovoljen, saj živi takorekoč pozabljen od zunanjega sveta, ki mu je kaj malo mar za tegobe sočloveka in se dokaj hipokritično spomni nanj šele takrat, ko ga že ni več? In kar zadovoljen sem bil s seboj in odločitvijo, da njegovo pričevanje objavim. Koliko je še med nami brezimnih junakov, ki skorajda že pol stoletja čakajo peresa, da jim končno prinese vsaj moralno zadoščenje. Medtem ko smo se razpisali o skorajda vseh vidikih našega sodobnega bivanja, smo jih pustili ob strani, največkrat osramočene in zgrožene v navalu zadovoljevanja naših vsakdanjih potreb in strasti. Zakaj mi je pripoved Valentina Konšaka-Romana pri srcu? Ker je Falent prerasel čas, ko so meščanski modrijani šibkih hrbtenic in majavih kolien izdali njemu podobne trpine in jih brezvestno pahnili v prepade okupacije, od koder so se dvignili v edinstvenem za-

nosu oživljenih strasti vseh ponižanih in razžaljenih! V svetu, ki je bil krvava noč nacifašistične himere, je bilo tudi upanje! Falent se je učil gledati svet v njegovi novi podobi in je kmalu dojel njegovo bit. Tistega aprilskega jutra 1941, ko je tevtonski kopjanik sunil v slovansko grudo, je pod svodom novega neba že stal upornik, ki je gledal v goreče obzorje svetovne katastrofe.

Savinjsko dolino, ta čudežni svet med blagimi valovi gozdov in hrapavimi robovi Alp, je Falent nosil v sebi tudi na Češkem, v Nemčiji, Franciji in na Koroškem. V svojih mislih jo je prepotoval takrat, ko je iz nemške vojske pošiljal bratu cigarete v partizane. Pa tudi takrat, ko je s protiavijskim topom kot nemški vojak streljal mimo letječih ciljev — zavezniških avionov, ki so rušili nemški srednji vek in ga razkrinkavali v vseh demonskih podobah Hierinimusa Boscha.

Brodil je po svetu okupacije in nič, vsrkaval nabreklo francosko krajino. Vre-

Ivan Hercog

SKRB ZA ZDRAVJE BORCEV

V koroškem zdravstvenem domu Ravne na Koroškem je organizirana skrb za zdravstveno varstvo udeležencev NOB. Dispanzer za borce kljub težavam uspešno deluje že več let.

Poleg materialnih problemov ima zdravstveni dom še premalo zdravnikov, zato je posluh za probleme borcev še toliko bolj hvalevreden. Iz podatkov, ki jih navajamo za leto 1982, so razvidna prizadevanja in razumevanje za reševanje zdravstvenih problemov borcev.

V letu 1982 je bila v dispanzerju za borce na Ravnah opravljena vrsta storitev, in to:

- 703 prvi pregledi
- 190 kontrolnih pregledov
- 55 socialno medicinskih in terapevtskih nasvetov

201 predlog za zdraviliško zdravljenje in zdravniško komisijo

1631 raznih medicinskih storitev.

Ob sistematskih pregledih so bili borci napoteni na zobozdravniški pregled.

Na preglede je bilo vabljenih 894 borcev. Žal nekateri borci niso prišli na pregled. Skupno so imeli v dispanzerju 1012 obiskov.

Zdraviliškega zdravljenja je bilo deležnih 80 borcev in internirancev, za kar se zahvaljujemo občinski zdravstveni skupnosti.

Borci smo razumeli težko finančno situacijo in smo prispevali tudi svoj delež. Soglašali smo, naj se število oskrbnih dni od 21 zmanjša v letu 1982 na 17. Tako se je lahko zdravilo v zdraviliščih 81 borcev — kot v prejšnjih letih.

Borce, ki so potrebni zdravljenja, izberejo krajevne organizacije ZB po mnenju zdravnika v dispanzerju za borce. Zdravnik na osnovi zdravstvenega stanja priporoči ali pa odsvetuje zdravljenje, če ne bi bilo učinkovito. S tem načinom skrbi za borce smo dosegli, da se poglobljamo v vprašanje zdravja vsakega člana ZB. Iz pregledov zdravljenih v zdraviliščih v zad-

la kri slovenske strasti mu ni dala, da bi služil okupatorju. Spomini na bedo, na mladostno obdobje, so ga vrnili v naročje upornosti: Sprejel bo okupatorjevo orožje, a le pod pogojem, da bo za sleherno užaljenost tudi obračunal z njimi!

Tako se je vrnil med »prepovedane ljudi«, med svoje rojake ter — bogat v izkušnjah in veččinah vojskovanja — prikrajšal okupatorja za orožje in mu vztrajno vračal enostavni zakon uničenja. Odkrival je svoj svet: partizanski, ponosen, neuničljiv. Tipal je ljubezen do rodne grude: na njej je s skritim hrepenenjem pretil svojo kri in ji ostal zvest vse do zore slovenstva, do tistega časa, ko je svet, opit od navdušenja nad novim obzorjem upanja in vere, hrepenenja v jutri, ki se je pričeval s Titom in zmagoslavno vojsko jugoslovanskih narodov, pričel ljubiti, da bi bil ljubljen. Del tega sveta je končno tudi koroški partizan Valentin Konšak-Roman.

njih letih lahko ugotovimo, da organizacije ZB določajo vsako leto nove upravičenec, z izjemo nujnih primerov.

Omejitev je le v tem, da mora imeti upravičenec priznano posebno dobo pred 1. 1. 1945 pa vse do osvoboditve.

Poleg vseh zaposlenih v koroškem zdravstvenem domu na Ravnah posveča posebno skrb borcem dr. Metod OBLAK. S svojstveno domačnostjo se zavzema za slehernega borca. Že njegov odnos nam vrača boljše počutje in zadovoljstvo.

Tudi sestra Anica ZAFOSNIK vsakega, ki pride na pregled, sprejme prijazno, mu pomaga, da pravilno opravi podrobnosti pregleda.

Borci NOB ravenske občine smo stari okrog 67 let, zato nas spremljajo razne bolezenske tegobe. Pri večini se kažejo posledice naporov, ki smo jih prestali med NOB in v povojni graditvi, zato smo hvaležni za razumevanje in pomoč.

Terezija Jaser

1. maj

1. maj, praznik žuljavih dlani,
vse delovno ljudstvo te slavi,
rojen v borbi si nam bil,
za tebe je človek svojo kri prelil.

1. maj, ti kot balzam si
za vse delovne ljudi,
svoj čar daješ zaljubljenim,
vsem pa spomin budiš na dni,
ko fantu nagelj rdeč
na suknjič pripelo je
ponosno slovensko dekle.

Tudi on slovenske je krvi,
zato veselo zavriskal je na glas,
da ga čula je vsa vas.
Temna noč ga vzela je.

Jože Šegel

Pospeševanje vključevanja računalništva v usmerjeno izobraževanje

V okviru programa raziskovalnih aktivnosti ORS koroške krajine predstavlja raziskava drugi del projekta »Razvoj in koordinacija računalniško podprtih informacijskih sistemov v koroški krajini«, ki ga izvaja ECM Ravne. Domneva, da je za nadaljnji razvoj uporabe računalnika v gospodarstvu odločilnega pomena sposobnost strokovnih kadrov za uvajanje in uporabo računalnika kot orodja za racionalnejšo in kvalitetnejšo proizvodnjo ter pripravo informacij za boljše poslovne odločitve, je bila potrjena v predhodni raziskovalni nalogi.

Ena od značilnosti usmerjenega izobraževanja je usposabljanje učencev za neposredno delo. Pri tem moramo upoštevati, da je sestavni del poslovnega in proizvodnega procesa že tudi uporaba računalnika.

V koroški krajini so znatne potrebe po strokovnjakih, ki bi delali v računalniškem centru, pa tudi po vseh drugih kadrih, ki morajo znati uporabljati računalnik v svojem delovnem procesu. Tako mora znati uporabljati računalnik topilec, kalilec, laborant, prav tako pa tudi ekonomisti v različnih strokovnih službah.

Raziskava je bila prilagojena potrebam in problemom v koroški krajini, vendar je uporabna tudi za širšo družbo. Za različne strokovne predmete v poročilu raziskave so priporočila za vključitev računalnika v posamezna poglavja različnih strokovnih predmetov ali v izjemnih primerih kot dodatna poglavja v predmetu. »Računalništvo in programiranje« razlaga in opisuje uporabo in zgradbo mikroročunalnika. Učencem srednje šole TNPU na Ravnah je na razpolago kar 5 programskih paketov, ki so instalirani na procesnih in operativnih računalnikih Železarne Ravne. Ti so:

MAT 10 — Šolski paket rešenih matematičnih nalog,

TEH 10 — Šolski paket za kovinarje,

RAK 101 — Programski paket za konstruiranje (železarne Ravne),

ISA 101 — Programski paket za interaktivno statistične analize (železarne Ravne),

LIV 101 — Programski paket za livarno (železarne Ravne).

Prva dva paketa sta izdelana v okviru te naloge. Tako za metalurško kot za kovinarsko usmeritev so podani razlogi za pospeševanje poučevanja uporabe računalnika v strokovnih predmetih ter konkretni predlogi za posamezne predmete in poglavja.

V poročilu raziskave so tudi smernice in dopolnitve za ekonomske strokovne predmete, splošne predmete, kot so OTP, organizacija in ekonomika proizvodnje, matematika, pa tudi za družboslovne predmete. Podan je koncept organizacije krožkov na osnovnih in srednjih šolah. Uvedba uporabe računalnika v srednjih šolah je močno od-

visna od usposabljanja in sodelovanja učiteljev strokovnih predmetov.

Raziskava je imela tudi praktični del, v katerem smo uredili računalniške prostore srednješolskega centra na Ravnah. Računalniška učilnica s terminali in štirimi TV-monitorji je povezana s procesnim računalnikom v službi APP, kjer občasno potekajo v popoldanskem času tudi praktične vaje. Računalniški kabinet je pripravljen za instalacijo večjega števila terminalov in že tri mikro računalnike UMRS-1. Tudi Srednja šola Edvarda Kardelja v Slovenj Gradcu se pripravlja na ureditev računalniške učilnice. Sodelujejo s Tovarno meril Slovenj Gradec in Lesno.

Nakazali smo tudi možnosti nadaljnega razvoja in morebiten nakup posebnega terminala za izobraževanje »GIGI«.

Zaključimo lahko, da je bila raziskava izrazito prilagojena razmeram v koroški krajini. Poleg bogatega gradiva v obliki predlogov za dopolnitev in vključevanje računalnika v strokovne predmete so bili v okviru te raziskave urejeni računalniški prostori z obilico izvornih rešitev.

Raziskovalno nalogo je finančno, materialno ali z udarniškim delom podprlo kar 11 ustanov in OZD, ki se jim zahvaljujemo za pomoč in sodelovanje.

Sodelavci raziskovalne naloge: Avgust Krajnc, dipl. inž., Ivan Cigale, dipl. inž., Tone Golčer, prof. biol., Franjo Mavrič, dipl. ekon., Mateja Mešl, dipl. soc. in Jože Šegel, dipl. inž.

Terezija Jaser

Penzijonist

Postal sem penzjonist.
Okoli hiše hodim
in ponoči blodim,
da še vedno v službo hodim.

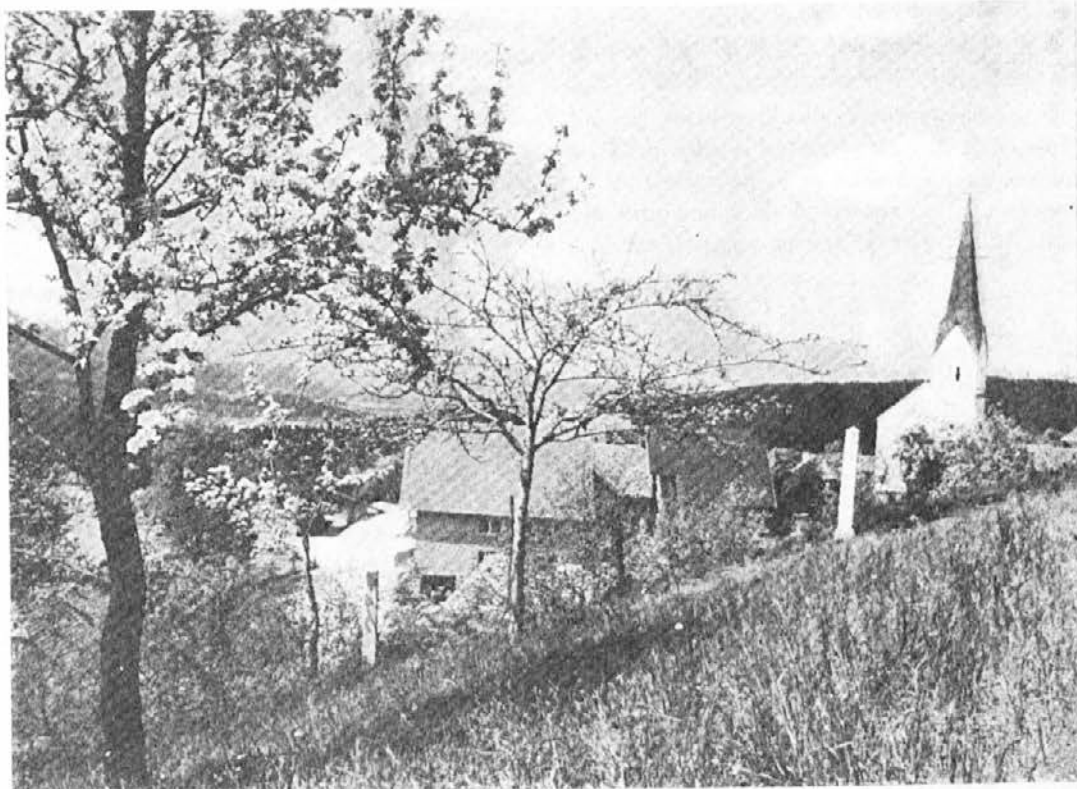
Bil delavec sem priden,
na delu zanesljiv,
nisem enega šihla spustil,
nikoli plavega naredil.

Sedaj, ko sem penzjonist,
samo svoji družini še v korist,
pred hišo bom posedal
in rožice gojil.

Pa kakor drugi —
se prvega v mesecu veselil.

Bom vsak dinar
sukal sem in tja,
misliti moral bom na to,
kje največ zalegel bo;
saj je mesec dolg kot rep,
treba bo tudi pas prižet.

Bom denarce ženi dal,
ona naj skrbi za vse,
se jaz jezil ne bom,
če bo premajhen penzjon.
Postal sem penzjonist,
sam svoj si pišem šihl,
me budilka več ne budi
vstanem, ko se zahoče mi.

Maja vse cveti

Tatjana Krpač
Mirko Rozman

Kaj menijo starši o COŠ Koroški jeklarji

Celodnevna šola združuje pouk, samostojno učenje, prostovoljne dejavnosti, prosti čas in zdravo prehrano otrok v enovit vzgojno-izobraževalni proces za vse učence. S tem vsestransko uresničuje družbene vzgojno-izobraževalne smotre in svoje delovanje v krajevni skupnosti.

S svojim vzgojno-izobraževalnim in drugim delom načrtno razvija sposobnosti, interese in nagnjenja učencev ter jih usmerja v nadaljnje izobraževanje.

Vzorec COŠ, ki je trenutno v veljavi, ni nespremenljiv. Lahko ga izboljšamo z našimi izkušnjami. To je ustvarjalni proces, v katerem sodelujejo s predlogi vsi, ki delajo in živijo s šolo.

Vzgoja otrok in njihovo izobraževanje morata biti stalna skrb vseh dejavnikov naše družbe in družbenopolitičnih skupnosti, organizacij in krajanov kot posameznikov.

Šola, ki je zaprta vase in ne sodeluje s prejšnjimi sodelavci, ne more opravljati svojega izobraževalnega, še manj pa vzgojnega poslanstva.

COŠ Koroški jeklarji je nastala sredi novega naselja. Po številu otrok je ena izmed največjih v občini in Sloveniji sploh. Uvajati smo jo začeli postopoma. V drugem polletju šolskega leta 1978/79 so bili v COŠ vključeni 1. in 2. razredi. V šolskem letu 1979/80 je vključevala učence od 1. do 4. razreda, v šolskem letu 1980/81 pa je šola v celoti prešla na COŠ.

Kaj menijo starši o COŠ

Po dveh letih COŠ — od 1. do 8. razreda, nimamo povratne informacije, kaj menijo starši o COŠ Koroški jeklarji. Zaradi novih nalog, ki jih prevzema COŠ, se spreminjajo tudi odnosi med njo in družino. Zanimalo nas je, v čem sprejemajo starši COŠ, v čem pa jo odklanjajo in vidijo njene slabosti ter kako se COŠ vključuje v življenje in delo krajevne skupnosti.

Kakšni so odnosi do COŠ, je odvisno od mnenja staršev, ki živijo v različnem okolju.

Starše smo vprašali, ali njihov otrok rad obiskuje COŠ. Kar 83 odstotkov je odgovorilo pritrdilno. Podobna slika se je pokazala tudi pri vprašanju, ali so zadovoljni, da njihov otrok obiskuje COŠ. Odgovore staršev prikazuje tabela 1.

Tabela št. 1

	v %				
Odgovori staršev	Izobrazba staršev	visoka višja	srednja	poklicna končana OŠ nepop. OŠ	skupaj
zelo zadovoljen	22	15	13	16	= 85
zadovoljen	62	67	76	69	
nezadovoljen	16	18	11	15	

Med razloge, ki so jih starši navedli pri utemeljevanju svojega dobrega odnosa do COŠ, so si po pogostosti odgovori sledili tako, kot je prikazano v tabeli št. 2.

Tabela št. 2

	v %				
Odgovori staršev	Izobrazba staršev	visoka višja	srednja	poklicna končana OŠ nepop. OŠ	skupaj
Zaradi pomoči pri učenju, ki jo dobijo učenci v COŠ od učiteljev		44	39	57	47
V COŠ se otrok več nauči kot v poldnevni šoli		18	12	19	17
COŠ v večji meri razvija sposobnosti in interese učencev		42	45	30	38
Zaradi organizirane in urejene prehrane, ki jo omogoča učencem COŠ		42	41	44	43
Zaradi organiziranega varstva učencev v šoli		46	36	30	36
Zaradi organiziranih prostovoljnih dejavnosti, možnosti rednih treningov		8	1	—	—

Kot kaže tabela, je med razlogi za zadovoljstvo največ staršev navedlo pomoč, ki jo dobijo učenci od učiteljev pri učenju. Za ta odgovor se je odločilo 47 odstotkov staršev. 43 odstotkov staršev meni, da so zadovoljni s COŠ zaradi organizirane prehrane. Pogosto so starši odgovorili tudi, da COŠ v večji meri razvija sposobnosti in interese učencev. Znotraj kvalifikacijsko-izobraževalnih skupin so se posamezne skupine med seboj razlikovale po dajanju prednosti posameznim trditvam. Starši s poklicno in končano OŠ vidijo pomen COŠ v tem, da učitelji pri učenju nudijo učencem neposredno pomoč. Starši z višjo oziroma visoko izobrazbo vidijo prednost v organiziranem varstvu učencev, kar je morda razumljivo zaradi njihove prezaposlenosti in poznejšega prihajanja domov. Starši s srednjo izobrazbo so zadovoljni s COŠ, ker ta večji meri razvija sposobnosti in interese učencev.

Med ostalimi razlogi, ki so jih starši še navajali, pa so bili:

- da se otroci v COŠ navadijo samostojnosti pri delu
- da se lahko pod strokovnim vodstvom vključujejo v dejavnosti, ki jim najbolj ustrezajo. (Sodelujejo v različnih krožkih)
- da si v COŠ pridobijo veliko delovnih navad
- da COŠ v veliki meri razbremeni prezaposlene starše
- da je odprtost šole do staršev in okolja večja
- da se v COŠ otrok bolj vživi v razredno skupnost
- da COŠ v večji meri razvija tovarštvo in dobre odnose med ljudmi.

Nič manj niso pomembni pomisleki tistih staršev — 15 odstotkov, ki gledajo na življenje in delo svojega otroka v COŠ z zaskrbljenostjo.

Starši, ki so s COŠ sicer zadovoljni, pa so navedli tudi razloge nezadovoljstva, ki ji kaže tabela 3.

Tabela št. 3

Odgovori staršev	%
Zaradi celodnevnega življenja otroka v šoli imamo manjši vpliv na njegovo vzgojo in razvoj	43
COŠ odteguje učenca od domačega okolja	19
V COŠ učenci nimajo tako primernih pogojev za učenje kot doma	47
COŠ posveča premalo pozornosti delovni vzgoji učencev	24
Življenje v COŠ je preveč internatsko in premalo življenjsko	19
COŠ premalo organizira takšne dejavnosti, ki jih bodo učenci potrebovali za življenje	19

Največ staršev je menilo, da v COŠ učenci nimajo tako primernih pogojev za učenje, kot jih imajo doma. Temu pomisleku je pogosto sledilo še mnenje, da imajo zaradi celodnevnega življenja otroka v šoli starši manjši vpliv na njegovo vzgojo in razvoj. Del staršev je menil, da COŠ posveča premalo pozornosti delovni vzgoji učencev.

Na podlagi izjav, ki so jih dajali starši, lahko sklepamo, da ne gre za vprašanje, ali sprejemajo COŠ, ali se zavzemajo za njen razvoj, temveč za to, kaj bo potrebno v COŠ še izboljšati, izpopolniti, spremeniti. Po mnenju staršev bi bilo potrebno v COŠ:

- zmanjšati število učencev v razredu, saj COŠ ob tako velikem številu izgubi svoj namen. Ni mogoče zagotoviti individualnega dela in razvijati sposobnosti posameznega učenca;
- izpopolnjevati vzgojno-izobraževalni program, v katerem bodo učenci razvijali poleg drugih lastnosti in sposobnosti tudi delovno kulturo, delovne navade in se ob tem oblikovali za življenje v skupnosti;
- organizirati dejavnosti v času počitnic in zagotoviti kosilo;
- popoldanska dejavnost naj bi bila samo izpopolnjevanje in dopolnjevanje znanja — SU, PD, nikakor pa ne redne šolske ure;
- potrebno bi bilo vsaj za eno uro skrajšati bivanje v COŠ in razmisliti, kako vpliva sedma oziroma osma ura na obremenjenost učencev — nervoznost ...;
- za oddaljene učence bi bilo potrebno ukiniti prostovoljne dejavnosti;
- zagotoviti več prostega za igro — premalo igrišč;
- redno vzdrževati red in čistočo v šolskih prostorih in v okolici šolskega poslopja;
- organizirati več stikov s starši.

Večina odgovorov — pozitivnih in negativnih — zahteva vso pozornost pri nadaljnjem uresničevanju in razvijanju življenja in dela v COŠ!

Sodelovanje med COŠ in starši

Tesnejše sodelovanje med šolo in družino bi verjetno omililo problem odtujevanja šolarjev od

družine, saj bi se učenci in starši srečevali tudi v šoli.

Na katerih področjih bi lahko starši sodelovali pri uveljavljanju ciljev COŠ, kaže tabela št. 4.

Tabela št. 4

	v %			
Odgovori staršev	Izobrazba staršev	višja visoka	strednja	poklicna končna OS nepop. OS skupaj
Pri reševanju vzgojnih problemov	30	19	28	25
Kot mentor različnih krožkov	20	21	10	16
Pri delovnih akcijah	44	39	34	38
Na izletih	14	23	19	16
Brez odgovora	20	31	23	25

Pokazalo se je, da si starši žele sodelovanja v različnih delovnih akcijah, ki naj bi jih organizirala COŠ.

Druga dejavnost, pri kateri želijo starši sodelovati, je reševanje vzgojnih problemov. Pri tem pa ne smemo zanemariti dejstva, da nekateri starši niso pripravljeni sodelovati s šolo. Kot razlog navajajo, da so v današnjem tempu življenja preobremenjeni.

Nekatere oblike sodelovanja med starši in šolo že obstajajo. Starši kot delegati sodelujejo pri reševanju mnogih šolskih problemov, nekateri pa so mentorji krožkov. Te oblike sodelovanja staršev v COŠ pomenijo proces odpiranja šole okoli, oziroma odpiranje šole družini, pa tudi družine šoli. Prizadevati si moramo, da bo teh oblik sodelovanja čim več!

Vključevanje COŠ v življenje in delo krajevne skupnosti

47 odstotkov anketiranih staršev meni, da se COŠ premalo vključuje v delo KS. Pripomnili so, da bi bilo sodelovanje uspešnejše, če bi bolj zažvele tudi sama KS. KS in COŠ bi se lahko povezali na različnih področjih. Učitelji in učenci bi morali biti aktivneje vključeni v vse dejavnosti KS. Sodelovati bi morali v samoupravi KS, v DPO, pomagati bi morali pri izvedbi delovnih akcij in kulturnih prireditvev. Delegati šole bi morali biti bolj obveščeni o delu KS in o vzgojnih prizadevanjih v nji. Mladina COŠ naj bi se bolj povezovala z OO ZSMS KS Javornik-Šance.

Vidimo, da večina staršev ne odklanja uvajanja COŠ. V sodobni družini starši pogosto ne morejo več nuditi svojemu otroku vsega, kar je za njegovo zdravo in normalno rast ter dozorevanje nujno potrebno. Zato je večina staršev videla največji pomen COŠ v nujenju pomoči njihovega otroku pri učenju.

Nič manj niso bili pomembni pomisleki staršev, ki so gledali na življenje in delo svojega otroka v COŠ z zaskrbljenostjo. Ne moremo mimo dejstva, da se otrok odtuji svoji družini, če večji del dneva ni v neposrednem stiku s starši in če na njegov razvoj ne morejo več vplivati.

Čprav otrok obiskuje različne prostovoljne dejavnosti, pa je vendarle še toliko v svojem družinskem okolju, da starši lahko vplivajo nanj s svojim načinom življenja, z zgledi in razgovori.

Res je, da naša šola nima najbolj ustreznih pogojev za nemoteno delo učencev (preštevilčni razredi...). Ugovori nekaterih staršev so bili upravičeni, ker imajo verjetno njihovi otroci doma boljše prostorske pogoje za učenje kot v šoli. Ra-

ziskave ne morejo biti odgovor na vprašanje, ali so lahko COŠ tudi šole z nad 700 oziroma 800 učenci. Menimo, da je v šolah »velikankah« težje organizirati celodnevno življenje.

V COŠ mora ob dinamični in elastični organizaciji celodnevnega življenja prevladovati tudi sproščeno vzdušje. Le tako bodo imeli učenci občutek domačnosti in varnosti. Sproščeno vzdušje in dinamična ter prožna organizacija so za COŠ, glede na njen povečani obseg vzgojno-izobraževalnih nalog in poudarjeno vzgojno funkcijo, zelo potrebni.

Za našo šolo je zelo pomembna sprememba šolskega okoliša, saj že sedaj ne moremo sprejemati v pete in druge razrede učencev, ki se želijo prešolati na našo šolo.

Večina staršev sprejema COŠ, predlaga pa tudi različne spremembe in izboljšave. Pri tem ni

Vida Potočnik

Ocene o razvoju prebivalstva v občini Koroške krajine

Raziskava demografskih gibanj je eno od osnovnih problemskih področij, ki jih je potrebno študirati zaradi načrtovanja družbenega razvoja na splošno, še posebej pa v procesu sistematičnega načrtovanja dolgoročnega razvoja, kakor je v tem času v teku, na osnovi zakona o družbenem planiranju.

Po pogodbi z medobčinsko gospodarsko zbornico za Koroško v Dravogradu smo v Ekonomskem centru, Inštitutu za gospodarski, socialni in prostorski razvoj na Ravnah na Koroškem, izvedli to raziskavo. Čas za raziskovanje demografskih gibanj je bil ugoden, ker je bil leta 1981 izveden popis prebivalstva in smo torej lahko uporabili zanesljive in nove izhodiščne podatke, sistematično obdelane na Zavodu SRS za statistiko. V veliki meri smo lahko upoštevali tudi že projekcije razvoja prebivalstva na osnovi popisa 1981, ki so bile

pomembno samo izboljšanje materialnih možnosti za nemoteno delo COŠ, temveč tudi izpopolnjevanje vzgojno-izobraževalnega programa, v katerem bodo učenci razvijali tudi delovno kulturo, delovne navade in se oblikovali za življenje v skupnosti.

Vemo, da je potrebno v današnji COŠ še marsikaj spremeniti. Čas, ki je namenjen samostojnemu učenju učencev, mora biti smotrno in racionalno izkoriščen. Prizadevali si bomo, da se bodo učenci pri pouku in med samostojnim učenjem kar najbolje usposobili za samostojno, kritično in ustvarjalno delo.

Predloge staršev za delo v COŠ bomo, kolikor je v naši moči, upoštevali, razen tistih, na katere šola nima nobenega vpliva — normativ, skrajšanje bivanja v COŠ...

izdelane na Urbanističnem inštitutu SRS v okviru njegovega raziskovalnega programa. Primerjalne matematične projekcije pa smo izdelali s sodelovanjem delavcev pri procesnem računalniku v železarni Ravne.

DOSEDANJI DEMOGRAFSKI RAZVOJ

V prvem letu študije smo izvedli analizo dosedanjega razvoja prebivalstva v občinah Dravograd, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem in Slovenj Gradec. Značilnosti dosedanjega razvoja so naslednje:

V obdobju po vojni, od popisa v letu 1948 do popisa v letu 1961 je število prebivalstva intenzivno naraščalo v vseh občinah koroške krajine, tako da se je delež prebivalcev v krajini povečal od 3,6 na 3,9 % prebivalstva SRS. V tem času je bil predvsem visok naravni prirast (1,2 do 1,5 %), toda že v tem času se je iz občin

Sentanel

Dravograd, Radlje ob Dravi in Slovenj Gradec prebivalstvo odseljevalo.

Intenzivno gibanje prebivalstva se je v vseh štirih občinah nadaljevalo tudi po letu 1961, s tendenco umirjanja, ki je postala bolj izrazita po letu 1975. Naravni prirast se je zmanjšal: v občinah Dravograd in Slovenj Gradec na okoli 0,9%, v občinah Radlje ob Dravi in Ravne na Koroškem pa na okoli 0,8%. Naravni prirast prebivalstva je torej še vedno v vseh občinah nad republiškim povprečjem, ki je okoli 0,6%.

Toda iz občin Dravograd in Radlje ob Dravi se je prebivalstvo še naprej odseljevalo. Sicer so se ljudje tudi priseljevali, vendar je bil proces odseljevanja intenzivnejši. V občini Dravograd je bil negativen selitveni saldo okoli 0,3% letno, kar je zmanjševalo dejansko rast prebivalstva na okoli 0,5%. Ob popisu 1981 je bilo v občini Dravograd 8.028 prebivalcev.

V občini Radlje ob Dravi je bil negativen selitveni saldo v zadnjem desetletju okoli 0,8%, prej pa precej višji. Tedaj je odseljevanje prebivalstva presegalo naravno rast prebivalstva. Število prebivalstva v občini Radlje ob Dravi se je zaradi tako močnega odseljevanja zmanjševalo: v desetletju 1961—1971 povprečno za 0,3% letno, pozneje nekoliko manj, do leta 1977. Po tem letu se število prebivalcev ni več zmanjševalo. Ob popisu 1981 je bilo v tej občini 16.916 ljudi.

V občini Ravne na Koroškem se v zadnjih nekaj letih zopet priseli več ljudi, kot se jih odseli, pozitivni selitveni koeficient ima sedaj vrednost okoli 0,3%. Pred letom 1972 so se ljudje tudi iz te občine v večjem številu odseljevali kot pri-

seljevali, potem pa so se selitvena gibanja počasi spremenila. Povprečna rast prebivalstva v desetletju 1971—1981 je bila 0,8%, v zadnjih treh ali štirih letih bi stopnjo rasti lahko ocenili na okoli 1%. Ob popisu 1981 je bilo v občini Ravne na Koroškem 25.907 prebivalcev.

Iz občine Slovenj Gradec se je prebivalstvo v večjem številu odseljevalo kot priseljevalo vse do leta 1975, potem se je ta proces spremenil v sorazmerno močno priseljevanje, tako da ima ta občina sedaj najvišjo stopnjo rasti prebivalstva na našem območju, v zadnjih nekaj letih celo do 1,5%. Povprečna stopnja rasti za desetletje 1971—1981 je bila skoraj 1%, torej nad republiškim povprečjem, ki je 0,9%. V občini Slovenj Gradec je ob popisu 1981 živelo 19.094 ljudi.

V skupnem, predvsem zaradi izseljevanja prebivalstva iz občin Dravograd in Radlje ob Dravi, je naraščalo prebivalstvo v koroški krajini v preteklem desetletju za 0,6%, torej precej manj kot povprečno v SR Sloveniji (0,9%), delež prebivalcev v koroški krajini pa je sedaj 3,7% prebivalstva SR Slovenije, oziroma 69.945 ljudi po popisu v letu 1981.

Med demografskimi strukturami smo primerjali spolno strukturo prebivalcev in ugotovili, da je v kategoriji starejših prebivalcev nad 65 let približno 60% žensk in 40% moških (vrednost koeficienta feminitete, s katerim izražamo število žensk na 1.000 moških, je torej okoli 1500). V kategoriji otrok od 0—14 let je manj deklic kot dečkov (vrednost koeficienta feminitete je od 939 do 971 po občinah, povprečna vrednost za SR Slovenijo je 937).

Razmerje med številom žensk in številom moških v najbolj aktivni življenjski dobi, torej od 15 do 50 let pa je prav tako neizenačeno: žensk je manj, kot moških (vrednosti koeficienta feminitete so 934, 869, 914, 926, po občinah). Število žensk na 1000 moških je nižje kot povprečno v SR Sloveniji in menimo, da utegnejo imeti intenzivna migracijska gibanja vpliv na to razmerje.

Povprečna starost prebivalcev je 31 let (Slovenj Gradec), 32 let (Ravne na Koroškem) oziroma 33 let (Dravograd, Radlje ob Dravi). Prebivalstvo teh občin je mlajše kot povprečno v SRS.

Struktura prebivalstva po starostnih skupinah se je v preteklih desetletjih precej spreminjala; delež otrok se je zmanjševal, delež mladine se je nekaj časa še povečeval, sedaj se zmanjšuje, delež delovno sposobnega prebivalstva se je povečal in prav tako tudi delež starejših ljudi.

Deleži osnovnih skupin prebivalstva so bili ob popisu 1981 naslednji:

osnovne skupine prebivalstva	v %				
	Dravograd	Radlje	Ravne	Slovenj Gradec	SRS
otroci do 7 let	11	12	11	13	11
otroci od 7 do 14 let	13	13	13	13	12
mladine od 15—27 let	24	24	24	24	21
delovno sposobno prebivalstvo:					
— moški od 15—64 let	33	33	34	33	32
— ženske od 15—59 let	31	30	32	31	32
starejši ljudje	11	10	8	9	

Projekcija razvoja po naravni rasti za prihodnja desetletja potrjujejo, da smo dosegli stanje stabilnega prebivalstva, ko se številčno še povečuje, struktura po starostnih kategorijah pa se ne spreminja več.

DELOVNA AKTIVNOST PREBIVALSTVA

Zaposlenost prebivalstva je pri nas nižja kot povprečno v SRS (50% aktivnega prebivalstva), najnižja je v občini Radlje ob Dravi, kjer je 44% aktivnega prebivalstva, v občinah Dravograd in Ravne na Koroškem je 47% aktivnega prebivalstva, v občini Slovenj Gradec pa 49%. Med ženskami je zaposlenost znatno nižja, in sicer 38%, 33%, 40% oziroma 42% v občinah Dravograd, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem in Slovenj Gradec, v SRS je 44% zaposlenih žensk. Občina Radlje ob Dravi ima celo najnižji delež ekonomsko aktivnih žensk med vsemi občinami v SRS. Republiškega povprečja pa ne dosežemo niti v občini Slovenj Gradec, kjer je delež ekonomsko aktivnih žensk najvišji med občinami koroškega območja.

Delež aktivnega prebivalstva se je v naših občinah v preteklem desetletju zelo povečal (40 : 47, 38 : 44, 40 : 47 in 44 : 49 po občinah), medtem ko je v SR Sloveniji to povečanje manjše (od 49% na 50%). Menimo, da je do večjih sprememb v ekonomski strukturi prebivalstva, oziroma do večjega zaposlovanja v Sloveniji na splošno, prišlo že v dobi pred letom 1971, kar bi lahko povezali z intenzivnostjo gospodarskega razvoja. Delež oseb z lastnimi dohodki je pri nas nekoliko manjši kot

Na Navrškem vrhu — all tako delamo z našo skupno imovino?

v SRS (14 %), delež vzdrževanih oseb pa je večji (42 % v občinah Dravograd in Radlje ob Dravi, 40 % na Ravnah na Koroškem, 39 % v Slovenj Gradcu in 36 % v SR Sloveniji).

Tako kot v SR Sloveniji je delež kmečkega prebivalstva tudi v naših občinah upadel v desetletju 1971—1981 za polovico. Sedaj je kmečkega prebivalstva v občinah Dravograd, Radlje ob Dravi in Slovenj Gradec 11 %, v občini Ravne na Koroškem 4 %, skupaj 5.810 ljudi. V SR Sloveniji je delež kmečkega prebivalstva 9 %. Tolikšno znižanje kmečkega prebivalstva ni bilo predvideno z nobeno poprejšnjo razvojno projekcijo v Sloveniji, zato menimo, da bo za obstoj in razvoj kmetijstva potrebno izoblikovati zelo konstruktivno politiko.

Verjetno najslabše stanje med vsemi regijami v SR Sloveniji imamo v pogledu izobrazbene strukture prebivalstva. Pri nas je večji delež prebivalcev, ki nimajo dokončane osnovne šole, prebivalcev z dokončano osnovno šolo, kot zaključno izobrazbo je pri nas manj, manjši je tudi delež prebivalcev s srednjo šolo (razen v občini Ravne na Koroškem). Delež ljudi, izobrazbenih na višjih šolah, je pri nas za okoli 20 % nižji kot v SRS, izobrazbenih na visokih šolah pa je pri nas relativno polovico manj kot v SRS (delež 1,55 % proti 3,1 %).

Menimo, da bi izobrazbena struktura tudi pri nas lahko bila podobna, kot je v SRS. Če bi to hoteli argumentirati, bi morali izvesti ustrezno primerjalno analizo dejavnosti. Iz že izvedenih analiz je razvidno, da je v našem družbenem proizvodu morda res manjši delež družbenih dejavnosti (finančne in poslovne storitve, izobraževanje, kultura), kjer je angažiranih veliko visoko izobrazbenih delavcev, vendar je pri nas močnejši delež industrije, kjer bi visoko izobraženi delavci prav tako imeli svoje mesto. Tako bi v razvojnih načrtih gotovo morali postaviti za cilj pospeševanje zaposlovanja izobrazbenih ljudi in primerno usmeriti tudi izobraževanje.

Pri nas je več kot polovica delavcev zaposlenih v industriji (povprečno 53 %, v SRS 45 %), delež žensk pa je okoli 36 % vseh zaposlenih v industriji, medtem ko je v SRS 43 %. Ta razmerja vplivajo na nižji delež zaposlenih žensk pri nas in torej na nižjo stopnjo zaposlenosti prebivalstva.

Skupno je pri nas v gospodarstvu zaposlenih več delavcev (87,5 %) kot v SRS (84,4 %) in sorazmerno manj v drugih družbenih dejavnostih (12,5 %, v SRS 15,6 %).

Število zaposlenih je v preteklih letih naraščalo hitreje od republiškega povprečja, razen v občini Ravne na Koroškem.

Zaposlovanje v industriji je bilo v SRS bolj intenzivno kot pri nas, vendar je treba upoštevati, da je delež industrije glede zaposlenosti pri nas že večji kot v SRS.

Ob razmišljanju o možnih perspektivah za razvoj zaposlovanja bi postavili nekaj hipotez:

— Industrija se bo morala verjetno zelo intenzivno modernizirati, tako da tu najbrž ne moremo računati z velikim povečevanjem števila delavcev, kolikor delov-

nih mest pa bo, bodo najbrž za strokovno izobražene delavce ter za ženske (ob primerih ergonomskih prizadevanjih za prilagoditev delovnih mest delavcem).

— Gradbeništvu se ne obetajo časi velikega razvoja, že v preteklih letih se je število delavcev v tej dejavnosti zniževalo.

— Potrebne bi bile še ustrezne študije, ki bi ugotovile, ali je možno pomembno razširiti trgovinsko dejavnost. Poskrbeti bo treba za uravnotežen maloobmejni promet, seveda, če se bodo proizvodna področja okrepila in našla ter izkoristila primerjalne prednosti v odnosu do inozemstva.

— Pomembno razvojno perspektivo v zaposlovanju imata gotovo proizvodna obrt in storitvena dejavnost.

— Ugodno razvojno perspektivo bi pričakovali tudi za turizem.

Problem migracije delavcev od mesta prebivanja do mesta, kjer imajo delo po našem mnenju ni pereč, saj je pri nas (predvsem v občini Ravne na Koroškem) relativno veliko delavcev zaposlenih v kraju stalnega prebivališča, oziroma vsaj v isti občini, kar vendarle pomeni sorazmerno majhno oddaljenost delovnega mesta od kraja prebivališča. 19 % delavcev je zaposlenih v drugih občinah. Predpostavljamo pa, da je pri nas sorazmerno veliko delavcev-kmetov, ki morajo od doma do delovnega mesta v tovarni v dolini opraviti dolgo pot. Socialno-ekonomska problematika delavcev-kmetov ali kmetov-delavcev je v mnogih ozirih zelo specifična. Do sedaj te problematike še nismo sistematično raziskovali.

Zelo na kratko smo v analizi pregledali še strukturo gospodinjstev po številu družinskih članov. Ugotavljamo, da je delež družinskih gospodinjstev pri nas večji kot v SRS in da štejejo družine pri nas več članov kot povprečno v SRS. Samskih gospodinjstev je pri nas 11 %, v SRS pa 17 %.

Natančnejšo raziskavo družinske sestave prebivalstva bo treba izvesti zaradi planiranja stanovanjske ali morda v okviru programa socioloških raziskav.

PROJEKCIJE

V drugem delu raziskovalne naloge smo izvedli projekcije razvoja prebivalstva po matematični metodi in po metodi naravne rasti. Za matematično projekcijo smo uporabili model ARIMA, kar je v osnovi trend, ki vključuje vse dosedanje vplive na gibanje prebivalstva, torej tudi priselitve, in močnejše poudarja gibanja zadnjih let opazovanega obdobja. Analitično projekcijo po metodi naravne rasti smo naredili na osnovi popisa prebivalstva v letu 1981, z uporabo starostno specifičnih koeficientov doživetja, kakor jih uporabljamo v projekcijah za SRS.

Tretja projekcija pa je planska projekcija, ki je bila leta 1977 izdelana za vse občine v SRS na Zavodu SRS za družbeno planiranje in smo jo povzeli.

Projekcije so sestavljene za obdobje do leta 2001. Obe projekciji, torej matematična in po naravni rasti, izražata upadanje rasti prebivalstva po občinah, pri tem je pri matematični projekciji upoštevan tudi proces selitve. Razlike v napovedih števila prebivalstva med obema projekcijama za občine Dravograd, Ravne na Koroškem in Slovenj Gradec niso velike, in menimo, da lahko te projekcije upoštevamo kot zanesljive. Teže je zanesljivo ocenjevati razvoj prebivalstva v občini Radlje ob Dravi, kjer kaže nadaljevanje prebivalstva (0,1 %), zaradi dosedanjega močnega odseljevanja; po projekciji po naravni rasti pa bi bilo povečanje števila prebivalcev podobno kot v drugih občinah (0,6 %). Menimo, da so možnosti zaposlitve za delavce gotovo odločujoči dejavnik, ki bo vplival na intenziteto procesa odseljevanja prebivalstva. Večjo verjetnost ene ali druge projekcije razvoja prebivalstva bi lahko torej napovedali potem, ko bi bil zasnovan gospodarski razvojni načrt občine.

Po republiški planski projekciji iz leta 1977 (ki bo verjetno obnovljena na osnovi popisa iz leta 1981) je predvideno doseljevanje prebivalstva iz tako imenovanega republiškega selitvenega salda. Glede na dosedanje odseljevanje prebivalstva je

Ali bomo vse pokvarili?

Pajčevina

uresničitev te projekcije po našem mnenju manj verjetna.

Ocene števila prebivalstva po teh projekcijah za leto 2001 so naslednje:

	stanje 1981	matematična projekcija	projekcija po naravni rasti	planska projekcija
Dravograd	8.028	8.938	9.129	10.100
Radlje ob Dravi	16.916	17.247	19.239	21.700
Ravne na Koroškem	25.907	30.875	29.914	30.800
Slovenj Gradec	19.094	22.787	22.428	21.300
Skupaj:	69.945	79.847	80.710	83.900

Spolna in starostna struktura prebivalcev je ocenjena na osnovi projekcije naravne rasti prebivalstva. Dejali smo že, da pridobiva ta populacija značilnosti stabilnega prebivalstva in se starostna struktura skoraj ne spreminja več.

V oceni deležev aktivnega prebivalstva smo zadržali sedanje stopnje zaposlenosti, razen v občini Radlje ob Dravi, kjer smo predvideli povečanje zaposlenosti na 47 %, tako kot je v občinah Dravograd in Ravne na Koroškem, kar bo nujno potrebno, če hočemo preprečiti nadaljnje izseljevanje prebivalstva. Delež ekonomsko aktivnih žensk naj bi bil 38 %.

Ocena števila aktivnega prebivalstva v koroški krajini na osnovi projekcije naravne rasti prebivalstva je naslednja:

občina	1981 podatki po popisu	1991 projekcija	2001 projekcija
Dravograd	3.681	4.040	4.290
Radlje ob Dravi	7.261	8.515	9.042
Ravne na Koroškem	11.922	13.267	14.060
Slovenj Gradec	9.237	10.240	10.990
Skupaj: (26.513)	32.101	36.062	38.382

Ocenjeno povečanje števila aktivnega prebivalstva pa je:

občina /doba	1971 do 1981		1981 do 1991		1991 do 2001	
	skupaj	ž	skupaj	ž	skupaj	ž
Dravograd	677	524	359	110	250	96
Radlje ob Dravi	863	639	1.254	657	527	201
Ravne na Koroškem	2.406	1.824	1.354	695	793	335
Slovenj Gradec	1.642	888	1.003	426	750	303
Skupaj:	5.588	3.875	3.961	1.888	2.320	935

Če skušamo število aktivnega prebivalstva oceniti na osnovi trendov (matematična projekcija), tedaj bi bilo v občini Radlje manj aktivnih prebivalcev (8.106 aktivnih prebivalcev v l. 2001), malo manj tudi v Dravogradu (4.099 aktivnih prebivalcev v l. 2001), v občinah Ravne na Koroškem in Slovenj Gradec pa nekaj več, tako da je skupno število aktivnih prebivalcev tudi po tej projekciji skoraj enako kot po projekciji naravne rasti.

Ocenjeno povečanje števila aktivnega prebivalstva pomeni okoli 0,9 % letno rast zaposlovanja, kar je manj, kot v preteklem obdobju in bi ta obseg zaposlovanja zelo verjetno bil dosegljiv. Problem pa je po našem mnenju v že opisani izredno slabi izobrazbeni sestavi prebivalstva in zaposlenih. Če bi hoteli leta 1991 doseči sedanjo povprečno republiško izobrazbeno strukturo, bi 90 % povečanja aktivnega prebivalstva morali predstavljati srednje in visoko izobraženi ljudje, od teh 33 % z višjo in visokošolsko izobrazbo. Skoraj vsa nova delovna mesta bi torej morala biti delovna mesta za strokovno izobražene delavce, kar postavlja velike zahteve pred gospodarstvo, očitno pa moramo boljše načrtovati tudi razvoj izobraževanja. Dejal bi, da si vse teže tega problema še ne moremo prav predstavljati, še posebej v sedanjem težavnem gospodarskem obdobju ne.

Omenili smo že, da se je število kmečkega prebivalstva zmanjšalo bolj, kot so nakazovale prejšnje projekcije, in da majhno število kmečkega prebivalstva ne more več zagotoviti primerne razvoja kmetijstva. Projekcije v smislu nadaljevanja trendov so torej nesmiselne, problem kmečkega prebivalstva bo potrebno posebej zelo natančno študirati in določiti primerno aktivno razvojno politiko.

V nalogi smo natančno opisali demografske projekcije po občinah ter odprli tudi problem razvoja poselitve oziroma razvoja naselij v občinah. Mnoga naselja v občinah se namreč nezadržno praznijo, prebivalstvo se seli v mesta v dolinah, predvsem v občinska središča. Stihijsko nadaljevanje tega procesa ni v splošnem družbenem interesu, s tem prihaja do praznjenja prostora, in, kot rečeno, degradacije kulturne krajine. Menimo, da bi s primerno družbeno razvojno politiko morali usmerjati ta razvoj. Iz dosedaj opravljenega raziskovalnega dela v Sloveniji sta v tem smislu opisani dve varianti poselitve.

Po prvi varianti, ki jo imenujemo varianta koncentracije prebivalstva, bi se nadaljeval dosedanji razvoj, torej bi se

majhna naselja zunaj mest v dolini še naprej praznila, v mestih v dolini pa bi prebivalstvo naraščalo. Po drugi varianti, v kateri je poudarjena disperzija prebivalstva, bi tudi manjša obrobna naselja pridobila določeno razvojno perspektivo. Variante v usmerjanju razvoja poselitve v občinah bi morali v razpravah oceniti in eno od njih sprejeti.

Prizadevali smo si, da bi s to demografsko študijo zbrali dovolj zanesljivih oziroma vsaj utemeljeno izpeljanih informacij o razvoju prebivalstva, kar je osrednji in zelo avtonomen problem. Projekcije razvoja prebivalstva z izvedenimi strukturalnimi opredeljujejo mnoge razvojne imperitive, tako za gospodarstvo in druge družbene dejavnosti kakor tudi za načrtovane urejanja in uporabe prostora.

V nalogi smo poudarili oceno delovnih kapacitet prebivalstva. Problem ponudbe dela, torej razvoj gospodarstva in tudi drugih družbenih dejavnosti kot področij zaposlovanja prebivalstva bomo morali kompleksno študirati v nadaljevanju dela za oblikovanje zasnov dolgoročnega razvoja.

Suzana Praper

Dobrota, veselje, zavist

Rada bi našla dobroto.
Iščem jo v ljudeh,
a je ni ...

Rada bi našla veselje.
Iščem ga med ljudmi,
a ga ni ...

Rada bi našla zavist.
najdem jo v dušah ljudi
kadarkoli,
pri komerkoli.

Ana Erjavc

Žena

Sem pač nesrečo imela,
da sem kot ženska se rodila.
Če bila bi moški, bi lahko
grešila, pila in kadila.

Če bila bi avto,
mož bi me ljubil, negoval,
vse moje skrite želje
bi mi s hrba bral.

Sem pač samo žena,
ki vse tiho potrpi,
brez ognja in bencina,
pa v meni vse gori.

Zakaj jaz nisem luna,
se celemu svetu bi smejala,
popotnim in zaljubljenim
bi v temi pot kazala.

Sem pač samo ženska,
ki vkup nosi kakor mula,
streže, pere, lika,
zato pač ne daje se odlika.

RAZPIS

SREDNJE ŠOLE TNPU RAVNE NA KOROŠKEM ZA IZOBRAŽEVANJE OB DELU IN IZ DELA ZA ŠOLSKO LETO 1983/84

V dnevnem časopisju smo ta razpis že objavili vzporedno z razpisom oddelkov za mladino. Možen je vpis v naslednje oddelke izobraževanja ob delu in iz dela:

A. SKRAJŠANI PROGRAM METALURŠKE USMERITVE — II. stopnja

— pridelovalec kovin — talilec pri elektro peči

— pridobivalec kovin — valjavec profilov: žarilec, vzmetar, hladnovaljavec, strojni kovač

— strojni livar in jedrar — strojni kalupar, jedrar

Pogoj za vpis je končana osnovnošolska obveznost. Čas izobraževanja bo od 1,5 do 2 leti, odvisno od organizacije pouka (število ur predavanj v tednu). Kandidati, ki ne bodo imeli ustrezne zaposlitve, bodo imeli še praktični pouk.

Sprejemamo tudi informativne prijave za skrajšani program kovinarske usmeritve. Radi bi izvedeli, kakšno je zanimanje za to smer izobraževanja. S poukom bi lahko začeli šele v šolskem letu 1984/85, ker letos tega programa nismo razpisali.

B. PROGRAM SREDNJEGA IZOBRAŽEVANJA — IV. stopnja

Metalurška usmeritev:

— talilec-livar,

— kalupar-livar,

— preoblikovalec — valjavec jekla: stiskalec in iztiskalec žice profilov, kalilec, kovač

Kovinarska usmeritev:

— obdelovalec kovin: strugar, frezalec, vrtalec, brusilec, orodjar, mehanik obdelovalnih strojev

— preoblikovalec in spajalec kovin: konstrukcijski ključavničar

Pogoji:

— končano izobraževanje po skrajšanem programu ustrezne usmeritve

— končano izobraževanje za specializirane metalurške delavce

— končanih 8. razredov osnovne šole.

Izobraževanje bo trajalo od 2,5 do 3 leta. Odvisno od organizacije pouka (število ur predavanj v tednu). V primeru, da kandidati nimajo ustrezne zaposlitve, bo v programu še praktični pouk. Kandidati, ki nimajo ustreznih pogojev, lahko opravljajo sprejemne izpite.

C. NADALJEVALNI PROGRAM

Možno je izobraževanje za

- obratnega metalurškega tehnika in
- obratnega strojnega tehnika

Pogoji:

— končana poklicna šola ustrezne usmeritve

— najmanj eno leto delovnih izkušenj na ustreznih delovnih nalogah

— kandidati, ki imajo končano poklicno šolo druge usmeritve in 5 let delovnih izkušenj, morajo opravljati sprejemni izpit iz strokovnih predmetov poklicne šole in praktičnega pouka

— kandidati, ki nimajo ustrezne izobrazbe in imajo pet let delovnih izkušenj, morajo opravljati sprejemni izpit iz programa triletnega izobraževanja (poklicna šola) iz naslednjih predmetov:

• splošno izobraževalnih

1. slovenski jezik in književnost

2. tuji jezik

3. matematika

4. fizika

5. kemija

6. biologija

7. samoupravljanje s temelji marksizma

8. zgodovina

9. geografija

10. zdravstveno varstvo pri delu

• strokovno teoretičnih predmetov za strojno smer

11. gradiva

12. tehnično risanje s strojnimi elementi

13. energetika z energetskimi napravami

14. mehanika s transportnimi napravami

• strokovno teoretičnih predmetov za metalurško smer

11. gradiva

12. tehnično risanje s strojnimi elementi

13. strojeslovje

14. toplotna tehnika z elektrotehniko

15. pridobivanje kovin

16. tehnologija

• praktičnega pouka

Izobraževanje bo trajalo največ 3 leta, odvisno od organizacije pouka.

D. DOKUMENTI IN ČAS PRIJAVE

Kandidati naj pošljejo naslednje dokumente:

— prijavo — obrazec DZS 1,20

— spričevalo zadnjega razreda osnovne šole, ali spričevalo zaključnega izpita

— izpisek iz matične knjige

— izjavo delovne organizacije

• da soglaša z vpisom v šolo

• da bo krila stroške izobraževanja (za vpis ta izjava ni obvezna)

Prvi rok prijav (25. 3. 1983) je že potekel, vendar podaljšujemo ta rok do 15. 6. 1983.

Zadnji rok prijav pa je 31. 8. 1983.

Opozarjamo, da je število slušateljev omejeno. Ko bo to število doseženo, bomo vpis zaključili.

Prijave lahko osebno oddate na šoli ali pa jo pošljete na naslov: Srednja šola tehniško-naravoslovne in pedagoške usmeritve Ravne na Koroškem, Koroška cesta 10.

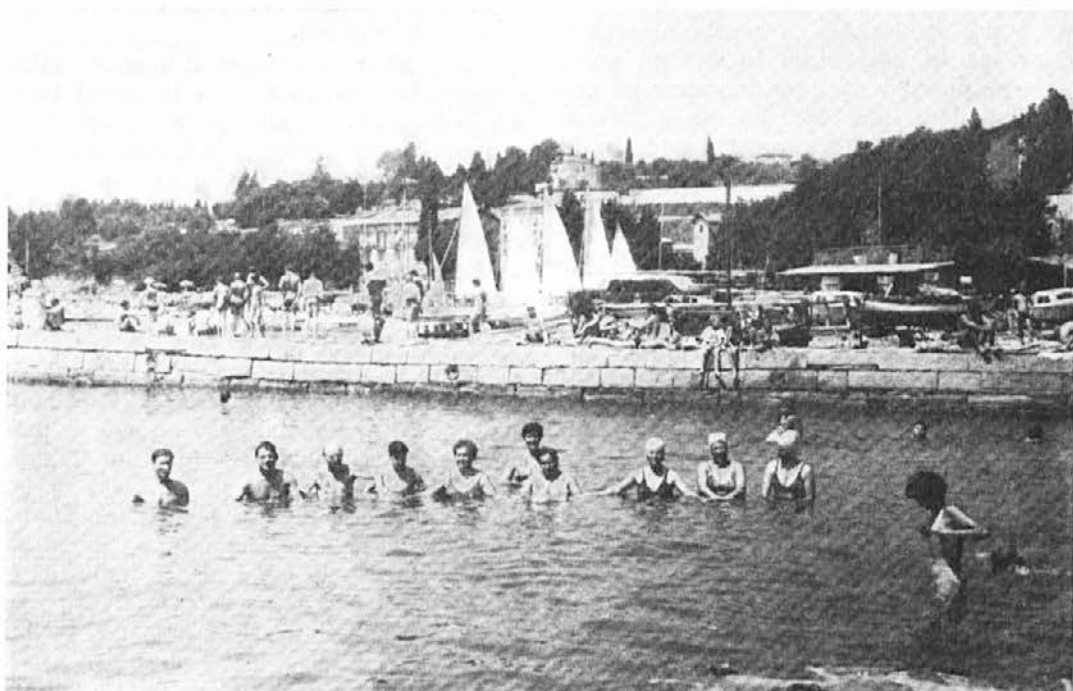
Zlatko Škrubej

Domači kraj

Domači kraj najlepši je,
globoko vtisnjen je v srce,
od njega proč se ne podam,
v srcu ga najraje imam.

Tu sem pred leti se rodil,
doma sem najsrečnejši bil,
narava mi pomeni vse,
za nič na svetu menjam ne.

Poslušajte, prijatelji,
kar srce moje govori,
kdor bo naravo spoštoval,
ne bo nikoli se kesal.

Koliko se jih bo letos v Portorožu naučilo plavati?

Strokovni teami poročajo o svojem delu

V lanski drugi številki Koroškega fužinarja smo pod naslovom »Ali je v Železarni Ravne res zaživel teamsko delo« objavili članek, s katerim smo prikazali začetek organiziranja dela stalnih strokovnih teamov. To je pomembna novost glede kakovosti in učinkovitosti strokovnega in raziskovalno-razvojnega dela, usmeritev, programiranja, odločitev, izvajanja programov in kritičnega ocenjevanja doseženih rezultatov. Osnovni namen in posebno vrednost teamskega organiziranja je približevanje k optimalnemu angažiranju razpoložljivega kadrovskega potenciala za določene naloge in cilje, brez togih omejitev linijske organiziranosti, s katero pa je treba zagotoviti kar najboljšo povezavo. Možnosti so neizmerne in s teamskim delom imamo v Železarni Ravne že dolgoletne dobre izkušnje v projektni organizaciji nalog. Na teh izkušnjah smo zgradili mrežo stalnih strokovnih teamov za najpomembnejša področja. To mrežo bomo seveda v skladu s potrebami stalno izpopolnjevali in dograjevali.

Pri tako široki zasnovi je povsem razumljivo, da je najpomembnejša zagotovitev kompleksnega informacijskega sistema s

pretokom informacij med celotnim delovnim kolektivom in strokovnim teamom v obeh smereh! V delovni organizaciji je treba zagotoviti, da so o delovanju teamov, o njegovih programih in doseženih uspehih na primeren način obveščeni vsi delavci, vsi samoupravni in strokovno-vodstveni organi. Le na tak način se bodo ti lahko s svojimi akcijami vključevali in tudi upoštevali ter spoštovali dejavnost, dolžnosti in pravice strokovnih teamov.

Prav zato smo za prvo informacijo o delovanju teamov izbrali naš Koroški fužinar, ki je dostopen vsakemu delavcu in občanu, obenem pa je to časopis ali revija trajne vrednosti.

Članek je s prikazom teamskega dela in projektne organizacije vzbudil veliko zanimanje in zelo ugodni odmevi v železarni in zunaj nje so nas vzpodbudili k novim razmišljanjem o oblikovanju nadaljnjega dela in najprimernejšega obveščanja. Odločili smo se, da bomo o delu, načrtih in doseženih uspehih stalnih strokovnih teamov redno letno poročali. Podrobna poročila posameznih teamov zbere in uredi v skupno poročilo vodja strokovnega teama ST I za pre-

nos znanja, ker je ta team spodbujevalec in odgovorni povezovalac celotne akcije. Skrajšane in zgoščene povzetke poročil naj bi objavili v drugi številki letošnjega Koroškega fužinarja.

Žal se nam je ta akcija nekoliko ponesrečila. Vsi strokovni teami so sicer na poziv, naj pripravijo poročilo o svojem delu, rezultatih in načrtih, predali svoja poročila, vendar ustrezne enotne oblike poročanja to pot še nismo našli. Nekateri so poročali zelo podrobno, nekateri preveč skopo, večina pa je predala nekaj vmesnega med podrobnim strokovnim poročilom in zgoščenim povzetkom za objavo v Fužinarju. Poizkusili smo vseh dvajset prispevkov prirediti tako, da osnovne vsebine poročil ne bi okrnili. Pri tem je nastalo skupno poročilo, katerega pa smo ocenili skupaj z uredniškim odborom, da je preobsežno in preveč neenotno, da bi bilo v taki obliki primerno za objavo v Koroškem fužinarju. Prav nič ni zamujenega, saj je delo strokovnih teamov stalno.

Dodali bomo še poročila letošnjega prvega polletja in nato pripravili primerno vsebino za tretjo številko Koroškega fužinarja, v kateri naj bi bila rubrika »Strokovni teami poročajo o svojem delu« stalna in enotna po obliki in obsegu.

Vodja strokovnega teama št. 1
za prenos znanja
dr. Jože RODIČ, dipl. inž.

Franc Pušnik

Severna stena Eigerja

V osrčju švicarskih gora stoji Eiger. Zanj sem zvedel dokaj hitro; komaj sem začel hoditi v hribe, smo se že menili o težkih, znanih stenah. Da bi kdaj plezali v njih, pa takrat nismo niti upali. Bral sem Terraya, Kucharja, požiral sem zgodbe o osvajanju severne stene, ki se je najdlje od »treh problemov Alp« otesala plezalcev. Želja, da bi vsaj videl to strašno goro, če že ne plezal v njej, me je spremljal več let. Spomladi leta 1982, ko sva z Mihom nabirala kondicijske kilometre pod Uršljo goro, se je želja izrazila v dogovoru — ne bi bilo slabo, če bi poleti šla malo na ogled pod Eiger. Pogledat, če je res tako obupen in če bodo razmere ugodne, tudi plezat.

V avgustu smo krenili na pot. Katra, Janeta, Miha in jaz. Dobra katra je kar počepala od tovara — v njo smo stlačili vso bivalno, plezalno opremo in hrano za štirinajst dni. Dva dni smo se prebijali mimo italijanskih Dolomitov, Brenerja, Innsbrucka, čez prelaze Arlberg, Oberalpen in Susten do osrednjih švicarskih jezer, nato pa smo zavili proti jugu v Grindelwald. Znano zimsko športno središče in ena izmed postaj karavane smučarskega svetovnega pokala. Vendar se nam je že na začetku zameril, krožili smo po mestecu na robu obupa, vsako parkirišče je bilo opremljeno z urami, ostala prosta

mesta pa so bila opremljena z napisi »privat« ali »verboten«. Malo izven središča smo nazadnje našli parkirišče brez ur. Ves čas smo se radovedno ozirali v gorsko verigo tik nad mestom, ki jo je skoraj do dna prekrivala megla. Ugibali smo, katero vznožje pripada naši gori in napačno smo se odločili vsi.

Bazni tabor smo postavili v gozdu blizu soteske, kjer se zliva voda iz zgoraj ležečih ledenikov. Seveda je bilo tudi to v prepovedanem območju in zvečer smo bili neljubo presenečeni, ko se je izza dreves prikazala neka postava. Policaj? Vprašal je, če kdo razume nemško.

»Za silo.«

»Pa angleško?«

»No, tako se bomo že zmenili.«

Janeta in neznanec sta se pričela pogovarjati in se kmalu nasmejala. Z Mihom sva debelo pogledala, nato pa sva se pridružila splošnemu olajšanju. Tudi Carlos, tako je bilo tujcu ime, je bil »naše krvi«. Tako kot mi, je tudi on taboril »na črno«. Po rodu iz severne Nemčije, se je poleti potikal po Alpah, malo plezal, malo taboril. Povabili smo ga na večerjo; nato pa se je naslednje dni družil z nami. V veliko pomoč nam je bil.

Naslednji dan se je vreme začelo izboljševati in Eiger je skrival v megli le še

vršni del. Tisto, kar sem videl, je bilo ogromno, vse kipi naravnost v nebo. Iz zelenih pašnikov, prek belo pobeljenih pragov nekam v nesluteno neskončnost. Prestavljali smo se po Grindewaldu, opazovali množico turistov in ves čas zrl v Eiger, če bi se slučajno izvil iz megle. Zvečer je zažarel. Čisto drugače je, če gledaš goro na sliki. Ko je zrasla vsa mogočna pred menoj, me je stisnilo. Sem naj grem plezat?

Dan kasneje smo šli na Kleine Scheidegg, sedlo na višini 2061 m, kamor pelje znamenita švicarska gorska železnica, ki povezuje dve alpski dolini (Lauterbrunnener—Wengen—Kleine Scheidegg—Grindelwald). S sedla se odcepi proga, ki vodi po notranjosti Eigerja skozi predor na Jungfrauoch na višini 3457 m. Najvišja železniška postaja v Evropi!

Zagnali smo se v strmino in čez dve uri smo bili na izhodiščni ogledni točki za Eiger. V res lepem vremenu se je severna stena svetlikala in bila videti, vsaj kar se razmer tiče, še kar znosna. Pošteno sva se zmotila. A o tem kasneje. Z Mihom sva določala potek klasične smeri. Nisva veliko govorila.

Če vstopiva v četrtek zjutraj, sva lahko v petek opoldne na vrhu!

Vrnili smo se v dolino in začeli pripravljati vse potrebno za vzpon. Na vodniškem

uradu so nam povedali, da bo naslednje dni še lepo, a da že lahko pričakujemo nevihte v popoldanskih urah.

Z Mihom sva se ves dan basala s hrano in delala kalorijske rezerve, vmes sva skrbno in premišljeno pakirala nahrbtnika. V sredo opoldne smo težke nahrbtnike naložili na zobato železnico. Janeta je s pomočjo Carlosa za naju dobila 50-odstotni popust, sama pa je plačala polno ceno — 450 dinarjev. Vplačala sva tudi na pošti za helikoptersko reševanje v primeru nesreče. Carlos in Janeta sta potem tri dni prebila na Kleine Scheidegu in spremljala najin vzpon. Dober občutek je, če veš, da nekje spodaj čaka nekdo, ki bi ti ob težavah pomagal.

Spanja v tisti kratki noči pred vzponom v varnem zavetju šotora ni bilo. Vsi smo se obračali, mižali ali strmeli v temo in molčali. Kazalci na urah so se leno premikali proti eni. Tisoče vprašanj me je morilo. Kako bo v naslednjih dneh? Kaj, če se bova morala vrniti? Zavest, da bosta Janeta in Carlos tu, me je vsaj malo pomirjala. Toliko mrtvih je bilo, preden so prvi plezalci uspeli preplezati steno. Redkokdaj je naveza ušla nevihti, plazovom, gnilemu ledu ali padajočemu kamenju. Kje je v tem kaosu mesto za naju?

Končno je ura eno, konec je težav s spanjem. Hitro in tiho se pripraviva, popijeva nekaj mleka, jesti tako ne moreva. Noč je jasna, piha topel veter. V bližini drviyo je kamniti plazovi, votlo udarja v noč. Na hitro se poslovimo in že korakava po rosnih travah proti meliščem pod steno. Kmalu zaslišim za seboj: »Hej, čelado si pozabil!«

Lepa reč, brez čelade v Eiger, kot da bi nesel glavo na prodaj. Brž se vrnem po dragoceno pokrivalo.

Hitra hoja, topel veter in težki nahrbtniki — vse to pripomore, da kmalu zakuha. Pod steno sva ob treh, pretemno je še. Oblečeva puhovke in sede čakava na dan. Zreva v steno, piko sredi nje. Tam je okno, »rudarska luknja«, skozi katero so odmetavali kamenje, ko so delali rov za železnico skozi celotno nadržje Eigerja. Zdaj je okno osvetljeno. Obračava se tudi v nebo in opaziva nekaj utrinkov. Verujeva, da prinašajo srečo. Za naju je to: čim prej in varno preplezati steno.

Spodnji del stene je lahek, druga do tretja stopnja težavnosti. Precej je razbit in na polih je veliko naloženega kamenja. Ves čas se drživa desnega roba razbitega stolpa in tekmujeva s časom, saj morava biti do dvanajstih v bližini Hinterstoisove prečnice. Sprva hitro stopava čez police in pragove, saj nama smer olajšujejo tudi varovalni klini.

Prideva do praga, ki je podoben nekakšni obalni čeri, čezenj visi stara, že rahlo preperela vrv. Miha pusti nahrbtnik pri meni in se zažene v mastno in mokro poč. Uspejo tudi manevri z nahrbtnikom in kmalu sem tudi sam pri njem. Malo višje se na levi začne znana Hinterstoisova prečnica. Imenuje se po nesrečnem nemškem alpinistu, ki je prvi izsilil prehod tu čez. Vendar je kasneje skupaj s tovariši izčrpan umrl tik nad njo, ker niso pustili ene vrvi v prečnici in so si s tem onemogočili vrnitev. Vodnik omenja, da je opremljena s starimi vrvmi in da jo napakajo obilne vode, ki se zlivajo iz sred-

1800 m visoka severna stena Eigerja z vrisano smerjo vzpona

njega dela stene. Res me v njej opere obilen tuš in moram kar pohiteti.

Ob pol dvanajstih sva v niši nad prečnico, torej lahko greva dalje, vsaj kar se padajočega kamenja tiče. Privoščiva si kosilo, nekaj napolitank in pločevinko Coca-cole. Natakneva dereze, led v Prvem ledišču je siv in voden. Prideva do sivega previsa, naježenega s klini, v katerih visijo zanke za umik. Vse v tej steni me spominja na boj ljudi z naravo, ves čas sva nemi priči nekdanjih dogodkov. Skoraj vsako težje mesto v steni je zaznamovano s smrtjo.

Spet morava sneti dereze in se pregristi čez napete, trebušaste plošče. Vlažne so od mokrote, ki se cedi čeznje. Priganjava drug drugega. Morava hiteti, saj začneja padati kamenje bolj pogosto in bliže.

Na Drugem ledišču strmina ne presega petdeset stopinj naklona. Led je še kar dober, po sprednjih konicah derez se pomikava do zgornjega roba in nato ob skalah v levo. Padajoče kamenje vedno bolj grmi, dokler ne doseže vrhunca, ko me zadene oster kamen v desno roko. Stisnem z levico krvavečo roko in pokličem tovariša. Ponovno useka v neposredni bližini kamen, velik za nogometno žogo. Trd od groze se stisnem k skalni luski in upam, da bom preživel. Zdi se mi, da je konec vsega, da naju bodo skalni plazovi pobili — tako kot že toliko plezalcev pred nama. Bombardiranje za nekaj minut preneha in Miha mi zaveže zapestje. Upam, da bova lahko nadaljevala, saj bi bilo tudi vračanje zelo nevarno.

Po skalnem skoku se umakneva na višje ležeče snežišče, spet hitiva in se umikava kamnitim izstrelkom. Še nekaj razstežajev je do varnega previsa na Likalniku. To je skalno mesto, ki je od daleč z malo domišljije res podobno likalniku.

Dokaj udobna polica pod previsom, v zavetju pred vodo in kamenjem, naju premami, da se ustaviva in bivakirava. Boleča roka in »bližnji orkester« to odločitev le še podprejo, čeprav bi dobri dve uri še lahko plezala. Vesela, da sva ušla padajočemu kamenju, se nastaviva zahajajočemu soncu in opazujeva zelene doline, po kate-

rih se leno vlačijo večerne meglice. Na Kleine Scheideggu zdaj zapirajo restavracijo, turisti se vračajo z zobato železnico v dolino, veter pa prinaša sem gor oddaljene zvoke zvoncev krav, ki jih naganjajo na večerno molžo. Počasi ugaša dan, ki mi bo ostal še dolgo v spominu. Že v mraku naredim edini posnetek v steni, prej zaradi mokrote in naglice nisem utegnil.

Nekaj ur sem verjetno tudi spal. Proti jutru je postajala polica vedno manj udobna, točno sem poznal že vse kamne in kamenčke, ki so me žulili do kosti. Nestrpno sem čakal zore, da bi se rešil trde postelje in da bi šla naprej. Pojeva nekaj čokolade in kmalu odrineva z Bivaka smrti. Spet žalostno poglavje iz zgodovine Eigerja. Tu sta umrla dva pogumna moža, ki sta do takrat prišla najvišje v steni. Zajel ju je snežni metež, pri vračanju sta obnemogla tukaj na Likalniku.

Upanje, da je ponoči vsaj malo zmrznilo, se razprši že po nekaj metrih. Sneg se nama udara do kolen, povsod curlja voda. Po osemdesetih metrih prečenja na Tretem ledišču vstopiva v Rampo, poševno gredino pod ključnim delom stene. Kombinirana plezarija — skala, sneg in led — omogoča hitro napredovanje in kmalu sva pri prvi večji težavi. Kamin, po katerem v slapu dere voda. Lep pogled od daleč, v tesnem stiku z njima pa poštena mokrota, ki se je splazila po rokavih v notranjost tople obleke. Teško res ni bilo, pač pa sila neprijetno. Spet sledi težja kombinacija, ponovno sva priči nekih dogajanj, napete vrvi, deli razpadle puhaste spalne vreče, natrgani plezalni pasovi...

Zadnje težje mesto v Rampi. Najbrž ne bi bilo tako težko, če bi bil mrz in bi sneg držal, tako pa naju cepini in bajla le ovirata.

Varujem na dveh klinih, tik nad menoj se sneg spreminja v debele kaplje vode in me namaka. Miha počasi in vztrajno pridobiva metre. Nekaj časa še lahko z očmi sledim njegovim gibom, nato mi ga zakrije skalni rob. Zdaj poslušam le še samogovore, ki tudi nakazujejo, da je nerodno in težavno. Po centimetrih mu podaja vrv, včasih ga še vprašam, kako gre.

Po vzponu

Prestopam z nogami. V premočene čevlje se je že naselil mraz. Sprašujem se, kako bo, če ne bova izplezala do večera. Več kot ura je minila, ko končno pride do mene povelje, da lahko grem.

Hitro se ves otrdel spravim iz kamina čez rob, ki je na debelo obložen z gnilih snegom. Kamor postavimo nogo, se mi udre in se speljem na izhodišče.

Pomagam si z rokami, ki jih do ramen zakopljem v sneg in se tako dvigujem do klina. Sledi desetmeterska prečka, mokra in krušljiva, na kateri ne moreš stati. Nekaj klinov v njej je le za moralo. Ozka je in sili v prepad. Z velikim naporom premagam celotno dolžino. Tik pred varovalnim klinom mi zmanjka opore v rokah. Topa bolečina mi prežema prste. Ne čutim več, ali držim oprimek ali ne. Zgolj volja za obstoj me žene dalje. Krči mi stiskajo prste v pest. Z Mihom se dogaja isto.

Varujem na majhni prižnici, na kateri le z eno nogo počteno stojim, spet je nad menoj končni del snežnega lijaka s curljajočo vsebino, ki se mi vlija na hrbet. Miha v navpičnem skalnem skoku zabije nekaj klinov in nad njim varuje. Podajam preostanek vrvi, ki se mokra zvija, na koncu pa mi ostane nerešljiv klopčič.

Za hip mi je dosti vsega, mokrote od zgoraj, ki mi kaplja za vrat, hladu, ki leze v čevlje, vrvi, ki se je zapentljala, in Eigerja. Po kletvicah, ki se usujejo, se pomirim in začnem z nerodnim manevrom. Odvezati se moram, razvozlati zanke na vrvi in se ponovno navezati, vse na eni nogi, tisoč metrov nad varnimi tlemi. Na vrhu skalnega skoka po vseh teh pripetljivostih z užitek prigrizneva nekaj napolitank.

Začudena sva ob pogledu na uro.

»Že dvanajst je!«

Le kdaj so minile vse te ure? Preplezala sva ključno mesto, zdaj morava samo še navzgor. Umik iz stene vodi od tod naprej le še čez vrh.

Opaziva, da se vreme slabša. Temne, črne gmote se z lauberhornske strani hitro bližajo Eigerju.

»Nevihta bo!«

Tudi midva ne bova ušla zloglasni nevihti v Eigerju. Brž se spraviva dalje. Dva rastežaja nanizava do lažje skalne prečke, čez njo do skalnega skoka, ki spet zahteva večjo pozornost. Petnajstmeterska kombinacija mokre skale in gnilega snega. Tedaj naju že zagrnejo megle, grmenje doni vedno bliže in usuje se močna sodra. Sredi peklenskega trušča upava, da je to le nevihta in ne daljša sprememba vremena.

Vrv mi zdrsi skozi roke. Tuleči veter onemogoča sporazumevanje. Zaman vpijeva drug proti drugemu.

Takoj na začetku previsa se mi podre pas gnilega snega in skoraj odletim. Spet tiščim roke v sneg in se pomikam navzgor. Zebe me v prste, roke bi najraje zaril v usta in pihal vanje, da bi vsaj malo popustila bolečina in mraz. Priplesam do Miha, ki se jezi nad curkom vode, nad sodro, nad preperelo skalo, ki onemogoča varno varovanje... Samo spogledava se in že plezava dalje.

Božanska prečnica, ki naju ločuje od Pajka, zadnjega strmega snežišča v steni, ni tako težka, kot sva pričakovala. Tri raztežaje dolga snežna viseča polica z nekaj vmesnimi klini omogoča še kar udobno plezanje.

Ko sva na Pajpu, se tudi vreme popravi. Grmenje se oddaljuje, sodra ne pada več, pač pa postaja megla vse gostejša. Točno se drživa opisa in plezava po skrajnem desnem robu snežišča. Kmalu zaslišiva zgoraj glasove. Prav vesela sva jih, ne počutiva se več tako obupno sama v tej divjini.

Prvič sva opazila sledove stopinj na Drugem ledišču, ljudi pa istočasno v Rampi. Takrat sva zaman vpila, saj so naju prevarale razsežnostne stene. Več kot štiristo metrov je bilo do drobnih rdečih pik sredi Rampe.

Hitro napredujeva po strmim snegu, zebe naju, saj sva popolnoma premočena.

Veva, da morava izplezati do noči, kajti bivaka v steni ne bi preživela. Po nekaj razstežajih dohitiva tri korejske alpiniste, ki so že tretji dan v steni. Prepričan, da jih dajejo utrujenost, izžupanost in mokrota, kar debelo pogledam, ko jih vidim od blizu. Izvrstno so opremljeni, tako da sploh niso premočeni. Pa še njihova znana vzhodnjaška fanatičnost jih greje v tej steni. Ne brez zavisti si ogledujeva njihovo opremo. Hitro splezava mimo, saj se temperatura spušča in razmere postajajo ugodnejše — voden led prekriva skalo in tako pride do izraza ledena tehnika. Še nekaj težjih skokov in stena polagoma popušča v strmini. Spustiva se v izstopni žleb, na vrhu se začne znova udirati in gaziva do kolen. Vršno snežišče in greben se vlečeta. Ni videti konca. Mokra in utrujena se v sunkih vetra približujeva vrhu.

Nazadnje pošlje skozi raztrgane oblake sonce zadnje žarke. Naglo se večeri. Ponovno grmi v daljavi. Močan veter spreminja premočeno obleko v leden oklep. Nujno morava najti košček ravnega, skalnega prostora. Zavijeva z grebena na južno stran in res najdeva poličko, veliko za dve zadnjici. Komaj se dobro ustaviva, začne ponovno snežiti.

V preperelo skalo ne moreva zabiti nobenega dobrega klina. Zavijeva se v vrečo za bivanje, varna sva pred močnim vetrom in snegom.

Tako toplo nama postaja, ko srebava zadnje kapljice borovničevega soka. Zavedava se, da sva izven severne stene, da nama ne more več nič niti veter niti kamenje. Potem se s spretnostjo akrobatov preoblečeva v ozki vreči v suho perilo in se zavijeva v topel puh. Leno žvečiva koščke čokolade, spati tudi še ne moreva, kajti preveč sva utrujena, preveč pretresajo krči. Prijetna toplota, o kateri sva sanjala dva dni, se nama razliva po udih. Le prstov leve roke ne morem ogreti.

Proti jutru postane hladno. Ob šestih tretjega dne, odkar sva zapustila drobne šture na Kleine Scheidegg, se z veliko muko spraviva v mokre čevlje in mokre hlače. Uro in pol traja to oblačenje. Še dvesto metrov po grebenu do vrha. Tu si v močnem vetru podava roke.

Za nama še ena preizkušnja. Teh dveh dni v Eigerju ne bo izbrisala nobena huda beseda. To doživetje ostaja samo najino.

Osemurni sestop po zahodni steni se proti koncu spreminja v kalvarijo. Utrujene mišice, razbolela rana na roki, pekoče ustnice in oči, žeja in lakota, ki jo začnjava čutiti kljub hrani, ki je še ostala v nahrbtniku. In ubijajoča praznina, ki nastane, ko dosežeš enega izmed ciljev in si še preslaboten, da bi si postavil novega. Samo da prideva do šotorov, do toplega čaja in ravne podlage. Potem bo bolje. Naspana in spočita bova laže mislila, kaj se je dogajalo.

(12. in 13. avgusta 1982 sta Klasično smer v steni Eigerja plezala Stanko Mihev in Franc Pušnik, AO Ravne.)

Irena Komprij

Pamir '82

13. julij 1982. Ob sedmih odpelje vlak z ljubljanske železniške postaje proti Beogradu. Med potniki je tudi osem alpinistk, članic prve jugoslovske ženske alpinistične odprave.

Za nami je nervoza ob selekciji, tekanju po tovarnah opreme, ob skrbi glede plačila, pakiranja, žal tudi smrt naše članice, za nami so ekstremni vzponi v Alpah, pred nami pa — pred nami je mesec dni skupnega življenja v tujem pogorju, tujem podnebnju, v gorah, o katerih vemo le iz pripovedovanj ter iz pisanih virov. Pred nami je Pamir — najvišje pogorje v SSSR in iz tega najvišjega smo si izbrale najvišje. Pik komunizma, 7495 m visok vrh.

Tako sedaj potujemo:

Marička Frantar, vodja, AO Rašica
 Marija Štremfelj, AO Kranj
 Lidija Painkiher, AO Akademik Ljubljana
 Marijana Šah, AO Celje
 Irena Markuš, AO Kamnik
 Lidija Honzak, AO Ljubljana-matica
 Ana Mažar, AO Masar Split
 Irena Komprij, AS Prevalje

V Beogradu presedemo na udoben spalnik Beograd—Moskva, ki bo naš dom kar dva dni in dve noči. Letala si nismo mogle privoščiti, pa bo tudi tako šlo. Najbolj zanimivo je, ko nam v Čopu na ruski meji zamenjajo »noge«. Rusko železniško omrežje ima namreč širše tirnice kot evropsko in tako morajo vsakemu mednarodnemu vlaku zamenjati kolesa. Dvignejo nas en meter v zrak, prej seveda odvijajo kolesa, pripeljejo nova in že se vsedemo na širše podvozje.

15. julija ob 18.30 po moskovskem času prispemo v Moskvo, kjer nas že čakajo predstavniki ruskega Sportskomiteja in nas peljejo v hotel. Moskva nas ne pritegne, saj komaj čakamo, da gremo naprej, da vidimo gore, toliko željeni Pamir. Rdeči trg in Kremelj pa si kljub temu ogledamo. Zvečer težko pričakovani odhod na letališče Domemedovo, kjer pa čakamo do 3.30, ko nas končno vkrcajo na letalo za Oš, drugo največje mesto v Kirgiziji. Oš nam pomeni le izhodišče za Pamir, za domačine pa je to center muslimanstva ter središče vseh mongolskih narodov v SZ.

Seveda v letalu nismo same, saj Sportskomitej vsako leto organizira v Pamiru mednarodni tabor, katerega udeležence smo tudi mi. Z nami so še Švicarji, Vzhodni in Zahodni Nemci, Madžari, Avstrijci pa Čehi, Slovaki, Francozi, Italijani, celo Japonci in Američani. Kaj pisana družina, ki se kmalu med seboj spozna in klepeta — se ve — o hribih. Značilen pogovor v pol ure razkrije, kaj imata sogovornika v načrtu, kje je kateri do sedaj že bil in skupno ugotovitev, da je v hribih povsod po svetu lepo.

Domačini nam v Ošu pripravijo kraljevsko pojedino, potem pa sedemo na manjše letalo, ki nas prenese bliže goram — v zaselek Taš Kurgan, kar pomeni pet kolib iz blata in kopicu smrkavih otrok, ki nas molče ogledujejo in stegujejo ročice za sladkarijami. Že nas čaka razmajan tovornjak, ki ni za opremo, temveč za nas!

Tri ure »jezdimo divjega mustanga« po savani in po rečnih koritih, koder se vije naša »cesta«.

Ko se že ravno navadimo na to vožnjo, prispemo vsi zaprašeni na Ačik Taš (češnjeve livade). Ačik Taš je največji od treh baznih taborov, leži

na višini 3600 m in je izhodišče za 7134 m visoki Pik Lenina. Od vseh treh je najbližje civilizaciji. Bazna tabora Moskvin Valter in Fortambek sta namreč dosegljiva le s helikopterjem ali pa peš.

Ker prtljaga še ni prispela, noč bolj prebedimo kot prespimo — nekateri v šotorih, nekateri v jurti,¹ nekateri pa na tleh v ambulantni sobi. Naslednji dan si izbiramo višinsko hrano, na izbiro pa so v glavnem težke konzerve in tako nam bo prav prišla višinska hrana, ki jo imamo s sabo. Vzamemo pa zelo veliko kompotov, sokov in sira. Vitamini in beljakovine!

Popoldne nas helikopter prepelje v naš tabor, ki je na stičišču ledenikov Moskvin in Valter, imenujemo ga kar Moskvin. S svojimi 4200 m je to najvišji tabor v Pamiru, okrog tabora pa je kljub temu kar precej rastlinstva. Najbolj nas navdušujejo šopi planik ob potočku, ki teče tik ob taboru.

Prvi večer se pokaže nekaj problemov z glavobolom in slabostjo, saj nas je helikopter dvignil za 600 m v pol ure, za aklimatizacijo² pa je bolje, če se dvigaš postopoma.

Naslednji dan, devetnajstega julija, porabimo za ogledovanje najprimernejšega »kandidata« za prvo aklimatizacijsko turo. Izberemo 5700 m visoki Pik Vorobjova (vrabčkov vrh) in naslednji dan se polno opremljene že odpravimo nanj. Z boleznijo pa, tako kot drugim skupinam, tudi naši ni prizaneseno. Marijana zboli, bruha, ima glavobol in se večkrat onesvesti. Pred odhodom na turo jo zaupamo zdravnikom iz baze in upamo, da bo ob naši vrnitvi že zdrava.

Popoldne prispemo do višine 4900 m, kjer najdemo primeren prostorček za en šotor, za drugega pa moramo v grušč skopati plato.

21. julija ob 11. uri dopoldne stojimo na vrhu (5731 m po enem viru, po drugem pa 5695 m). Za nas pa teh nekaj metrov več ali manj ni tako pomembno, važnejše so izkušnje, ki jih nabiramo za »naš« vrh. Na aklimatizaciji je najpomembnejše ugotoviti, kakšna hrana nam ustreza, kako prenašamo višino in kakšen tempo hoje je najboljši.

Še več nam bo povedal drugi vrh — Pik Štirih, ki se s svojimi 6400 metri izzivalno pne nad taborom na vzhodni strani. Krstile smo ga za Ama Dablam, saj je podoben temu himalajskemu biseru.

Na pot se po enodnevnem počitku odpravimo 23. julija. Še vedno nas je le sedem, saj so Marijano s helikopterjem odpeljali v bolnico v Oš, bolezen ni tako nedolžna, kot potihno upamo. Prvi dan nas čaka precej dolga etapa — 1700 m višinske razlike smo si zastavile, in to nam tudi uspe. Ob 17. uri prispemo do rame na višini 5900 m.

Sedaj je morje
še mrzlo

Eiger, Mönch, Jungfrau

Izkopljemo dva platoja v snegu, postavimo šotore in že je noč. Zanimivo, kako na tej višini hitro teče čas. Včasih sem jezna sama nase, ko tako »leno« delam. Tri zamahe s cepinom, pa že moram počivati. Tako pa se dogaja tudi drugim. Zato mine kar precej časa, preden sta oba platoja pripravljena. Z nami je tudi Madžar Laszlo Jankovič-Laci. Imel je težave z višino in ni mogel oditi s svojimi na isti vrh dva dni pred nami. Laci ne bi bil Laci, če ne bi nesel s seboj trikrat preveč hrane, predvsem konzerv. Te so ga precej zdelale, pojedli pa jih ne moremo, ker smo vsi brez apetita.

24. julija. Slabo vreme, hud veter, megla, mraz, sneži. Po dolgem omahovanju se odločimo za sestop. Po radijski zvezi nam vodstvo tabora to tudi priporoči, kajti za aklimatizacijo je bolj pomembno, da smo prespale na višini skoraj 6000 m kot sam vrh.

Sestop je tako hiter, da se nam kar ne zdi prav, ko smo prejšnji dan tako garale.

Za »tolajbo« pa so v taboru tudi vse ostale skupine in Švicarji se odločijo pripraviti večerjo. Vsi smo bili soglasni, da hrana v bazi ni najboljša in tako smo imeli »švicarsko večerjo«. Zopet se je potrdilo, da moški znajo kuhati, če le hočejo. Musaka, paradiznikova solata, jajčka na oko in za povrh sladica — večerja, kot se sliši. Za še boljše razpoloženje pa Rusi pripravijo taborni ogenj, kjer se izmenjujejo nemške in ruske pesmi. Po dolgem prigovarjanju se priključimo še me, o ubranosti pa raje molčimo.

Sledijo trije dnevi počivanja, lenarjenja. Pred tako veliko turo, kot je naš glavni cilj, Pik Komunizma po severni steni, je to vsekakor potrebno.

Te tri dni se potikamo po bazi, v kuhinji »žičamo« lubenice in grozdje, z Madžari se pogovarjamo o Piku Komunizmu, z Nemci o Korženjevskaj, s Slovaki o Tatrah in s Čehi o Češkem raju. V pogovorih spoznamo ves svet, saj je marsikdo v taboru že pravi svetovni hribovski maček.

V zahvalo za dobro kavo Brasiliano (kupljeno v Avstriji) nam Angelo, član švicarske skupine, ves popoldan igra na kitaro. Beatles, Mc Gucen, Dylan, Simon and Gorfunkel, vse to oživi v taboru pod veličastnimi sedemtisočaki in žgočim pamijskim soncem. Ker smo vsi v kopalkah, si zaželimo le še dobrega sladoleda in našega ljubelega Jadrana.

Vse lušno pa se enkrat konča. Angelo v preveliki vnemi strga struno in ker rezervne nima, lahko kitaro kar pospravi.

Za nas pa je tudi že čas, da pričnemo pospravljati v nahrbtnike, kajti danes zvečer, 27. julija, krenemo pod steno.

Še prej nas seveda pregleda zdravnica, ki je z nami kar zadovoljna.

28. julij. Prvi dan na gori. Sneži, megla. Zjutraj čakamo na radijsko zvezo. Potolajijo nas, da se bo vreme izboljšalo in da naj kar gremo.

Poleti je v Pamiru le redkokdaj slabo vreme, saj je tam celinsko podnebje s hudimi zimami in vročim, suhim poletjem. Edina nevarnost so burani — vrtinci, podobni tornadam v Ameriki. Večinoma jih pravočasno opazijo in če se bliža tak buran hribom, plezalci dobijo iz baze sporočilo, naj si skopljejo v sneg luknjo. Včasih pa se pojavi tudi navadno sneženje in traja tri do štiri dni. Takrat je najbolje kar čakati, seveda, če imaš s seboj dovolj hrane. Drugače pa je treba sestopiti.

Prvi dan je za nas psihično in fizično najtežji. Nahrbtniki, težki 18 do 20 kg, se bodo kasneje vsaj malo izpraznili, psihični pritisk pa je, kot pri vseh drugih turah, največji na začetku.

Pravih tehničnih težav nam Borodkinov steber ne nudi. Sprva je nekaj skalne plezarije III. težavnostne stopnje.⁴ Toda tu višina in težak nahrbtnik dodata svoje. Ob 14. uri premagamo skalno stopnjo in čaka nas le še hoja z derezami in smučarskimi palicami. Tabor I na višini 5100 m dosežemo ob 17. uri. Pričaka nas že izkopan plato za šotor, saj so bili tu pred nami že Švicarji, ki so plato tudi ogradili s snežnimi zidaki za zaščito pred vetrom. Hitro postavimo šotor in se spravimo kuhat. Na višini je zelo pomembno, da telo dobi veliko tekočine, saj drugače dehidrira. Potrebno je popiti 3—5 l tekočine na dan, pa čeprav po sili, saj prave žeje ne čutimo. Kuhamo, vse dokler ne zaspimo, menu pa se ves čas ture ne spremenijo: juhe celestina, čaj in maratonik.

Drugi dan je hoja že lažja. Precej zaslug za to ima še vedno trajajoče slabo vreme, saj iz megle neprestano prši in tako se sploh ne oziramo naokrog, ampak samo hodimo, hodimo. Ob 12. uri smo že na višini 5700 m. Srečamo Avstrijce, ki so se tudi odločili za ekspedicijski stil in se sedaj vračajo v tabor I po tovor.

Počivamo in kuhamo čaj. Za nami pride skupina Rusov. Ponudimo jim čaj in čokolado, oni pa nam lipjoške.⁵ Kmalu nadaljujemo in ob 15. uri smo že na vrhu Borodkinovega stebra, ki se konča na 6100 m. Tako je težji del — severna stena — že za nami. Spustimo se še na Plato na višino 5850 m, kjer se naša smer pridruži običajnemu pristopu na Pik Komunizma.

Po tej smeri, z ledenika Fortambek, pride še več alpinistov in ta večer je na Platoju kar živahno. Pred nami letos še nihče ni šel na vrh, tako da bomo verjetno v »udarni« skupini.

Šotor si postavimo v zavetju edine skale na vsem širnem ledeniku (ta ledenik — plato — na višini skoraj 6000 m je namreč dolg 13 km, širok pa od 2 do 5 km), ki pa nam ponoči poskrbi za neprijetno presenečenje. Ker je skala temna, se na njej ves dan topi sneg in okrog nje nastane pravo jezercce. Ko smo zvečer prišle, je bilo to jezercce že zamrznjeno, ponoči pa se je led zaradi naše toplote pričel topiti in ker naši višinski šotori nimajo posebej ojačanega dna, se zjutraj zbudimo vse premočene, še najbolj midve, ki sva spali v sredini šotora.

Tretji dan nas čaka nekoliko krajša etapa. Prvi dve sta bili obe po 1000 m da dan, sedaj pa ne gre več tako hitro. Višina počasi, a vztrajno kaže zobe. Dvignemo se do višine 6500 m, kjer je velik skalni odlom, pod njim pa naravni plato. Na njem so že trije šotorčki in me moramo za svojega nedaleč stran zopet kopati.

Če se nam je prej še zdelo zanimivo postavljati in podirati šotor, pa planirati dnevne etape, delamo to četrti dan že čisto rutinsko. Priti moramo na vrh Pik Dušambe,⁶ tj. stranski vrh Pika Komunizma. Čezenj je najlažji pristop na vrh, kot pri nas čez mali Triglav na velikega. S svojimi 6900 m pa že sam zase predstavlja velik uspeh.

Že ob 14. uri smo na taboru IV, saj smo imeli danes le 400 m vzpona.

Vse popoldne in še pozno v noč kuhamo. Skuhamo pa kljub temu malo, saj so naši gibi že precej upočasnjeni, gorilniki pa bolj leni. Za plin iz bombice ni ne dovolj pritiska niti temperature in tako je za liter juhe ali čaja potrebno kar precej potrpežljivosti in časa.

Zanimiv pa je naš apetit. Na obeh aklimatizacijskih turah smo družno ugotovile, da na višini s apetitom ne bo nič. Zato tudi nismo vzele s seboj nič kruha, sira ali salam. Le čokolade. Tu, na vrhu Dušambeja pa bi nam vsem tako prijal kaj konkretnega!

Z vrha Dušambeja se nam prvič odpre razgled na južni Pamir. Razgled za bogove! Povsod okrog sami snežni vršaci in mogočni ledeniki. Najdaljši ledenik, Fedčenko, je 77 km dolg in pokriva 1375 km² površine. Njker ni sledu civilizacije, temveč sama divja prvobitnost.

1. avgust 1982. Jurišni dan. Dan, ko ob 15.30 končno stojimo na vrhu. Dan, ko so izpolnjene naše želje, pričakovanja, upanja. Dan kot nagrada za vse, kar smo do sedaj vložile v alpinizem. In tudi dan, ki obvezuje.

Fotografiramo, se smejimo, gledamo druga drugo in ne moremo verjeti. Ne moremo verjeti, da smo na vrhu vse, da niti ena ni omagala ali se obrnila. Spomnimo se na Marijano in žal nam je. Bolezen res ne izbira, toda zakaj ravno sedaj?

Sestop po zmečkanem popoldanskem snegu je kar prijeten, kajti vzpon danes dopoldne je bil muka. Višina, sonce, želja po vrhu — vse to nas je gnalo in izcejalo. Ob 19. uri sporočimo v bazo naš uspeh in od srca nam čestitajo. Čestitajo nam tudi prijatelji, ki so na hribu, saj imamo zvezo vsi ob istem času in na isti frekvenci. Iz sprejemnika se hkrati slišijo nemščina, ruščina in češčina.

Jutranjo zvezo šestega dne opravim kar iz spalne vreče in še na pol v snu: »Še spimo,« je prvi odgovor na standardno vprašanje iz baze: »Kje ste in kako se počutite.« Vstanemo šele čez kakšno uro, potem pa se kar hitro odpravimo navzdol. Vemo, da danes še ne moremo priti do baze, toda na Platoju imamo nekaj hrane in lakota nas priganja, da bi prišle vsaj do tja. Ob 14. uri že pečemo sir in salamo ter kuhamo juho in Maratonik. Pozno popoldne se s težkim srcem in še težjih nog odpravimo proti vrhu Borodkina. 250 m vzpona na višino 6000 m, ko smo že precej izčrpane, ni kar tako. Šotor postavljamo že v mrazu in hitro se zavlečemo v spalne vreče. Zelo malo kuhamo — bomo že jutri v dolini.

Zadnji, sedmi dan. Ker je zadnji, noge kar same hitreje stopajo. Tako hitimo proti taboru I, ki pa nam bo danes samo prehodna postaja. Da se ne bi vse gladko izteklo, nas doleti manjša nesreča, saj Lidija pade v razpoko. Ker je zadnja v vrsti, tega ne opazimo takoj. Nato pa — kot po tekočem traku. V snegu je sidrišče, pomagajo nam Švicarji in Rusi, kmalu pa je pred razpoko še prava Internacionala, ki vsa živi in dela le za eno: čim prej rešiti Lidijo iz razpoke. Ko jo po-

tegnemo ven, že dobi poživila za dihanje in krvni obtok, saj je bil v bližini tudi ruski zdravnik. V dolino jo transportirajo kar Rusi ter jo v bazi predajo baznemu zdravniku. No, zvečer je Lidija že ušla iz ambulantnega šotora k nam na obisk. Toda zdravnik jo je hitro poiskal in jo odpeljal nazaj. Res je imela srečo, saj razen prask sploh ni bila poškodovana.

Naš veliki uspeh je s tem sicer dobil grenak priokus, vendar pa smo to sprejele tudi kot veliko šolo in opomin za v prihodnje.

4. avgust. Prijetno počivanje v bazi po opravljenem delu. Po sedmih dneh se zopet umijemo, najemo, se sončimo, komentiramo, šalimo. Smeh in šale so bili naš razpoznavni znak. Nikjer v bazi se ni toliko smejalo kot ravno pred našimi šotori. Senčna plat je le Marijanina odsotnost. Kako rade bi delile z njo vse veselje in tako nas še huje zadene novica iz bolnice — TIFUS! Marijana ima tifus. Nekje na poti ali pa prvi dan v bazi se je okužila in piše nam pismo, polno obupa. V žalosti onemimo.

Marija Suhodolčan

Novosti Študijske knjižnice

(Nadaljevanje in konec)

Likovna umetnost

Nikolaj Omersa. 1911—1981. Retrospektivna razstava. — Ljubljana, 1982.

Brejc, T.: Jožef Petkovšek. 1861—1898. — Ljubljana, 1982.

Mikuž, S.: Lojze Perko. Monografija. — Ljubljana, 1981.

Revolucionarno slikarstvo. — Zagreb, 1977.

Revolucionarno kiparstvo. — Zagreb, 1977.

Partizanski plakat (1941—1948). — Ljubljana, 1982.

Žigon, A.: Cerkevno stensko slikarstvo poznega 19. stoletja na Slovenskem. — Celje, 1982.

Sedej, I.: Ivan Rabuzin. — Ljubljana, 1982.

Bassin, A.: Viktor Magyar. — Ljubljana, 1982.

Brejc, T.: Slovenski impresionisti in evropsko slikarstvo. — Ljubljana, 1982.

Malenković, V.: Ivo Friščić. — Zagreb, 1982.

Pokrivka, M.: Istarska viđenja. — Pula, Rijeka, 1982.

Dževad Hozo. — Ljubljana, 1982.

Pružan, I. — V. Knjazeva: Russkij portret konca 19. načala 20. veka. — Moskva, 1980.

Pollakowna, J.: Malarstwo Polskie między wojnami. 1918—1939. — Warszawa, 1982.

Gale, C.: Zabavna periodika strip. — Maribor, 1981.

Miniature k proizvedenijam Ališera Navoi 15.—19. vekov. — Taškent, 1982.

Lazarev, V. N.: Novgorodskaja ikonopis. — Moskva, 1981.

Ermitage. Westeuropäische Zeichnung. — Leningrad, 1981.

Slikarska kolonija Ravne '82. — Ravne na Koroškem, 1982.

Forma viva. Mednarodni simpozij kiparjev. Kostanjevica 1980, Portorož 1981, Ravne 1981. — Ljubljana, 1982.

Jože Tisnikar. — Sežana, Piran, 1982.

Karel Pečko. Šestdesetletnica. Katalog k razstavi v Titovem Velenju. — Titovo Velenje, 1981.

Janko Dolenc. Šestdesetletnica. Katalog k razstavi plastik v Titovem Velenju. — Titovo Velenje, 1982.

Lojze Logar. Razstavniki katalog. — Piran, Maribor, 1982.

Vida Slivnik-Belantič. Razstavniki katalog Male galerije. — Ljubljana, 1982.

Reakcija »zdravniškega konzilija« na Moskvinu pa je vse prej kot ohrabrujoča, saj tudi nas posumijo, da smo klicnosne in nam zabičajo strogo karanteno. Ker ne smemo nikamor, kar pred šotori zakurimo ogenj, povabimo nekaj Lidijinih reševalcev in pečemo ražnjiče. Drugi dan karanteno že ukinejo, saj je bila to prava neumnost. Dvajset dni smo že skupaj v bazi, izolirani od sveta in če bi še katera od nas imela klice, bi bil že ves tabor okužen in bi gotovo še kdo zbolel.

Se tri dni se potikamo po bazi, poslušamo kitaro, na katero igra Švicar Buno, pojemo, se smejimo, vendar vse v pričakovanju helikopterja, ki nas 9. avgusta končno odpelje civilizaciji naproti. Najprej na Ačik taš, od koder gremo 11. avgusta z avtobusi proti Ošu. 12 ur vožnje po razritih gorskih cestah nas dodobra izmuči in izstopimo vsi prašni in pretreseni kosti. Čaka nas Marijana. Molče si stisnemo roke, saj besed tolažbe ne najdemo.

Potovanje, Moskva, zopet potovanje in 15. avgusta ob 21.30 nas v Ljubljani na železniški postaji že pričakujejo naši.

Schumann, O.: Der grosse Konzertführer. — Wilhelmshafen, 1982.

Lebič, L.: Okus po času, ki beži. Za orgle. — Ljubljana, 1981.

Lebič, L. — B. Loparnik: Umetnostna vzgoja. Osnove glasbene umetnosti. — Ljubljana, 1982.

Sklepni koncert 15. pevskega srečanja od Pliberka do Traberka. — Ravne na Koroškem, 1982.

Vres Prevalje. Enajsti letni koncert 15. maja 1982. — Prevalje, 1982.

Film

Slovenska literatura o filmu. 1946—1981. — Ljubljana, 1981.

Slovenski film. 1946—1981. Razstavniki katalog. — Gorica, 1981.

Munitić, R.: Uvod u estetiku kinematografske animacije. — Beograd, Zagreb, 1982.

Konjar, V.: Stanje filmske kulture in filmske dejavnosti v Sloveniji. — Ljubljana, 1981.

2. medklubski festival jugoslovanskega amaterskega filma »Super-8« — Vuzenica, 1982.

1. mednarodni festival industrijskega, obrtnega in etnografskega amaterskega filma. — Prevalje, 1982.

Gledališče

Dokumenti Slovenskega gledališkega in filmskega muzeja. 36.—37. — Ljubljana, 1981.

Slovenski teater gori postavit. O pomenu in namenu slovenskega gledališča. — Ljubljana, 1981.

Hayman, R.: Za novo gledališče. — Ljubljana, 1982.

Ahačič, D.: Gledališče pod vprašajem. — Ljubljana, 1982.

Molinari, Č.: Istorija pozornišva. — Beograd, 1982.

Spolin, V.: Improvizacije za gledališče. — Ljubljana, 1982.

Schumann, O.: Der grosse Schauspielführer. — Hersching, 1982.

17. Borštnikovo srečanje '82. — Maribor, 1982.

Zaključna prireditve 12. srečanja slovenskih lutkarjev. — Ravne na Kor. 1982.

Igre — šah

Kenk, M.: Gib skozi življenje. Izrazni ples. — Ljubljana, 1981.

Kos, N.: Ples od kod ni kam. — Ljubljana, 1982.

Göck, R.: Družabne igre za kratek čas. — Ljubljana, 1981.

Vsi na kolo za zdravo telo (in še bencina ni treba)

Stari laboratorij — tik pred rušitvijo

Stupica, J.: Šah skozi stoletja. — Ljubljana, 1982.

Kažič, B. — D. Đaja: Novi šahovski priručnik. — Beograd, 1981.

Parma, B. — B. Kuhin: Šah za vsakogar. Ljubljana, 1982.

Šport

Bizjak, J.: Gore pod polnočnim soncem, Kalaalit Nunaat — Grenlandija. — Maribor, 1982.

Vogrinc, T.: Smučarska šola Bojana Križaja. — Maribor, 1982.

Mednarodni športni pravilnik. Dodatek »J«. 2., popr. in dop. izd. — Ljubljana, 1981.

Bond, B.: Sve o jedrenju. — Zagreb, 1982.

Atletika 1981 Izbor iz tuje atletske literature. — Ljubljana, 1981.

Življenje v naravi. 2., predel. in dop. izd. — Ljubljana, 1982.

Šubič, P.: Samoobramba. — Ljubljana, 1981.

Šola smučanja. Alpsko smučanje. Teki na smučeh. — Ljubljana, 1982.

Gerc, S.: Crna strana Yu nogometa. — Gospič, 1982.

Knjiga o skijanju. — Sarajevo, 1982.

Petdeset let celjske gorske reševalne službe. 1931—1981. — Celje, 1982.

Smuč. Izbor, priprava, vzdrževanje, mazanje. — Ljubljana, 1982.

Selan, M. — D. Tišljarič: Bratska planinska pot Ljubljana—Zagreb. — Ljubljana, 1982.

Bergant, S.: Polnokrvnost. Nov pojem. — Ljubljana, 1982.

Gorska reševalna služba pri Planinski zvezi Slovenije. 1912—1982. — Ljubljana, 1982.

Kajzelj, M. — H. Drogenik: Naš alpinizem. — Ljubljana, 1982.

Jeločnik, M.: Začetki in razvoj smučanja v Sloveniji in evolucija alpske smučarske tehnike. — Ljubljana, 1981.

Giacomelli, O. — Z. Remsa — M. Oman: Zbirka gimnastičnih vaj za povečanje gibljivosti in moči, namenjena smučarjem-skakalcem. — Ljubljana, 1982.

Dohertej, K.: Uživaj v teku. — Ljubljana, 1982.

Kilimandjaro '82. Mariborska planinska odprava. — Maribor, 1982.

Začetki organiziranega planinstva na Gorenjskem. Razstava Gorenjskega muzeja. — Kranj, 1982.

Rokada — rezultati mednarodnih turnirjev 1978. — Ravne na Koroškem, 1982.

10. jubilejni pohod slovenskih železarjev po Koroški. — Ravne na Koroškem, 1982.

Partizan Prevalje. Šestdeset let »Partizana« Prevalje. — Prevalje, 1982.

Nogometni klub »Peca« Črna. 1962—1982. — Črna na Koroškem, 1982.

JEZIKOSLOVJE — KNJIŽEVNOST

Jezikoslovje

Jugoslovensko-arapski priručni rečnik. — Ljubljana, 1981.

Gradišnik, J.: Še znamo slovensko? — Celje, 1981.

Jurancič, J.: Srbskohrvatsko-slovenski in slovensko-hrvatskosrbski slovar. 4. izd. — Ljubljana, 1982.

Grah, N.: Slovenski toponimi v nemških besedilih. — Ljubljana, 1982.

Skubic, M.: Uvod v romansko jezikoslovje. — Ljubljana, 1982.

Wörterbuch der bairischen Mundarten in Österreich. 19.—20. Lieferung (5.—6. Lieferung (5.—6. Lieferung des 3. Bandes). Pratz-Prue. — Wien, 1981.

Toporišič, J.: Nova slovenska skladnja. — Ljubljana, 1982.

Čorać, M.: Metaforski lingvosistemi. — Beograd, 1982.

Grad, A.: Italijansko-slovenski in slovensko-italijanski slovar. 5. izd. — Ljubljana, 1982.

Slavistična revija. Let. 30. — Ljubljana, 1982.

Business English. L. — Maribor, 1981.

Cesnik, C.: A selection of grammatical structures and exercises. — Maribor, 1981.

Kline, A. — M. Senčar — M. Židanik: Deutsche Grammatik mit Übungen. — Maribor, 1981.

Kline, A. — M. Senčar — M. Židanik: Deutsche Wirtschaftssprache. 1. — Maribor, 1981.

Tepina, A.: Kratak pregled nemške slovnice. Oblikoslovje. — Ljubljana, 1982.

Acta neophilologica. 12., 13., 14. — Ljubljana, 1979, 1980, 1981.

Učbenik esperanta. — Zagreb, 1981.

Škiljan, D.: Pogled u lingvistiku. — Zagreb, 1980.

Miščević, N.: Filozofija jezika. — Zagreb, 1981.

Sušjan, A.: La lingua italiana. — Ljubljana, 1981.

Fonološki opisi srbskohrvatskih-hrvatskosrbskih, slovenačkih i makedonskih govora obuhvaćenih opšteslovenskim lingvističkim atlasom. — Sarajevo, 1981.

Sabljak, T.: Rječnik šatrovačkog govora. — Zagreb, 1982.

Četrta jugoslovenska onomastična konferenca. Zbornik referatov. — Ljubljana, 1981.

Rečnik srbskohrvatskoga književnog jezika. Knj. 1—6. — Novi Sad, 1982.

Longman dictionary of contemporary English. — London, 1981.

Helbig, G. — J. Buscha: Deutsche Grammatik. — Leipzig, 1979.

Šare, M.: Francuski u 100 lekcija. 10. izd. — Beograd, 1982.

Mihajlović, L.: Engleski u 100. lekcija. — Beograd, 1982.

Blaganje, D.: Angleščina za vsako priložnost. 3. natis. — Ljubljana, 1982.

Blaganje, D.: Angleščina za vsakogar. 6. natis. — Ljubljana, 1982.

Mackensen: Deutsches Wörterbuch. 10., erweit. Aufl. — Herrsching, 1982.

Kline, A. — M. Senčar — M. Židanik: Nemška slovnica z vajami. — Maribor, 1982.

Grad, A.: Veliki slovensko-angleški slovar. — Ljubljana, 1982.

Kotnik, J.: Slovensko-angleški slovar. — Ljubljana, 1982.

Grad, A.: Francosko-slovenski in slovensko-francoski slovar. 4. izd. — Ljubljana, 1982.

Hradil, J.: Madžarsko-slovenski slovar. — Ljubljana, Budimpešta, 1982.

Hradil, J.: Magyar-szlovén szótár. — Budapest, Ljubljana, 1982.

Verbinc, F.: Slovar tujk. 7. izd. — Ljubljana, 1982.

Novšak, F.: Makedonsko-slovenski slovar. — Ljubljana, 1982.

Iz roda v rod. Pričevanje o slovenskem jeziku. — Ljubljana, 1982.

— ob sprožitvi min

- Ludvig, D.: Aliteracija in aliteracijski jezik. — Ljubljana, 1982.
 Kunst-Gnamuš, O.: Pomensko in informativno zasnovan pouk skladnje. — Ljubljana, 1981.
 Kunst-Gnamuš, O.: Pomenska sestava povedi. — Ljubljana, 1981.
 Kolar, M. — B. Pogorelec: Slovenski jezik. 1. Sporočanje. — Maribor, 1981, 1982.
 Kotnik, M.: Stilna narava barvnih besed v slovenski ekspresionistični liriki. Diplomatska naloga. — Ravne na Koroškem, 1982.
 Sidečnik, M.: Koroški govor Brdinj. Diplomatska naloga. — Maribor, 1982.

Književnost

- Švob-Đokić, N.: Razvoj u afričkoj književnosti. — Zagreb, 1981.
 Rotar B.: Govoreče figure. Eseji o realizmu. Ljubljana, 1981.
 Levstikov zbornik. Simpozij 1981. — Ljubljana, 1982.
 Kermauner, R.: Družbena razveza. — Ljubljana, 1982.
 Kramberger, M.: Oblačila slovenskih cesarjev. — Maribor, 1982.
 Pirjevčev zbornik. — Maribor, 1982.
 Golob, B.: Znani obrazi. — Ljubljana, 1982.
 Ocvirk, A.: Pesniška podoba. — Ljubljana, 1982.
 Obdobje realizma v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi. — Ljubljana, 1982.
 Javoršek, J.: Ogladala. — Trst, 1981.
 Vidmar, J.: Esej o lepoti. — Trst, 1982.
 Bajt, D.: Ljudje, zvezde, svetovi, vesolja. Eseji o znanstveni fantastiki. — Ljubljana, 1982.
 Iz zgodovine prevajanja na Slovenskem. — Ljubljana, 1982.
 Pacheiner-Klander, V.: Staroindijska poetika. — Ljubljana, 1982.
 19. festival Kurirček. — Maribor, 1982.
 Legiša, L.: V preizkušnji. — Ljubljana, 1982.
 Prvo srečanje slovenskih pesnikov, Kranj 1981. Poezija, pesniki in zgodovina. — Kranj, 1982.
 Moravec, D.: Pisma Frana Govekarja. Knj. 2. — Ljubljana, 1982.
 Kos, J.: Pregled svetovne književnosti, 3. natis. — Ljubljana, 1982.
 Kumprej, M.: Pripovedna proza Florjana Lipuša. Diplomatska naloga. — Ravne na Koroškem, 1982.
 Pepevnik, I.: Stilne značilnosti Suhodolčanovih novel. Diplomatska naloga. — Ravne na Koroškem, 1982.
 Sozvočje. Predstavitev šestih sodobnih pesnikov koroških Slovencev ter petih sodobnih pesnikov madžarske narodnosti v Sloveniji. — Murska Sobota, 1981.
 Haderlap, A.: Pesmi. — Celovec, 1982.
 Milka Hartman. Knj. 1., 2., 3. — Celovec, Dunaj, 1982.
 Kulnik, M. — Z. Loiskandl-Weiss: Wenn Tränen erzählen. — Celovec, München, 1982.
 Polanšek, V.: Bratovska jesen. I. in II. del. — Celovec, Borovlje, 1981, 1982.
 Prežihov Voranc: Požganica. — Maribor, 1981. (Izbrana dela. 1.)
 Prežihov Voranc: Doberdob. — Maribor, 1981. (Izbrana dela. 2.)
 Prežihov Voranc: Samorastniki. — Maribor. (Izbrana dela. 3.)
 Prežihov Voranc: Jamnica. — Maribor, 1981. (Izbrana dela. 4.)
 Prežihov Voranc: Nicina. — Maribor, 1981. (Izbrana dela. 5.)
 Prežihov Voranc: Boj na požiravniku. TV-priredba: Vladimir Frantar.
 Prežihov Voranc: Solzice. Scenarij za TV: Milena Ogorelec.
 Prežihov Voranc: Borba na tujih tleh. TV-priredba: Franček Rudolf.
 Prežihov Voranc: Pasja pot. (Dvojčki.) TV igra. Scenarij: Tone Partljič. Snemalna knjiga in režija: Janez Drozg.
 Prežihov Voranc: Doberdob. Radijska priredba: Saša Vuga.
 Suhodolčan Leopold: Z vami se igra krojaček Hlaček. (3. del Krojačka Hlačka). Ljubljana, 1982.

— trenutek po eksploziji

- Suhodolčan Leopold: Na kmetiji. 2. natis. — Ljubljana, 1982.
 Suhodolčan Leopold: Piko Dinosaurus. — Praha, 1981.
 Suhodolčan Leopold: Dinosaurus Piko. — Bratislava, 1981.
 Suhodolčan Leopold: Foltocska szabóceka. — Budapest, 1981.
 Suhodolčan Leopold: Sakriveni dnevnik. 2. izd. — Zagreb, 1982.
 Suhodolčan Leopold: Piko Dinozavr. — Moskva, 1982.
 Suhodolčan Leopold: Dwanaće elefantow. — Budyšin, 1981.
 Suhodolčan Leopold: Krojaček Hlaček, Kam se je skrila krojačka Hlaček, Piko Dinozaver v kitajščini. — Hunan, 1982.
 Valant, M.: Zgodovina okolice stare Ljubljane. — Ljubljana, 1982.
 Idrijski razgledi. Zbornik. Jubilejni letnik ob 25-letnici. — Idrija, 1981.
 Goriški letnik. Zbornik Goriškega muzeja. 8. — Nova Gorica, 1981.
 Slabe, M.: Cerknica. — Ljubljana, 1981.
 Gradivo za zgodovino Maribora. Zv. 6. Listine 1416—1445. — Maribor, 1980.
 Loški razgledi. Letnik 28. — Škofja Loka, 1981.
 Ljubljana. — Ljubljana, 1982.
 Ljubljana v arhivskem gradivu od začetka 14. stoletja do danes. — Ljubljana, 1982.
 Kramar, J.: Marezige — trdnjava slovenstva v Istri. 1861—1930. — Koper, 1982.
 Celjski zbornik. 1977—1981. — Celje, 1981.
 Škofja Loka. — Škofja Loka, 1982.
 Ptuj in okolica. — Ljubljana, 1982.
 Smrekar, A.: Kostanjevica na Krki in okoliške vasi. — Kostanjevica, 1982.
 Po dragom kraju — dugoselsko področje. — Zagreb, 1981.
 Po dragom kraju. — Krapina. — Zagreb, 1982.
 Čudovita Jugoslavija. — Ljubljana, 1982.

DOMOZNANSTVO — ZEMLJEPIS — BIOGRAFIJE — ZGODOVINA

Domoznanstvo

- Ravnik, J.: Lepa si zemlja slovenska. — Celje 1982.
 Čudovita Jugoslavija. — Ljubljana, 1982.

Stari laboratorij — porušen

Čimprej uredimo naše TRIM steze

Marušič, B.: Iz zgodovine Trente in Soče. — Nova Gorica, 1982.
 Mostar. — Mostar, 1982.
 Kopaonik. — Ljubljana, 1982.
 Vider Valent: Zapisi o Solčavi in njeni okolici. — Solčava, 1982.
 Pačnik, P.: Novejše družbenogeografske spremembe naselja Razbor. Diplomsko delo. — Slovenj Gradec 1981.
 Libeliče. 1920—1922. — Libeliče, 1982.

Zemljepis

Šober, M.: Slovensko okno v svet. — Koper, 1982.
 Acta carsologica. Krasoslovni zbornik. 1981. — Ljubljana, 1982.
 Dražgoše. — Škofja Loka, 1982.
 Habe, F.: Postojnska jama in druge turistične jame Slovenije. — Postojna, 1981.
 Dolenjski Kras. — Novo mesto, 1982.
 Fon, Z. — H. Uršič: Dolina Soče. — Ljubljana, 1982.
 Smolej, I.: Poključka soteska. — Gorje, 1982.
 Bračič, V.: Gozdnate Haloze. — Maribor, 1982.
 Zadavec, J.: Znamenje ob poti. — Ljubljana, 1982.
 Vrišer, I.: Uvod v geografijo. — Ljubljana, 1982.
 Geografija, 2. natis. — Ljubljana, 1982. (Leksikoni Cankarjeve založbe).
 Perkins, W. A.: Nigeria. — Ibadan, 1982.
 Grčka. Turistički vodič. — Beograd, 1979.
 Papsys, A.: Vilnius. Reiseführer. — Moskva, 1981.
 The Mitchell Beazley pocket guide to stately homes and castles in Great Britain and Ireland. — London, 1982.
 Ogrin, M.: Po stopinjah Aleksandra Velikega. Ljubljana, 1982.
 Stojčić, Đ.: Norveški dnevnik. — Gornji Milanovac, 1982.
 Irak. Reiseführer. — Beograd, 1982.
 Ficko, P.: Po gorah severovzhodne Slovenije. — Ljubljana, 1980.
 Kamniške in Savinjske Alpe z Obirjem in Peco. 3. izd. — Ljubljana, 1982.

Biografije

Forstnerič, F.: Tine Lah. — Maribor, 1981.
 Josip Nikolaj Sadnikar. — Kamnik, 1982.
 Vrdlovec, Z. — J. Dolmark: František Čap. — Ljubljana, 1981.

Dedijer, V.: Novi prilozi za biografiju Josipa Broza-Tita. — Rijeka, Zagreb, 1981.
 Hudales, J.: General. Roman o Rudolfu Maistru. — Maribor, 1981.
 Maček, I.: Matija: Spomini. — Zagreb, 1981.
 Gledališki ustvarjalec Milan Skrbinšek. 1886—1963. — Ljubljana, 1981.
 Forte, K.-Marko: Fric Keršič-Gal, narodni heroj. — Trbovlje, 1981.
 Kreft, I.: Spori in spopadi. Knj. 1. — Maribor, 1981.
 Tominšek, T.: Trije Tominški planinci. — Ljubljana, 1981.
 Louis Adamič: Simpozij. — Ljubljana, 1981.
 Broz, J.-Tito: Zbrano delo. Knj. 7. Konec aprila—28. novembra 1941. — Ljubljana, 1981.
 Broz, J.-Tito: Zbrano delo. Knj. 8. 29. november 1941—17. februar 1942. — Ljubljana, 1981.
 Clarici, K.: Knjiga moje mladosti. — Ljubljana, 1981.
 Tito piscima, pisci Titu. — Beograd, 1982.
 Boršnik, M.: Anton Aškerc. — Ljubljana, 1981.
 Narodni heroj Stanko Žagar — ljudski učitelj in revolucionar. — Ljubljana, 1982.
 Tito, misel, beseda, delo. — Maribor, 1982.
 Drug Tito. — Ljubljana, 1982.
 Čolaković, R.: Pripoved o neki generaciji. — Ljubljana, 1982.
 Suyin, H.: Moj dom ima dvoje vrat. Knj. 1., 2. — Murska Sobota, 1982.
 Hillary, E.: Ni zmage brez tveganja. — Ljubljana, 1981.
 Brežnjev, L. I.: Uspomene. — Beograd, 1981.
 Endore, G.: Alexander Dumas. Kralj Pariza. Maribor, 1981.
 Ellington, E. K.: Duke Ellington. Glasba je moja ljubezen. — Maribor, 1981.
 Troyat, H.: Peter Veliki. — Ljubljana, 1981.
 Zlobec, A.: Za blagor očetnjave. Spomini od 1914—1945. — Ljubljana, 1981.
 Passuth, L.: Teodor Veliki. — Maribor, Koper, 1982.
 Božičević, I.: Sječanja. — Zagreb, 1982.
 Štajner, K.: Vrnitev iz Gulaga. — Zagreb, 1982.
 Berger, A.: Srečko Kosovel v besedi in sliki. — Ljubljana, 1982.
 Troyat, H.: Katarina Velika. — Murska Sobota, 1982.
 Klaić, N.: Zadnji knezi celjski v deželah sv. krone. — Celje, 1982.
 Jacqueline, R.: Tusitala ali pustolovsko življenje Roberta Louisa Stevensona. — Ljubljana, 1982.
 Plutarh: Življenje velikih Grkov. — Ljubljana, 1982.
 Šetinc, F.: Misao i djelo Edvarda Kardelja. — Zagreb, 1982.
 Vorančeva pot. 2., dopolnjena izdaja. 1. ponatis. — Ravne, 1982.
 Koruza, J.: Prežihov Voranc in boji za Koroško v letih 1918—1920. — Celovec, 1981.
 Lukan, J.: Franz Grafenauer (1860—1935), Volkstribun der Kärntner Slowenen. — Klagenfurt, Celovec, 1981.
 Franjo Malgaj — borec za severno mejo. — Ravne na Koroškem, 1982.

Kulturna zgodovina

Smole, M.: Graščine na Slovenskem. — Ljubljana, 1982.
 Edwards, J. E. S.: Tutanchamon. Das Grab und seine Schätze. — Bergisch Gladbach, 1980.
 Smith, W.: Zastave in grbi sveta. — Zagreb, 1982.
 Pahor, M. — I. Hajnal: Po jamborni cesti ... v mesto na peklu. — Ljubljana, 1981.

Arheologija — arhivi

Kujundžić, Z.: Poetovijske nekropole. — Ljubljana, 1982.
 Breščak, D.: Antično bronasto posodje Slovenije. — Ljubljana, 1982.
 Arheološka zaščita raziskovanja na Ljubljanskem barju v letu 1979. — Ljubljana, 1980.
 Arheološki vestnik. Let. 32. — Ljubljana, 1981.

Arhivski fondovi i zbirke u arhivima i arhivskim odelenjima u SR Bosni i Hercegovini. — Beograd, 1981.
 Arhivski fondovi i zbirke vo arhivite i arhivskite odelenia vo socialistička republika Makedonija. — Beograd, 1982.
 Arhivi '81. 3. Posvetovanje o strokovnih in tehničnih vprašanih arhivov. — Maribor, 1981.
 Arhivi '82. 4. Posvetovanje o strokovnih in tehničnih vprašanih arhivov. — Maribor, 1982.

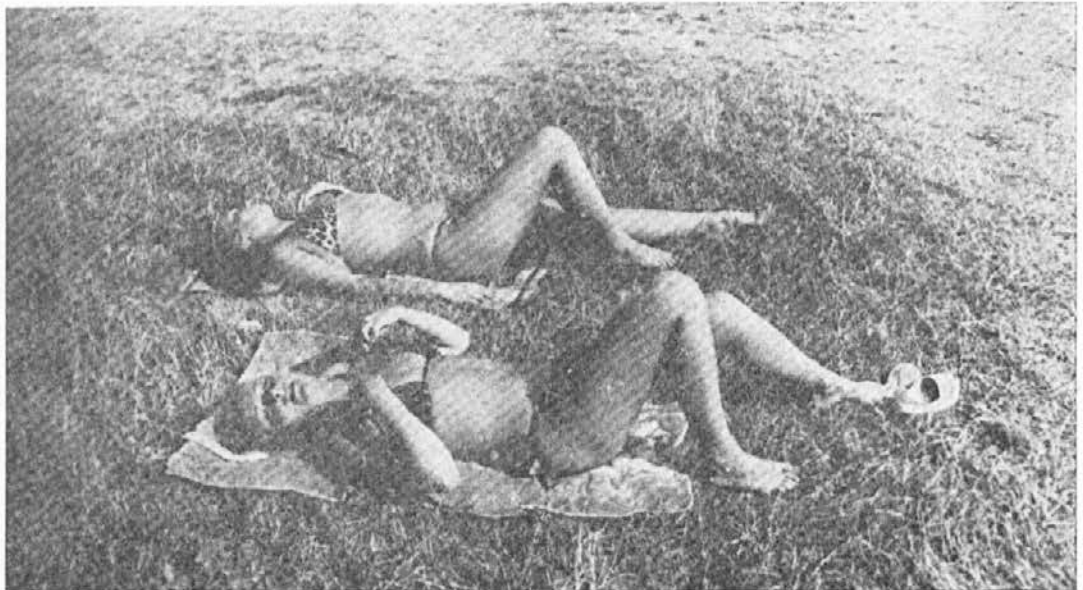
Zgodovina

650 let ormoških mestnih pravic. 1331—1981. — Ormož, 1981.
 Linhart, A.: Poskus zgodovine Kranjske in ostalih dežel južnih Slovanov Avstrije. Faksimile iz leta 1788. — Ljubljana, 1981.
 Zelko, I.: Prekmurje do leta 1500. — Murska Sobota, 1982.
 Pleterski, J.: Študije o slovenski zgodovini in narodnem vprašanju. — Maribor, 1981.
 Pleterski, J.: Viri 2. Politično preganjanje Slovencev v Avstriji 1914—1917. — Ljubljana, 1982.
 Zgodovna v slikah. Knj. 17. 1945—1962. — Ljubljana, 1981.
 Gilbert, G. M.: Nürnberški dnevnik. 1., 2. — Murska Sobota, 1981.
 Kogon, E.: Država SS-a. — Zagreb, 1982.
 Krizman, B.: Jugoslovenske vlade u izbjeglištvu. 1941—1943. — Zagreb, 1982.
 Petranović, B.: Jugoslovenske vlade u izbjeglištvu. 1943—1945. — Zagreb, 1982.
 Zgodovinski časopis. Let. 35. — Ljubljana, 1981.
 Cunliffe, B.: Rimljani. — Ljubljana, 1982.
 Pool, J. in S.: Odkod Hitlerju denar. — Maribor, 1982.
 Bogetić, L. — D. Djurović: Mejniki naše revolucije. 1919—1980. — Ljubljana, 1981.
 Persico, J.: Prodor v Reich. — Zagreb, 1982.
 Čalić, E.: Himmler in njegovo carstvo. — Zagreb, 1982.
 Zeitschrift des Historischen Vereines für Steiermark. — Graz, 1982.
 Enciklopedija druge svetovne vojne. 1939—1945. — Ljubljana, 1982.
 Slovenci, španski borci. — Ljubljana, 1982.
 Heugron, J.: Življenje in navade Etruščanov. — Ljubljana, 1982.
 Babič, B.: Primorska ni klonila. — Koper, Trst, 1982.
 Časopis za zgodovino in narodopisje. Let. 52. — Maribor, 1981.
 Fraenkel-Manvell: Canaris. Verschwörung und Verrat im 3. Reich. — München, 1982.
 Dolar, J.: Spomin človeštva. — Ljubljana, 1982.
 Pörtner, R.: Vikingi. — Ljubljana, 1982.
 Marx, K.: Historija tajne diplomacije 18. stoljeća. — Zagreb, 1982.
 Lexikon des Zweiten Weltkrieges. — Herrsching, 1982.
 Aleksandrov, V.: Mafija esesovaca. — Zagreb, 1982.
 Kingston, D. — D. Lambert: Velike svetske katastrofe i krize. — Beograd, 1982.
 Zgodovina v slikah. 18. 1962—1972. — Ljubljana, 1982.
 Carinthia I. Jahrgang 172. — Celovec, 1982.

Zgodovina NOB

Pejanović, M.: Velika igra z Dražem Mihajlovičem. 2. izd. — Ljubljana, 1982.
 Bulat, R.: Svjedočanstva iz Petrove gore. 2. izd. — Zagreb, 1981.
 Huot, L.: Oružje za Tita. — Zagreb, 1982.
 Kruić, Z.: 33. divizija NOV Jugoslavije. — Zagreb, 1981.
 Popović, J. — K. Nađ: Bihačka republika. — Zagreb, 1982.
 Jelić, I.: Od ustanka do slobode. Hrvatska u NOB. — Zagreb, 1982.
 Traven, T.: Rašica. — Ljubljana, 1982.
 Filipič, F.: Spomenik Pohorskemu bataljonu. — Ljubljana, 1982.
 Šušteršič, F.: Na levem bregu Save. — Ljubljana, 1982.
 Kos, J.: Gramozna jama. — Ljubljana, 1982.
 Ptuj in okolica za osvoboditev. — Ljubljana, 1982.

- Zbornik dokumentov in podatkov sanitetne službe v narodnoosvobodilni vojni na Slovenskem 1941—1945. 1. — Ljubljana, 1982.
- Udin boršt. Ob 40-letnici Kokrškega bataljona. — Ljubljana, 1982.
- Žgajner, M.: Koledar dogodkov v narodnoosvobodilnem gibanju 1941—1945. — Ljubljana, 1982.
- Jan, I.: Dražgoška bitka. — Ljubljana, 1982.
- Od spomenika do spomenika NOB v občini Tržič. — Tržič, 1981.
- Škaler, S. — M. Gregorič: Posavje v letu 1941. — Brežice, 1981.
- Jan, I.: Okrogelska jama. — Ljubljana, 1982.
- Mrakar, B.: Domobranstvo na Primorskem 1943—1945. — Ljubljana, 1982.
- Vidic, J.: Po sledovih črne roke. 3., izpop. izd. — Ljubljana, 1982.
- Hribernik, R.-Svarun: Partizanski Ključ. — Ljubljana, 1982.
- Šelhaus, E.: Fotoreporter. — Ljubljana, 1982.
- SKOJ na Gorenjskem. 1920—1948. — Kranj, 1982.
- Klun, A.: Brigada bratstva in enotnosti. — Ljubljana, 1981.
- Guček, M.: Bojna pot Šercerjeve brigade. — Ljubljana, 1982.
- Klanjšček, Z.: Oris narodnoosvobodilne vojne na Slovenskem. 1941—1945. — Ljubljana, 1982.
- Zbornik dokumentov in podatkov o NOV jugoslovanskih narodov. VI. del. Knj. 16. Boji v Sloveniji 1944.
- Vestnik koroških partizanov. Let. 15., 16. — Ljubljana, 1981, 1982.
- Auschwitz — Birkenau. — Maribor, 1982.
- Dachau. Zbornik. — Ljubljana, 1981.
- Za Koroško krajino imajo glede na domoznanski vidik te, letos dobljene publikacije poseben pomen:**
- 1) Raziskovalne naloge občinskih raziskovalnih skupnosti Koroške krajine
 - 2) Diplomatska dela domačinov
 - 3) Publikacije z domačo problematiko in dela domačinov
- 1) Raziskovalne naloge občinskih raziskovalnih skupnosti Koroške krajine
- Vida Potočnik — Đuro Haramija: Dolgoročni razvoj Koroške krajine. — Ravne na Koroškem, 1982.
- Vesna Kozlar: Analiza gospodarskega razvoja občin Dravograd, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem in Slovenj Gradec v obdobju 1971—1980. 1., 2. — Ravne na Koroškem, 1982.
- Franc Pečnik — Dušan Dretnik: Program razvoja kmečkega turizma na območju občine Slovenj Gradec. — Ravne na Koroškem, 1982.
- Hugo Polajner: Razvoj drobnega gospodarstva v koroških občinah. — Ravne na Koroškem, 1982.
- Ivo Štruel: Raziskava pegmatitov v okolici Raven na Koroškem. — Ravne na Koroškem, 1981.
- Mateja Mešl: Analiza stanja inventivne dejavnosti v organizacijah združenega dela na območju Koroške regije. — Ravne na Koroškem, 1981.
- Povzetki raziskovalnih nalog v Koroški krajini. Poročilo o delu v letu 1981. — Ravne na Koroškem, 1982.
- Danica Prpić-Majić: Pračenje toka normalizacije nalaza bioloških pokazatelja izloženosti olovu u stanovnika oko talionice olova nakon postavljanja novih vrečastih filtera u odnosu na razine olova u okolini. — Zagreb, 1981.
- Sonja Puhr — Ivo Raišp: Sladkorna bolezen na slovenskem Koroškem. — Slovenj Gradec, b.l.
- Dražena Novosel-Matovinović: Mogućnosti predikcije preosjetljivosti na buku. — Ravne na Koroškem, 1982.
- Janko Sušnik: Razvoj biomehanske metode za analizo obremenitev notranjega longitudinalnega stopalnega loka. — Ravne na Koroškem, 1981.
- Ivo Štruel: Oksidacija Pb-Zn rude v mežiškem rudniku. — Ravne, 1981.
- Dušan Vodeb: Možnosti energetske oskrbe na Koroškem. — Ravne, 1982.
- Alojz Hauser: Uporaba toplovodnih virov, ki nastajajo pri proizvodnji litine v Gorenju Muta. — Radlje ob Dravi, 1982.
- Nekateri pomembni kazalci za oceno oskrbe z družbeno prehrano v občinah Koroške regije. — Ljubljana, 1981.
- Saša Pirkmaier: Nadaljnje preizkušanje gradbenih plošč na osnovi melamin-formaldehidnega lepila in razvijanje lastnosti v smislu odpornosti napram glivam in insektom. — Slovenj Gradec, 1982.
- Jože Šegel: Razvoj in koordinacija računalniško podprtih informacijskih sistemov v gospodarstvu Koroške krajine. — Ravne na Koroškem, 1982.
- 2) Diplomatska dela domačinov**
- Darja Gerold: Obdelava člankov v slovenskih bibliografijah. — Ravne na Koroškem, 1982.
- Ruža Borštner: Načrtovanje zdravstvenega varstva v občini Ravne na Koroškem. — Ravne na Koroškem, 1979.
- Majda Vravnik: Konstruiranje z računalnikom. — Maribor, 1982.
- Majda Kotnik: Stilna narava barvnih besed v slovenski ekspresionistični liriki. — Ravne na Koroškem, 1982.
- Peter Pačnik: Novejše družbenogeografske spremembe naselja Razbor. — Slovenj Gradec, 1982.
- Milena Sibečnik: Koroški govor Brdinj. — Maribor, 1982.
- Matilda Kumprej: Pripovedna proza Florjana Lipuša. — Ravne na Koroškem, 1982.
- Irena Pepevnik: Stilne značilnosti Suhodolčanovih novel. — Ravne na Koroškem, 1982.
- 3) Publikacije z domačo problematiko in dela domačinov**
- Bibliografije**
- Marija Suhodolčan: Bibliografija Karla Prušnika-Gašperja. Bibliografija Vestnika koroških partizanov. — Posebna številka Vestnika koroških partizanov. Ljubljana, 1982.
- Statistika — gospodarstvo**
- Statistični pregled za občine Koroške regije: Dravograd, Radlje, Ravne na Koroškem in Slovenj Gradec. 1981 št. 1., 2., 3., 4. 1982 št. 1. — Ravne na Koroškem, 1981, 1982.
- Almanah občine Ravne na Koroškem. Pomembnejši splošni pokazatelji razvoja občine Ravne na Koroškem. — Ravne na Koroškem, 1982.
- Šolstvo**
- Vresje. Almanah maturantov Srednje šole tehniško-naravoslovne in pedagoške usmeritve. — Ravne na Koroškem, 1982.
- Našo dopr'našane. Glasilo Kluba koroških študentov v Ljubljani. Ljubljana, 1982.
- Franc Strmčnik: Diferenciacija in individualizacija pouka. — Ljubljana, 1982.
- Narodopisje**
- Marija Makarovič: Strojna in Strojanci. Narodopisna podoba koroške hribovske vasi. Ljubljana, 1982.
- Fizika**
- Janez Strnad: Fizika. — Ljubljana, 1982.
- Kmetijstvo, gozdarstvo**
- Koroška. Počitnice na kmetiji. — Slovenj Gradec, 1982.
- Lesna Slovenj Gradec. — Slovenj Gradec, 1982.
- Boštjan Anko: Krajinsko ekološki pomen celkov v slovenski gozdnati krajini na primeru Kobanskega. — Ljubljana, 1980.
- Gospodinjstvo**
- Nekateri pomembni kazalci za oceno oskrbe z družbeno prehrano v občinah Koroške regije. — Ljubljana, 1981.
- Urbanizem**
- Občina Dravograd v prostoru. — Slovenj Gradec, 1981.
- Franc Gornik: Ideja o jezeru »Dul«. — Ravne na Koroškem, 1958.
- Likovna umetnost**
- Forma viva. Mednarodni simpozij. Kostanjevica 1980, Portorož, 1981, Ravne, 1981. — Ljubljana, 1982.
- Jože Tisnikar. Razstavni katalog. — Sežana, Piran, 1982.
- Karel Pečko. Šestdesetletnica. Katalog k razstavi v Titovem Velenju. — Titovo Velenje, 1981.
- Karel Pečko. Razstava kovaških motivov in krajine Dravske doline. — Muta, 1982.
- Janko Dolenc. Šestdesetletnica. Katalog k razstavi v Titovem Velenju. — Titovo Velenje, 1982.
- Lojze Logar. Razstavni katalog. — Piran, Maribor, 1982.
- Vida Slivnik-Belantič. Razstavni katalog. — Ljubljana, 1982.
- Likovna razstava. Katalog. — Muta, 1982.
- Tapiserije jugoslovanskih likovnih umetnic. Razstavni katalog. — Slovenj Gradec, 1982.
- Glasba**
- Lojze Lebič: Okus po času, ki beži. Za orgle. — Ljubljana, 1981.
- Lojze Lebič — Borut Loparnik: Umetnostna vzgoja. Osnove glasbene umetnosti. — Ljubljana, 1982.
- Sklepni koncert 15. pevskega srečanja od Pliberka do Traberka. — Ravne na Koroškem, 1982.

Na travi

Vres Prevalje. Enajsti letni koncert 15. maja 1982. — Prevalje, 1982.

Film — gledališče

Drugi medklubski festival jugoslovanskega amaterskega filma »Super-8«. — Vuzenica, 1982.

Prvi mednarodni festival industrijskega, obrtnega in etnografskega amaterskega filma. — Prevalje, 1982.

Zaključna prireditev 12. srečanja slovenskih lutkarjev. — Ravne na Koroškem, 1982.

Šport

Rokada — rezultati mednarodnih turnirjev 1978. — Ravne na Koroškem, 1982.

Deseti jubilejni pohod slovenskih železarjev po Koroški. — Ravne na Koroškem, 1982.

Sestdeset let »Partizana« Prevalje. Zbral in uredil Jure Srnko. — Prevalje, 1982.

Nogometni klub »Peca« Črna '62-'82. — Črna na Koroškem, 1982.

Jezikoslovje

Marija Kolar — Breda Pogorelec: Slovenski jezik. 1. Sporočanje. — Maribor, 1981, 1982.

Književnost

Prežihov Voranc: Požganica. — Maribor, 1981. (Izbrana dela. 1.)

Prežihov Voranc: Doberdob. — Maribor, 1981. (Izbrana dela. 2.)

Prežihov Voranc: Samorastniki. — Maribor, 1981. (Izbrana dela. 3.)

Prežihov Voranc: Jamnica. — Maribor, 1981. (Izbrana dela. 4.)

Prežihov Voranc: Nicina. — Maribor, 1981. (Izbrana dela. 5.)

Prežihov Voranc: Boj na požiravniku. TV-priredba: Vladimir Frantar.

Prežihov Voranc: Solzice. Scenarij za TV: Milena Ogorelec.

Prežihov Voranc: Borba na tujih tleh. TV-priredba: Franček Rudolf.

Prežihov Voranc: Pasja pot. (Dvojčki.) TV-igra. Scenarij: Tone Partljič. Snemalna knjiga in režija: Janez Drozg.

Pružihov Voranc: Doberdob. Radijska priredba: Saša Vuga.

Suhodolčan Leopold: Z vami se igra krojaček Hlaček. — Ljubljana, 1982.

Suhodolčan Leopold: Na kmetiji. 2. natis. — Ljubljana, 1982.

Suhodolčan Leopold: Piko Dinosaur. — Moskva, 1982.

Suhodolčan Leopold: Piko Dinosaur. — Praha, 1981.

Suhodolčan Leopold: Dinosaur Piko. Bratislava, 1981.

Suhodolčan Leopold: Dwanaće elefantow. — Budyšin, 1981.

Suhodolčan Leopold: Krojaček Hlaček, Kam se je skrtil krojaček Hlaček, Piko Dinosaur v kitajščini. — Hunan, 1982.

Suhodolčan Leopold: Foltocskaszabóczka. — Budapest, 1981.

Suhodolčan Leopold: Sakriveni dnevnik. 2. izd. — Zagreb, 1982.

Domoznanstvo

Libeliče. 1920—1922. Uredil Lojze Kos. — Libeliče, 1982.

Valent Vider: Zapiski o Solčavi in njeni okolici. — Solčava, 1982.

Zemljepis

Peter Ficko: Po gorah severovzhodne Slovenije. — Ljubljana, 1980.

Kamniške in Savinjske Alpe z Obirjem in Peco. 3. izd. — Ljubljana, 1982.

Biografije

Franjo Malgaj — borec za severno mejo. — Ravne na Koroškem, 1982.

Jože Koruza: Prežihov Voranc in boji za Koroško v letih 1918—1920. — Celovec, 1981.

Franč Sušnik: Vrančeva pot. 2., dopolnjena izdaja. 1. ponatis. — Ravne, 1982.

Franjo Hovnik

„Fužinar“ mi je edina vez s Koroško

(Naši nekdanji sodelavci se nam oglašajo)

Kot polja široke so ceste in po teh cestah se ljudje nenehno preseljujejo, ene zanese pot silno daleč, druge nekaj manj in v tem času je za mnoge kar precej postojank, kjer se za nekaj časa ustavijo, nekateri ostanejo, drugi iščejo naprej, dokler se tudi sami ne ustavijo, si tam ustvarijo novo življenje, svoj drugi dom in resnica je, da človek nikdar in nikoli ne moreš zbrisati spomina na svoj rodni kraj, kraj, kjer te je rodila mati, te zibala v čisto ta pravi lesen zibelki ter ti za uspa-vanko prepevala »aja tuj tuja...«

Ze več kot 30 let je minilo, odkar sem tudi jaz lepega poletnega dne — verjetno za vedno — odšel iz prelepe Mežiške doline, ki jo na vseh straneh obdajajo visoki vrhovi, gore. Nisem odšel čez veliko lužo, tja v daljno Avstralijo, Ameriko, ostal sem v domovini. Dokler mi je še živela mati, sem se pogosto vračal domov, tja, kjer sem preživil svoja otroška leta, resnici na ljubo povedano — v veliki revščini. Ko pa sem odrasel kratkim hlačam, sem se že zaposlil. Kje drugje kot v rudniku. Postal sem knap. Leta 1944 me je pot vodila med partizane, nato sem ponovno dobil v roke karbidovko, s katerimi smo si v tistih časih knapi svetili globoko pod zemljo, pod Matjažovo Peco. Kralja Matjaža sicer nikoli nisem srečal v kakšnem rovu pa tudi ne jamskih škratov.

Nekaj let pozneje sem predsedal med guštanjske fužinarje. In čeprav sem stanoval v samskem domu, sem se počutil, kot da sem doma. Neštetokrat me je pot vodila k Prežihu pa na Uršljo goro, ki je ponos fužinarjev. Od tod sem pogosto opazoval nenehni razevet »fabrike« pa stanovanjske gradnje. V tistih časih se je največ gradilo na Čečovju. Rad sem zahajal v gimnazijsko

oziroma študijsko knjižnico, ki jo je vodil pokojni dr. Fran Sušnik. Ta mi je nekoč pozneje, ko sem ga službeno obiskal, podaril eno svojih knjig s podpisom, ki mi je danes dragocen spomin nanj in na koroške lesove.

In lesove sem vzljubil že v rani mladosti, kajti kamor se mi je oko ozrlo, tam so dan in noč gozdovi nekam tajinstveno šumeli in šumijo še danes. Z gora in bregov žuborijo potočki, ki se ob združevanju z drugimi, ki prihrumijo z drugih bregov, nenehno večajo. V njih so urno švigale postrevi, ki živijo le v čistih vodah. Zato sem želel postati gozdar. Ta moja želja se mi je potem, ko sem s težkim srcem zapustil Ravne, uresničila. Žal pa mi potem, ko sem se vrnil iz šol, ni bilo usojeno, da bi služboval kje na Koroškem. Odšel sem v drug konec Slovenije — v Ptuj, kjer sem ostal vse do današnjih dni.

Res pa je, da me pot od časa do časa še vedno vsaj enkrat na leto, zanese med vas, dragi mi fužinarji pa knapi. Tedaj vedno znova ostrmim nad gospodarskimi dosežki, kajti moderni »plavži« so se v letih, odkar nisem več na Koroškem, že od zunaj več kot za dvakrat povečali; modernizirali ste proizvodnjo plemenitih jekel in izboljšali delovne razmere fužinarjev.

Želim torej povedati, da odkar mi uredništvo pošilja na moj sedanji naslov Koroškega fužinarja, ga od prve do zadnje strani z zanimanjem preberem, saj mi je sedaj le pisana beseda še najožja vez z vami, dragi rojaki in rojakinje.

Želel bi le in prepričan sem, da z mojim predlogom soglašate še marsikateri redni bralec Fužinarja, da bi le-ta pogosteje, kar vsak mesec, izhajal, pa četudi morda v malce bolj »tanki« obliki.

Da bo dobro obrodilo

Dr. Leopold Budna

Kramljanje z Bico pod staro uro

»Bica, zopet kaj slabe volje?«

»O, moj doktor, dober večer, pravi čudež, da te je nocoj prineslo.«

»Pa menda zopet niste kaj bolni, se zopet kaj po svoje ne zdravite, pa bom zopet kaj zamudil pri vaši bolezni?«

»Trenutno res ne, moj doktor! Ampak čakala sem te, kakor čaka žejna zemlja dežja. Takoj ti moram povedati, da so večeraj mojega najljubšega nečaka Ožbija peljali v bolnišnico.«

»Ožbija, pa menda ne tistega, ki se je že lani zdravil v bolnišnici?«

»Prav tistega, ta človek bo kmalu več preživel v bolniškem staležu in po bolnišnicah kakor pa v službi. Menda se mu je zopet odprla rana na želodcu, pa nikoli nisva imela časa, moj doktor, da bi se o teh nesrečnih ranah na želodcu kaj več pogovorila.«

»No, če je še kaj tiste dobre kavice, bi se pa nocoj nekoliko več res pogovorila o teh ranah na želodcu oziroma na dvanajsterniku.«

»Veš, včasih je tudi mene strah, kadar me zaboli v trebuščku, da bom tudi jaz dobila kakšno rano na želodcu.«

»No, če je do sedaj niste dobili, potem je tudi v teh starejših letih zelo malo verjetnosti, da bi oboleli za rano na želodcu.«

»Pa govorijo, da so te bolezni podedovane, oziroma da so v določenih družinah pogostejše.«

»Da, res je, da obstajajo nekatere družine, v katerih ima več članov lahko rano na želodcu oziroma dvanajsterniku. Da bi pa ta najin razgovor potekal manj zapleteno in bi se manj ponavljal izraz rana na želodcu in dvanajsterniku, bi bolnike, ki bolujejo za takimi ranami, imenovali kar tako, kot jih imenujemo v medicinskem žargonu — ulkusaše. Zdaj ni ravno pomembno, ali je ta rana, oziroma učeno latinsko rečeno — ulkus, na želodcu ali na dvanajsterniku.«

»Vidiš, moj doktor, da si me že nekaj naučil. Jaz sem mislila, da je vseeno, ali je rana na želodcu ali na tistem dvanajsterniku, ker pravzaprav ne vem, kaj predstavlja. Kaj je pravzaprav dvanajsternik?«

»Pozabil sem vam, Bica, vso stvar obraziliti od začetka. Kot vemo, hrano uživamo z usti, jo s slino prežvečimo, nato jo pošljemo po požiralniku, ki poteka zadaj ob hrbtenici, navzdol, predre trebušno prepono, ki loči prsno votlino od trebušne, ter potisne hrano v želodec. Želodec je vrečast, votel organ, ki ima nekako polmesečasto obliko, z malo krivino navzgor in proti desni strani, z večjo krivino po zadaj in proti levi. Prostornina želodca je približno velikosti enega litra. Iz želodca prehaja hrana mimo tako imenovanega vratarja ali pilorusa v črevo, začetni del črevesa pa se imenuje dvanajsternik. No,

v dvanajsternik priteče tudi žolč iz žolčnika. Hrana se začne prebavljati že v ustih, nato se prebavlja v želodcu, nato v dvanajsterniku in prebava se nadaljuje v ozkem črevesu. V širokem črevesu pa ni več prebave, tu se nabira samo blato, tako imenovani odpadni material, kot pri peči, kjer moramo po vsakem kurjenju peč izčistiti.«

»Slišala sem, da nekateri ljudje hitreje obolijo za ranami na želodcu oziroma na dvanajsterniku kot drugi. Zakaj je tako?«

»Zakaj je tako, ne morem odgovoriti. Pač vemo, da smo ljudje različni, pa da smo tudi različno nagnjeni k različnim boleznim. Nekdo je kar naprej prehlajen, nekdo kar naprej krvavi iz nosu, pri nekem se ponavljajo pljučnice, pri nekem se ponavljajo za vsako figo driske, nekateri pa so nagnjeni k pogostejšim ranam na želodcu oziroma na dvanajsterniku. Kot sem pač rekel, so ulkusaši.«

»Slišala sem tudi, da so tvoji ulkusaši češče moški, pri ženskah ni toliko tega obolenja.«

»Pa še res je in pravilno ste slišali. Številnejši ulkusaši so moški, redkeje so ženske. Niso pa ženske, seveda, izvzete. Številnejše rane, ali pravilno rečeno razjede, se pojavljajo pri mladih ljudeh in redkeje pri starejših. Redkeje se pojavljajo pri debelih, pogosteje pa pri suhih in nevrotičnih.«

»Potem je pa seveda bolje biti ženska in povrh še debeluška.«

»No, Bica, ni ravno tako. Res je, da so suhci običajno bolj nevrotični tipi, da so pogosteje ulkusaši, vendar ženskam in debeluhom tudi ni prizaneseno, saj imajo cel

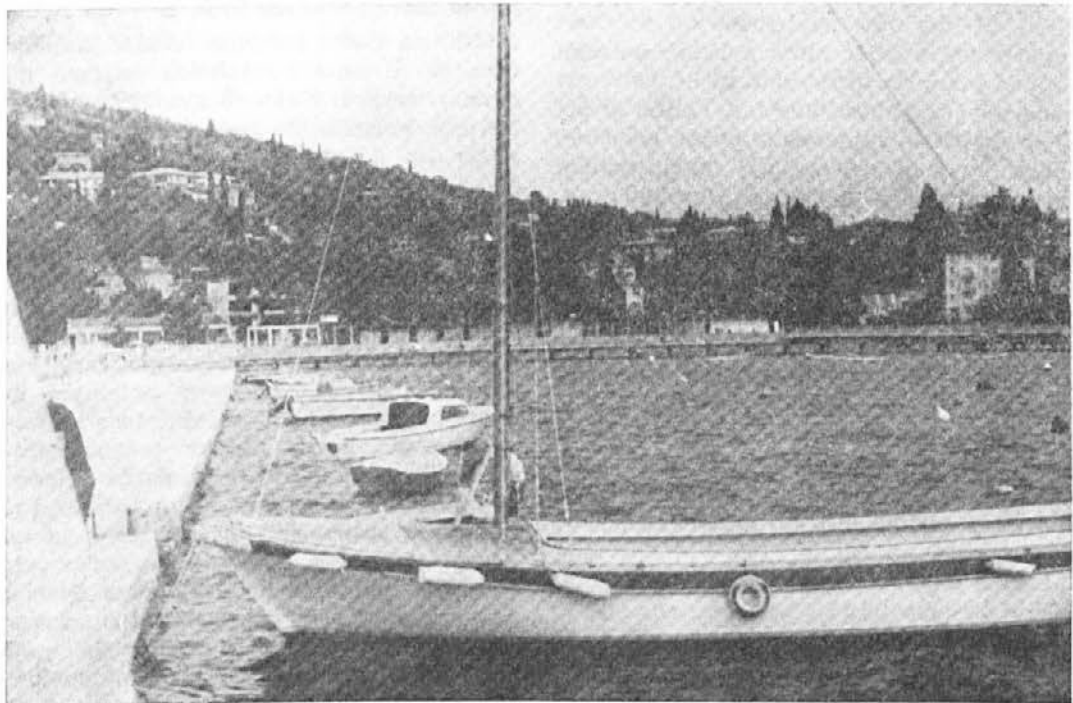
kup drugih težav; če sva že pri trebuhu, napadi žolčnih kamnov so pa pri debelih pogostejši.«

»Pa kaj je pravzaprav rana na želodcu. Ali je to res taka rana, kot da bi se vrezal ali kot da bi na želodcu oziroma tvojem dvanajsterniku kaj počilo.«

»Sem že omenil, Bica, da rana ni najboljši izraz. Lahko bi rekli, da gre za želodčno ali dvanajsternikovo razjedo. Opisal bom najbolj preprost način, kako bi naj do take rane oziroma razjede prišlo. Omenil sem že, da začnemo hrano prebavljati v ustih. Tu prebavljamo v glavnem sladkorje, škrob, ogljikove hidrate in podobno. Tako na pol prebavljena hrana pride v želodec. Verjetno ste že slišali, da se v želodcu izloča želodčna kislina. To ni nobena posebna kislina, ampak je kemijsko solna kislina. Vse kisline in vsi lugi pa razjedajo, kamor pač kanejo. Kislini se pridružijo še posebne, v želodcu izločene snovi, ki predvsem prebavljajo beljakovine. Sam želodec pa je tudi iz beljakovinastega tkiva, zato obstaja pri vsakem človeku nevarnost, da bodo solna kislina in ostali želodčni sokovi začeli razjedati lastno želodčno steno. Da bi do tega ne prišlo, želodec izloča tudi posebno sluz, s katero prekrije svojo notranjo želodčno steno. S tem želodčno steno nekako zaščiti, da želodčna kislina s prebavnimi sokovi ne more razjedati lastne želodčne stene. Iz številnih razlogov pa se želodčni kislini in želodčnim prebavnim sokovom posreči, da na kakem mestu le začnejo razjedati želodčno steno. To razjedo imenujemo po domače rano, ali z latinskimi oziroma medicinskimi izrazom ulkus, in ker je latinski izraz želodca ventriculus, imenujemo to bolezen ulcus ventriculi.«

»Torej ni isto rana na želodcu ali rana na dvanajsterniku. Ali pride do rane na dvanajsterniku iz istega razloga?«

»Kot sem že omenil, hrana potuje iz želodca mimo vratarja v dvanajsternik. Ta hrana je seveda kiselkasta. Tudi dvanajsternikova sluznica, če ni dobro zaščiten s svojimi obrambnimi faktorji, predvsem z alkalno tekočino, pride pod vpliv

Morje vabi

Blinda

kiselkastega in razkrojnega delovanja želodčne mase in tudi na njej lahko nastane rana oziroma razjeda oziroma ulkus. Ker se latinsko imenuje dvanajsternik duodenum, govorimo v medicini, da ima bolnik ulcus duodeni. In če smo še bolj natančni, začetni del dvanajsternika se imenuje bulbus, potem bi se celotna diagnoza glasila: Ulcus bulbi duodeni.«

»Torej, ta moj Ožbi ima rano na želodcu. Ta se mu je že nekajkrat ponovila. Večkrat jo je menda prebolel kar doma. Sedaj pa so bile bolečine tako močne, da je šel v bolnišnico. Zakaj se pri nekaterih bolnikih pojavi rana na želodcu, pri drugih pa na dvanajsterniku?«

»No, znano je, da so pogostejše rane na dvanajsterniku kot na želodcu. Zakaj je tako, je pač več mišljenj, pravega odgovora verjetno še ne vemo. Ni pa prijetno imeti rane niti na dvanajsterniku niti na želodcu.«

»Zakaj pa so te rane tako boleče?«

»Zanimivo je, da hodi po svetu cel kup ljudi, ki ima rano na želodcu ali na dvanajsterniku, vendar nima nobenih bolečin. Je pač tako: dostikrat tudi ni od velikosti rane odvisna jakost bolečine. Lahko so pri čisto majčkani ranici zelo močne bolečine, lahko pa tudi pri velikih ranah poteka obolenje praktično skoraj brez bolečine. Res pa je, da so tisti, ki imajo malo bolečin, oziroma jih nimajo, v manjšini.«

»Včasih tudi mene zaboli želodec, pa se kar bojim, da bi imela rano. Ali mi lahko poveš vsaj nekaj takih domačih znakov, kakšne težave ima ulkusaš ali kakor že imenuješ takega reveža.«

»Pravzaprav so razlike med težavami, ki jih ima bolnik z rano na želodcu in tistimi, ki jih ima na dvanajsterniku. Te težave in razlike niso točno omejene, vendar se zdravnik lahko včasih že po opisu težav orientira, ali sploh gre za rano in kje bi ta rana bila.«

»Rada bi jih slišala.«

»Pri bolniku z rano na želodcu je bolečina močnejša takrat, ko je želodec prazen. Običajno celo mine, če nekaj pojemo.

Namesto lahke hrane, predvsem mleka, lahko vzamemo tudi kakšno alkalno zdravilo, nekaterim pomaga že kar soda bikarbona. Če nimamo ničesar pri roki, je najbolje, da poizkusimo izbruhati želodčno kislino. Bolnik kaže z roko, da ga boli v žlički. To je predel med obema rebrnima lokoma, nad popkom. Ta bolečina je pekoča, pa tudi krčevita. Ranjeno mesto na želodčni sluznici želodčna kislina s svojimi sokovi razžira in draži tudi živčne spletke, ti pa povzročijo krč želodca, ki je izredno boleč. Nekateri imenujejo to bolečino tudi »bolečino lačnih«. Nekateri tudi sami bruhaajo. Pri bolnikih z rano na dvanajsterniku pa je z bolečino nekoliko drugače. Pri takih bolnikih se začne pojavljati bolečina šele kako uro ali dve po jedi, to je v času, ko se začne želodec spraznjevati. Bolečine so enako močne, so enako pekoče in krčevite, bolnik pač kaže z roko, da ga boli v žlički in pod desnim rebrnim lokom. Ta bolečina pa običajno ne mine po uživanju hrane, nasprotno, ponovno uživanje hrane jo še bolj razdraži.«

»No, pa vsaka bolečina želodca, kolikor vem, le ni rana na želodcu oziroma na dvanajsterniku. Kako zdravniki točno določite in potrdite, da gre res za rano?«

»Včasih je stvar zelo preprosta. Če je pri nekom že bila dokazana rana na želodcu in na dvanajsterniku, pa se je pozdravila, pa je začel ponovno tožiti o enakih težavah, smo skoraj stoodstotno prepričani, da se je rana ponovila. Znano je namreč tudi, da se rane rade ponavljajo v pomladanskem in jesenskem času, da pa so nekoliko redkeje v poletnem in zimskem času. Zakaj je tako, tega ne vemo. Seveda, če pa hočemo točno ugotoviti velikost rane in kje je, potem želodec in požiralnik še rentgensko preiščemo. Pri rentgenski preiskavi namreč točno lahko ugotovimo mesto, kje je rana, kako približno je velika in kako globoka. Seveda pa tudi rentgenska preiskava ni stoodstotna. Nekateri rane ali ranice so tako majhne, da jih lahko tudi s še tako natančnim rentgenskim pregledom zgrešimo, oziroma da jih ne moremo potrditi. V takšnem pri-

meru bolnika še vedno ne obsodimo za simulanta, pač pa rečemo, zlasti če gre za bolj ali manj tipične težave ulkusa, da za rano gre, vendar pa je tako majhna, da rentgensko ni dokazljiva. Tudi taka, rentgensko nedokazljiva rana oziroma ranica, lahko dela izredno močne težave bodisi v smislu bolečin bodisi v smislu kakšnih drugih komplikacij.«

»Slišala sem, da je sedaj še neka nova preiskava, kjer baje z lučjo gledajo v želodec.«

»Bica, ste kar točno informirani. Obstaja sedaj še bolj zanesljiva preiskava kot rentgenski pregled želodca. Ta posebna lučka oziroma ta instrument, ki je ceva iste oblike in ima res obilje ogledalc in lučk, se imenuje gastroskop. Preiskava pa gastroskopija. Da bova vso stvar boljše razumela, bom še omenil, da pomeni gaster: grško želodec, scopen pa gledati. To pomeni, da je gastroskopija nekako ogledovanje želodca, kar je tudi res. Opozoriti pa moram takoj, da se pri tej preiskavi da videti tudi situacija v dvanajsterniku, pa tudi v požiralniku. S to preiskavo se lahko na lastne oči prepričamo tudi o drugih bolezenskih procesih v dvanajsterniku, želodcu in požiralniku. Pa radovednemu pacientu nudimo tudi možnost, da sam pokuška skozi to napravo v svoj želodec in da sam vidi, kakšna je videti rana v želodcu oziroma dvanajsterniku.«

»Katera rana pa bolj boli? Ali ona na dvanajsterniku ali na želodcu?«

»Bica, ni nobenega pravila. O bolečini sem že govoril, na splošno lahko samo rečem, da so te rane lahko zelo muhaste. Vendar posvečamo ranam na želodcu običajno več pozornosti kot ranam na dvanajsterniku. To pa predvsem zaradi tega, ker so rane na želodcu včasih zelo podobne začetnemu rakastemu obolenju želodca, medtem ko običajno rakastega obolenja na dvanajsterniku ne najdemo. Zato vsako rano na želodcu obdelamo rentgensko in gastroskopsko, odpravljamo pa tudi košček sluznice ob rani za tako imenovano histološko preiskavo pod mikroskopom, kjer ugotavljamo, ali so želodčne celice še normalne ali pa so sumljive že za rakasto obolenje.«

»Sedaj si me prestrašil. Ali so te rane na želodcu pogosto rakaste?«

»Niso pogoste, različne klinike naštevajo pač različne podatke. Nekateri menijo, da je samo en odstotek ran na želodcu rakastih, medtem ko druge klinike navajajo tudi do deset odstotkov ran na želodcu rakastega značaja.«

»Samo Ožbi je še mlad, nima še niti 40 let.«

»No, samo ta podatek, da še nima 40 let, ne pomeni, da bi rana ne mogla biti rakastega izvora. Zlasti pri ljudeh, pri katerih se rana na želodcu pogosteje pojavlja, obstaja večja možnost, da pride v rakasto obolenje. Zato takim ljudem, pri katerih se rana na želodcu ponavlja, kar hitro svetujemo operativni poseg želodca. Vendar seveda preje napravimo cel kup preiskav in bolezen zelo dobro zasledujemo, da ne pošiljamo ljudi po nepotrebnem na operacijsko mizo.«

»Moj doktor, kako pa zdravijo tega mojega ubogega Ožbija v bolnišnici?«

»No, z bolniki, ki imajo rane na želodcu in na dvanajsterniku, imamo veliko izkušenj. Skoraj pri vsakem bolniku potekata zdravljenje in čas zdravljenja praktično različno. Vsekakor pa se držimo nekaterih splošnih načel, katerih se mora držati predvsem tudi bolnik. Prva zahteva je, da bolnik dobi predpisano ulkusno dieto. Ta je lahko različno stroga, odvisno pač od poteka obolenja. Gre predvsem za mlečno prehrano, mleko namreč nevtralizira želodčno kislino, ta pa potem nima več takega razdiralnega vpliva na lastno želodčno sluznico. Je pa res, da se nekateri ljudje mlečne hrane zelo hitro naveličajo. Takemu bolniku skušamo pomagati, da napravimo bolj pisan jedilnik, v njem pa se mora vseeno izogibati raznih dražjih začimb, predvsem preveč slane hrane, čebule, česna, gorčice, kislih kumaric, solate, svinjskega mesa ipd. Ampak to so vse stvari, brez katerih se da prav lepo živeti in se ob tej dieti celo zrediti, zlasti ko minejo bolečine in se zdravje boljša.«

»Slišala sem, da so ga najprej vprašali, če je kadilec. Ali je kajenje res vzrok ponovne rane na želodcu?«

»No, kajenje in ulkusaš vsekakor ne gresta skupaj. Še najmanj kadilec in rana na želodcu, nekoliko manj strogi pri kadilcih, pri katerih se rana ponavlja na dvanajsterniku. Kajenje namreč vzpodbuja želodčno sluznico, da izloča več želodčne kisline, za njeno nevarno plat pa že tako veva. Zato so pravzaprav prvi trije zahtevki pri zdravljenju vsakega ulkusaša naslednji: dieta, opustitev kajenja, počitek. Nato šele pridejo na vrsto zdravila. Ta zdravila so različna. Predvsem pa zasledujemo sledeče učinke zdravil: z določenimi zdravili, ki jih imenujemo mukoprotektorje, skušamo zaščititi želodčno sluznico pred razdiralnim vplivom želodčne kisline. Ta zdravila naredijo fino zaščitno plast na želodčni sluznici, tako da ne pride do direktnega kontakta želodčne kisline in sluznice. Druga vrsta zdravil v glavnem nevtralizira želodčno kislino, s tem pa seveda ta izgubi svoj efekt. Tretja vrsta zdravil, ki jih predpisujemo, pa omilja krče. Kot sem že omenil, so krči pri ranah na želodcu in dvanajsterniku zelo pogosti in zelo boleči.«

»Ali ne pošljejo vsakega bolnika, ki se zdravi zaradi rane na želodcu oziroma na dvanajsterniku, na nadaljnje zdravljenje še v kako kopalnišče?«

»Ne, to sploh ni potrebno. Vemo tudi, da vsi bolniki niso disciplinirani. Kakor hitro bo šel iz bolnišnice, bo začel zopet kaditi in piti in živeti življenje po starem, tako si bo kmalu priklical ponovno rano. Takemu seveda kopalniško zdravljenje v ničemer ne koristi. V kopalnišča pošiljamo le tiste bolnike, pri katerih se rana dostikrat ponavlja, ki so zelo shujšani, podhranjeni in pri katerih je rana na želodcu in dvanajsterniku že ozdravljena. Od kopalniškega zdravljenja pričakujemo predvsem, da bo imel tam red, da bo imel primerno hrano ter da bo pridobil kaj na svojih kilah ter na svoji moči in odpornosti.«

»Slišala sem tudi, moj doktor, da pri nje-govi rani obstaja možnost, da bi počila. Ali res taka rana počijo?«

»Res, Bica! Saj ste že velikokrat slišali, da je komu počil želodec. Običajno pač počijo na mestu, kjer je rana, bodisi na dvanajsterniku bodisi na želodcu. Želodčni sok toliko razje želodčno steno, da postane povsem tanka, nato pa pri neki obremenitvi pusti še tista stanjšana stena in želodec počijo. Enako je seveda z rano na dvanajsterniku. V tem primeru se vsa hrana izcedi v prosto trebušno votlino, bolečina je grozna, bolniki so zelo prizadeti, potrebna je takojšnja operacija, sicer sledi smrt.«

»Zakaj pa so Ožbiji dali tudi transfuzijo? Ali dobi vsak bolnik z rano na želodcu ali na dvanajsterniku transfuzijo?«

»Če je dobil transfuzijo, pomeni, da je Ožbi iz te rane tudi krvavel in je izgubil precej krvi. Ulkusaši namreč pogosto krvavijo iz svojih ran. Krvavitev je včasih zelo močna, ljudje se kar trenutno sesedejo, postanejo blede, krvni pritisk pade, izgubljajo se v nezavesti. Take lahko reši le hitra intervencija. No, pri nekaterih bolnikih pa so te krvavitve počasne, bolnik počasi krvavi v želodec oziroma v dvanajsternik. Pri močnih krvavitvah lahko bolnik kri tudi bruha, pri skritih in lahkih krvavitvah pa običajno ne. Vendar bo tudi pri lahki oziroma skriti krvavitvi bolnik začel hitro propadati, postal bo slaboten, dobil bo vrtoglavico, krvni pritisk bo začel padati, bolnik se bo potil, mogoče tudi bruhal kaj krvi, blato pa bo postalo smolasto črno. Vsaka krvavitev, bodisi težka, bodisi lažja, zahteva zdravljenje v bolnišnici.«

»Kako se bojim za Ožbija. Niti nisem vedela, kako je stvar resna, dokler mi vsega tega nisi povedal. Kaj misliš, ali bo potrebna pri njem operacija želodca?«

»Trenutno imam o vsem premalo podatkov. Z ozirom na to, da pa se rana na želodcu ponavlja, da iz te rane krvavi, mislim, da z operativnim posegom pri njem ne bodo dolgo odlašali. Kot ne odlašajo pri nobenem krvavečem ulkusu. Če se rane ponavljajo, se ponavljajo na istem mestu, to se pravi tam, kjer poteka kaka večja žila, potem so možne pogostejše krvavitve oziroma izkrvavitve.«

»Sem pa od nekaterih slišala, moj doktor, da čakajo pri ranah tudi po 10 let in da neradi operirajo prehitro?«

»Bica, to ste kar dobro slišali. Vendar to je okvirno takole: pri mlajših ljudeh, pa čeprav se rana večkrat ponavlja, ta pa ne krvavi, ni sumljiva za rakasto obolenje, pač z operativnim posegom čakamo tudi 10 ali pa še celo več let ali pa celo življenje. Vprašanje operacije rešujemo pri vsakem bolniku posebej.«

»Ali res odvzamejo dve tretjini želodca pri takih operacijah? Ali nima tak bolnik zaradi tega vse življenje težave s prebavo?«

»Res je, da pri taki operaciji odvzamejo okoli dve tretjini želodca. Take operacije imenujemo — zaradi resekcije želodca — v medicinskem žargonu »resecirance«. Običajno se tak bolnik po kakih šestih tednih oziroma pol leta po operaciji v celoti popravi in nima nikoli več težav z želodcem. Živi normalno življenje, dočaka normalno starost. Pri nekaterih resecirancih, ti so sicer bolj redki, pa ta stvar ne gre tako gladko. Tudi po operaciji imajo kar naprej težave, predvsem če so nevrotski. Tudi če se držijo navodil, da večkrat jedo, da po

malem jedo, da se stalno drže diete, imajo po vsakem uživanju hrane različne težave, vse od bolečin pa tudi do bruhanja. Ponavljajo se rane na ostanku operiranega želodca ali pa na spoju med želodcem in črevesom. Izjemoma so potrebne ponovne operacije, izjemoma je treba odstraniti ves želodec.«

»Kako si dejal odstraniti ves želodec? Ali taki ljudje lahko še sploh živijo?«

»Da, Bica, kar prav ste slišali. Tudi pri bolnikih, pri katerih je treba odstraniti ves želodec, je življenje po operaciji različno. Taki ljudje imajo seveda svojo posebno dieto, številnejše in manjše obroke, v začetku morda cel kup težav s prebavo, sčasoma pa se del črevesa, ki je prišit na požiralnik, začne prilagajati nekaki vlogi pomožnega želodca, življenje je možno, ljudje običajno lahko dočakajo enako starost kot neoperiranci. Gotovo pa so bolj prikrajšani v načinu prehrane, zlasti je težko ob večjih družinskih praznikih in gostijah, ko je miza polna dobrot.«

»Slišala sem tudi, da bolnikom, katerim so odstranili dve tretjini želodca, po operaciji priporočajo piti cviček, ker sami nimajo več kisline za prebavo. Kako je s to stvarjo?«

»Res je, tudi to ste pravilno slišali. Še vedno v nekaterih bolnišnicah in nekateri zdravniki priporočajo resecirancem, da popijejo kaka dva deci cvička po kosilu oziroma po večerji. Vendar pa je cel kup zdravnikov, med katerimi sem tudi jaz, proti temu. Iz izkušenj namreč vemo, da ti bolniki slabo prenašajo alkohol. Alkohol pride prehitro v črevo, prehitro v jetra, prehitro v kri, taki bolniki so že po majhnih količinah zelo vinjeni, takoj je trenutna koncentracija alkohola v krvi zelo velika, in visoke koncentracije precej okvarjajo jetra. Cel kup ljudi je po operacijah želodca postalo — tako rekoč nekrivi ne dolžni — zasvojenih od alkohola, so postali alkoholiki s tipično alkoholno okvaro jeter ter z alkoholnim telesnim in duševnim propadom. Osebnost svetujemo takemu operirancu, da uživa bolj pikantno hrano, pa da med jedjo pije domač jabolčni kis. Alkohol pa le tu in tam, pa še to v manjših količinah. Nikakor pa ne priporočam stalnih 2 deci cvička po kosilu in po večerji, kajti tak bolnik bo prej ko slej težek alkoholik.«

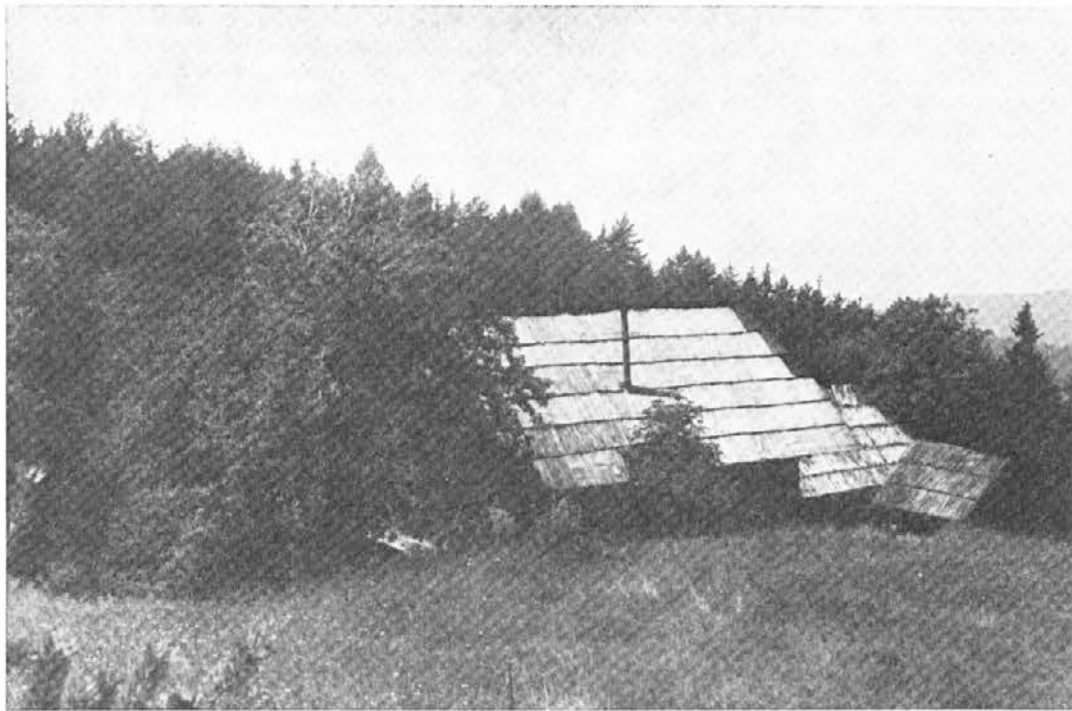
»Torej, trenutno, moj doktor, ne moreš povedati, kaj Ožbija čaka?«

»Res ne morem. Bom se pa zanj zanimal, pa se ob priliki zopet oglasil. Toliko sva se zaklepetala, da sicer ne veva, kaj čaka Ožbija, veva pa, da naju čaka še kavica, na katero ste, Bica, povsem pozabili.«

»O moj doktor, nocoj si bil tako zanimiv in sem v takih skrbeh za Ožbija, da sem na najino kavico res pozabila. Takoj jo skuham!«

»Kaj pa, Bica, če je tudi midva nocoj ne bi pila, saj je tudi Ožbi ne sme piti. Povedati namreč moram, da je tudi črna kavica eden izmed vzrokov, ki pospešuje možnost nastanka rane na želodcu oziroma na dvanajsterniku, pa, v dieti ulkusašev je prepovedana.«

»Nič se ne bova odpovedala, moj doktor! za tak najin večer nama kavica pripada, pa zaradi te skodelice rana gor ali dol!«

Kmetija

»Bica, s tem se popolnoma strinjam. Če ni vaše kavice, potem pri tem obisku res nekaj manjka. Res je, da zaradi te skode-lice ne bova delala problemov. Samo, o

tem morava govoriti tiše, da naju kdo ne sliši.«

In že je na štedilniku zavrela voda za najino kavico.

Ivan Modrej

Biriči v naših krajih

Med najtežja bremena, ki so jih morali nositi manj premožni nižji sloji, spada gotovo vojaška služba. Večini izobraženega prebivalstva, duhovščini in meščanstvu, ni bilo treba k vojakom. Ker je odločala o oprostivah graščinska gosposka, je varovala pač svoj hrbet, pritisnili pa so na tiste, ki je bila z njimi sprta. Poleg navadnih kmečkih sinov, dninarjev in hlapcev so pobirali tudi slabe študente, popetpuhe itd.

Naredba, da je bil vojak zavezan služiti vse svoje žive dni, je bila odpravljena šele z odlokom dne 14. maja 1802. Toda doba služenja še ni bila natančno določena. Pozneje so določili za posamezne rodove vojske 10, 12 ali 14 let, kakor poje naša narodna pesem: Svetla sablja je zdaj moja žena, štirinajst let sva poročena: če me ona zapusti, moj živ grob me gor budi.

V naših krajih so biriči lovili mlade fante za vojaško službo do leta 1860. Ti biriči so imeli težavno nalogo loviti fante, ki so bili primerni in sposobni za vojsko. Kjerkoli so katerega ujeli in v kakršnikoli obleki so ga našli, takega so odvedli s seboj v Železno Kaplo ali v Pliberk. Biriči so bili silno nadležni in nepriljubljeni.

Pripoveduje se, da so pri hišah, kjer so imeli za vojake ali kakor so nekoč pravili — »žolnirje« sposobnega fanta, jedli in pili po več dni, dokler jim domači niso povedali, kje je skrit fant (žolnir). Vlamljali so v kašče, vzeli meso, si ga kuhali, pekli in cvrli. Če je bila kašča prazna, so šli v hlev in zaklali ovco, eno ali več. Gospodarji so bili prisiljeni izdati skrite fante. Lovili so fante tudi po gozdovih in

poljih. Pri Rusovi hiši v Koprivni je ustrelil neki birič fanta Jagodeca, ki je bežal pred njim, dne 14. marca 1836.

Skrivali so se na različne načine. Po ustnem izročilu so se skrivali po samotnih kmetijah v Koprivni, Solčavi in pod Uršljo goro. Pri kmetu Šiserniku je blizu požgane kmetije kapelica, ki še danes stoji. Pod streho nad obokom je bil prazen prostor, tu so se večkrat skrivali, enako tudi v kapelici pri Križanu na prelazu ceste iz Koroške na Štajersko. Čeprav so na kmetijah vse preiskali, jih v teh kapelicah niso našli. V Belih vodah so ženske napadle biriče in razvezale fante, da so pobegnili. V Sent Vidu, na prelazu ceste Črna—Šoštanj, so praznovali »lepo nedeljo«. Ko so ljudje prišli iz cerkve, so biriči ustrelili po njih. Tedaj je zavpil župnik iz Zavodnje: »Če je pa tako, tedaj naj bo zob za zob«. Ljudje so napadli biriče, jim vzeli puške in jih pretepli. Vodjo teh biričev — »Lifa« — so pa na Vrtičevih njivah ubili. Glavni birič za naše kraje je bil Cegvar iz Libuč, imel je več pomočnikov za lovljenje fantov. Nekoč je prišel s svojimi pomočniki h kmetu Kavniku v Zgornjem Javorju. Na polju je videl tri pare vpreženih volov v pluge, zraven pa nobenega moškega, ampak same ženske. Vprašal je, kje so moški. Ženske pa so mu odgovorile: »Birič, hudič, birič hudič.« Jezni so se odpravili naprej, proti Spodnjem Javorju. H Kavniku so prišli iz smeri Uršlje gore.

Ker je vojaška služba trajala od 12 do 14 let, so mnogi padli na bojnem polju, ali pa so se vrnili domov invalidi ali bolni in že precej v letih. Zato so se taki mla-

deniči rajši skrivali pred biriči. Posestniki — gospodarji kmetij — so bili oproščeni vojaščine. Zato so v tisti dobi gospodarji, ko je sin dorasel za »žolnirja«, posestvo prepisali kar na mladega naslednika, da bi bil rešen te dolgoletne vojaške suknje. Če je bilo pri kmetiji več fantov, je bil torej le eden oproščen, ostali pa so bili, ko so dorasli, ali »skrivači« ali pa »žolnirji«.

S patentom cesarja Ferdinanda I. dne 14. II. 1845 so končno le znižali dobo službovanja v aktivni vojski za čas miru od 14 na 8 let.

Fantje se niso več tako bali vojaške službe. Osem let bodo že prebili na Laškem ali kjerkoli drugje. Potem pa se vrnejo zopet veseli na svoj dom, kakor poje narodna pesem iz Železne Kaple.

Veselo prepeva vsak fant:
to nam je šenkal Ferdinand.
Na štirinajst let je dolgo bilo,
zdaj pa ni več tako.
Potroštana bodi dekleta,
da moram zapustiti te.
Juhe juhe, zad pridem spet,
grem koj na osem let.

Moja mati se je dobro spominjala starega Matuha-Luka Nagernika in Jurija Kovača, mizarja iz Črne, ki sta bila osem let vojaka pod vojskovodjem Albertom, Radeckijevim naslednikom. Udeležila sta se bitke pri Kustaci na Laškem, in še na drugih frontah. V teh bitkah sta se zaobljubila, da če prideta zdrava v domači kraj, bosta vsako leto poromala na božjo pot in prižgala sveče v cerkvi sv. Lenarta na Platu. Imenovani svetnik je zlasti od 15. stoletja slovel v južni Nemčiji kot velik priprošnjik in zaveznik v sili in mu je posvečenih nešteto votivnih podob in mnogo cerkva. Tudi na Slovenskem je bil deležen velikega čaščenja. Na slovenskih tleh mu je posvečenih blizu 70 cerkva, med temi največ podružnic.

Mnogo cerkva je nastalo po zaobljubi, zlasti v 15. stoletju; Cerkev na Platu je sezidal človek, ki se je srečno rešil turškega ujetništva. Sv. Lenart je bil zavetnik jetnikov in skrivačev. Upodablja ga v vojaški opravi z razbitimi verigami. Cerkev stoji sredi smrekovih gozdov na nižinski strani Jankovca. Taka skritost in zaprtost mu je svojčas bila nuja in njegovo znamenje. Cerkev je opasana z železno verigo. Po verovanju naj vsak, ki prvič pride k tej cerkvi, ugrizne to verigo, potem ga menda ne bodo več boleli zobje. Zidali so jo v letih 1515—1535. Danes je pod spomeniškim varstvom. Stoji na višini 1020 m nad morjem. Nekdaj je bila prevaljska podružnica, danes je mežiška.

Ko sta romala ta nekdanja »žolnirja« Luka Nagernik, ki je stanoval v Matuhovi bajti na posestvu kmeta Lopanca v Spodnjem Javorju, in mizar Jurij Kovač iz Črne, sta zmeraj prenočila pri kmetu Ladiniku na Platu in pripovedovala zbrani družini svoje vojne doživljaje, opisovala kraje in ljudi. Teh romanj sta se udeleževala, dokler sta lahko hodila.

V tistih časih so jedli »žolnirji« samo dvakrat na dan. Za nepokorščino so bile zelo hude telesne kazni. Najbolj običajna kazen je bila obešanje z rokami, da se je le s konci prstov na nogah dotikal zemlje-

Met krogle

napol živ. Takšna kazen je bila v avstrijski vojski do konca prve svetovne vojne.

Vso vojaško dobo so morali odslužiti brez dopustov, brez pošte, ker v tedanji dobi še ni bila organizirana vojaška pošta.

Cesarica Marija Terezija je odpravila zelo hudo kazen pri vojaki, to je bilo »šibanje«.

Šibanje se je izvršilo tako, da so »žolnirji« stali v špalirju na dveh straneh, vsak je imel v roki »šibo«. In med tem špalirjem »žolnirjev« s šibami v rokah je moral nesrečni obtoženec nag dirjati do konca špalirja. Oficirji so pa opazovali, da je moral vsak mahitati s šibo po nesrečnejšu. Če je štela četa 200 mož, je torej dobil 200 udarcev. Če je pa prehitro tekel, da ga niso zadeli vsi udarci, so pa radi ponovili. Čeprav je bila ta kazen ukinjena, so jo še kar naprej izvrševali, saj se »žolnir« ni mogel nikomur pritožiti. Rokovnjač Gregor Prenk, ki se je klatil po Pohorju in so mu pravili »kranjski Tone«, je dobil pri vojaki 16.000 šib. Jeseni 1857 je zagovarjal svoje življenje v Celju pred sodiščem, ki ga je obsodilo na smrt.

Če se danes spomnimo na taka pripovedovanja starih vojnih veteranov, se ne čudimo, da so se skrivali ti mladi fantje po osamljenih kmetijah pred biriči.

Stari časi niso bili lepi, ampak trd, krut vsakdanjik za naše ljudi.

Viri:

Zgodovina slovenskega naroda

Mohorjev Koledar 1913

Pripovedovanje matere

godba spadala k društvu »Svoboda«, je nastopala na raznih delavskih shodih, prireditvah in političnih manifestacijah, ki jih je organiziral komunist — ključavničarski mojster — Matija Gradišnik-Tiče.

Ker smo javno nastopali, smo si želeli imeti enake bluze in kape. Kupili smo si jih s privarčevanim denarjem. Godbi so pomagala tudi gasilska društva.

Prav dobro se še spominjam, ko je bilo v Mežici leta 1927 slavnostno zborovanje in odkritje društvenega prapora »Svobode«. Ker mežiška rudarska godba ni hotela igrati, je z veseljem nastopila guštanjska železarska godba, ki je tedaj doživela svoj ognjeni krst. Zaigrali smo Marseljezo, ki je pa takratni kraljevi žandarji, ki so nam bili vedno za petami, niso poznali, zato tudi niso reagirali. Na to množično zborovanje so prišla društva »Svoboda« iz Zagorja, Trbovelj, Hrastnika, Celja, Ptuj, Maribora in seveda tudi guštanjska.

Godbeniki ravske železarske godbe smo ves svoj prosti čas vložili v vadbo. Zelo prizadevni so bili: kapelnik Alojz Kostwein, Franci Kurtnik, Gusti in brat Anzi Pogorevčnik, Lojzi Lisičnik, Pepi Čegovnik, Lipi Podojstršek, Anzi Jastrovnik, Pavli, Arnold st., Cenci Kanovnik, Kajzer, Pepi Mezner, Rudi Slivnik, Luki Šater in Franc Sušnik.

Leta 1930 sem moral na odsluženje vojaškega roka v Črno goro. Poslovil sem se od doma, godbenikov in mojega trobila. Inštrument in bluzo sem dal kolegu Pavliju Arnoldu, ki ju je bil zelo vesel, saj se je ves posvetil igranju. Bil je glasbeni talent, tako tudi njegov sin Stanko Arnold ml., ki se je šolal v Mariboru in v Ljubljani in je danes zaslovel izven naših meja.

Leta 1935 je bilo v Celju veliko protestno zborovanje, ki ga je organiziral proletarijat zasavskih revirjev, in sicer proti draginji in brezposelnosti ter proti zapiranju naših revolucionarjev. Na tem zborovanju sta govorila Franc Leskovšek-Luka in prof. Bogo Teplý. Pozdravila sta tudi guštanjsko godbo, ki je tam igrala.

Da so naši godbeniki radi igrali in zabavali domačine, je razvidno tudi iz tega primera. Anzi Rebernik in Anzi Jastrovnik sta ob večerih rada šla na kak griček nad Guštanjem ali na breg nad personalni, kjer sta stanovala, in igrala na svojih instrumentih-rogovih lepe in vesele melodije. Marsikomu se je orosilo oko in pozabil je na vsakodnevne težave.

Tudi sam sem bil godbenik »Svobode«. Glasbo sem ljubil že kot otrok. Ko sem bil pastirček, sem si na paši večkrat napravil piščalko iz vrbove vejice ter nanjo piskal. Kasneje sem prav tako na paši, kamor so prihajali tudi otroci ciganov z violino in mi delali družbo, poskušal na njihovo violino igrati. Prosil sem jih, da me učijo, jaz sem jim pa kaj prinesel za pod zob. Že v otroški dobi sem si pridobil ljubezen in zanimanje za glasbo in to je rastlo z menoj, dokler nisem postal godbenik »Svobode«.

Ko sem se vrnil iz emigracije in se zaposlil v železarni kot šef personalnega oddelka, sem si močno prizadeval, da je naša železarska godba dobila nove instrumente in uniforme. Iz Češke smo dobili nekaj novih instrumentov. Kmalu zatem so naši godbeniki oblekli nove uniforme, ki jih je plačal kolektiv železarne.

Ta kazen je bila določena na ure. Večkrat se je dogodilo, da je stražar pozabil na »obešenca« in ga je rešil vezi, ko je bil kaznjenec že čisto pomodrel in komaj še

Ivan Kokal-Imre

Ravska godba nekdanj in danes

Zametki guštanjske (ravske) železarske godbe na pihala segajo v leto 1902. Znano je, da smo Korošci ljubitelji glasbe in petja. Narava pri nas daje bolj malo kruha, pa je bila toliko bolj radodarna pri delitvi talentov, še posebno glasbenih. Iz še tako revne bajte se je že od nekdanj slišalo petje ob spremljavi citer ali harmonike. Večkrat je bilo muziciranje tolažba v pomanjkanju in revščini.

Lovro Kuhar-Prežihov Voranc je v železarni začel zbirati glasbene talente in uspelo mu je sestaviti močno družino godbenikov v letu 1924. Pri organizaciji so mu pridno pomagali Matija Gradišnik, Kostwein in Sikora. Voranc se je namreč zavedal, da glasba pritegne ljudske množice. Prav to pa je potreboval pri svojem organizacijskem delu v naprednem delavskem gibanju v Mežiški dolini.

Težko so si kupili inštrumente. Godbenikov je bilo dovolj, denarja pa premalo! Ljubezen do glasbe je premagala tudi te težave, od ust smo si pritrgovali in varčevali tako dolgo, da smo prišli vsak do svojega glasbila. Ko je nastajala naša železarska godba na pihala, ni bilo nobenih glasbenih šol in tudi ne glasbenih pedagogov. Bili smo bolj ali manj samouki, ki smo se močno želeli učiti.

V dolini potoka Reke, pri »Prosenu«, je živela številna družina, pisali so se Viternik. Vsa Viternikova družina se je ukvarjala z muziciranjem in v njihovi hiši je bilo polno raznih glasbil in tudi klavir.

Ko smo si kupili vsak svoj inštrument, smo se opogumili in se napatili k Prosenovim. Prosili smo gospodarja, če bi nas sprejel v uk, da si pridobimo osnovno znanje. Viternik nam ni odklonil. Po delu smo z velikim veseljem prihajali na glasbene vaje in nas je kar hitro naučil nekaj akordov. Tako obogateni smo se napatili k Rogačniku, za katerega smo vedeli, da je bil pri vojaški godbi na Dunaju. Ko smo ga prišli prositi, če nas sprejme v uk, je dejal: »Fantje, pomagajte pospraviti seno, da bom imel čas za učenje!« Prav radi smo mu pomagali in nam je nudil nekaj brezplačnih ur. Kmalu smo kar dobro igrali, to smo dosegli z vsakodnevno vadbo, pomagali pa sta nam velika ljubezen in prizadevnost.

Postali smo godbeniki godbe na pihala pri »Svobodi«. Naš kapelnik je bil Alojz Kostwein, ki je bil v letih 1909—1912 pri avstrijski mornariški godbi v Pulju. Bil je izreden godbenik. Vodil in učil je našo železarsko godbo do svoje smrti in je bil med godbeniki zelo priljubljen. Ker je naša

Omenim naj, da sem bil varuh svojemu nečaku Lojziju Lipovniku, ki je še kot otrok zgubil oba roditelja. Opazil sem, da ima Lojzi talent in ljubezen do glasbe. Omogočil sem mu šolanje v Mariboru, potem pa še na konservatoriju v Ljubljani, kjer je tudi z uspehom diplomiral. Danes je ravnatelj glasbene šole in dirigent ravenške godbe na pihala.

Prav bi bilo, da bi se tudi ravenška godba, ki danes nosi slavo Ravenčanov daleč prek naših meja, spomnila 90-letnice smrti Prežihovega Voranca, saj je on bil njen ustanovitelj.

Gigantski razvoj železarne je omogočil razcvet Ravnan in Mežiški dolini. Ta tovarna je bila v stari Avstriji in v kraljevi Jugoslaviji kovačija trpljenja in izmozgavanja delavcev, ki so delali tudi še po 12 ur v nemogočih delovnih razmerah brez prave tehnike in brez higienskih naprav. Marsikatera žena je morala moža, ko je prišel izmučen s »šihta«, najprej umiti v škafu tople vode, in to kar v kuhinji. K sreči kopalnice nihče ni poznal. Družine so bile mnogoštevilne, stanovanja pa siromašna in tako se je 6 do 10 ljudi stiskalo v dveh ali treh prostorih. Otroci so pol goli spali na tleh. Najhuje je bilo, kadar je bila bolezen v družini.

Mogoče se še spominjate starih upokojencev, kako so bili izžrpani. Prejšnje generacije niso vedele za zabavno elektroniko, ne za belo tehniko in ne za motorizacijo. Če so zabrenkale citre ali je zavriškala harmonika, je bilo nekaj posebnega, če pa je zaigrala godba na pihala kakšen marš, je bila to že velika senzacija za takratne ljudi v siromašni dolini.

Vidite, dragi rojaki, kako se je življenje spremenilo pri nas, odkar je naš rojak, ki je sledil hrepenenju ljudstva in ga nosil v svojem srcu, začel boj proti staremu redu in podrejenosti delovnega človeka. Dano mu je bilo, da je s pomočjo Leninove revolucionarne misli postal eden najvidnejših tvorcev nove družbe. Že 1. maja 1920 je v našem kraju ustanovil prvo postojanko, v kateri se je zbrala peščica revolucionarjev in napovedala neizprosni boj proti kapitalističnemu redu. Povezal se je z velikani naše revolucije Titom, Kardeljem, Koleso in še z drugimi ter z njimi vztrajal do zmage. Napisal je čudovite knjige o naših ljudeh, ki jih danes berejo v vedno bolj številnih prevodih daleč po svetu. Zato si zasluži, da se ga ob tej obletnici s hvaležnostjo spominjamo.

Ajnžik

Kristina Močilnik

V kotu slovenske zemlje, kjer se vsaj uradno konča slovenska beseda, smo jo pokopali. Tu naj bo še naprej na braniku slovenstva, kakor je bila kot mlado dekle v plebiscitnih dneh in še pozneje do takrat, ko so bile končno tudi Libeliče pripojene k Jugoslaviji.

Živo so mi še v spominu pešpoti k Ridlu. Strma pot čez Tolsti vrh se je na razpotju pri Jakoplji tabli preveznila v zložno, večinoma z gozdnim drevjem zasenčeno pot, ki se je vila skoro po vsej dolžini Libeliške gore mimo redkih, osamljenih kmetij do grabna, iz katerega se končno poženeš na brežno Ridlovo polje.

Res je zanimivo. Dokler smo morali hoditi še peš, smo še nekako redno držali stike s sorodniki, zdaj, ko smo prepleteni s cestami in imamo avtomobile, je pa to tako težko. Srečujemo se redko, ob posebnih priložnostih. To se dogaja menda kar vsem. Sodobni tempo življenja, ki nas samo priganja, je tudi tu naredil svoje. Vezi med znanci, prijatelji in sorodniki se rahljajo, ljudje se odtujujejo med seboj.

Čeprav sva živela precej daleč vsaksebi in sva se videla malokdaj, se meni Ridlova mati ni odtujila. Do nje sem imel vse-skozi neko posebno spoštovanje; poznal sem njeno vseskozi težko življenjsko pot, predvsem borbo za obstoj grunta. Bila je tako rekoč steber Ridlovega grunta, okrog katerega so v preteklosti bučali tako silni viharji, da se je bilo bati, da ga bodo odpihnili. To je preprečila ona, ki je kot mlado dekle prevzela grunt. »Dekle, če prevzameš ta grunt, te postavimo vsem za zgled,« ji je takrat dejal sodnik. Stari sodnik, ki je imel gotovo izkušnje, je imel prav. Bila nam je zgled, kako je treba

Zvonko Robar

Že ob rojstvu zaznamovan za rudarja

Franc Šrot se je rodil 1. decembra 1887 na Lešah v Staneči hubi, ki je bila last leškega rudnika. Oče je bil rudar. Doma je bil iz Šmartnega pri Slovenj Gradcu. Mati je bila Prevaljčanka. Njegov oče je delal v prevaljskih fužinah. Onstran Mežice pri Weipergerju je delalo v kovačnici pet bratov, med katerimi so bili tudi Štefan, Albin in Bertl.

Franc Šrot je hodil v osnovno šolo na Lešah. Takrat sta na šoli poučevala učitelj in učiteljica. V prvem razredu so se učili v slovenskem jeziku, v drugem že samo v nemškem. Po končanem drugem razredu so se prešolali na prevaljsko osnovno šolo, kjer so obiskovali tretji, četrti in peti razred. V šoli so bili takrat ves dan. Opoldne so imeli eno uro prosto, da so pomalicali, kar so prinesli s seboj od doma. Učenci s Prevalj so bili na boljšem, ker so lahko opoldne odhiteli domov na kosilo. S štirinajstim letom je končal osnovno šolo s prav dobrim uspehom. Zdaj je še samo čakal, kdaj se bo zaposlil kot rudar, ker ni bilo možnosti, da bi šel naprej v šolo ali se izučil kakšnega drugega poklica. Takoj se je hotel zaposliti v rudniku v Mežici, toda od novega leta niso sprejemali na delo, ker so se kmetje pritožili, da nimajo hlapcev za kmečka dela. 1902. leta je le dobil delo pri rudniku. Zaposlil se je kot vozač v obratu Helena. Čez nekaj let se je zaposlil v rudniku na Lešah, da je bil bliže doma. Tu je bil vozač v rovu Fran-

Kristina Močilnik

vztrajati, premagovati težave in kljubovati oviram, ki nam jih prinaša življenje, posebno tiste, ki tako rade zadevajo kmečkega človeka!

čiška. Premog so kopali v rovu, ki je potekal 900 m v hrib in se spuščal v globino 100 m. Premoga je bilo veliko. Dnevno je rudar zaslužil 90 krajcarjev. Več je zaslužil, če je delal na akord. Na dan je zaslužil približno 5 kg kruha. Kopač je dnevno zaslužil 1,8 goldinarja. Ženske so delale zunaj jame; prevažale so lam in prebirale premog v pralnici. Stavke so bile prepovedane.

STAVKA LEŠKIH RUDARJEV

Leški rudarji so s svojimi družinami živeli v izredno težkih razmerah. S plačami so komaj preživljali svoje družine. O kakšnem posebnem pohoštvu v stanovanju sploh niso mogli misliti. Draginja je postajala iz leta v leto večja. Plače niso zadostovale niti za prehrano. Zato je prišlo 1908. leta do osemdnevne stavke.

Rudarji so izvolili stavkovni odbor, v katerem so bili Franc Šrot, Franc Hovčnik, Lajbacher in še nekateri. Predstavniki rudarjev so odšli na direkcijo na Prevalje, kjer so razpravljali o zahtevah rudarjev. Pri tem je rudarjem pomagal Avgust Sitar.

Osem dni rudarji niso šli na delo. Postopali so po Lešah in čakali, kako se bodo dogovori iztekli. Franc Šrot je odšel med štrajkom v Ravnjakov graben loviti ribe.

Med stavko so rudarji zborovali v leški restavraciji, ki je bila največja v Mežiški dolini. Bila je tako velika, da so bile v

Le teči, teči vodica

REPICA ZA OBESKE

Prva svetovna vojna je močno prizadela tudi leške rudarje. V vojsko jim ni bilo treba iti, ker je bil rudnik vojaški objekt. Vsak teden se je pripeljal s kolesljem iz Guštanja oberst, ki ga je spremljala skupina vojakov. Vsak, ki ni prišel na »siht«, se je moral iti zagovarjat k oberstu in je bil navadno kaznovan. Zaradi delovne nediscipline je oberst nekatere tako kaznoval, da jih je poslal v vojsko.

Med vojno je bila velika draginja. Primanjkovalo je hrane. Leški rudarji so gladovali. Nekateri so bili zaradi gladu tako izčrpani, da niso mogli na delo. Na božično drevo so obešali drobno repico, ki so jo zavili v srebrn in zlat papir.

Najhujša draginja je nastopila zadnje leto vojne. Nekega dne so Lešanke pričakale obersta in zahtevale živila, češ, da možje ne morejo več hoditi na delo, ker nimajo hrane. Čez nekaj dni so dobili res nekaj koruzne moke in krompirja, ki je bil napol gnil. Potem je bilo zopet vse po starem. Da so žene preživele svoje družine, so hodile delat h kmetom na Polje pri Pliberku. Tam so dobile nekaj moke in krompirja, ki je bil najvažnejša prehrana proti koncu vojne.

LEŠKA REPUBLIKA

Glad je prisilil leške rudarje, da so ob koncu vojne napadli rudniško skladišče, kjer so našli malenkost hrane, v glavnem koruzni zдроб, ki so si ga razdelili. Pri plindranju so jim pomagali ruski ujetniki, ki so delali na posestvu in v gozdovih obratovodja. On je z njimi surovo postopal, zato so se hoteli ob koncu vojne maščevati.

Vdrli so v stanovanje obratovodja in ga hoteli linčati. Toda on se jim je pravočasno skrtil v stolp, kjer visi rudarski zvonec, in ga niso našli.

Na Lešah je odjeknil glas oktobrske socialistične revolucije. Revolucionarni val leških rudarjev se je razširil na Prevalje, kjer je bila uprava in drugi obrati.

Ravno takrat je peljal iz Guštanja proti Prevaljam vojaški vlak, poln raznovrstnih živil. Vlak je peljal počasi in vojaki so z vlaka ljudem dajali hrano. Tudi nekateri leški rudarji so dohiteli ta vlak. Med njimi je bil Franc Bervar. Dohitel je vlak in vojaku na vagon potisnil v naglici denar, ta pa je iz vagona potisnil vrečo moke. Ko je hotel Franc Bervar potegniti vrečo moke z vlaka, mu je spodrsnilo in padel je pod vlak, ki mu je odrezal nogo. Večina leških rudarjev je zamudila ta srečni vlak. Največ hrane so si nagrahili okoliški kmetje, ki so jo z vozovi vozili na svoje domove.

Leški rudarji so planili na trgovine in gostilne. Plindrali so pri Smolniku, Cimerlu in drugod. Z vozom so se ustavili celo pred farovžem in zahtevali od župnika, da jim da nekaj hrane. Dal jim je lonec masti. Ob plindranju na Prevaljah in Lešah so rudarji vse zaplenjene predmete popisali in jih zvozili v skladišče, ki je bilo v nekdanjem glavarstvu. Nato so hrano po posebnem spisku razdeljevali družinam. Odbor, ki je vodil leško republiko, je zasedal pri Ahacu, v njem je bilo od 6 do 8 rudarjev. Med člani odbora so bili Anton Čop, Franc Havčnik in Vugo.

Meja leške republike je tekla na Prevaljah ob nekdanjem ribniku. Ponoči so imeli rudarji organizirane patrolje, ki so hodile

po Lešah in Prevaljah ter pazile, da jih ne bi kdo presenetil. Gospoda na Prevaljah je trepetala, ker se je bala, da bi začeli rudarji z njo obračunavati, kot se je dogajalo v Rusiji.

Pri Lahovniku so se tajno sestali prevalski veljaki in ustanovili Narodni svet, v katerem so imeli glavno besedo gostilničarji, lesni trgovci in župnik Riepel. Najmlajši na sestanku je bil študent Franc Sušnik. Njega so poslali, da se je šel pogovarjat z rudarji k Ahacu. Oblečen v avstrijskega oficirja z jugoslovansko trobojnico na kapi, da bi imel večji ugled pri rudarjih, je odšel k Ahacu, kjer je bil odbor, ki je vodil leške rudarje. Do nekdanjega ribnika ga je spremljal Lahovnik, naprej si ni upal, ker se je bal, da bi mu rudarji odrezali glavo.

Na željo Franca Sušnika so se rudarji zbrali v dvorani pri Ahacu. Pojasnil jim je, da bo nastala Jugoslavija, v kateri bodo imeli tudi rudarji svoje pravice. Med govorom je posebno poudaril, da gre zdaj za usodo slovenskega naroda, ki je bil skozi stoletja zatiran. Rudarji so pri Ahacu zaprisedli, da so za Jugoslavijo.

RUDNIŠKI DIREKTOR

Do leta 1920 je bil leški rudnik v lasti grofa Henkla, ki je živel v Volsbergu in se ni dosti brigal za napredek rudnika. Direktor Steinbach je zato gospodaril, kakor se mu je zljubilo. Pisarno je imel v glavarstvu in cela hiša je bila njegova. Živel je razkošno, imel je svoje konje in celo svojega kočijaža, ki ga je vozil s kočijo na ogled na Leše, kadar se mu je zljubilo.

Pralnica za premog je bila ob reki Meži pri Pregethausu, kamor so ga pripeljali z vagončki. Prečiščeni premog so nato po železniških tirih vozili na prevalsko postajo. Proga je bila speljana za Prevaljami, mimo Sedeja in čez sedanje nogometno igrišče na prevalsko železniško postajo.

PRAZNIK DELA

Takoj po vojni so bili leški rudarji dobro organizirani. Vsako leto so množično proslavljali praznik dela 1. maj. Tega dne so odšli v spredu na Prevalje do Mačiča, kjer so se jim pridružili ravenski jeklarji, nato so skupno proslavljali 1. maj pred Rdečim konsumom na Prevaljah. Oblasti so na ta praznik zaprle vse trgovine in gostilne, da ne bi mogli rudarji svojim otrokom kupiti kakšne žemlje in popiti v gostilniškem lokalu kakšnega kozarca vina. Francu Šrotu, ki je bil organizator prvomajskih prireditev, je uspelo prepričati okrajnega glavarja Milača, da mora biti na 1. maj odprta restavracija na Lešah. Od prevalskega zdravnika Petka je dobil potrdilo, da na Lešah razsaja griža in da morajo dobivati rudarji žganje, za katero so menili, da pomaga pri zdravljenju te bolezni. Griže na Lešah ni bilo. Na praznik 1. maj so rudarji rajali celo noč v restavraciji. Vso noč pa so bdele nad njimi oči žandarjev.

Prva leta po vojni se je zaslužek rudarjev gibal okoli 31 dinarjev. Rudarji so bili včlanjeni v Strokovno zvezo rudarjev Jugoslavije in so se po svojih zaupnikih borili za zvišanje plač in za draginjske doklade. Vsak, ki je hotel biti zavarovan, je mesečno vplačal 250 dinarjev.

njej mesarija, pekarna, prodajalna in velika dvorana, v kateri so se sestajali rudarji, kadar so zborovali.

Med stavko je bila na Lešah ustanovljena strokovna organizacija rudarjev. Večina rudarjev se je včlanila v to organizacijo. Svoj sedež je imela v Zagorju, kjer je bil njen glavni tajnik Ulej. Tako so se leški rudarji vključili v JSDS.

V prvem izvoljenem odboru Unije rudarjev so bili:

1. Štefan Lajbacher — predsednik
2. Franc Hovčnik — blagajnik
3. Avgust Job — tajnik
4. Franc Šrot — odbornik

Navodila za delo so leški rudarji dobivali iz Ljubljane. Pošiljala sta jim jih Sitar in Tokan.

HALLER ZBEŽAL

Večinoma so bili leški rudarji Slovenci. Nemčurjev je bilo zelo malo. Edini zagriženi Nemeč v rudniku je bil obratovodja Haller, ki je z rudarji surovo postopal, jim samovoljno zmanjševal plače ter zalezoval njihove žene.

1889. leta so se rudarji razjarjeni zbrali pred poslopjem, v katerem je uradoval Haller. Hallerja so hoteli zgrabiti in ga vreči v rudniški rov, iz katerega se ne bi nikoli več vrnil. Zbrani pred upravnim poslopjem so klicali obratovodja, naj pride ven. On se je zbal njihovega gneva, zato je skočil skozi okno in zbežal na Prevalje. Direktor ga je na zahtevo rudarjev vzel v precep ter ga ožigosal, da ne dela prav. Ko se je vrnil, je postopal z rudarji mnogo bolje.

PRVA RUDARSKA GODBA

Na Lešah je bila ustanovljena prva godba v Mežiški dolini. Ustanovil jo je Adolf Pušnik-Rogačnik. V začetku so jo imenovali Rogačnikova godba, kasneje se je preimenovala v rudarsko godbo, ker so v njej v glavnem sodelovali leški rudarji. Na vaje so hodili mladi rudarji največkrat na dom k Rogačniku. V godbi sta igrala dva brata Franca Šrota.

1922. leta so v Unijo rudarjev izvolili nov odbor, v katerem so bili: Luka Štekuš, Anton Mozner, Martin Jelenko, Lubej, Pepi Gregorc, Franc Breznik, Franc Šrot, Avgust Job, Grega Praznik in Alojz Brunker. Franc Šrot je bil dolga leta blagajnik strokovne organizacije in Martin Jelenko tajnik.

VALOVI GOSPODARSKE KRIZE

Nekaj let je teklo življenje leških rudarjev kolikor toliko znošno, čeprav so bile plače za primerno življenje še mnogo prenizke. Leški rudarji so vedno zaslužili manj kot rudarji v rudniku Mežica, čeprav so imeli v premogovniku težje in bolj nevarno delo. Uprava mežiškega rudnika je imela dogovor z upravo leškega rudnika, da v Mežici niso sprejemali na delo leških rudarjev. V mežiškem rudniku so zaposlili le posameznike, ki so imeli z upravo kakšno znanstvo.

Močno so se poslabšale razmere v leškem premogovniku 1928. leta, ko se je gospodarska kriza razširila iz Amerike v Evropo in Jugoslavijo. Pred rovi so se nabirali kupi premoga, ker enostavno ni šel več v denar. Najprej je začela uprava rudnika odpuščati ženske in samske moške. Nekateri so odšli iskat delo v druga podjetja, precej pa jih je odšlo v Francijo in Belgijo. Na prevaljski postaji so se leška dekleta s solzami v očeh poslavljala od svojih zaročencev, ki so odšli iskat v tujino delo in kruh.

RUDNIKU BIJE PLAT ZVONA

Grof Henkel je prodal rudnik Ilirski družbi, ki ni nič bolje gospodarila. Glavno besedo je imel Flaschberger, ki je bil povezan z lesnimi trgovci Veržunom, Sedejem, Senčarjem, ki so sekali les v rudniških gozdovih in si kovali lep dobiček. Rudnik je iz leta v leto bolj propadal. Nihče ni investiral v sodobnejšo opremo, da bi lahko kopali premog globlje, stari stroji pa so bili že slabi in obrabljeni. Ilirski družbi ni preostalo nič drugega, kot da je dala rudnik z vsem imetjem na dražbo. Proti koncu so rudarji namesto plač dobivali bone, za katere so si lahko kupili živež. Ker je bilo bonov dovolj, so z njimi obogateli posamezni trgovci in gostilničarji, ki so neupravičeno dvigovali cene.

Rudnik je šel v likvidacijo. Ob likvidaciji so lahko rudarji obdržali hiše, v katerih so stanovali, če so jih plačali. Mnogi rudarji so najemali za odkup hiše posojila pri lesnih trgovcih in se tako zadolžili. Opremo rudnika, mnoge zgradbe in gozdove so prodali na dražbi. Poceni so jih kupili tisti, ki so imeli denar. To so bili posamezni gostilničarji in lesni trgovci.

ZLET SVOBOD V CELJU

1935. leta je bil zlet delavske prosvetnih društev Svobod v Celju. Udeležili so se ga tudi leški rudarji, njihove žene in mladina.

Teden dni pred odhodom na zlet Svobod so leške mladinke pletle vence za vlak, s katerim so se peljali svobodaši v Celje. Na dan odhoda je bil ves vlak na prevaljski postaji v cvetju in zelenju. Na Prevalje so se zgodaj zjutraj pripeljali z rudarskim vlakom knapi iz Črne in Mežice. Poln vlak svobodašev je krenil proti Celju.

V Celju je Luka Leskovšek poklical leške rudarje v parku na stran ter jim dal

navodila, katere parole morajo vzklikati med povorko skozi Celje. Oblasti so bile zaprepaščene zaradi naprednih zahtev svobodašev in po tem zletu so bile Svobode prepovedane.

RUDARSKA ZADRUGA

Po likvidaciji leškega premogovnika so se nekateri rudarji zaposlili v rudniku na Holmcu. V nočnih urah so si rudarji svetili mimo leške cerkve proti Poljani, ko so hodili na delo v holmeški premogovnik, nekateri so hodili na občino na Prevalje »drukat šnole« in se začasno zaposlili pri raznih delih: pri regulaciji Meže in gradnji cest. Najbolj vztrajni pa so ostali na Lešah in ustanovili rudarsko zadrugo. V odboru zadruga, ki so jo imenovali tudi zajednica, sta bila Pavli Koren in lesni trgovec Sedej, ki je bil istočasno obratovodja. Rudarji so naredili sami svoje odkope in kopali premog. Imeli so svojega agenta, ki je hodil iz kraja v kraj, od podjetja do podjetja in prodajal premog. Zaslužki niso bili zanesljivi, ker je bilo celotno delo slabo organizirano. Gustl Lajbacher se je zaradi pomanjkanja večkrat šel obešat, a vsakokrat so mu njegovo namero preperečili. 1938. leta je šel iskat zaslužek v tujino.

Franc Šrot

Slovo od leškega rudarja

Franc Šrot se je rodil 1. decembra 1887 na Lešah v številni rudarski družini. Njegovi starši so se preselili na Leše s Štajerske. Njegov oče je bil zaposlen v leškem rudniku in je občutil vse težave in bridkosti leških »knapov«, ki so v najtežjih razmerah v ozkih rovih kopali premog, da so lahko preživljali svoje družine. Pred odhodom v jamo je v prozivalnici (Verleztzimmru) paznik (Štajer) molil z rudarji Očenaš, kot bi se za vedno poslavljala od življenja. To se je dogajalo vsak dan.

Otroci rudarjev so bili že od rojstva znamenovani za rudarje, zato je moral po po-

ti očeta stopati tudi njegov sin Franc Šrot. S šestnajstim letom se je zaposlil v rudniku Mežica, kjer je delal tri leta. Potem se je zaposlil v rudniku na Lešah, v katerem je delal 30 let. V pokoj je odšel 1933. leta, ko je šel leški rudnik v konkurz.

Poročil se je z domačinko s Prevalj. V družini se jima je rodilo 10 otrok. Oba z ženo sta dočakala visoko starost in po osvoboditvi v krogu svojih najbližjih slavila zlato poroko.

Franc Šrot je bil vse življenje aktiven in se je boril za pravice leških rudarjev. 1919. leta je bil med ustanovitelji Strokovne zveze rudarjev Jugoslavije na Lešah. Več let je deloval kot blagajnik SZRJ. Na svoji koži je občutil vojaško diktaturo, ki je pritiskala na rudarje med prvo svetovno vojno, sodeloval je v gladovni stavki leških rudarjev. Po prvi svetovni vojni je sodeloval pri »plindranju« na Prevaljah, ko so bili lačni leški knapi strah in trepet prevaljskih mogotcev.

Tudi v stari Jugoslaviji je nadaljeval borbo za pravice rudarjev. Bil je med prvimi organizatorji prvomajskih manifestacij leških rudarjev. Vodil jih je mimo žandarjev v povorki na Prevalje in na Ravne.

V drugi svetovni vojni ni zatajil svoje narodne pripadnosti in je sodeloval z NOB. Njegov sin Ernest je odšel v partizane in se boril za svobodo Koroške na Svinjski planini. Nekaj dni pred koncem vojne je zaradi izdajstva padel pri Erbesteinu.

Po 1965. letu je ostal Franc Šrot sam, ker mu je umrla žena. Čas si je krajšal z branjem knjig. Te so mu postale prijateljice in uteha na stara leta.

Po osvoboditvi je bil prizadeven član elektrifikacijskega odbora na Lešah in član odbora OF. Vsa leta je bil aktiven član ZB. Do zadnjega trenutka je imel dober spomin. V 96. letu starosti je 11. januarja 1983 za vedno nehalo biti njegovo srce.

Ohranili ga bomo v lepem spominu!

Listnica uredništva:

Zaradi pomanjkanja prostora bomo ostale prispevke objavili v naslednji številki Koroškega fužinarja.

Za vsebino člankov s tematiko iz NOB odgovarja občinski odbor ZZB Ravne na Koroškem.

Fotografije so prispevali: Andrej Logar, Fran Kamnik, Rado Vončina, Ivan Lačen, Mirko Korošec, Ajnžik in Fotoarhiv KF, ki je prispeval tudi naslovno fotografijo.

Izdaja delavski svet železarne Ravne. Ureja uredniški odbor: Silva Sešel, Jože Kert, Fanka Korošec, Rudi Mlinar, Jože Šater, Mitja Šipek, Maks Večko, Dušan Vodeb in Jože Žunec. Glavni in odgovorni urednik: Jože Šater. Telefon 861 131, interni 497. Lektor Marija Potočnik. Tiska ČGP Večer, Maribor.

V svetu Koroškega fužinarja so poleg članov uredniškega odbora tudi: Stanko Bodner, Jurij Glavica, Ivan Leitinger, Filip Jelen, Marija Kolar, Ladislav Kukec, Janez Mrdavšič, Franc Rotar in Ivan Žunko.

Glasilno je po 7. točki prvega odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu (Uradni list SFRJ, št. 33/72) in mnenju sekretariata za informacije SRS, 421/72 prosto plačila prometnega davka.